

T.C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MENKİBE-İ FAHR-İ KÂİNAT / HİKÂYET-İ HADİCE
(İnceleme, Metin ve Dil İçi Çeviri)

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ayşe Nur KALKAN

Danışman:

Doç. Dr. Arzu ATİK

İSTANBUL

2019

T. C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MENKİBE-İ FAHR-İ KÂİNAT / HİKÂYET-İ HADİCE
(İNCELEME, METİN ve DİL İÇİ ÇEVİRİ)

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ayşe Nur KALKAN

Danışman:

Doç. Dr. Arzu ATİK

İSTANBUL

2019

T. C.

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 010114YL03 numaralı Ayşe Nur KALKAN'ın hazırladığı “ *Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice: İnceleme, Metin, Dil İçi Çeviri* ” konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 18/09/2019 günü (14.00 – 16.00) saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Arzu ATİK
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Orhan BİLGİN
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Doç. Dr. Fatma BÜYÜKKARCI YILMAZ
Boğaziçi Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ayşe Nur KALKAN

18.09.2019

ÖZ

Bu tezin amacı, H. 1181 yılında istinsah edilen *Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice* isimli eserin metnini transkripsiyon harfleriyle ve dil içi çevirisiyle beraber şekil ve muhtevâ özellikleri açısından incelemek; bunun sonucunda, aruz vezni ile yazılmış dini içerikli bir eseri tanıtarak, tasavvuf edebiyatına katkı sağlamaktır.

Bu doğrultuda, Hz. Peygamber’in hayatından kısa bir kesit sunan ve özellikle Hz. Hatice ile tanışmaları ve evlenmelerini anlatan eser, yazıldığı dönemin dil özellikleri kapsamında değerlendirilerek okunup, günümüz Türkçesi’ne çevrilmiştir. İlk olarak eserin türü olan “menkıbe”ye ve menkıbede gerçekliğe değinilmiş, ardından eser, nazım şekli, vezin, kafiye, dil ve anlatım alt başlıklarıyla şekil ve üslup özellikleri yönünden değerlendirilmiştir. Muhteva bölümünde, genel olarak eserin konusu ve içeriğinden söz edilerek, sırasıyla ayrı başlıklar altında, olay örgüsü, olayların gerçeklikle ilişkisi ve metin içerisinde yer alan salavatlarda geçen Hz. Peygamber’e ait isimlerin değerlendirmesi yapılmıştır. Sonuç kısmında ise, menkıbenin şekil ve içeriğinin incelenmesinden elde edilen çıkarımlar sıralanmıştır.

Son bölümde metnin nasıl oluşturulduğu açıklanmıştır. Ardından, transkripsiyon alfabesi ile Latin harflerine aktarılan metin, dil içi çevirisiyle karşılıklı gelecek şekilde verilmiştir. Yazma nüshanın tıpkıbasımı da çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Menkıbe, Fahr-i Kâinat, Hz. Hadice, şiir.

ABSTRACT

The aim of this thesis is to examine the text of *An Anecdote in the Life of Pride of the Universe/ Story of Khadija*, which was scribed in 1181 hijri, in terms of form and content, transcribing the text into Roman alphabet and translating it into modern Turkish; and to contribute to Turkish Sufi literature by introducing a religious work written in Aruz prosody.

In this direction, the text offering a short life period of the Prophet, especially describing his meeting with Khadija and their marriage was evaluated in the context of linguistic features of the period in which it was scribed and read and also it is translated into modern Turkish. Firstly, the genre of the work, the story and the reality in story are mentioned and then the work is evaluated in terms of form and style, verse and meter, rhyme, language and expression. In the content section, the subject and content of the work are mentioned in general, and the plot, the relations between the events and reality and the Salavat in the text are listed under separate titles respectively. The names of the Prophet given in the text were evaluated. In the conclusion part, the inferences obtained from the examination of form and content of the story are listed.

The last section explains how the eventual text in the thesis has been formed. Then, the text transcribed into Roman alphabet are given with its intralingual translation into modern Turkish. The facsimile of the text has been given as appendix in the end of our study.

Key Words: Anecdote, Pride of the Universe, Khadija, poetry.

ÖNSÖZ

Edebiyat, her dönemde, kendisini meydana getiren millete ait değerlerin bir yansıması olmuştur. Bir milletin yaşayışını, kültürünü ve edebiyatını meydana getiren en önemli değerlerin başında da o milletin inancı gelmektedir. Altı asır boyunca sayısız şair ve müellif tarafından, sayısız eserin kaleme alındığı Klasik Türk edebiyatı, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, eserlerdeki dinî muhtevanın fazlalığı dikkat çeker. Klasik Türk edebiyatı döneminde, toplum hayatında dinin ve dinî kavramların taşıdığı önem ve devletin bu esaslara göre yönetilmesi, edebiyatın da bu yönde şekillenmesi sonucunu doğurmuştur.

Klasik Türk edebiyatında dinî eserlerin başlıcaları, Allâh ve Hz. Peygamber'i konu alan eserler olmuştur. Asırlarca, Hz. Peygamber'in hayatı etrafında şekillenen nâ't, mevlid, mi'râciye, esma-i nebî, hilye, siyer ve menkıbe türünde binlerce eser kaleme alınmış; şairler hem nicelik, hem de nitelik bakımından güçlü bir geleneği yansıtan eserler ortaya koymuşlardır. Müstakil olarak dinî konulu eserler dışında da, eserlerin giriş kısmında yer alan münacât ve nâ'tlar, bu dönemde dinin toplum hayatındaki ve edebiyattaki yerinin anlaşılmasını sağlar. Bu çalışmada ele alınan eser de, Peygamber sevgisinin halk kültüründen şiire aktarılmasının bir sonucudur. Eserin, tür ve şekil bakımından bazı kusurlarına rağmen, yazıldığı dönemin kelime hazinesi, kültür, yaşayış ve inançlarını yansıtmaya açısından, tasavvufi kültüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İlk bölümde, eserin türüne dair genel bir bilgilendirmenin ardından, şekil, dil ve üslup değerlendirmesi yapılmıştır. Muhteva kısmında ise, eserin olay örgüsünün gerçeklikle ilişkisine yoğunlaşmış, hadis ve siyer kaynaklarıyla karşılaştırma yoluna gidilmiştir. Eserde geçen Hz. Peygamber'e ait isim ve sıfatlar da muhteva başlığı altındaki konulardandır. Eserin incelenmesinin ardından elde edilen netice sonuç kısmında verilmiştir. Transkripsiyonunun yanında günümüz Türkçesi'ne de çevrilen metnin tıpkıbasımını çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice'nin çalışılmasında, öncelikle ilgisini, dostluğunu hiçbir zaman esirgemeyen, her şartta ürettiği çözümleri, tevâzu ve fedakârlığıyla yanımda olan kıymetli hocam, Doç. Dr. Arzu Atik'e; yüksek lisans

eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım Prof. Dr. Orhan Bilgin'e; başımız sıkıştığında kapısını rahatlıkla çalabildiğimiz için, Sn. Abdullah Esen'e, onlara ait vaktimden çalışmaya ayırdığım sevgili aileme ve yavrularıma teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
BEYAN.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
KISALTMALAR.....	ix
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	x
GİRİŞ.....	1
MENKİBE.....	6
1. Klasik Türk Edebiyatında Menkıbe	6
2. Menkıbe ve Gerçeklik	8
ESERİN İNCELENMESİ.....	12
1. Eserin Şekil Özellikleri	12
1.1. Nazım Şekli	12
1.2. Vezin.....	14
1.3. Kafiye.....	17
1.4. Dil ve Anlatım Özellikleri	20
2. Muhteva Özellikleri	24
2.1. Menkıbenin Olay Örgüsü	25
2.2. Menkıbede Geçen Olayların Hadis Ve Siyer Kaynakları ile Karşılaştırılması	39
2.3. Hz. Peygamber'in Eserde Yer Alan İsim ve Sıfatları.....	59
SONUÇ.....	68
ESERİN NÜSHASI, ÇEVİRİYAZILI METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ.....	70
Eserin Nüshasının Tanıtımı	70
Eserin Diğer Nüshaları.....	70
Müstensih Hakkında	71
Çevriyazılı Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yol.....	72
KAYNAKLAR.....	75
ÇEVİRİYAZILI METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ	79
TIPKIBASIM.....	282
ÖZGEÇMİŞ.....	329

KISALTMALAR

haz.	: hazırlayan
dr. tez.	: doktora tezi
yy.	: yüzyıl
c.	: cilt
s.	: sayfa
S.	: sayı
örn.	: örnek
vd.	: ve diğerleri
çev.	: çeviren
ed.	: editör
sad.	: sadeleştiren
a.y.	: aynı yer
y.y.	: yayınevi yok
H.	: hicrî
M.	: miladî
TDV.	: Türkiye Diyânet Vakfı
DİA.	: Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
İSTEM	: İslam Sanat Tarih Edebiyat ve Musıkî Dergisi
MK	: Milli Kütüphane nüshası
MN	: matbu nüsha

ÇEVRIYAZI ALFABESİ

آ - ا	a, e, ı, i, ā	ص	ş
ب	b	ض	ž, ɖ
پ	p	ط	t̪
ت	t	ظ	ʒ
ث	s	ع	‘
ج	c	غ	g̃
چ	ç	ف	f
ح	ħ	ق	ḳ
خ	ħ	ك	k, g, ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ū, o, ö
ژ	j	ھ	h, a, e
س	s	ي	y, ı, i, ī
ش	ş	ء	’

GİRİŞ

Başlangıcından günümüze çok çeşitli kültür ve coğrafyayı içine alarak gelişen edebiyatımız, kaynaklarının zenginliğiyle araştırma konusudur. Agâh Sırrı Levend, Divan Edebiyatının kaynaklarından bahsederken, “Bu kadar zengin ve çeşitli kaynaklara mâlik olan bu edebiyat, esas kaynakları itibariyle kitabi ve mücerret olduğundan, bütün dinî ve felsefi müdevvenat, *Kur'an* ve hadis, kıssalar ve mucizeler, tarih ve esatir; batıl ve hakiki ilimler, bu kaynakların başında gelir.” der.¹ Hem coğrafi olarak geniş bir alana yayılan hem de bu coğrafyanın kapsadığı kadim ve çok kültürlü yapı, edebi eserlerin beslendiği kaynakları da o ölçüde zenginleştirmiştir.

Klasik Türk edebiyatının en belirgin ve yaygın özelliği, temelinde dinî kültüre yer vermesidir. Bu özellik kullanılan malzeme itibariyle bütün edebî tür ve şekillere hâkim olurken; yalnızca dinî konularda kaleme alınmış binlerce manzume ve dinî konuların terennüm edildiği onlarca tür edebiyatımızda küçümsenmeyecek bir yere sahiptir.²

Dinin, şahsi ve sosyal hayatın temel prensiplerini belirlediği bir toplumda, eserler de dinî esaslar temel alınarak verilmiştir. Din unsurunun toplum hayatında taşıdığı önem, edebiyatın dönemlere ayrılmasında da etkili olmuştur. Fuad Köprülü'ye göre, güzel sanatlar özellikle şiir, kaynağı itibariyle din ile çok alakadardır.³ Klasik edebiyatımızda, şiir dışındaki, olay içeren metinler, çoğunlukla dinî mesajlar ve öğretiler içerir.

Edebiyatımızdaki manzum dinî eserleri; Cenâb-ı Hak'la ilgili olarak esmâ-i hüsnâ şerh ve muammaları, tevhid ve münâcâtlar; Hz. Peygamber'i konu edinenleri esmâ-i Nebî, sîre, mevlid, mirâc-nâme, mucizat-ı Nebî, gazavât-ı Nebî, hilye, ahlâku'n-Nebî, hicretü'n-Nebî, şefâat-nâme, kırk hadis, yüz hadis, bin hadis; *Kur'an-ı Kerim*'le ilgili olarak da tercüme, tefsir, kırk âyet, tecvid, esmâ-i suver, fâl-i *Kur'an* gibi türlere ayırmak mümkündür. Ayrıca peygamber ve velilere dair eserler, menâkıbnâmeler, ahvâl-i kıyamet, akâid, fıkıh, fazilet-nâme, menâsikü'l-hac, Ka'be-nâme, maktel, ramazan-nâme ve iydiyye gibi çeşitli türler ve dinî-tasavvufî mahiyette de nefes, nutk,

¹ Agâh Sırrı Levend, *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1984, s. 9.

² Emine Yeniterzi, “Türk Edebiyatında Na'tlara Dair” *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, c.11, s.762.

³ Fuad Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999, s. 50.

devriye, şathiye gibi manzumeler dinî edebiyatın genişliği, çeşitliliği, zenginliği ve yaygınlığı konusunda yeterli fikir vermektedir.⁴

Edebi eserlerimizde doğrudan veya arka planda, toplumun kültür ortamının bir yansıması olarak yer almış dinî unsurlar içerisinde de, en çok tercih edilen konulardan biri, Hz. Peygamber olmuştur. Peygamber konulu eserler hemen hemen her türde dikkat çeker. Emine Yeniterzi, toplumun peygamber sevgisini ve Hz. Peygamber'in hayatının her safhasını yansıtan bu türlerin çokluğunu "Peygamber Edebiyatı" olarak nitelendirebileceğimizi söyler.

Hız. Peygamber'e duyulan sevgi, bağıllık ve hürmet hisleri, yalnızca klasik Türk edebiyatında değil; anonim, âşık ve halk edebiyatında, diğer yandan Tanzimat'tan günümüze kadar uzanan dönem edebiyatında da önemli yere sahiptir. İlk İslâmî Türk eseri *Kutadgu Bilig*'den bugüne kadar uzanan bu çizgide asırlardır Hz. Peygamber sevgisini dile getiren hacimli veya küçük binlerce manzumenin mevcudiyeti açıkça şu gerçeği ortaya koyar: Bütün dünyada hiçbir peygambere, hiçbir şahsa dair çeşitli şekil ve türlerde yüzyıllar boyunca devamlılık gösteren eserler kaleme alınmamıştır. Bu konuda Hz. Muhammed tektir, müstesnadır. Edebiyatımızda, Yüce Peygamber'le ilgili sayısız örnekleriyle son derece zengindir.⁵

Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice, Ankara Milli Kütüphane, "Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu" nda "06 Mil Yz A 4789" arşiv numarası ile yer almaktadır. Metnin kayıtlı olduğu bölümün konu başlığı "İslâm Dini- Tasavvuf ve Tarikatlar" dır. Kataloglarda eserin müellifi ile ilgili her hangi bir bilgi mevcut değildir. Metnin muhtevasında da müellif hakkında bilgi edinmemizi sağlayacak herhangi bir isim veya mahlas kullanılmamıştır. Müstensih, eserin son varagında belirtildiği gibi, Şeyh İsmâil Bin Üsküdârî'dir. Metin, transkribe edilerek, günümüz Türkçesi'ne aktarılmış; içeriği hakkında inceleme yapılmıştır.

Eser bir nevi menkıbe olarak değerlendirilebilir. Şekil olarak mesnevi özelliği taşır. Hz. Peygamber'in hayatının tamamını aktarmaz; hayatından, gençlik yıllarını, Hz. Hatice'yle evliliğini ve peygamberliğin gelişini içine alan kısa bir kesit sunar. Hz. Peygamber'in ilk eşi olan Hz. Hatice menkıbede, ona her yönden destek olması ile ön plana çıkmaktadır. Hz. Peygamber'in ticaret hayatına atılmasında, maddi manevi bütün

⁴ Yeniterzi, "Na'tlara Dair" a.y.

⁵ Yeniterzi, "Na'tlara Dair" a.y.

sıkıntılarında ve nübüvvetten sonra ise ilk şehadeti getiren kişi olmasıyla her zaman Peygamber'in yanında olmuştur. Hz. Hatice menkıbede, güçlü, nüfuzlu, dürüst ve yardımsever bir karakter olarak karşımıza çıkar.

Eser, yansıttığı dinî, manevî, mistik düşünce ve kelime dünyası açısından sözlü kültürden aktarılmış ve sonradan yazıya geçirilmiş, halkvari bir menkıbe havası taşımaktadır. Eserde, özellikle Peygamber'in Hz. Hatice'yle evliliğinin öncesi ve sonrası anlatılırken menkıbevi hava daha çok hissedilir. İnceleme kısmında detaylarına yer verilen anlatım özellikleri de daha çok bir mecliste okunmak için yazıldığını gösterir.

Bu çalışmada ele alınan nüsha, Türk halk edebiyatı alanında, aynı dönemde çalışılmaya başlanmış bir yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur.⁶ Eserin farklı nüshaları üzerine yapılmış tez çalışmaları da bulunmaktadır. Eserin adı, müellifi hakkında kesin bilgiler bulunmaması nüshaların ayırt edilmesini zorlaştırmıştır. Her nüshaya muhtemelen müstensihler tarafından farklı başlıklar konulması, nüshaların kütüphane kataloglarına farklı isimlerle kaydedilmesine yol açmış ve bu da eser üzerinde müstakil çalışmaların yapılması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Farklı bir nüsha üzerinde yapılan çalışmalardan biri 2017 yılına aittir.⁷ İçeriğini tezin 2020'ye kadar kapalı olmasından dolayı göremediğimiz tezin özetinde metnin Âşık Paşa'ya ait bir mevlid olabileceği söylenmiş ve eser bu şekilde adlandırılmıştır. Eser görülemediği için çalışmayla ilgili sağlıklı bir değerlendirme yapılamasa da, eserin müellifinin Âşık Paşa olma ihtimali çok mümkün görünmemektedir. Eserin mevlide benzeyen ve benzemeyen yönleri ise çalışmamızın inceleme kısmında sıralanmıştır. Sıralanan özelliklerden yola çıkılarak, eserin tam olarak mevlid türünde yazılmış olduğunu söylemek mümkün olmadığından eseri, çalışılan nüshanın başlığında da yer alan “menkıbe” türüne dâhil etmek uygun görülmüştür.

Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice'nin diğer nüshalarındaki başlıklar “Kitâbu Hadîcetül-Kübra” minvalindedir. Bundan dolayı nüsha taraması yapılırken gözden kaçan ve sonradan görebildiğimiz dört nüshası daha bulunmaktadır. Bunlardan ilki Milli Kütüphane'de “06 Mil Yz A 8670” arşiv numarası ile kayıtlı nüshadır. Bu

⁶ Osman Çakır, “Menkıbe-i Fahr-i Kâinat'ta Dinî ve Kültürel Unsurlar”, (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, 2016).

⁷ Büşra Bulut, “Âşık Paşa'nın Mevlidi, İnceleme-Metin”, (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2017)

nüsha üzerine yapılmış üç yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Emine Kara Tursun⁸ ve Necdet Öztürk⁹ tarafından yapılan tezler dil alanında, diğer tez ise Rahim Erarslan¹⁰ tarafından İlahiyat Ana Bilim Dalı, Türk İslam Edebiyatı alanında yapılmıştır. İstanbul Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 256 numarada kayıtlı bir başka nüshası da yine Türk İslam Edebiyatı alanında, Seda Garip tarafından yapılan bir çalışmaya konu olmuştur.¹¹ Bu çalışmada eser, din bilimleri açısından incelenmiştir. Ayrıca bu çalışmada eserin Gulami adlı bir şaire ait ve türünün mevlid olduğu ihtimalleri üzerinde durulmuştur. “42 Kon 2061” arşiv numarası ile kayıtlı Konya nüshası üzerine de Zekiye Gizem Debreli tarafından ayrıntılı bir dil çalışması yapılmıştır.¹² Son olarak eserin, hakkında tez çalışması yapılmayan Atatürk Kitaplığı’nda 849 numaralı nüshası da mevcuttur. Bu tez çalışmaları dışında ayrıca Abdulkadir Karahan, incelenmemiş eserler başlığı altında kendi şahsi kütüphanesinde bulunan bir yazma nüshanın, Paris Bibliotheque Nationale’da bulunan başka bir nüsha ile karşılaştırmalı olarak kısa bir tanıtımını yapmıştır.¹³ Ancak bu nüshaları inceleme fırsatımız olmadığından hata yapmamak için bunları eserin nüshaları arasında saymamanın daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

Bu çalışmada yukarıda da belirtilen sebeplerden dolayı aynı eserin ele alınmasına rağmen, Klasik Türk edebiyatının çalışma alanı içerisinde değerlendirilmiş olması, gerek şekil, gerek muhteva açısından bu alana mahsus titizlikte bir okuma yapılmış olması önem arz etmektedir. Metnin günümüz Türkçesi’ne çevirisi yapılarak, ilmi esaslara dayalı bir metin ortaya konulmaya çalışılmıştır. Daha önce bu eserle ilgili üzerinde fazla durulmamış olan, anlatılan menkıbenin ihtiva ettiği olayların gerçekliği ile ilgili detaylı bir araştırma yapılarak eserde geçen olaylar ayrı başlıklar altında tarih, hadis ve siyer kaynakları ile karşılaştırılmıştır. Hz. Peygamber’in eserde yer alan isim ve sıfatları da araştırmaya eklenmiştir. Diğer tezlerde, kullanılan nüshalardaki

⁸ Emine Kara Tursun, “Hazā Kitāb-ı Hadicetü’l-Kübrā”, (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2010).

⁹ Necdet Öztürk, “Yazarı Belli Olmayan Hz. Hatice Manzumesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 2016).

¹⁰ Rahim Erarslan, “Manzume-i Haticetü’l-Kübrā”, (Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2016).

¹¹ Seda Garip, “Gulâmî, Dâsîtân-ı Hadicetü’l-Kübrā”, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2010).

¹² Zekiye Gizem Debreli, “Destân-ı Hadice”, (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2018).

¹³ Abdülkadir Karahan, “İlk Osmanlı Edebiyatının İncelenmemiş Dinî Bir Mesnevisi: Hikâyet-i Hadice Tezvic-i Muhammed,” *Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1980, 226.

başlıklardan dolayı Hz. Hatice'ye odaklanılmışsa da eserin odak noktasının Hz. Hatice'den çok Hz. Peygamber'in hayatının menkıbevi bir anlatısı olduğundan başlığın *Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice* olarak verilmesinin daha uygun olduğunu düşünmekteyiz.

Eserin incelenmesi, yazıldığı dönemin dili ve menkıbe alanında yapılan çalışmalara katkı sağlayacaktır. Eski Anadolu Türkçesi ile kaleme alındığı düşünülen, menkıbe türündeki bir eserin tanıtılması, bu alanda yapılan çalışmalara katkı sağlaması açısından önemlidir.

MENKİBE

1. Klasik Türk Edebiyatında Menkıbe

Sözlükte “övünülecek güzel iş, hareket” mânasına gelen menkıbe (menkıbe) kelimesinin çoğulu olan menâkıb bu anlamıyla ilk defa, IX. yüzyıldan itibaren yazılan hadis kitaplarında Hz. Peygamber’in ashabının faziletlerine dair hadisleri ihtiva eden bölümlerin adı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Menâkıb kelimesinin ayrıca halifeler, bir kabile veya soy, mezhep imamı hakkında yazılan eserlerle kutsal şehirleri tasvir eden metinlerin adında hadis kitaplarındaki gibi “fazilet” mânasında geçtiği görülmektedir. Tasavvufun IX. yüzyıldan sonra İslâm dünyasında yaygınlık kazanmasıyla birlikte menkıbe kelimesi sâfilerin hikmetli sözlerini ve örnek alınacak faziletli davranışlarını ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır.¹⁴ Bundan başka tarihî şahsiyetlerin hal tercümeleri, bazı zümrelerin övülecek işleri ve hatta bazı mukaddes şehirlerin tasvirinden ibaret yazılara da menâkıb denilmiştir.¹⁵

Menkıbe türü, içerisinde İslâmiyet öncesi ve İslâmiyet etkisinde gelişen dönemlerin özelliklerini taşıması; hem de toplumun her tabakasında okunan ve yazılan bir tür olması itibarıyla halk edebiyatı ve klasik Türk edebiyatı alanlarının ortak çalışma konusu olmuştur.

İslâmiyetin eserler üzerinde etkisini göstermeye başladığı dönemlerde, toplum hayatında önemli bir yere sahip efsane ve mucizeler, muhteva olarak değişime uğrasa da anlatılarda yerini korumaktaydı. Menkıbeler de efsaneler gibi halk kültürü içerisinde gelişerek sözlü olarak yayılmıştır fakat menkıbenin, efsane ile bir tutulamayacak daha sağlam bir yapısı ve bir geleneği vardır.

¹⁴ Haşim Şahin, “Menâkıbnâme,” *DİA*, XIX, s.112.

¹⁵ Gülay Karaman, “Mevlana’nın Menkıbeleri Üzerine Folklorik Bir İnceleme,” *Turkish Studies: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 7:3 (2012 Summer), s.1677.
http://www.turkishstudies.net/files/turkishstudies/467808336_90Karaman%20Gülay_S-1675-1693.pdf
(erişim: 16.06.2019)

XI. yüzyıldan itibaren Kâdiriyye ve Rifâiyye gibi ilk büyük tarikatların teşekkül etmesiyle birlikte menkıbenin muhtevasına “kerâmet” kavramı da eklenmiş, Abdülkâdir-i Geylânî, Ahmed er-Rifâî gibi tarikat pîrleri velîler için vefatlarının ardından yazılan eserlerde gösterdikleri kerâmetlerin anlatılmaya başlanmasıyla menkıbe kelimesi giderek kerâmetle aynı anlamda kullanılır olmuş, böylece bir tasavvufî tür olarak menâkıb metinleri (menâkıbnâme) ve menâkıb yazma geleneği ortaya çıkmıştır.¹⁶ Ocak, halkın bu olağanüstü olaylar barındıran menkıbelere olan ilgisi ile Kur'an-ı Kerim'de geçen peygamberler, Hz. Muhammed ve çevresindekiler hakkında rivayet edilen olağanüstü olaylar sebebiyle, menkıbelerin içinde barındırdığı kerâmet anlayışının halk arasında hızlı ve kolay bir şekilde yayılmış olduğunu söyler.¹⁷ Efsanevi inanışlar yerini İslâmiyetle birlikte velî ve kerâmet menkıbelerine bırakmış, böylelikle ilgi ve akılda kalıcılık sağlanarak dinî unsurların öğretimi kolaylaştırılmıştır.

Sözlü kültür ortamında icra edilen menkıbe ve efsane anlatı türleri olağanüstü özellikler taşımaları yönüyle benzerdir. Menkıbe ve efsane olağanüstü özellikler taşıyabilmesi yönüyle incelendiğinde efsanede olağanüstü olayların daha az görüldüğü menkıbelerde ise kerâmetlere bağlı olarak olağanüstülüğün daha sık karşımıza çıktığı tespit edilmiştir.¹⁸

Ahmet Yaşar Ocak'ın menkıbelerin muhtevasına dair değerlendirmelerine göre; menkıbelerde anlatılan kahramanlar gerçek ve mukaddes kişilerdir. Menkıbede bahsedilen olayların yeri ve zamanı bellidir. Ayrıca menkıbeler kendi bağlamlarında gerçek olduğuna inanılan ve yarı kutsal kabul edilen anlatılardır.¹⁹

Menkıbeler yazıya aktarılma sırasında hem dil ve üslup hem de yapı yönünden bazı değişikliklere uğrar. Menkıbeler günlük konuşma dili ve mensur şekilde teşekkül etmiştir. Ancak menkıbelere, yazıya aktarıldıkları sırada manzum parçalar eklenebilir ya da menkıbe tamamen manzum olarak kaleme alınabilir. Bu bağlamda

¹⁶ Şahin, “Menâkıbnâme,” s.113.

¹⁷ Ahmet Yaşar Ocak, *Bir Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler, Metodolojik Bir Yaklaşım*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010, s. 30.

¹⁸ Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1969, s. 106.

¹⁹ Ocak, *Menâkıbnâmeler*, s.33.

menâkıbnâmelerin bazıları mensur, bazıları manzum, bazıları da manzum ve mensur karışık şekildedir.²⁰

Evliya menkıbeleri masal, efsane ve destan gibi olağanüstü olayların anlatıldığı edebî türler içinde değerlendirilmekle birlikte konularının gerçek ve kutsal kişiler olması, bunların yaşadıkları zaman ve mekânın bilinmesi, anlatılan olayın gerçek olduğuna inanılması, sade bir üslupla yazılmış olmaları itibariyle diğer türlerden ayrılır.²¹ Ayrıca derlenmesi ve yazıya geçirilmesi konusunda da Ocak, menkıbeleri yazıya geçiren kişinin genellikle bu anlatıları olduğu gibi ve değiştirmeden yazıya geçirme gayreti içinde olduğunu belirtmiştir. Çünkü veli şahsa inanan kişiler bu anlatıların değiştirilmesini hoş karşılamamakta ve bunu velinin şahsına yapılmış bir saygısızlık olarak görmektedirler.²²

Dinin hâkim olduğu bir toplumda menkıbeye konu olan kişinin, Hz. Peygamber olduğu düşünülürse bu türün gereği olan olağanüstülüklerin, dinî kaynaklarda aktarılan mucizelerden ibaret olmasının gerekliliği anlaşılmaktadır. İslâm inancına göre böyle ciddi bir meselede dayanak olmadan aktarımda bulunmak da hoş karşılanmaz. Bu sebeple müellifin, genel olarak temel konularda zayıf dahi olsa rivayetlerden hareket ettiği sonucuna varılabilir.

Menkıbelerin içeriğinden yola çıkarak didaktik yönü olduğunu söyleyebiliriz. Menkıbeyi dinleyen kişilerin dinî ve ahlâkî olarak eğitilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple anlatılan olayların arka planında eğitim amacı güdülmektedir.²³ Bu bağlamda, incelenen menkıbe için de aynı durumdan bahsetmek mümkündür. İçerdiği nasihatler ve olayların öğretici yönünün ön plana çıkarılmış olması da bu durumu doğrular.

2. Menkıbe ve Gerçeklik

Menkıbeler, tarih boyunca tasavvuf ve tarikatlar yoluyla eğitim amaçlı kullanılmış ve tarihî hadiselerin kurgusal bir üslupla anlatıldığı metinlerdir. Bu kurgusal anlatım,

²⁰ Mehmet Kaplan, *Tip Tahlilleri: Türk Edebiyatında Tipler*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2011, s.113.

²¹ Ocak, *Menâkıbnâmeler*, s.34.

²² Ocak, *Menâkıbnâmeler*, s.37.

²³ Erol Güngör, *İslâm Tasavvufunun Meseleleri*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1984, s.105.

menkıbelerin tarih ve toplum bilimleri gibi alanlara katkı sağlamayacağı anlamına gelmez.

Türk tarihçilerinin büyük çoğunluğu menâkıbnâmeleri olağanüstü olaylarla dolu, gerçekle ilgisi bulunmayan eserler olarak gördüğünden bunları tarihî kaynak olarak kabul etmemiştir. Avrupa’da ise Hristiyan azizlerinin hayatına dair eserler eski dönemlerden itibaren yaygın biçimde kullanılmış, özellikle XIX. yüzyıldan sonra bu tür kitaplar “hagiographie” adı altında toplanmış, dikkatli bir tenkitten geçirilerek din, tarih, sosyoloji gibi alanlarda istifadeye sunulmuştur.²⁴

Türk tarihçiliğinde evliya menâkıbnâmelerini bu anlamda ilk defa M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı eserinde Ahmed Yesevî ile ilgili bölümü yazarken kullanmıştır. Köprülü, daha sonra “Anadolu Selçuklu Tarihinin Yerli Kaynakları” adlı makalesinde menâkıbnâmelerden tarihî kaynak olarak faydalanılmasının gereğinden bahsetmiş, onun ardından Zeki Velidi Togan, Abdülbaki Gölpınarlı, Orhan Köprülü, Agâh Sırrı Levend ve Ahmed Yaşar Ocak bu eserlerin tarih bakımından önemini ortaya koymuştur.

Masal(mesel) türü eserlerden olmayan menkıpnamelerin tarih ilmine de ışık tutabilecek bir özellik taşıdıkları bilinir. Fuad Köprülü, yukarıda adı geçen makalesinde, menkıbe türünde kaleme alınan eserlerin tarihî kaynak olarak değer taşıdıklarına vurgu yapmıştır. Daha sonra Orhan Köprülü, *Tarihî Kaynak Olarak XIV. ve XV. Yüzyıllarda Anadolu’da Bazı Türkçe Menâkıbnâmeler* adlı yayımlanmamış doktora tezinde aynı konunun önemine işaret etmiştir.²⁵ Biyografik özellik taşıyan menâkıbnâmeler, bir velinin ailesini, doğumunu, yetişmesini şeyhliğe geçişini, etrafında toplanan müritlerini, çeşitli etkinliklerini ve ölümünü kronolojik bir sıra ile anlatır. Bu tür eserlerin, tarihî gerçeklerle de örtüşen önemli bilgiler verdikleri söylenebilir.²⁶ Halk arasında tanınmış velilerin hayatları menkıbeler yoluyla anlatılmıştır. Bir veliyle ilgili anlatılan kerâmet, başka bir veliye mal edilmiş ya da Hristiyan azizlerine ait menkıbeler, daha sonra aynı bölgede yaşayan veliler için de anlatılır hâle gelmiştir. Velilerin hayat hikâyeleriyle

²⁴ Şahin, “Menâkıbnâme,” s.113.

²⁵ Ahmet Yaşar Ocak, *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler, Metodolojik Bir Yaklaşım*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997, s.12.

²⁶ Ocak, *Menâkıbnâmeler*, s.39.

ilgili çeşitli menkıbelerin yer aldığı menkıbevi eserlerin, ilgili şahsın yaşadığı dönemde yazılması mümkün olduğu gibi, ölümünden sonra da yazıldığı bilinmektedir.²⁷

Bir tasavvufî düşünceye mensup olan insanların müritlerini ve tasavvuf adap ve erkânını iyice tanımalarını sağlayan bu eserler, aynı zamanda propaganda aracı olarak da kullanılmıştır. Manzum, mensur ve manzum-mensur karışık olarak yazılan menâkıbnâmeler, daha ziyade mensur olarak kaleme alınmıştır. Bu eserler, edebî değerlerinin yanında tarihî, sosyal, kültürel ve aynı zamanda manevî dünyamıza ışık tutmaları bakımından da önemli kaynaklar arasında yerini alır.²⁸

Menâkıbnâmelerde yer alan bazı kerâmetlerin, Orta Asya Şaman inançlarından da bir kısım izler taşıdığı görülür. Zamanla masalımsı bir havaya bürünen menkıbeler, tasavvufî çevrelerde gerçekliği tartışılmayan kabuller hâlini almıştır. menâkıbnâmelerde anlatılan bazı olayların, tarih ilmine de malzeme verebilecek özellikte olduğu söylenebilir.²⁹

İskender Pala, halk muhayyilesinde büyük yer edinmiş olan kerâmet türünden olağanüstü olayların değişik tip ve gruplara mal edilerek yer yer anonim birer nitelik kazanmış olan menâkıbnâmelerin bir kısmının, tarihî gerçeklere uygunluk gösteren kronolojik eserler olduğunu belirtir. Konu edindikleri veliler hakkında en güvenilir kaynaklar olan bu tür eserler, rastgele derlenmiş menâkıbnâmelerden çok değerli kültür eserleridir. Bunların çoğu, tanınmış mutasavvıf şairlerin şiirleriyle de süslenmiştir.³⁰

Menâkıbnâmelerden faydalanmak suretiyle bazı tarihî olay ve şahsiyetler hakkında diğer kaynaklarda rastlanmayan bilgilere ulaşmanın mümkün olduğunu örnekler üzerinde de görmekteyiz. Menâkıbnâmeler ayrıca dönemin ekonomik, sosyal, kültürel, dinî özelliklerine, gelenek ve göreneklerine dair çok zengin malzeme ihtiva etmektedir. Zeki Velidi Togan, Bahâeddin Nakşibend'in menkıbelerinden hareketle o

²⁷ Mehmet Aça, Haluk Gökalp ve İsa Kocakaplan, *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, İstanbul: Kriter Yayınları, 2009, s.341.

²⁸ Aça vd., *Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, s.342-343.

²⁹ Aça vd., *Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, s.343.

³⁰ İskender Pala, *Divan Edebiyatı*, İstanbul: Ağaç Yayınları, 1992, s.101-102.

devirde Çağatay emîrleri arasındaki mücadele ve entrikalar, kıtlık dolayısıyla yükselen ekmek fiyatları ve “adlî” adı verilen Hârizm dinarının kullanılması hakkındaki bilgilere ulaştığını belirtmiştir. *Menâkıbü’l-‘ârifin*’den, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî’nin Selçuklu ve Moğol hükümdarlarıyla münasebetleri, Baycu ve Geyhatu’nun Konya’yı tahrip etmeleri, dervişlerin yaşantıları, Selçuklu-Moğol ilişkileri, Mevlevîliğin Bektaşîlik ve diğer tarikatlarla, Mevlânâ’nın torunu Ârif Çelebi’nin Saruhanogulları ile münasebetleri gibi pek çok konuda bilgi sahibi olmak mümkündür. *Vilâyetnâme-i Koyun Baba*’dan Osmancık merkezli olmak üzere Orta Anadolu’daki halkın sosyal ve ekonomik durumu, inançları, şeyhin Fâtih Sultan Mehmed ve II. Bayezid ile ilişkileri, *Vilâyetnâme-i Otman Baba*’dan Balkan fetihleri, *Vilâyetnâme-i Abdal Mûsâ*’dan Teke yöresindeki Türkmenler’in hayat tarzları, inançları, içlerinde yaşattıkları İslâm öncesi Türk dönemine ait izler, Bektaşî menâkıbnâmelerinden eski Türk gelenek ve görenekleri, diğer dinlerin Bektaşî menâkıbnâmeleri üzerine etkileri hakkında orijinal bilgiler edinmek mümkündür.³¹

³¹ Şahin, “Menâkıbnâme,” s.114.

ESERİN İNCELENMESİ

1. Eserin Şekil Özellikleri

1.1. Nazım Şekli

Edebiyatımızda, hikâyelerin şiire aktarımı için mesnevi nazım biçimi tercih edilmiştir. Sayısı on binlere varan beyitlerden oluşan mesneviler olduğu gibi, özellikle ilk dönem dinî mesnevilerin daha az sayıda beyitten oluştuğu görülür. *Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice*, 944 beyitten oluşan dinî bir mesnevidir. Hz. Peygamber'in hayatından, çocukluğuyla başlayarak, Hz. Hatice ile evliliği ve nübüvvetin gelişini de içine alan bir kesit sunar.

Mesnevinin besmele ile başlayan giriş kısmında öncelikle, 1 ve 7. beyitler arasında Allah'ın kudreti ve birliğini anlatan münacat yer almaktadır. 8 ve 20. beyitler arasında Hz. Peygamber'e, 21 ve 26. beyitler arasında dört halifeye ve ashaba övgü ve dua yer alır. 27 ve 30. beyitler arasında çok kısa sebep-i telif denilebilecek bir bölüm vardır. 31 ve 43. beyitlerdeki duanın ardından, salavat içeren nakaratla birlikte giriş bölümü sona ermektedir. Asıl konunun işlendiği gelişme bölümü, 48 ve 943. beyitler arasındadır. Eser, 944. beyitte dua ile sona erer.

Eserde konular başlıklarla ayrılmamış, konudan konuya geçişler sohbet havasında gerçekleşmiştir. Birbirini düzensiz aralıklarla takip eden 15 tane, 2'si salavat olmak üzere 4 beyitten oluşan nakarat, bölümleri ayırmaktadır. Salavatlar kimi zaman konudan konuya geçişi de sağlar. 107. beyitte Hz. Peygamber'in amcası Ebû Tâlib'in yanında yaşamaya başladığı söylenerek bu olaya son verilirken, salavat kısmından sonra 112. beyitte, olay, mekân ve zamanda değişiklik yapılmış, Hz. Peygamber'in halası Atike'nin, Ebû Tâlib'in yanına gelmesi ile başlayan başka bir hadiseye geçilmiştir:

‘Âtike adlı karındaşı vardı

Ebî Tâlib anı gâyet severdi (112)

Mesnevide 381-388 ve 853-862. beyitler arasında iki gazel, 901-941. beyitler arasındaysa bir kaside bulunmaktadır. Gazeller, kahramanların ağzından kaleme alınır. 381. beyitten itibaren Rahip Bahira, yıllardır semâvî kitaplardan tanıyıp yolunu

gözlediği son Peygamber’e kavuşmuş olmanın, 853 numaralı beyitten itibaren Hz. Hatice, İslâm dîni ile şereflenmenin sevincini anlatır. Eserin bu bölümlerinde görüldüğü gibi, mesnevilerde gazeller genellikle büyük hadiselerin biraz uzağına veya karakterlerin duygu yoğunluğu yaşadığı zamanlara yerleştirilmiştir.³² Mesneviler içerisinde, aynı vezin ve kafiyein tekdüzeliğini kıran gazelleri bir gelenek olarak değerlendirerek inceleyen Robert Dankoff, öğretici mesnevilerden çok, aşk mesnevilerinde bu tarz gazellerin yer aldığını ifade eder.³³

27. beyitte bir nevi sebep-i telife geçilir. Müellif, 29. beyitte bu güne kadar birçok kemal sahibinin mevlid söylediğini belirttikten sonra 30. beyitte kendisinin de, bir peygamber destanı söyleyeceğini dile getirmiş, eserinin bir destan, bir hikâye olduğunu bu beyitlerde vurgulamıştır.

Pes nice şāhib-kemāller söylemiş
Muştafānuñ mevlidin şerh eylemiş (29)

Ben daḥi bir dāsītān-ı Muştafā
Söyleyem kim diñleyen bula şafā (30)

31. beyitte ise Hz. Peygamber’i anlatmasındaki amacının insanlar arasında dua ile anılmak olduğunu dile getirir. Bu beyitlerden yola çıkılarak eseri bir mevlid olarak değerlendirmek için, müellifin de net bir bilgi verdiği söylenemez. Eser bir tür olarak mevlid özelliklerini tam anlamıyla taşımamaktadır. Sözlükte “doğum yeri ve zamanı” anlamına gelen “mevlid” kelimesinin anlamı, zamanla Hz. Muhammed’in doğum yıldönümlerinde yapılan merasimleri ve bu törenlerde okunmak üzere yazılıp bestelenen, doğumu ile başlayıp hayatını anlatan manzum metinleri kapsayacak şekilde genişlemiştir.³⁴

³² Robert Dankoff, “Aşk Hikâyelerinde Lirizm: Farsça ve Türkçe Mesnevilerde Gazelin Kullanımı,” çev. Güler Doğan Averbek, *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 2: 5 (2014 Güz), s.190.

<http://www.averbek.net/Content/Docs/Ask-hikayelerinde-lirizm-Farsca-ve-Turkce-mesnevilerde-gazelin-kullanimi.pdf> (erişim: 28.07.2019).

³³ Dankoff, “Mesnevilerde Gazelin Kullanımı,” s.206.

³⁴ Ahmet Özel, “Mevlid,” *DİA*, XXIX, s.484.

M. Fatih Köksal'a göre, muhteva bakımından mevlid türünde esas unsur, "doğum" etrafında gelişen hadiselerdir. Miraç, vefat gibi diğer hadiseler doğum bölümünün yanında tali bölümler olarak kalır. İncelediğimiz eserde, Hz. Peygamber'in doğum hadisesine neredeyse hiç değinilmemiştir. Peygamber Efendimiz'in çocukluğundan başlayarak hayatından kısa bir kesit sunan eserde, gençlik yılları, Hz. Hatice ile evliliği, peygamberliğin gelişi gibi olaylar ön plana çıkar.

Bir eserde Hz. Peygamber'in doğum hadisesinin yer alması o eserin mevlid sayılabilmesi için yeterli değildir. Peygamber Efendimiz'in doğumunun işlendiği ama esasında hayatını anlatan siyer kitapları mevlid olarak kabul edilemez. Buna göre, her mevlide siyer denilebilirse de, her siyerin mevlid olamayacağını dile getiren Köksal, nazım şekli, vezin, vasıta beyitleri gibi birçok yönüyle mevlide benzemesine rağmen Hz. Peygamber'in hayatını konu alan her eserin mevlid sayılamayacağını ifade eder. Köksal'a göre ayrıca, sebep-i telif kısmında mevlid adının geçtiği bir eserin dahi kesin olarak mevlid olduğunu söylemek mümkün değildir.³⁵ Buna göre, incelediğimiz menkıbede geçen mevlid kelimesi eserin mevlid olduğunun bir kanıtı sayılamaz.

Her ne kadar şekil ve vezin olarak mevlid türünün özelliklerini taşısa da, yukarıda sıraladığımız sebeplerden dolayı *Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice* 'nin, bir mevlid olarak değerlendirilemeyeceği kanaatindeyiz.

1.2. Vezin

Eserde üç farklı vezin kalıbı kullanılmıştır. En çok kullanılan vezin kalıbı, remel bahrinin "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıdır. Eserin girişinde ve salavatların yer aldığı nakarat bölümlerinde bu vezin kalıbı kullanılmıştır. İkinci olarak hezec bahrinin "mefâ'ilün mefâ'ilün fa'ülün" kalıbı, eserin sonunda yer alan gazelde ise remel bahrinin, "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbı kullanılmıştır. 775 ve 777. beyitlerde olduğu gibi, iki beyitlik vezin kalıbı değişikliğine de rastlanılır. Söz konusu beyitlerde vezin değişse de, içerik olarak önceki ve sonraki beyitlerden belirgin bir farklılık gözlemlenmemiş olmakla birlikte, Hz. Hatice'nin mal varlığı sıralanır. Nakaratlar dışında vezin kalıplarının değiştiği yerler metin üzerinde gösterilmiştir.

³⁵ M. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011, s. 29.

Eserin tamamında, vezni bozan durumlar hakkında bazı genellemeler yapılabilir. Özellikle nakarat bölümlerinde, Hz. Peygamber'in isimlerinin rahatça kullanılması açısından vezin önemsenmemiştir. Bu sebeple bu bölümlerin tümünde vezin bozuktur. Bunun dışında Arapça isimlerin geçtiği beyitlerde de vezin bozulmaktadır. Eserin tamamında sıkça kullanılan “ey” edatı vezni bozduğundan, veznin gerektirdiği yerlerde “i” şeklinde okunmuştur.

Sade Türkçe'nin kullanıldığı birçok ilk dönem metninde olduğu gibi yaygın bir şekilde görülen aruz hatalarına, eserde de sıkça rastlanmaktadır. Muhtemelen, amaç sanat yapmaktan ziyade bir hikâye anlatmak olduğu için aruzun kullanımı kusurludur. Bu kusurların bir kısmı müstensihden de kaynaklanmış olabilir. Vezin kusurları çok sayıda olduğundan, burada örnek teşkil etmesi bakımından sadece bir kısmına yer verilmiş, ancak metin üzerinde dipnotlarla belirtilmiştir. Kelime eksikliğinden kaynaklanan vezin aksamalarında, vezne ve anlama uygun kelime köşeli parantez içerisinde metne eklenerek hatanın düzeltilmesi tasarrufuna gidilmiştir. Metinde, vezin hatası yapılan bazı beyitler şu şekildedir:

Aña bildürdi cümle kı̄l ü kı̄li
Hadice ile olan cümle **hasb-i** hâli (184)

İrişdi **üçünci** konağa hem çün
İrişdi çünkü aḥşam yatdılar dün (279)

‘İbâdet eyler-idi meskeninde
Ki kı̄’im olmuş-idi ‘İsî **şer’inde** (310)

Şundı Meysereye nâmeyi o şâh
Gülgüle düşdi bu halk içre **nâ-gâh** (538)

Ben anuñ **dîdârmdan** mahrûm olam
Tâ ebed bu derde yanup yakılam (582)

Metinde Arapça ve Farsça kelimelerin uzun hecelerinin, Türkçe kelime gibi düşünölüp ulama yapıldığı görülür. Aşağıdaki beyitte “destūr” kelimesinin ikinci hecesi açık okunarak ulama yapılmıştır.

Bunı işitdi ‘Ātike çün hemān
Destūr alup yolına oldu revān (638)

Başka örnekler de mevcuttur:

Qalem alup mu‘abbir ol dem ele
Getürdi **Allāh** adını diline (165)

Daḥi bir ‘Arabī atı egerle
Müzeyyen eyle anı **sīm** ü zerle (243)

Olısdur anuñ ismi Muḥammed
Bir adı **Maḥmūd ola** biri Aḥmed (170)

Çok sayıda imale bulunmaktadır:

‘Ulūfe eyleye ḥālī **ḥālince**
Ri‘āyet ola herkese yolunca (126)

Baḳuban göremezdi ol buludı
Zīrā anuñ **beşāreti** ol idi (337)

Çok sayıda zihaf bulunmaktadır.

Qamu peygāmbere rehber olısar
Velī **nebī** aña muḥtāc olısar (195)

Çün ol rāhib du‘āyı öyle kıldı
Du‘āsı Ḥaḳ katında **maḳbūl** oldu (334)

Metinde, bazı kelimeler vezne uydurulmak için farklı yazılmıştır:

Anda mescidler yapuban kıldı beş **vakıt** namāz
Cebrā’ıl geldi buyurdi kim Bilāl eyde ezān (934)

Geliyor[d]ur bir haber şoruñ aña
Bu muşibetler **sehel** işdür aña (533)

Didi ‘**ahid** itmedüm hem virmezem
Zīrā seni aña lāyık görmezem (685)

Bunun gibi yine vezin gereği bazı kelimeler de iki farklı yazılışla yer alır:

Ebū **Bekr** anı görüben sevindi
Hasūd olanlar anda oda yandı (290)

Ebū **Bekir** didi kim ey ‘azīzüm
Ki bir yigit alupdur diñle sözüm (366)

Sevindüğinden anuñ ‘aqlı gıtdi
Deyirden kendözin aşığa atdı (350)

O **deyr** içinde bir rāhib var-idi
Aña Buhrā-yı rāhib dirler-idi (308)

Metinde, özel isimlerin çoğunlukla vezne uymadığı söylenebilir:

Çün Ebū Tālib ‘**Ātike** gördiler
Hamd idüp hem Hālīa şükr itdiler (555)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, eserde çoka vezin hatası bulunmaktadır.

1.3. Kafiye

Kafiye, manzumenin dış yapı özelliklerinden olup âhengi temin eden en önemli unsurdur. Kafiyenin şiirle ne kadar bütünleşmiş olduğı, Fars ve klasik Türk edebiyatlarında “kāfiye-gû, kāfiye-senc, kāfiye-endiş” kelimelerinin “şair” yerine

kullanılmasından anlaşılmaktadır.³⁶ Klasik Türk şiirinde vezin kusurlarını kafiye güzelliği ile hafifletmek mümkündür. Şair, ahengi sağlamakta vezne verdiği önemi kafiye de vermek durumundaydı. Aynı mısra sayısına sahip nazım şekillerinin birbirlerinden ayırt edilmelerinde kullanılan ilk ve en önemli kıstas kafiye idi.

Kafiye bir ses, bir hece veya bir kelimedenden meydana gelir. Klasik Türk edebiyatında kafiyenin kaynağını teşkil eden Arap kafiyesinde sesler kadar hareke de önemli olup bir kelimenin seslerinden bazıları yahut kelimenin tamamı, hatta bir önceki kelimenin sesleri de kafiye de dahil olabilir.³⁷ Kafiye de asıl hüner ise, kafiyenin kulağa değil, göze hitap etmesi olarak kabul edilmektedir. İncelenen eserde yer yer “kulak için kafiye” tercih edilmiştir:

Pes Hadice karşı geldi gülerek
‘İzzet ü ta‘zīm u ikrām kılarak (591)

Hadice evinde yatdı pür-uşul
Yatdı anda şubha deñlü kaldı ol (672)

Āferīnler olsun anuñ şıdķına
Ton geyürdi daħi hem on miskīne (735)

Bu sözleri işitdi çün ol itler
Aradı Mekke kavmini pelīdler (443)

Didi bevvāblar Hadice anaya
Devletüñ pāyende olsun şāniyā (589)

Olısdur anuñ adı Muhammed
Ki Şarķ u ğarba deñlü tola ümmet (887)

Kafiye türlerinden yarım, tam ve zengin kafiye örneklerine rastlanır.

³⁶ İskender Pala, Mürsel Öztürk ve İsmail Durmuş, “Kafiye,” *DİA* XXIV, s.149.

³⁷ Pala vd., “Kafiye,” *DİA* XXIV, a.y.

Kim üç oğl'anda-idi bile hāzır
Dönüp oğullaruña bakdı ol pīr (71)

Nitekim 'ömrüm oldukça bil ey cān
Ki hıfz idüp yerindürmem seni ben (65)

Didi diñle sözüm ey māh-ı 'ālem
Mübārek hātıruña gelmesün ğam (282)

Hürmetiñe anlaruñ yā Rabbenā
Eyle bizi dostlaruñla āşinā (25)

Didi kim ey Muḥammed ey yüzi māh
Seni işmarladum Allāha her gāh (59)

İns ü cinn ü vahş [u] tayr [u] hem melek
'Arş [u] kürsī ay güneş hem nüh felek (14)

Şöyle bil kim mümkinātı ey hümām
Altı günde cümlesin kıldı tamām (19)

Raḥmetüñ deryāsına yokdur 'aded
Zerrece andan bize eyle meded (42)

Cinaslı kafiye kullanılmıştır:

Çünki birkaç günden itdiler düğün
Düşmenüñ bağına urdılar düğün (748)

Türkçe ve Farsça kelimelerin kafiye yapıldığı görülür:

Muştafānuñ hürmetine ey Hudā
Raḥmetüñle cümlemizi yarlığa (38)

Bazı kelimeler kafiye uydurulmak için farklı yazılmıştır:

Anuñ gölgesi düşmez idi yire
Kamu cismi anuñ nūr idi **zīre** (800)

Kafiye olmayan beyitler de mevcuttur:

Çün Hadīce işidüben şād olur
Açıluban gül yüzi handān olur (503)

Niçün döndi anuñ kaddi hilāle
Hemān gül beñzi dönmişdi hazāna (813)

Ebū Bekir meger kim ol zamānda
Ticāretde idi vahy indüginde (879)

Vezin hatalarında olduğu gibi, bazı beyitlerde kelimelerin yerleri değiştirilerek kafiyeyle uygun hale getirilmiştir:

Hadīce hatuna tīz **yazdı nāme**
Ne günü varup irdüğini Şāma (454)

1.4. Dil ve Anlatım Özellikleri

Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice, sözlü kültürde oluşup sonradan istinsah edilmiş bir eser olduğu izlenimini vermektedir. Telif tarihi belli olmamakla birlikte Eski Anadolu Türkçesi ile kaleme alındığı düşünülmektedir. Anadolu Selçukluları'nın son devirlerini, Beylikler dönemini ve imparatorluk haline gelmeden önceki Osmanlı devrini içine alan Eski Anadolu Türkçesi devresinde, yabancı unsurların fazla karışmadığı sade bir Türkçe kullanıldığı gibi, *Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice*'de de sade bir Türkçe kullanılmıştır. Bu devrede meydana gelen eserlerde, burada incelenen eserde olduğu gibi, Arapça, Farsça unsurlar yer almaktaydı, ancak bunların oranı pek fazla değildi.³⁸ Eserde hem eski Türk yazı dili geleneğini devam ettiren özellikler hem de Arap-Fars yazı dili geleneğinden aktarılmış özellikler karışık

³⁸ Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2000, s.40

olarak yer almaktadır.³⁹ Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait, toyla- (b.650), kici (b.760), yavı (b.215), oñat (b.236), uyan (b.244), dükeli (b.887), yatlu (b.254), tapu kıl- (b.277), tañ (b.287), az- (b.532)dügün (b.748), issi (b.661), söyün- (b.431), yidici (b.149), kesme (b.777), saçı (b.427), kağı- (b.916), cilasun (b.464), şığa- (b.939), iv- (b.219) gibi birçok kelime bulunmaktadır. Eserde geçen bu kelimelerden, nüshadaki tutarsız harekelemeden ve eserin telif tarihinin belirsiz oluşundan dolayı eser, Eski Anadolu Türkçesinin imla özelliklerine göre okunmuştur.

Eski Anadolu Türkçe'sinin dil özelliklerine uygun olarak metinde, az sayıdaki Arapça ve Farsça terkiplerden bazıları şöyledir:

Her kaçan toğsa güneş olsa 'ayān
Rüşen olur bu cihān mişl-i cinān (4)

Görür gökden münevver bedr-i māhı
Tamāmet nūr idüp leyl-i siyāhı (158)

Didi Peyğamber-i āhır-zamāna
Naşīb olasın ol Faḥr-i cihāna (166)

Daḥi ben böyle iderdüm şehādet
Muḥammeddür aşıl ehl-i sa'ādet (395)

Dir imiş indirdi Qur'ān baña Cibrīl-i Emīn
Baña uyuñ benüm ol peyğamber-i āhır-zamān (912)

Arapça ve Türkçe kelimeler birlikte kullanılarak tamlama yapılmıştır:

Cihān anuñ içün oldu muḥakḳak
Daḥi hūr u kuşūr **cennet-i uçmak** (316)

³⁹ Özkan, *Eski Anadolu Türkçesi*, s.91.

Eserin didaktik yönü göz önünde bulundurulduğunda, herhangi bir üslup kaygısı düşünülmeyişi söylenebilir. Anlatılan hikâyeye ön planda tutulmuş, günlük konuşma dilinden alınan ifadeler, anlatımı renklendirerek metnin okunmasını kolaylaştırmıştır. Eserin birçok beytinde hikâyenin bir topluluğa anlatılma tarzında konuşma üslubuyla yazıldığı, samimi ve ders verici tavrın hâkim olduğu bir anlatım öne çıkmaktadır:

Kıluram ben daği sizlerden recā
Luţf idüp eyleyesiz ĥayr-ı du‘ā (34)

Muĥammedüñ ĥālası idi ey yār
Ebī Ŧālib evine geldi ey yār (113)

Eserde geleneksel tiyatro sahnesine örnek olabilecek beyitler de bulunmaktadır. Müellif adeta okuyucu/dinleyicinin gözünde sahneyi canlandırmak istemektedir. Buradan da eserin daha çok bir mecliste okunmak için yazıldığı sonucunu çıkarabiliriz.

Ebū Cehl Ebū Leheb şād olup
Ŧa‘n iderler ĥahĥaha ile gülüp (530)

Döşek ü yaşdıĥ u yorĥan bī-şümār
Cümlesi zerrīn idi bil kim i yār (771)

Eserin yine birçok yerinde karşımıza geleneksel anlatılarda olduğu gibi meddah benzeri bir anlatıcı çıkmaktadır. Anlatıcı olayları bitirir, başlatır. Olayların arasına girerek yorum yapar, okuyucuyu yönlendirir:

Biz geledüm yine söz evveline
Gitdi deve yine toĥrı yolına (493)

Bu yaña geldik Ĥadīce ĥāline
Diñle imdi fikri nedür ĥāli ne (571)

Eser, menkıbeye özgü niteliklerden biri olarak, hem anlatımında hem de bir söz sanatı olarak mübalaĥayı içermektedir. Mesafeler, hediyeler, giysiler, kurulan sofralar,

hep abartı kullanılarak tasvir edilmiştir. Eser, Hz. Peygamber'in hayatını bire bir aktarmaktan ziyade, olayları renkli bir sunumla anlatmak için yazıldığı kanaati oluşturur. Halk hikâyelerinde olduğu gibi, yer yer olayın özünden çok ayrıntılara yoğunlaşılması, eserin özellikleri arasındadır.

Buyurdı ol kadar çekildi ni'met
Çamusu sükkeri yiyene minnet (140)

Daği mercân ağacı hem ey aḡī
Yedi budağı var idi hem daği (721)

Her budağı kim üçer 'arşun-idi
Böyle tuḡfe şey görülmemiş idi (722)

Ol döşegüñ büyüklüğüñ bil ey yār
Dört yüz arşun-idi bunu bil ey yār (766)

Eserde dikkat çeken bir diğerk özellik de, müellifin halk kültürüne ait ifadelerle anlatımı renklendirmiş olmasıdır:

Ki şādıksın özüñde vü sözüñ ḡaḡ
Kim **olsun iki ālemde yüzüñ aḡ** (83)

Anı **cānumuza minnet bilelüm**
Ulunca biz aña 'izzet ḡılalum (103)

Daği 'ömrüñ **mezīd pāyende olsun**
Nice şāhlar ḡapuña bende olsun (145)

Neler ḡılam aña sen bir göresin
Ḗulaḡınca idem her bir pāresin (818)

2. Muhteva Özellikleri

Mesnevi şeklinde yazılan menkıbe, Hz. Peygamber'in çocukluğundan başlamak üzere, Hz. Hatice ile evliliğini, peygamberliğin verilmesini ve ilk Müslüman olan sahabelerin hikâyesini de içine alan bir dönemi anlatır. Eserin olay örgüsü başlamadan önce, ilk beyitlerde bazı ayet ve hadislerden yola çıkılarak, kozmik hadiselerle, kâinatın işleyişinden bahsedilmiştir. Müellif, bu bölümde dünyanın varoluşunu ve insanın onun içindeki yerini canlandırarak anlatmaktadır:

Luṭfuñ-ile ḥalk idüben ay-ı gün
Devr iderler bu cihānı gün-be-gün (3)

Her kaçan ṭolınsa gün olur gice
Ḳarañuluk zulmet olur ey ḥoca (7)

Şöyle bil kim mümkinâtı ey ḥümām
Altı günde cümlesin kıldı tamām (19)

8. beyitte Peygamber efendimizden bahsedilmeye başlanmış, âlemin O'nun hürmetine yaratıldığı söylenmiştir. 27. beyte kadar Hz. Peygambere, ashâbına ve dört halifeye övgü yer alır. 27. beyitte müellif, hikâyenin anlatılmaya başlanacağını işaret eder. 29. ve 30. beyitlerde eserin içeriği hakkında bilgi vererek bir peygamber destânı anlatacağını söyler.

Metnin yazılma amacı, kâinatın övücü olan Resûlü övmek ve bundan dolayı sevap kazanmak olarak ifade edilmiştir:

Daḥi medḥin okudan olur meşāb
Okudan u dinleyen bulur şevāb (33)

44. beyitte okuyana ve dinleyenlere dua ile devam eder. 45. beyitte giriş bölümü sona erer ve nakarattan sonra 48. beyitte hikâye anlatılmaya başlanır. Yer yer nakarat ve gazellerle kesintiye uğrayan hikâye, 943. beyitte sona erer. 944. beyitte ise dua yer alır.

2.1. Menkıbenin Olay Örgüsü

2.1.1. Hz. Peygamber'in Çocukluğu

Eserde doğum hadisesi anlatılmamış, Hz. Peygamber'in, ana rahminde iken babasını, yedi yaşında da annesini kaybettiğini bildiren üç beyitten sonra, annesi hasta yatağındaiken Hz. Muhammed ile vedalaşması canlandırılmıştır. Hz. Muhammed'in annesi, onun peygamber olacağını bilmektedir. Peygamberliğini göremeyeceği için hayıflanır; fakat bu hayıflanma sonraki beyitte, yerini teslimiyete bırakmıştır.

Umar-idüm senüñ luţfuñ göreydüm
Risālātuña 'ömür irgüreydüm (55)

Müyesser olmadı el-ḥükmü lillāh
Be-ğāyet rāzī oldum el-ḥamdü lillāh (56)

2.1.2. Hz. Muhammed'in amcası Ebû Tâlib'e Emanet Edilmesi

Dedesı Abdülmuttalib, Hz. Muhammed'i alır, evine götürür. O'na bir süre bakar fakat babasını ve annesini yitirmenin acısını yaşayan biricik torunu Hz. Muhammed'e, dedesinin de hastalanmasıyla, yeniden bir yuva bulmak gerekecektir. Bu güne kadar Hz. Muhammed'e gözü gibi bakan, onu her zorluk ve sıkıntıdan sakınan dedesi, vefatından sonrası için endişelidir.

Hz. Peygamber'in amcası Ebû Leheb, onun bakımını üstlenmek ister; ancak Abdülmuttalib, gerekçesini bildirmemekle birlikte ona güvenmediğini söyler.

Didi senden benüm yokdur ümīdüm
Benüm saña degüldür i'timādum (79)

Hamza da Muhammed'in hizmetine talip olur. Dedesi Abdulmuttalib Hamza'yı cömertliği ve doğruluktan yana olması ile metheder; fakat Hamza, savaştan ayrı duramayacağı için Hz. Muhammed'in sıkıntı çekebileceğini söyleyerek onu da reddeder.

Velî sen hâlî olmazsın gazâdan
Muhammedi saşınuram cefâdan (84)

Son olarak Ebû Tâlib'in isteğini kabul eder ve Hz. Muhammed'i alıp eve götürmesini söyler. Ona iyi bakması asla hor görmemesi hususunda tenbih ve vasiyetlerde bulunarak vefat eder. Ebû Tâlib Hz. Muhammed'i evine götürür. Hanımı Fatıma da sevinerek karşılar. Ebû Tâlib, yeğeni Muhammed'e artık Onun kendisi için, oğlu Ali'den, hatta canından bile daha kıymetli olduğunu söyler.

Seni artuğ severem ben 'Alîden
Dağı cānumdan artuğ sevgüliden (106)

Hz. Muhammed, uzun bir müddet, amcasının yanında huzur içinde kalır.

2.1.3. Hz. Muhammed'i Evlendirmek İçin Girişimlerde Bulunulması

Ebû Tâlib'in Atike adlı kardeşi, Hz. Peygamber'in halası, Ebû Tâlib'e, Muhammed'in büyüdüğünü ve evlenme yaşının geldiğini söyler. Fakat ellerinde düğün yapmaya yetecek kadar malları yoktur. Bu iş için gereken parayı nereden bulabilecekleri konusunda müzakere ederler. Atike'nin önerisiyle Hatice isimli hanımdan, ticaret için Şam'a giden kervanını korumak için Hz. Muhammed'i işe almasını istemeye karar verirler. Kervanın yola çıkma zamanı gelmiştir.

Atike, Hz. Hatice'nin evine gider. Hz. Hatice, hizmetçileriyle birlikte onu karşılayıp, ikramlarda bulunur. Atike, Hatice'ye, dualar eder; sonra Muhammed adında bir yeğenin olduğunu, kervanına onu da almasını istediğini söyler.

Aña da nola bir  idmet buyursa 
Mu     r emri e her ne ki dirse  (150)

2.1.4. Hz. Hatice'nin G rd    D   

Atike, Hz. Hatice'yi ziyaret etmeden önce, Hz. Hatice bir d    g rm   t r. Dolunay geceyi tamamen nura çevirip yeryüzüne iner ve Hz. Hatice'nin dizine konar.

Görür gökden münevver bedr-i m  h 
Tam met n r idüp leyl-i siy h  (158)

N z l idüp iner ol yery zine
 onar ol dem  ad cen   n dizine (159)

Bir mektup yazarak tabircilere rüyasını sorar. Onlar da ahir zaman peygamberinin hanımı olacağı müjdesini verirler. Bu sebeple rüyasının doğru çıktığını  mit ederek Atike'nin isteğini sevinçle karşılar. Ona layık bir i  verebileceğini söyler.

Bile olsun nola ol k rb nda
Ola a a cih nu n  alk  bende (176)

Bunun  zerine Atike, mutlu bir şekilde evine döner. Eb  T lib'e bütün olan biteni anlatır. Eb  T lib de Hz. Muhammed'e Hatice'nin onu kervanına kabul ettiğini ve onu beklediğini haber verir. Hz. Muhammed de bu haberden sonra Hz. Hatice'nin evine doğru yola çıkar.

2.1.5. Hz. Hatice'nin Ahir Zaman Peygamberi  le  lk Kar ıla ması

Hz. Hatice heyecanla beklemektedir ve Hz. Muhammed oraya vardığında, duvardaki delikten bakarak, Tevrat'ta anlatılan özelliklerine göre ahir zaman peygamberi olduğunu anlar, sevinçle dualar eder.

D v r del ğine yüzin getürdi
Kim ol s 'at  ab bull h  gördi (204)

Tecellî eylemiş alındaki nûr
Görürdi anı kim Tevrâtda mezkûr (205)

Tevrat'ta zikredilen sıfatlarını, son peygamber olduğunu, bütün âlemi dinine davet edeceğini düşünerek kendinden geçer ve rüyasının doğru çıkması için Allah'a yalvarır. Aşçılara emir verir ve sofraya hazırlatır. Sakinleşip aklını topladığında, bu durumdan kimseye bahsetmemeye karar verir, böylelikle sabrın sonunun selamet olacağını ümit eder.

2.1.6. Hz. Hatice'nin Hz. Muhammed'i Meysere'ye Emanet Etmesi

Hz. Hatice'nin ticaret kervanının başında, Meysere isminde bir yardımcısı vardır. Hz. Hatice Meysere'ye, Hz. Muhammed'den bahseder. Tevrat'ta anlatılan sıfatlara uygun, son peygamber olduğunu söyler. Onun kulu kölesi olup, ona hizmet etmeleri gerektiğini anlatır.

Aña göre aña 'izzet gerekdür
Kemâlince aña hürmet gerekdür (231)

Meysere de ona gönülden inanmıştır. Ona bağlılığını bildirerek, ne isterse yapacağını söyler.

Ne kim siz buyurursuz ey şehen-şâh
Daği artuğ kılayım inşâ'allâh (250)

Bohçasından, ipek gömlekler, altın işlemeli elbiseler çıkarır ve Hz. Muhammed'e çabucak götürmesi için Meysere'ye verir. Hz. Muhammed'i altın ve gümüşlerle bezenmiş iyi cins bir ata bindirip getirmesini, yolda da konaklayarak onu yedirip içirmesini tenbihler. Dönüp geldiğinde, onu türlü nimetlerle sevindireceğini söyleyerek, Hz. Muhammed'e de, harçlık olarak elli altın gönderir. Meysere, Hz. Muhammed'in yanına varır. Hz. Hatice'nin tenbihlediği gibi, emanetleri kendisine ulaştırır. Hz. Muhammed ise Ebû Tâlib'in yanına döndüğünde, bu kadar ikramın nedenini anlayamadığını söyler.

Anı bir kimesne vaşf itmek muhâldür
Bize bu 'izzet ü ikrām ne hâldür (263)

Kervanın yola çıkma zamanı gelmiştir. Ebû Tâlib ve Atike, Hz. Muhammed'in gideceğini anlayıp hüzünlenirler. Hz. Muhammed önceden söylendiği gibi hazır olur. Meysere Hz. Muhammed'le birlikte, kervana doğru yola çıkar. Meysere yolda konakladıklarında, Hz. Hatice'nin ondan istediği gibi, altın işlemeli giysileri, altın eğerli, süslü atı Hz. Muhammed'e vermiştir.

Ebû Bekir ve sevenleri bu durumdan memnun olurken; Ebû Cehil ve Ebû Leheb, rahatsız olurlar ve Meysere'ye "Nedendir bu kadar hürmet?" diye sorarlar. Onun hizmet edecek bir kul olduğunu, ona hizmet etmenin gerekmediğini söylerler. Meysere de onlara bütün bu malın ve mülkün, hatta Hatice'nin de ona ait olduğunu, kendisinin de O'na kul olduğunu söyler. O Allah'ın sevgili kuludur, O'na hürmet gerektir. O Allah'ın sevgilisidir. Ebû Bekir de bu sözleri işitip sevinir, Meysere'yi tasdik eder, duyduğu sözlerden dolayı sevincini dile getirerek, onu över.

Çamu maḥlûḳdan ulıdur Muḥammed
Ḥaḳuñ sevgüli ḳulıdur Muḥammed (300)

Ḥaḳuñ sevgüli ḳulı gerçi çokdur
Velîkin Muştafa maḥbûb-ı Ḥaḳdur (301)

2.1.7. Kervanın Rahip Bahira'nın Manastırına Ulaşması

Kervan yola çıktıktan sonra Bahira⁴⁰ adında bir rahibin manastırına varırlar. Bahira, gece gündüz ibadetle meşgul olmasıyla, bütün günlerini oruçlu geçirmesiyle bilinen bir rahipti. Durmadan ilim, ibadet, okuma ve yazma ile uğraşırdı. Hz. Muhammed'in son peygamber olduğunu ve Tevrat'ta anlatılan mucizelerini, sıfatlarını bildiğinden, otuz yılı aşkın süredir dualar eder, yolunu gözlerdi.

⁴⁰ Metinde "Buḫrā" olarak geçmektedir fakat yaygın olarak kullanılan Bahira adı tercih edildi.

Meger Tivrāt içinde Muştafâyı
Dahi İncilde hem ol bedr-i ayı (313)

Tamāmet okuyup hem bilmiş-idi
Derūndan aña müştāk olmuş-idi (314)

Rahip Bahira, yaşı ilerlediğinden dolayı da son peygamberi görmeden ölmekten korkuyor, onu görmeye ömrünün yetmesi için sürekli Allah'a yalvarıp yakarıyordu. Son peygamberin Tivrāt'ta bildirilen mucizelerinden biri de, gece gündüz başının üzerinde ona gölgelik eden buluttu.

Ki kanda gider-ise bilgil anı
Ola bir pāre bulut sāyebānı (320)

Bahira, halk arasında sevilen, saygı duyulan bir kişiydi. Ticaret veya yolculuk amacıyla manastırının önünden geçen kervandakiler, saygılarından dolayı bineklerinden inip yaya olarak geçirdi. Buna karşılık o, insan içine çıkmak istemezdi. Sadece, son peygamberin Mekke şehrinden çıkacağını bildiğinden, buradan gelen kervanların yolunu gözlerdi. Yine bir gün Mekke kervanının yaklaşmakta olduğunu kendisine haber verdiler. Manastırın çatısına çıktı ve kervanı takip eden bulutu gördü. Yıllardır beklediği kervanın geldiğini görünce, aklını kaybedecek kadar sevindi, kendisini çatıdan aşağı bırakıverdi.

Sevindüğinden anuñ 'aqlı gitdi
Deyirden kendözin aşğa atdı (350)

Hemen kervanın yanına varıp, kervandakileri manastıra davet etti. Yüklerini indirmelerini söyledi. Daveti kabul edilince manastıra dönerek kurbanlar kestirip yemekler hazırlattı. Kervancılar, kıymetli kumaş yüklerinin başına nöbetçi olarak Hz. Muhammed'i koyup, manastıra geçtiler. Rahip Bahira, onların içinde Hz. Muhammed'i göremeyince: "Hepiniz bu kadar mısınız?" diye sordu. Ebû Cehil, kervanda sana yarar adam yoktur dedi, fakat Ebû Bekir kervanın yanında Muhammed'in kaldığını söyledi. Bahira, bulutun da hâlâ kervanın başında olduğunu görünce, Hz. Muhammed'in orada olduğundan emin olarak hemen kervanın yanına gitti ve Hz. Muhammed'in alnındaki nuru gördü.

Görür kim berķ urur alnındaki nūr
Mişāl olmaz aña cennetdeki hūr (373)⁴¹

Hız. Muhammed'i elinden tutup manastıra götürür ve misafirlerine takdim ederek onun son peygamber olacağını, bütün bu ziyafeti O'nun hürmetine verdiğini söyler. Allah kâinatı onun için yaratmıştır. Bütün peygamberlerin de başında gelecektir. Hız. Muhammed'den tek isteğı, olur da risaletini göremezse, onu da ümmetinden sayması ve şefaaf etmesidir.

2.1.8. Kervanın Şam'a Ulaşması ve Yahudiler'in Bayramı

Kervan, Bahira'nın manastırından ayrılıp Şam'a varır. Orada da halk kervandakileri çok iyi karşılayıp, izzet ve ikramda bulunur. Meysere, Ebû Bekir'e bu iyilik ve ihsanların hep Hız. Muhammed'in hürmetine olduğunu, bunca yıldır ticarete gidip geldiğini ve böyle kâr ettiklerini görmediğini söyler. Ebû Bekir de onu tasdik eder.

Yahudiler'in bayramı gelmiştir, bunlar şehrin dışına çıkarak şenlik düzenlerler, yiyip içerler, insanların üzerine para, yemiş, buğday saçarlar, ateş yakıp secde ederlerdi. Yahudilerin nasıl bayram ettiklerini merak ederek, Ebû Bekir, Meysere, Ebû Tâlib, Hız. Muhammed'i de yanlarına alarak, şenlikleri seyretmek için sahraya giderler. Hız. Muhammed, onları görünce dua eder. Bunun üzerine ateşleri söner ve tekrar yakamazlar.

Ėamunuñ ol sâ'at söyündi odı
Nicenüñ qorhusundan şındı ödi (431)

Yahudiler bu durumu kavimlerinin büyüğüne sorarlar. O da, Mekke kavminde ahir zaman peygamberinin bulunduğunu, ateşlerinin sönmemesinin onun işaretlerinden biri olduğunu söyler. Tevrat'taki sıfatlarını kavmine bildirir. Bütün dinleri yok sayarak kendi dinini getirecek, dünyaya hakim olacak ve çok kan dökecektir. Duydukları üzerine harekete geçen Yahudiler, Hız. Muhammed'i öldürmek için aramaya başlarlar.

⁴¹ Bu beyitten sonra 380. beyite kadar Hız. Muhammed'in sıfatları anlatılır. 381-388. beyitler arasında da bir gazel bulunmaktadır.

Meysere, kâinatın övüncünü cübbe altına saklar ve Yahudiler onu bulamaz. Kervan o gece Şam'dan ayrılıp selametle yola koyulur.

2.1.9. Hz. Muhammed'in Bindiği Devenin Yolunu Şaşırması

Mekke şehrine üç konak kadar kalmıştır. Meysere Hz. Hatice'yi haberdar etmek için bir mektup yazarak, başlarından geçeni bir bir anlatır. Yazdığı mektubun Hz. Hatice'ye ulaştırılması gerekmektedir. Bu iş için Hz. Muhammed'in uygun olduğunu dile getirir. Ebû Cehil ve Ebû Leheb'in, onun bu görevi yerine getiremeyeceğini söyleyerek itiraz etmelerine rağmen mektubu, Hz. Muhammed'in götürmesine karar verilir. Mektubu götürecek ve geri dönecektir. Yolda kendisine mahmurluk çöker ve uyur. Deve doğru yolundan ayrılır. Bunun üzerine Allah Cebrail'i Hz. Muhammed'in devesini doğru yola çevirmesi için görevlendirir.

Hağ Te'ālā emr ider Cebrā'īle
Deveyi didi getür toğrı yola (482)

Cebrail inerek, deveyi yoluna çevirir. Hz. Muhammed, uykusundan uyanmadan, yolundan saptığını bile fark etmeden Mekke'ye varır. Bu sırada Hz. Hatice de gözleri yaşlı bir halde gece gündüz müjdecinin gelmesini beklemektedir. Hz. Muhammed'in geldiğini, nöbet bekleyen iki hizmetçi ona bildirdiğinde çok sevinir ve Rabb'ine şükürler eder. Hz. Muhammed'i has odaya aldırır ve ikramlarda bulunur. Hizmetçiler Hz. Muhammed'e gösterişli bir kaftan giydirirler. Mektup, Hz. Hatice'ye ulaştırılır. Hatice mektubu okuyup olan bitenden haberdar olmuştur. Hatice haber göndererek Hz. Muhammed'in kervandan ne zaman ayrıldığını öğrenmek ister. Üç saatte Mekke'ye vardığı ortaya çıkınca, onun son peygamber olduğuna bir kez daha kanaat getirir.

Didi kim kalmadı şekkim yā İlāh
Budur ol iki cihānda pādīshāh (517)

Hz. Muhammed, Hz. Hatice'den de bir mektup alıp kervana doğru yola çıkar ve yine kısa zamanda, sabah olmadan varır. Kervana yaklaşıp görününce Ebû Cehil ve Ebû Leheb bu kadar kısa zamanda döndüğüne göre yolu şaşırp varamadığını sanarak

sevinip, alay eder ve gülerler. Yakınlaştığında ise bir kaftan giyinmiş olduğunu ve Hatice'den mektup getirdiğini görünce, üç günlük yolu bir günde gidip gelmesine şaşırırlar ve bunun bir büyü olduğunu iddia ederler. Meysere ve Ebû Bekir ise sevinir.

2.1.10. Hz. Hatice'nin Babasının Rızı Edilmesi

Kervan yola koyulur ve Mekke'ye varır. Ebû Tâlib ve Atike kervanı sevinçle karşılar. Aradan bir zaman geçer fakat Hz. Hatice, Hz. Muhammed'in ulufesini ödememiştir. Atike, gidip sormak ister fakat Ebû Tâlib ona sabırlı olmasını, Hatice'nin asla hak yemeyeceğini söyler. Çok sayıda malı olduğunu, bunların kaydının uzun sürede yapılabileceğini hatırlatarak Atike'ye engel olmaya çalışır. Atike de meşguliyetinin çokluğundan unutmuştur, ben gidip hatırlatayım der. Hz. Hatice'den haber çıkmayınca Atike'yi göndermeye razı olur fakat yine de bu durumdan çekinmektedir.

Dir Ebû Tâlib ki nola varasın
Olmaya zinhâr tekâzâ viresin (567)

Bir yandan Hatice'nin de gece gündüz bütün fikri ve hayali Hz. Muhammed ile meşguldür. Gözyaşı dökerek ona eş olmak için dua etmektedir.

Ben za'îfeyi aña eyle naşîb
Kıl beni câriye aña yâ Mucîb (576)

Hz. Muhammed'in parasını göndermez çünkü o parayla onu evlendirmelerinden korkar. Sonunda sabredip beklemeye karar verir. Atike geldiğinde ona sırrını açıp rüyasını anlatacaktır. Sonunda beklediği olmuş ve Atike gelmiştir. Onu saygı ve sevinçle karşılayarak ona çeşit çeşit ikramlarda bulunur. Atike konuyu açtıktan sonra, Hz. Hatice, önce Hz. Muhammed'in Tevrat'ta geçen son peygamberin özelliklerine uyduğunu söyler ve ona rüyasını anlatır. Rüneyı yorumlayanlar, Hz. Muhammed'in eşi olacağını söylemiştir. Bu sebepten, rüneyı gördüğünden beri ona eş olmak ister.

Bu düşü göreli ben umar-idüm
Benüm ola Fahr-i ‘âlem dir idüm (615)

Atike’ye, Mekke’ye gitmesini ve bu haberi Ebû Tâlib’e ulaştırmasını ister. Atike, Hz. Hatice’nin sözlerine ve teklifine çok sevinir ve gözleri yaşla dolar. Mekke’nin ileri gelenlerini toplayıp onu babasından istemelerini, eğer babası razı olmazsa sabredip cevap vermeden beklemlerini ve sonra yanından ayrılmalarını tenbihler. Hatice’nin bu ihtimal için bir planı vardır ve babasını razı etmenin yolunu bilmektedir.

İnşâ’ allâh anı râzî kııuram
Ben aña neyleyecegüm bilürem (637)

Ebû Tâlib önderliğinde Mekke uluları toplanıp Hz. Hatice’nin babasına giderler ve meseleyi ona açarlar.

Dilerüz sizden ki maıhdüm-zâdeyi
Viresiz Muhammede Ĥadııeyi (653)

Hz. Hatice’nin babası şiddetle karşı çıkar. Hz. Hatice’ye bu haberi ulaştırdıklarında, Hz. Hatice de daha önce planladığı gibi, babasını sarhoş etmelerini ister. Babasını Hatice’nin istediğı gibi içki meclisinde sarhoş ederler. O zamanda bir kimse sarhoşken kızını vermek için söz verirse ayılınca sözünden dönmesin diye eteğıne boya sürerlermiş. Babasını o halde getirdiklerinde, Hatice de babasının eteğini boyar. Babası uyanıp eteğini görür. Bir zaman sinirlenip söylenir. Hz. Muhammed’in maddi varlığının olmayışını öne sürerek kızına layık görmemektedir.

Yokdur anda māl ü mülk ü sîm ü zer
Delüdü anlar ki bizden kız diler (686)

Hz. Hatice de artık sözünden dönemeyeceğini, yoksa adının yalancıya çıkacağını söyler. Sonunda, Muhammed’i tanıdığını, İbrahim Peygamber’in neslinden geldiğini, ululardan olduğunu söyleyerek babasını razı etmeyi başarır.

Ol Muḥammed kim ulular aşıldur
Zīrā İbrāhīm Ḥalīlūñ neslidür (694)

2.1.11. Hz. Hatice'yle Hz. Muhammed'in Düğününün Yapılması

Ebû Tâlib, Hz. Muhammed'i Ebû Bekir'den kumaş almaya gönderir. Ebû Bekir, Hz. Muhammed'i gördüğünde dükkânından sevinçle çıkmış, onu gördüğüne çok sevinmiştir. Hz. Muhammed neden geldiğini Ebû Bekir'e söylediğinde, Ebû Bekir, biraz beklemesini isteyerek, ona eşsiz hediyeler hazırlar. Hz. Muhammed, nasıl öderim deyince, "Sana canım feda olsun, bunları borç olarak vermiyorum, hepsi senindir." der. Hz. Hatice'nin evine giderken ona eşlik etmek istediğini de söyler. Hediyeler Hatice'ye ulaştırılır ve düğün hazırlıkları tamamlanır.

Ol dem içre kıldılar 'aḳd-i nikāḥ
Bir araya cem' olup şems-ile māḥ (747)

Hz. Hatice bir saray süslemiştir. Ay ve güneş bir araya gelmiş gibidir. Köle ve hizmetçiler de yıldız gibi parlar. Düğünleri birkaç gün sürmüştür. Aradan biraz zaman geçtikten sonra, Hz. Hatice'nin varlıklı olması, buna karşılık Hz. Muhammed'in mal varlığının azlığı düşmanlarının dedikodusuna yol açmıştır.

'Avretüñdür bunca māl-ile menāl
Bir gün ola incine bozıla ḥāl (755)

Bu evlilik yürümez, Muhammed ait olduğu yere gitsin, derler. Halk arasındaki bu söylentiler zaman zaman Hz. Muhammed'in kulağına da gitmektedir. Hz. Hatice de, onun bunları duyup hüznünlendiğini görünce düşünüp, söylentileri kesmenin bir yolunu arar. Mekke'nin bütün ileri gelenlerini bir sahraya çağırarak ziyafet hazırlar, dört yüz arşın büyüklüğünde ipekten bir döşek serdirir. Döşegin üzerine kimsenin daha önce bir benzerini görmediği değerli taşlar, inciler, mücevherler, kumaş ve giysiler serilir. Bunun yanında yüzlerce hizmetçi ve binek de hazır edilmiştir. Mekke ahalisine seslenerek, hepsini Muhammed'e bağışladığını, bundan sonra ona fakir diyemeyeceklerini söyler.

Nice diyesiz Muḥammede faḳīr
Ya'nī mālī rızķı yok bedr-i münīr (784)

Hız. Hatice'nin Kasım ve Tahir adında iki oğlu; Rukiye, Ümmü Gülsüm, Zeynep ve Fatıma adında da dört kızı olur. Hız. Fatıma Hız. Ali ile, Hız. Rukiye ve Hız.Ümmügülsüm Hız.Osman ile evlenir. Kızlarından birisi de (Zeynep) Ebu'l-As ile evlenmiştir.⁴²

2.1.12. Peygamberliğin Geliş-i

Bu bölümde müellif, Hız. Peygamber'in bazı özelliklerinden bahseder: Peygamber, bazen beyaz, bazen kırmızı giyerdi. Sözü şeker, yüzü gül, dudağı kevser suyu gibiydi. Onu görenlerin kalbinde hemen yer eder; bir yere uğrasa, o yerde üç gün güzel kokusu kalırdı. Gölgesi yere düşmez, saçını ateş yakmaz, vücuduna sinek konmazdı. Gece iki saat uyur ve daima zikir ve ibadet ile meşgul olurdu. Sık sık Hıra dağına çıkar, uzlete girer, iki üç gün oruçlu bulunurdu. Üç günde bir yemek yer, karnına taş bağlardı. Mübarek yüzü gül gibi solmuştu.

Şu resme Hakkā tālīb olmuş-idi
Mübārek beñzi gül-veş şolmuş-idi (810)

Amcası Hamza, Hız. Muhammed'in renginin benzinin atmış olduğunu görünce bu halinin sebebini Atike'den öğrenmek ister. Neden gözünün yaşının dinmediğini, hüznü olduğunu sorar. Atike de Muhammed'e sormasını, bunu ancak kendisinin bilebileceğini söyler. Hiddetli karakteriyle bilinen Hamza, Muhammed'e gider ve seni kim üzdüyse söyle onu parça parça edeyim der. O da amcasına kimsenin kendisini üzmediği, Allah aşķıyla hazana döndüğü cevabını alır.

Dostları, risalet gelmeden önce de ondaki mucizeleri görürlerdi. Nihayet Allah, Cebrail'e, peygamberlik görevini ve yol gösterici olarak da Kur'an'ı ulaştırması için emir verdi. Bir gün yine Hıra dağında ibadet ediyorken Cebrail ona "oku" emrini getirdi. Hız. Muhammed çok korkmuştu ve "Okuma bilmem!" dedi.

⁴² 795. Beyitten itibaren Hız. Peygamber'in sıfatları ve mucizeleri anlatılır.

Didi ikrā' didi bilmem kırā'at
Ben ümmīyem nedür bilmem 'ibādet (834)

İkra Sûresini Allah'ın emri ile öğrendi. Allah tarafından halkı dine davet etmesi ona emredildi.

2.1.13. İlk İman Edenler

Hiz. Peygamber evine gelir. Hiz. Hatice, eşine peygamberlik verildiğini daha kendisi söylemeden yüzünden anlar. Alnında risalet nuru belirmiştir. Hiz. Peygamber de bunu tasdik eder. Hiz. Hatice şükürler ederek, Hiz. Peygamber'den, Allah ona ne öğrettiyse hepsini kendisine de öğretmesini ister. İlk olarak şehâdet kelimesini öğrenmiştir. Daha sonra Meysere de şahadet getirip müslüman olur.⁴³

Hiz. Hatice yıllardır beklediği ve görmeyi umduğu peygamberliğe şahit olduğu için çok sevinmektedir. Onu görüp tanıdığına, yoluna malını, canını koyduğuna, onun dinine girdiğine şükreder.

Varaka isimli meşhur bir rahip vardır. Hiz. Hatice Hiz. Peygamber'in risalet gelmeden önceki hallerinden başlayarak başından geçenleri Varaka'ya anlatır. Hira Dağı'nda Cebrail'i gördüğünü söyler. Varaka da onun Tevrat'ta adı geçen son peygamber olduğunu doğrular.

İlk vahiyden sonra Cebrail uzun bir müddet vahiy getirmez. Sonraki vahiy "Müddessirun" Sûresi olmuştur.

Hiz. Ebû Bekir, bu arada ticaret için Şam'da bulunmaktadır. Orada bir gece rüyasında Ay ve güneşin inerek dizine konduğunu ve güneş ile aya elbise giydirdiğini görür. Rüyasını tabir etmesi için ruhbanı gider. Rüyasını anlatınca ruhban ona nereden geldiğini sorar. İki cihan serveri olan son peygamberin gelme zamanının olduğunu

⁴³ 853. Beyitten itibaren Hiz. Hatice'nin şehâdet getirip müslüman olma ve son Peygamber'e eş olma sevincini anlatan bir gazel başlamaktadır.

söyler. Rüyaya göre Ebû Bekir, iki cihanda Hz. Peygamber'in dostu ve yoldaşı olacaktır. Hz. Peygamber ile görüştüklerinde, iki cihan serveri peygamberlik geldiğini haber verir ve Ebû Bekir'i dinine davet eder. Ebû Bekir de, kendisini buna inandıracak bir mucizenin olup olmadığını sorar.

Çün Ebû Bekir işidüp didi aña seyyidüm
Çünkü peygamber olasin kanı mu'cizât-ı şan (904)

Hz. Peygamber de Ebû Bekir'in gördüğü rüyayı ve ruhbanın bu rüyayı nasıl yorumladığını kendisine anlatır. Bunun üzerine Ebû Bekir şahadet getirip müslüman olur. Sonra sırasıyla Hz. Ali, Zeyd, Zübeyir, Osman, Abdurrahman Talha, Sa'd bin Vakkas iman ederler.

İman edenler otuz dokuz kişi olmuştu ve henüz ibadetler bir mağarada gizli olarak yapılmaktaydı. Ebû Cehil, Hz. Muhammed'in öldürülmesine karar verdi ve bu iş için de Hz. Ömer'i kışkırtarak Müslümanların ve Hz. Muhammed'in üzerine gönderdi. Fakat umduğu gibi olmadı. Hz. Peygamber'i katletmek için gelen Ömer, Müslümanları namaz kılarken gördü. O sırada Taha Sûresi okunmaktaydı. Hz. Peygamber'e Ömer'in geldiği haber verildiğinde, Ömer'in dinine dönmesi için ellerini açıp dua etti. O anda Ömer, okunan sureden etkilenerek, tam bir teslimiyetle iman etti. Sonrasında, Hz. Ömer, Hz. Peygamber'e dinini ilan etmesini söyledi ve Hz. Peygamber de açıktan tebliğe başladı. İnananlar günden güne arttı.

Çünkü günden güne arttı ümmeti hem şer'-i dîn
İns ü cinn oldu müşerref hem zemîn ü âsuman (929)

Hz. Peygamber, Mekke'de kargaşaya yol açmamış, kafiye kılıç çekmemişti. Daha sonra hicret ettiği Medine'de de çok sevilmiş, mucizelerine tanık olan Medine halkı da O'na iman etmişti. Müminler, orada mescitler inşa edip, beş vakit namazı beraber kıldılar. Cebrail de inananları namaza çağırmak için Bilal'in ezan okumasını bildirmişti.

Anda mescidler yapuban kıldı beş vakit namāz
Cebrā'îl geldi buyurdi kim Bilāl eyde ezan (934)

Mescit inşa edilmeden önce Hz. Peygamber'in, üzerine çıkıp hutbe okuduğu bir kütük vardı. Minber yapıldığında kütüğü alıp bir kenara koydular. Hz. Peygamber, bir Cuma hutbesini vermek üzere minbere çıktığında, kütükten iniltieler gelmeye başladı. Yarılıp ah ederek ağlıyordu. Ashab tekbir ve salavatlarla olan biteni izledi. Hz. Peygamber minberden indi, kütüğü eliyle sıvazladı. Kütük bununla teselli olmuştu. Hz. Peygamber de hutbesine devam etti. Bu mucize kulaktan kulağa ulaşarak birçok kişinin şehâdetine vesile oldu.

2.2. Menkıbede Geçen Olayların Hadis Ve Siyer Kaynakları ile Karşılaştırılması

2.2.1. Çocukluk Dönemi

Hz. Muhammed'le ilgili yaygın ve kabul görmüş mevzuların menkıbede aynen geçtiği görülür. Hz. Peygamber, menkıbede anlatıldığı gibi, annesinin karnındayken babasını (b.49), yedi yaşındayken annesini (b.50), bir süre sonra da dedesini kaybeder (b.96).

Hz. Peygamber'in annesi Amine onu, dedesi Abdulmuttalib'in annesinin ailesi ile tanıştırmak için Mekke'den Medine'ye götürmüştü; bu yolculuğun dönüşünde de, Hz. Muhammed yaklaşık yedi yaşındayken, hastalanarak vefat etmiş, Ebvâ yakınlarında defnedilmiştir.⁴⁴ Hz. Peygamber'in annesi ile dedesinin vefatları arasındaki zaman farkı az olsa da, eserin müellifi, bu vefat hadiselerini canlı olarak anlattığından, eserde bu bölümler uzunca yer almıştır. Hz. Peygamber'in annesi Âmine, oğluyla uzun uzun vedalaşmış (b.50-61), dedesi Abdulmuttalib de, biricik torununu kime emanet edeceği hakkında, doğru kararı verebilmek için çok düşünmüş ve nihayetinde Ebû Tâlib'e ona iyi bakması hususunda tenbihlerde bulunmuştur (b.62-97).

Menkıbede sağlam rivayetlere bire bir uygun olarak anlatıldığı gibi (b.67), Hz. Muhammed, çocuk yaşta dedesinin himayesine girdiğinde, dedesi Abdulmuttalib'in çok sayıda torunu vardı fakat Muhammed'in yeri ayrıydı. O, dedesinin gözbebeği idi. Onu bütün çocuklarından daha çok sevdi. Torununu bir an bile gözünden ayırmıyordu. Onu her zaman yanında bulunduruyordu.⁴⁵

⁴⁴ Ebû'l Âlâ El-Mevdûdî, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2002, s.519.

⁴⁵ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.520.

Hız. Peygamber, dedesi Abdulmuttalib, ister halvette olsun, ister istirahate çekilmiş vaziyette olsun her an yanına gidebilirdi. Halbuki diğler evlatları otoriterliğı ve sertliğı yüzünden müsaadesi olmadan yanına sokulamazlardı. Abdulmuttalib, sevgili torunu yemek yemediğı sürece, eline lokma almazdı ve bazen, yemek sırasında O'nu kucağına alırdı.⁴⁶ Menkıbede de müellif, Hız. Peygamber'in dedesi Abdülmuttalib'in, sevgili torunu olmadan yemek bile yemediğini ifade eder (b.68).

Kâbe'nin duvarlarının dibine Abdulmuttalib'in oturması için halı serilirdi. Başka kimse oturmaya cesaret edemezdi. Fakat Hız. Peygamber, doğru gelip bu halıya otururdu. Amcası Ebû Tâlib, O'nu kaldırmak istediğinde: "Yavrumu bırak. Vallahi bunun şanı başkadır. Bu çocuğun bir gün, hiçbir Arab'ın erişemeyeceğı bir yere geleceğini ümit ediyorum." demişti. Bir defasında da münecimlik konusunda ihtisas yapmış bazı kimseler Abdulmuttalib'e gelerek, bu çocuğı iyi korumasını, zira ayak izinin İbrahim'inkine çok benzediğini söylerler.⁴⁷ Bu ve benzeri hadiseler, dedesinin onun gelecekteki peygamberliğini sezdiğini gösterir ve bu durum menkıbede de bu şekilde geçmektedir (b.94).

Abdulmuttalib, seksen yaşına ulaşp, sağlık durumu bozulunca, oğullarını yanına toplayarak vasiyetini açıklamıştı (b.71). En önemli isteğı yetim torunuyla ilgiliydi. Kendisinden sonra sevgili torununa sahip çıkılmasını istemişti. Bu isteğini özellikle de oğlu Ebû Tâlib'e bildirmişti. Çünkü o, oğlu Abdullah'ın anne bir kardeşiydi ve torununa en ilgili çocuğuydu.⁴⁸ Bazı rivayetlere göre, oğullarına tek tek neden torununu onlara emanet etmediğini söylemiş, bu durum menkıbede de aynen ifade edilmiştir. Ebû Leheb'e güvenmediğini belirtmiş, (b.79) Hamza'nın ise, dürüstlüğünü, doğruluğunu övdükten sonra, savaştan ayrı durmadığını söyleyerek, Muhammed'i ona da emanet edemeyeceğini söylemiştir (b.84).

⁴⁶ Mevdûdî, *Hız. Peygamber'in Hayatı*, a.y.

⁴⁷ Mevdûdî, *Hız. Peygamber'in Hayatı*, a.y.

⁴⁸ Celaleddin Vatandaş, *Hız. Muhammed'in Hayatı*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2015, s.19.

Ebû Tâlib, kardeşinin emaneti olan yeğenini, babasının da isteği üzerine, tereddüt etmeden himayesine aldı ve yeğenine yönelik ilgi ve sevgisini hiç eksik etmedi.⁴⁹ Onu evlatlarından daha çok sevdi ve korudu. Yanında yatırır, her gittiği yere götürürdü. Hz. Muhammed gelinceye kadar yemek yemezdi.⁵⁰ Menkıbede de, Ebû Tâlib, Peygamber'i, oğlu Ali'den, hatta canından çok sevdiğini dile getirmiştir (b.106).

Ebû Tâlib'in eşi Fatıma da Hz. Muhammed'i çok sevmiş, ona amcası gibi özen göstererek bakmıştır. Hz. Muhammed, ilerleyen yıllarda, Fatıma'nın, kendi çocukları açken, onu doyurduğundan bahsedecektir (b.99).

Bu bilgiler dışında menkıbede, Hz. Muhammed'in çocukluğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır. Müellif, Hz. Peygamber'in evlenme çağına kadar amcasının yanında yaşayıp gittiğini söyleyerek bu bahsi kapatır (b.107).

Buraya kadar Ebû Tâlib'in geçim sıkıntısından bahsedilmemiştir. Hz. Peygamber, çocuk yaşlarında, çobanlık yaparak evin geçimine katkıda bulunur. Muhtemelen bu dönemde, Hz. Peygamber, amcasının kötü mali durumunu gördükten sonra, kendisinin çalışması ve aileye mali katkıda bulunması gerektiği kanaatine vardı.⁵¹ Menkıbede, Hz. Peygamber'in amcası Ebû Tâlib'in, Peygamber evleneceği yaşa geldiği sıralarda maddi sıkıntısından bahsedilir (b.117).

2.2.2. Suriye Yolculuğu ve Rahip Bahira Hadisesi

Bir defasında Ebû Tâlib bir ticaret kfilesiyle birlikte Suriye'ye hareket ediyordu. Peygamber, o sırada 12 yaşındaydı. Amcasının seyahate gideceğini görünce ona sarıldı ve kendisine şöyle yalvarmaya başladı: “Amcacığım, siz beni kime bırakıyorsunuz? Benim ne annem var, ne de babam!” Bunu duyunca Ebû Tâlib'in yüreği sızladı ve şöyle dedi: “Vallahi, ne ben Muhammed'i kendimden uzaklaştıracam, ne de O benden

⁴⁹ Vatandaş, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, a.y.

⁵⁰ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.520.

⁵¹ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.521.

uzaklaşacaktır. O benimle gelecektir.”⁵² Mevdûdî tarafından bu şekilde aktarılan hadiseden, menkıbede, Peygamber daha büyük yaştayken meydana gelmiş gibi bahsedilmiştir. Hatice’nin Hz. Peygamber’e nezaret etmesi için gönderdiği Meysere ile birlikte bulunduğu kervan Bahira’nın manastırında konaklamıştır (b.307).

Menkıbede olayların kronolojik sıra ile anlatıldığı düşünüldüğünde de, Hz. Peygamber’in evlenme çağında bir gençken Rahip Bahira ile karşılaştığı sonucuna varılır. Rahip Bahira’nın kervanın başında bir kimsenin kalıp kalmadığı sorusuna Ebû Bekir, “Bir genç kalmıştır.” şeklinde cevap verir (b.366).

Burada müellifin, Hz. Muhammed’in Bahira ile ilk buluşmasını ikinci buluşması ile karıştırdığı anlaşılmaktadır. Mevdûdî’nin, Ebû Said Nişaburi’den aktardığı rivayete göre, Hz. Muhammed, 25 yaşındayken, bir ticaret yolculuğu daha yapmıştı. Yanında Hz. Hatice’nin malları bulunuyordu. Bu buluşma sırasında Bahira, kelime-i şehâdet getirmiş, Hz. Muhammed’in peygamberliğinden önce onun Allah’ın Resûlü olduğuna tanıklık etmiştir.⁵³

Bahira, Hz. Muhammed’in peygamberliğini, semavi kitaplardan öğrenmiş ve yetmiş yıl boyunca beklemiştir.⁵⁴ Menkıbede ise müellif, Bahira’nın, göz yaşlarını sel gibi akıtarak otuz yıldan fazla Peygamber’in yolunu gözlediğini ifade etmektedir (b.341).

Allah Resûlü ile ilk buluşmaları öncesinde Rahip Bahira’nın, gelen giden kabilelerle pek ilgilendiği görülmemiştir. Bu defa geleneğini bozarak kafilenin yanına geldi. Kendileri için yemek hazırlattı ve herkesi yemeğe davet etti. Bahira’nın yemeğine herkes gitti ama yaşı küçük olduğu için Hz. Muhammed geride bırakıldı. Rahip Bahira “Herkes geldi mi?” diye sorduğunda Mekkeliler, “Yaşı küçük olan bir çocuğu çadırda bıraktık” dediler. Rahip Bahira, Hz. Muhammed geldiğinde onu tepeden tırnağa süzdü ve ona çeşitli sorular sordu. Onun son peygamber olduğundan emindi. Bunun üzerine Ebû Tâlib’e, yeğenini hemen memleketine götürmesi ve Yahudiler’den koruması

⁵² Mevdûdî, *Hz. Peygamber’in Hayatı*, s.523.

⁵³ Mevdûdî, *Hz. Peygamber’in Hayatı*, s.525.

⁵⁴ Ebû Ca’fer Muhammed Bin Cerir’üt-Taberi, *Tarih-i Taberi*, çev. M. Faruk Görtünca, İstanbul: Sağlam Yayınevi, 2000, c.3. s.16.

üzerine tenbihlerde bulundu. Yahudiler onun sezdiklerini sezerlerse Muhammed'e bir kötülük yapabilirlerdi.⁵⁵ Taberi, *Tarih-i Taberi*'de bu hadiseyi aktarırken, Rahip Bahira'nın, Peygamber'e gölgelik eden bu bulutu gördüğünü, bulut bir ara kaybolunca da, altında bulunduğu ağacın, Peygamber'in üzerine onu gölgede bırakacak şekilde eğildiğini görmesini anlatır. Bahira, bunu gördükten sonra, manastırından çıkıp geldi ve Meysere'ye "Sen onu ortaklık ve tüccar gözüyle görme! O, Allah'ın Hak Peygamberi olacaktır!" dedi.⁵⁶ Menkıbede de Bahira'nın, Meysere'yi bu konuda ikazı dile getirilir (b.320).

Mevdûdî'ye göre ömrünü okumakla, dua ve ibadetle geçirmiş derviş ve zâhid bir rahibin Kureyşlilerin ticaret kfilesinde büyük bir şahsiyetin bulunduğunu sezmesi gayet normaldir. Mevdûdî, Hristiyan ve Yahudi kaynaklarında bir peygamberin geleceği ve adının Muhammed olacağı bilgisinin bulunduğunu nakleder fakat, bu rahibin görünürde herhangi bir işaret yokken, 12 yaşındaki Muhammed adlı çocuğun son peygamber olacağına derhal karar verdiği kanaatinde değildir.⁵⁷ Menkıbede, Rahip Bahira, Hz. Muhammed'i görür görmez onun peygamber olduğunu anlamıştır (b.313, 314). Bu ziyarette, Bahira'nın Hz. Muhammed'i sofradakilere takdim etmesi bir rivayete göre de aynen menkıbedeki gibi olmuştur (b.396).

Rahip Bahira, Hz. Muhammed'in elini tutarak: "Bu Seyyid'ül Murselin'dir, Seyyidü'l Alemin'dir. Bunu Cenab-ı Allah kısa zaman sonra âlemlere rahmet olarak görevlendirecektir." der. Mevdûdî, Bahira'nın Hz. Peygamber'i görür görmez tanıyacak somut bir delili olmadığını iddia eden yorumuna rağmen başında gölgelik olarak sürekli takip eden buluttan ve iki kürek kemiği arasında bulunan peygamberlik mühründen tanıdığı ile ilgili rivayetleri de nakletmiştir.⁵⁸

⁵⁵ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.524.

⁵⁶ Taberi, *Tarih-i Taberi*, c.3. s.55.

⁵⁷ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.524-525.

⁵⁸ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, a.y.

2.2.3. Hz. Hatice'nin Rüyası

Hz. Hatice'nin, ahir zaman peygamberine eş olacağına dair bir işaret niteliğindeki rüyası, incelenen hadis ve siyer kaynaklarında bulunamamış, birkaç edebi kaynakta menkıbede anlatılanlara benzer bilgilere rastlanmıştır (b.159).

Eserde bahsi geçen rüya, Âşık Paşa'nın, *Garib-nâme* adlı eserinde aynen bu şekilde geçmektedir:

Bir gice hatun yaturken düş görür
Mustafâ sırrını karşı tuş görür (6408)

Menkıbede olduğu gibi *Garib-nâme*'de de parlak bir dolunay, Hz. Hatice'nin koynuna girer ve yeri göğü aydınlatır. Hz. Hatice, rüyasını tabir ettirdiğinde ise, ahir zaman peygamberinin eşi olacağı kendisine bildirilir.⁵⁹

Gazel, Hz. Hatice'nin hayatını anlattığı kitabında bu rüyadan ve Hz. Hatice ile Varaka Bin Nevfel arasında geçen olaydan şu şekilde bahseder: “Bir defasında, gökten inen bir güneş veya ayın, hanesine gelip sineline girdiğini, ardından da bütün âlemi nura boğup aydınlattığını görmüştü. Uyandığında heyecandan tir tir titriyordu. Biraz da korkmuştu. Kendi kendine rüyasını düşündü, ancak gördüklerine bir anlam veremedi. Yine de gördüğü bu rüyanın sıradan bir rüya olmadığını düşünüyordu. Sabah olunca koşar adımlarla amcaoğlu Varaka'nın yanına gitti. Selâm verip yanına girdikten sonra beklemeden rüyasında gördüklerini ona bir bir anlattı. Duydukları karşısında yaşlı Varaka'nın gözleri yuvasından çıkacak gibi olmuştu. Heyecan dolu cümlelerle: “Müjdeler olsun sana! Müjdeler olsun ey amcamın kızı! Şüphesiz bu rüya, Allah'ın sana olan ikramının bir işaretidir. Çok geçmeden Allah, senin hanene bir nur nasip edecektir. Gerçi doğrusunu Allah bilir ya, zannederim bu nur da nübüvvet nurudur.” dedi. Hazreti Hatice, duydukları karşısında öylece kalakalmıştı. Amcazadesi Varaka sözlerine devam etti: “Ahir zaman peygamberi vücuda gelmiştir. Sen de O'nun ailesi olacaksın. Senin

⁵⁹ Âşık Paşa, *Garib-nâme I/1, 1/2*, haz. Kemal Yavuz, İstanbul: y.y., 2000, s.332.
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10669,garib-namepdf.pdf?0> (erişim: 10.10.2019)

zamanında O'na vahiy gelir ve O'nun dini, bütün âlemi kuşatır. Sen de O'na ilk iman eden olursun. O peygamber, Kureyş arasından ve Hâşimoğullarından olacak.”⁶⁰

2.2.4. Ticaret ve Nikâh

Ebû Tâlib zengin değildi. Bu sebeple küçük yaşlarda yaptığı çobanlık dışında ticaretle de uğraşmıştı. Amcası Ebû Tâlib'le birlikte Suriye bölgesine, daha sonra da diğer amcası Zübeyir veya Abbas'la Yemen'e gitmesi, ticarete tecrübeye sahip olmasına imkan sağlamıştı. Sermayesi olmadığı için de, ticari faaliyetlerini emanet yöntemine göre yürütüyordu. Bir süre Mekke'nin zenginlerinden Hüveylid'in kızı Esma'nın adına ticari faaliyette bulundu. Esma, becerikli ve dürüst birisi olan Muhammed sayesinde, iyi gelir elde etti ve Muhammed'i yakından tanıma imkanı buldu. O'nu, güvenilir bir tüccar arayan ablası Hatice'ye tavsiye etti.⁶¹

Menkıbede anlatılanlara göre, ilk olarak Peygamber'in halası Atike tarafından Hz. Hatice'ye, Hz. Muhammed'e ticaret kervanında bir iş vermesi konusunda teklif götürülmüştür. Ebûbekir ve Atike aralarında istişare etmiş, Hz. Muhammed'i evlendirecek maddi imkanlarının olmadığına karar vermişlerdir (b.116, 117).

Atike, Hatice adında cömert bir hanımı tanıdığını ve onun kervanında Muhammed'e iş bulabileceklerini söylemiş ve daha sonra gidip Hatice ile görüşmüştür. Hatice de, daha önceleri Muhammed'in dürüstlüğünü, güzel ahlakını ve çalışkanlığını duyduğundan bu teklifi hemen kabul etmiş ve onu görüşmek için çağırmıştır (b.177).

Mevdûdî'nin İbn Sa'd'dan bildirdiği bir rivâyette menkıbede anlatılanların benzerine rastlanır. Bu rivayete göre Ebû Tâlib, Hz. Hatice'ye giderek “Ya Hatice, ticarete Muhammed ile ortak olmak ister misin? İstersen kendisi sevinecektir.” dedi. Hz. Hatice ise “Siz uzaktaki beğenmediğim biri için bile teklif getirseydiniz kabul

⁶⁰ Gülşen Gazel, *Yeryüzünün En Hayırlı Kadını Hazreti Hatice*, İzmir: Muştı Yayınları, 2011, s.17.

⁶¹ Vatandaş, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.26.

ederdim. Kaldı ki siz yakın bir dostunuz için böyle bir teklifte bulunuyorsunuz.” diye cevap verdi.⁶²

Mahmud Es'ad, diğer kaynaklarda anlatılanlardan farklı olarak, menkıbede olduğu gibi, Peygamber'in halası Atike'nin, kardeşi Ebû Tâlib'e gelerek: “Muhammed'in evlenme zamanı geldi. Buna bir çare düşünelim.” dediğini bildirir. Ebû Tâlib: “Bunu ben de düşünüyorum. Fakat durumumuz belli. işler iyi değil. Elimiz dar!” diye cevap verdi. Atike: “Ben bir çare düşündüm. Hatice, Şam'a bir kafilê göndermek için güvenilir bir kişi arıyormuş, diye duydum. Uygun görürseniz onunla bir konuşayım.” dedi. Sonra da Hz. Hatice'ye Hz. Peygamber'in durumu hakkında bilgi verdi.⁶³

Hatice, kervanını yönetmek için uzun zamandır güvenilir birini arıyordu. Bu arayışları güvenilirliği, dürüstlüğü konusunda Mekkelilerden methini duyduğu Muhammed'i tanınmasıyla son bulmuştu. Yardımcısı Meysere'ye, Muhammed'in kervana katıldığını haber verdi. Ona yolculuk boyunca eşlik etmesi için Meysere'yi görevlendirdi (b.221). Meysere'ye, Muhammed'in, üstün sıfatlara sahip, kıymetli biri olduğunu anlatıp onu, saygıda kusur etmemesi hususunda sıkıca tenbihledi. Onun Tevrat'taki ayetler içinde geçen ahir zaman peygamberi olacağını umduğunu dile getirmişti (b.229).

Menkıbede anlatıldığı gibi, Hz. Hatice'nin bu ticaret seferinde Hz. Muhammed'e yardımcı olması için Meysere'yi gönderdiği doğrudur. Yolculuk esnasında Meysere, Hz. Muhammed'in temiz karakteri, güzel ahlakı, iyi huy ve alışkanlıklarını yakından görme fırsatı buldu ve kendisini gönülden sevdi. Yolculuğun sonunda, Mekke'ye dönüp her şeyi Hz. Hatice'ye anlattı.⁶⁴ Hatice, Muhammed'in dürüstlüğünü daha önce de duymuştu fakat Meysere'den duydukları bizzat tanık olması sayılırdı. Bu yolculuk, daha önce zihninde var olan evlenme düşüncesini, bir karara dönüştüren hadise olmuştur.

⁶² Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.529.

⁶³ Mahmud Es'ad, *Tarih-i Din-i İslâm*, sad: Ahmet Lütî Kazancı - Osman Kazancı, İstanbul: Marifet Yayınları, 1995, s.340-341.

⁶⁴ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.529.

Hız. Muhammed, bütün iyi hasletlerinin yanında ticaret işini de iyi becermişti. Eskiden, Hız. Hatice hesabına çalışmış olan herkesin getirdiğı kârın iki katını Hız. Muhammed getirdi.⁶⁵ Müellif de, menkıbede bu ticaret yolculuğunun öncekilerden çok daha kârlı olduğunu söylemiştir (b.416).

Menkıbede aktarıldığı gibi (b.557), Hız. Hatice'nin, ticaret sonrası ücretini, Atike tekrar ziyaretine gelsin ve Muhammed'i bu ticaretten aldıkları parayla evlendirmesinler diye geciktirdiğı bilgisine kaynaklarda ulaşılammıştır.

Evlilik için temasların kurulması ve nikâhın nasıl kıyıldığı ile ilgili konularda ihtilaf bulunmaktadır.⁶⁶ Bazı kaynaklar, ticaret görüşmeleri esnasında Hız. Hatice'nin doğrudan Hız. Muhammed'e teklifini iletildiğini, bazı kaynaklar ise aracılar vasıtasıyla teklifin iletildiğini bildirir. Menkıbede ise evlenme teklifi için aracılık yapan kişi Atike'dir. Hız. Hatice, Muhammed'le evlenmek istediğini Peygamber'in halası Atike'ye söylemiştir (b.609).

Bu konuda, *Tarih-i Taberi*'de nakledilen hadise de şu şekildedir: Hız. Hatice önce, Hız. Muhammed'le evlenme düşüncesini arkadaşı Nefise'ye açtı. Nefise, sonra Hız. Muhammed'in yanına gelerek O'na: “-Ya Muhammed! Mübarek zatınızı evlenmekten alıkoyan şey nedir?” diye sordu. Hız. Muhammed: “Evlenmek için gerekli şeylere sahip değilim!” diye cevap verdi. Nefise: “- Eğer güzellik ve mal sahibi, soylu, diniyle bilinen, güzel ahlaklı ve her türlü eşitiniz olan bir kadın size gereken masrafları verirse evlenmeye razı olur musunuz?” dedi. Hız. Peygamber, Nefise'ye, bahsettiğı hanımın kim olduğunu ve bu evliliğe kimin aracı olacağını sordu. Nefise de, bu kişinin Hazreti Hatice olduğunu, eğer isterse kendisinin aracı olacağını söyleyip izin isteyerek, Hız. Muhammed'in yanından ayrıldı.⁶⁷

⁶⁵ Mevdûdî, *Hız. Peygamber'in Hayatı*, a.y.

⁶⁶ Mevdûdî, *Hız. Peygamber'in Hayatı*, a.y.

⁶⁷ Taberi, *Tarih-i Taberi*, c.3. s.57-58.

Hiz. Hatice'nin vesayetinin, babası vefat ettiğinden dolayı o günkü Arap geleneklerine göre amcasına geçmiş olduğundan, kendisinin amcasından istendiği de kaynaklarda belirtilen rivayetler arasındadır.⁶⁸ Ebû Tâlib, kardeşleri ve Hiz. Muhammed'in katılması ile Hatice'nin evinde yapılan toplantıda onun amcası Amr b. Esed'den yeğeni Muhammed için Hatice'ye tâlip olduğunu söyledi. Amr da bu evliliğe izin verdi. Bazı rivayetlerde Ebû Tâlib'in yerine kardeşi Hamza, Hatice'nin amcasının yerine de babası Hüveylid zikredilmektedir.⁶⁹ Kız isteme esnasında Hatice'nin babası Hüveylid'in sağ olduğu, nikâh esnasında ise hayatta olmadığı da aktarılmıştır.⁷⁰

Menkıbede dikkat çeken hadiselerden biri de, Hatice'nin babasını Hiz. Muhammed'le evliliğine razı etmek için izlediği yoldur. Babası evliliğe razı olmaz ve Hatice de, Mekke'nin soylu kişilerinden, onu sarhoş etmelerini ister. Böylelikle eteğine sarı boya sürecektir ve bu evlilik için söz verdiğini iddia edecektir. O dönemdeki geleneğe göre bu hareket, sarhoşken söz veren kişi sözünden dönmesin diye yapılıyordu (b.674).

Tarih-i Taberi'de bu hadise menkıbede anlatılanlara oldukça benzer şekildedir. Hiz. Hatice babasının sarhoş edilmesini istemiş; babası, sarhoş halde kızının evliliğine razı edilmiş ve Hiz. Hatice de babasının verdiği sözün bir işareti olarak babasına güzel kokular sürmüştür. Babası ayılıp, mesele kendisine anlatıldığında, "Seni Mekke ulularından kimler istedi de vermedim. Şimdi bu yoksula nasıl vereyim?" demiş; Hatice de, sözünden dönmesinin kendisine yakışmayacağını, Muhammed'in dürüst ve soylu olduğunu söyleyerek onu ikna etmiştir.⁷¹ Menkıbede de, benzer şekilde, babasına, onu yalancı çıkarmamak için kendini feda edebileceğini, zaten Hiz. Muhammed'in de, Halil İbrahim'in neslinden geldiğini ve elinde malı mülkü olmasa da, soyunun temiz olduğunu söyler (b.693, 694, 695).

Bu hadise farklı kaynaklarda geçse de, rivayetin zayıf olduğu belirtilmiştir. Kaynakların bir kısmında, babasının (veya amcasının) bu evliliğe razı olmayacağını

⁶⁸ Ahmed Güzel, "Hz.Hatice'nin Peygamber'le Evliliği, Çocukları ve Aile Hayatı Üzerine Bir Değerlendirme," *İstem*, 10/9 (2012): s.75.

⁶⁹ M. Yaşar Kandemir, "Hatice," *DİA*, XVI, s.465.

⁷⁰ Taberi, *Tarih-i Taberi*, c.3. s.56.

⁷¹ Taberi, *Tarih-i Taberi*, c.3. s.57.

bilen Hatice'nin onu merasimden önce sarhoş ettiği, ayılıp kızını evlendirdiğini öğrenince Ebû Tâlib'in yetimine kız veremeyeceğini söyleyerek bu evliliğe itiraz ettiği, Hatice'nin ise böyle bir şey yapmaya kalkıştığı takdirde Kureyş nezdinde itibar kaybedeceğini hatırlatarak onu bu evliliğe ikna ettiği ileri sürülmekte fakat bu rivayetlerin güvenilir olmadığı belirtilmektedir.⁷²

İbn Sa'd'ın, konuyla ilgili şu rivayetinde sarhoş etme hadisesi anlatılır: “Hatice, kız kardeşine: “Muhammed’ e git ve ona benden bahset.” dedi. Kız kardeşi Hz. Peygamber’e geldi. Onların evlenmeleri konusunda kız kardeşi yardımcı oldu. Babalarına içki içirdiler. Sonra Peygamber’i çağırdılar ve O, Hatice’yle evlendi. Babalarının üzerine bir kaftan giydirdiler. O, “Bu elbise de nedir?!” diye bağırdı. “Bu elbiseyi damadın Muhammed giydirdi.” dediler. O, kızdı, bağırıp çağırdı ve silahını alıp evden çıktı. Haşimoğulları da silahlarını aldılar. Sonra aralarında anlaşma sağlandı. Hatice’nin babası bu evliliğe razı oldu. İbn Sa’d bu rivayeti aktardıktan sonra; rivayetin Muhammed b. Ömer tarafından tenkit edildiğini söylemiştir.⁷³ Benzer ve zayıf bir rivâyette de Hatice’nin babasının, menkıbede belirtildiği gibi eteği değil, sakalının sarıya boyandığı iletilmiştir.

Sonuç olarak sarhoş etme hadisesi, hem mantığa aykırı görülmekte, hem de birçok kişi tarafından kabul edilmemektedir. Hz. Hatice, ergenlik çağında bir kız değildir. işlerini çekip çeviren, daha önce iki evlilik yapmış, belirli bir yaşa gelmiş, olgun bir hanımefendidir. Kendi kararlarını kendisi verebilecek durumdadır. O, feraset ve basiret sahibi, deneyimli bir hanımefendi olarak amcasından veya babasından muvafakat almak istemiştir. Ancak Hz. Hatice’nin, muvafakati, iddia edildiği gibi “emr-i vaki şeklinde almaya teşebbüs etmesi” mantıklı görünmemektedir.⁷⁴

⁷² Kandemir, "Hatice," *DİA*, XVI, s.465.

⁷³ Güzel, *Hız.Hatice'nin Peygamber'le Evliliği*, s.75.

⁷⁴ Güzel, *Hız.Hatice'nin Peygamber'le Evliliği*, s.78.

2.2.5. Evliliklerine Yapılan Eleştiriler

Hız. Muhammed'in, Hız. Hatice ile olan evliliği, kimi zaman Hız. Hatice'nin yaşıca büyük olması, kimi zaman da zenginliği ağıısından mercek altına alınmıştır. Birkaç gün süren düğün sonunda kurulan yuva, menkıbede anlatıldığı gibi bir saadet yuvası olmuştı. Bu güzel yuvayı takdir ile karşılayanların yanında haset edenler de vardı. Müellif de, eserinde konuya yer vererek, Hız. Hatice ile Hız. Muhammed'in evliliklerinden bir zaman sonra insanların, bütün mal varlığının Hız. Hatice'ye ait olduğunu ve bu mutluluğun çok sürmeyeceğini iddia ederek, arkalarından konuştuklarını dile getirmektedir (b.753, 754, 755).

Hız. Peygamber'le Hız. Hatice'nin kurduğu bu aile yuvası gıpta edilen, hatta kıskanılan bir yuvaydı.⁷⁵ Müsteşrikler tarafından hemen her fırsatta eleştirilerek suçlanmaya çalışılan Hız. Muhammed'in sevgi ve saygıyla başlayıp sadakat, vefa, anlayış, yardımlaşma vb. güzel hasletlerle devam eden bu evliliğiyle ilgili bazı eleştirilerde bulundukları görölmektedir. Elbette içlerinde bazı kimseler bu evliliği takdir etmektedir, ancak çoğunluğun haksız eleştirilerinde ısrarcı olduklarını söylemek mümkündür.⁷⁶ Gerçekten Hız. Muhammed sırf zenginliğinden dolayı Hız. Hatice'yle evlenmiş olsa bile yine dönemin şartlarına göre bu durumun da normal karşılandığını söylemek mümkündür. Zira kaynaklarda muhaliflerinin onunla parası için evlendi diye Hız. Muhammed'in eleştirildiğine dair hiç bir rivayet yoktur.⁷⁷ Bu gerçekten hareketle menkıbede anlatılanların, olayın yaşandığı zamanın şartları düşünölmeden yazıldığını söyleyebiliriz.

Menkıbede, 759-785 numaralı beyitler arasında anlatılan, dedikodular üzerine Hız. Hatice'nin Mekke halkına bütün mallarını sergileyerek, hepsinin Hız. Muhammed'e ait olduğunu söyleme hadisesine herhangi bir kaynakta rastlanılmamıştır.

⁷⁵ Ziya Kazıcı, *Hız. Muhammed'in Eşleri ve Aile Hayatı*, İstanbul: Çağ Yayınları, 1993, s.86.

⁷⁶ Ünal Kılıç, "Bir Eş Olarak Hız. Hatice," *Hız. Hatice Sempozyumu Bildirileri*, ed. Ali Aksu, Sivas: Sivas Belediyesi Yayinevi, 2015, s.55.

⁷⁷ Kılıç, "Bir Eş Olarak Hız. Hatice," s.57.

2.2.6. Düğünde Yapılan Masraf

Menkıbede, kız isteme, nişan, düğün olaylarında hediyeleşmeler, kurulan sofralar abartılı bir biçimde aktarılır. Müellif eserinin cazibesini artırmak amacıyla bu yola başvurmuştur fakat kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla dönemin şartları da göz önünde bulundurulursa, fakirlikten de bahsedilemez. Hz. Peygamber, Hz. Hatice hesabına beş büyük kervanla ticaret yapmış, muhtemelen bu ticaretler esnasında sadece ücret mukabili çalışan bir işçi değil aynı zamanda kârdan hisse alan bir ortak olarak bir hayli gelir elde etmiştir. Düğün esnasında düğün masraflarını karşıladıktan sonra geline 20 deve veya 480 bir başka görüşe göre ise 500 dirhem miktarındaki mehri bizzat vermiştir. Buna ilaveten iki deve keserek misafirlere ikramda bulunması -ki bu onun düğününe 200 davetlinin iştirak ettiğini göstermektedir- Hz. Muhammed'in çok fakir olduğu için böylesi bir evlilikte bulunduğu şeklindeki iddiaların asılsız olduğunu ortaya koymaktadır.⁷⁸

2.2.7. Hz. Hatice'nin Varaka'ya Gitmesi

İlk vahiy, Peygamber, Hz. Hatice ile evliyken geldi. Hz. Muhammed de, Hz. Hatice de, başlarına gelen olayın ne olduğu konusunda tedirgindiler. İstişare ve danışma ihtiyacı, Hz. Hatice'yi, menkıbede anlatıldığı gibi, Varaka'nın yanına götürecekti (b.867, 868).

Hz. Hatice dehşet, korku ve panik havasındaki eşine adeta acil müdahalede bulunurcasına sözler söyledikten sonra Mekke toplumunda Allah, vahiy, vahiy meleği, kitap gibi konulardan anladığını bildiği amcazadesi Varaka b. Nevfel'in yanına giderek eşinin başından geçenleri ona etraflıca anlattı. Varaka'nın söyleyecekleri belki de yaşadıklarına bir anlam veremeyen eşinin başından geçenler hakkında bir fikir elde etmesine yarayacaktı.⁷⁹

⁷⁸ Kılıç, "Bir Eş Olarak Hz. Hatice," a.y.

⁷⁹ Kılıç, "Bir Eş Olarak Hz. Hatice," s.64.

2.2.8. İlk Vahyin Gelmesi ve Hz. Hatice'nin Şehadeti

Kureyş kabilesinde dindarlar, Recep ayında Hira Dağı üzerindeki mağaraya çekilir, ibadetle vakit geçirir, halkın arasına karışmazlardı. Bu gelenek Haşimoğulları'nın saygı duyduğu bir gelenektir. Peygamber'in mübarek gönlünde ne zaman bir üzüntü olsa, Hira Dağı'na çıkardı.⁸⁰ Hira Dağı, Peygamber'in, yemeden içmeden ve insanlardan uzaklaşarak ruhunun Hakk ile buluştuğu yerd (b.804, 806).

Hazret-i Hatice de onu böyle hüznü görürce kaygılanır, sıkıntı duyardı. Bu hali, ilk vahyin geleceği güne kadar devam etti.⁸¹ Hira'da tefekkür yoluyla ibadet ettiği günlerde Hatice onunla hep meşgul olmuş, eve dönmesi geciktiği zaman hizmetkârları vasıtasıyla ona ulaşmıştır. Hz. Hatice'nin Resûlullah'ın hayatındaki en önemli rollerinden biri, peygamberlik geldiği zaman kendisine herkesten önce iman etmesi ve onu bütün varlığı ile desteklemesidir.⁸² Hiç tereddüt etmeden şehâdet getirmiş, Hz. Peygamber ne buyurdu ise onu yapmıştır (b.849).

Hz. Muhammed, Hira Mağarasında bulunduğu sırada daha önce hiç karşılaşmadığı Cebrâil ona peygamber olduğunu tebliğ ettiği ve vücudunu üç defa kucaklayıp kuvvetlice sıktıktan sonra Alak sûresinin ilk beş âyetini öğrettiği zaman büyük bir heyecana kapıldı ve korkudan yüreği titreyerek evine döndü⁸³ (b.835).

Başına gelenleri anlattıktan sonra, "Bana neler oluyor, Hatice?" diyerek kendinden korktuğunu söyledi. Bunun üzerine Hz. Hatice Resûlullah'ın korku ve endişelerini gideren şu sözleri söyledi: "Öyle deme! Yemin ederim ki Allah hiçbir zaman seni utandırıp üzmez. Çünkü sen akrabayı gözetirsin, doğru konuşursun, işini görmekten âciz kimselerin elinden tutarsın, yoksulları kayırırsın, misafirleri ağırlarsın, haksızlığa uğrayan kimselere yardım edersin."⁸⁴

⁸⁰ Taberi, *Tarih-i Taberi*, s.65-66.

⁸¹ Taberi, *Tarih-i Taberi*, a.y.

⁸² Kandemir, "Hatice," *DİA*, XVI, s.465.

⁸³ Kandemir, "Hatice," *DİA*, XVI, a.y.

⁸⁴ Kandemir, "Hatice," *DİA*, XVI, a.y.

İlk vahyin gelmesinden sonra oldukça uzun bir müddet vahiy gelmedi⁸⁵ (b.874). Bu süreyi sona erdiren vahiyle gelen ayetler ise Müddessir Sûresi'nin ilk yedi ayeti olmuştur⁸⁶ (b.877).

2.2.9. Peygamberlik

Bu üstün nitelikli, herkese sevimli gelen çocuğun ileride peygamber olacağı bilinmekte miydi? Menkıbenin başından sonuna kadar birçok hadise Hz. Muhammed'le yakın ilişki içerisinde olan kişilerin, onun ileride peygamber olacağını bildiğini düşündürmektedir. Annesi, vefat edeceği sırada onun peygamberliğine ömrü yetmediği için hayıflanır (b.55). Dedesi Abdulmuttalib, vefatından önce onu amcası Ebû Tâlib'e emanet ederken ileride peygamber olacağını, bu yüzden ona iyi bakmasını söyler (b.94). Hz. Hatice'nin gördüğü rüyayı anlattığı bilge, rüyasını, ahir zaman peygamberine eş olacağı şeklinde tabir eder (b.166). Hz. Hatice, ticaret yolculuğuna çıkmadan önce Meysere'yi Hz. Muhammed'in yanına gönderirken, onun ileride peygamber olacağını umduğunu söyleyerek, ona hizmette kusur etmemesini tenbihler (b.221) ve Atike'ye evlilik düşüncesini açarken İncil ve Tevrat'ta Hz. Muhammed'in vasıflarının anlatıldığını söyler (b.611). Manastırında Hz. Muhammed'i ağırlayan Rahip Bahira, sofrada misafirlerine onu bütün nebilerin başı olarak takdim eder (b.396). Farklı kaynaklarda, tartışma konusu olan bu mevzuya, Mevdûdî, şu şekilde yorum getirmiştir: “Çarşıda bir malın fiyatı konusunda Hz. Peygamber'in yemin etmemesi”, “Suriye yolculuğunda, Busra şehrinde onu gölge gibi takib eden iki meleğin görülmesi”⁸⁷ gibi rivayetlerin doğruluğunu kabul ettiğimiz takdirde, Hz. Muhammed'in peygamberliğe fiilen tayin edilmesinden 15 sene önce bir kez daha kendisinin peygamber olacağını öğrendiğini de teslim etmek zorunda kalacağız. Hatta sadece Hz. Muhammed'in kendisi değil, Meysere, Hatice, onun yanındaki hanımlar, Hz. Peygamber'in Suriye'ye kadar yolculuk ettiği kafilenin diğer fertleri ve Mekke'deki diğer bazı kimselerin bunu öğrendiklerini kabul etmeliyiz. Zira Meysere, Hz. Hatice ve diğer bazı kadınlar gibi Mekke'nin birçok sakinlerinin de Hz. Muhammed'i gölgeleyen iki meleği görmeleri ihtimal dahilindedir.

⁸⁵ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.553.

⁸⁶ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, a.y.

⁸⁷ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.525.

Her ne kadar nakledilen rivayet ve hadisler dürüst, hatırı sayılır, muteber ve ilmi dehaları tartışılmaz pek muhterem zevata ait ise de, bunlar pek çok yönden nazar-ı dikkate alınamaz ve doğru sayılamaz. Bir kere bu rivayet ve hadisler Kur'an-ı Kerim'in tabiatına ve ruhuna aykırıdır. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de Resûl'e şöyle hitap edilmiştir: "Sen, bu Kitab'ın, sana vahyolunacağını ummuyordun."⁸⁸ "Sen Kitap nedir, iman nedir bilmezdin."⁸⁹ Bu ayet-i kerimeler gösteriyor ki Peygamberlik payesine yükselmeden önce Hz. Muhammed, kendisinin peygamber olacağını bilmiyordu. Ve bunu başka kimse değil, bizzat Cenâb-ı Allâh söylemektedir. Şayet henüz 12 yaşında iken (birinci Şam yolculuğunda) peygamber olacağını öğrenmiş ve 25 yaşında iken bu bilgisini yenilemiş olsaydı, kendisine bir kitabın geleceğini ve insanların kendisine iman edeceğini de umabilirdi. Böyle bir durumda hem kitaptan, hem imandan habersiz olması söz konusu olmazdı. Yukarıdaki rivayetler, Hz. Muhammed'e ilk defa vahyin gelmesi ve Hz. Hatice arasında geçen konuşma ile ilgili muteber ve güvenilir hadis kitaplarında yer alan doğru hadislerle de ters düşmektedir. Eğer Hz. Muhammed, 28 yıldan beri kendisinin peygamber olacağını ve vahyin geleceğini bilmiş olsaydı, Hira mağarasında ve daha sonra evde onca şaşkın ve sarsılmış olabilir miydi?⁹⁰

2.2.10. İlk Müslümanlar

İlk Müslüman tartışmasız olarak Hz. Peygamber'in her zaman, yaşadığı bütün zorluklarda maddi manevi varlığı ve desteğiyle yanında olan Hz. Hatice'dir. Müellif bu gerçeği eserinde doğrular (b.849). Hz. Hatice'den sonra gelen isimlerin sıralamasında ise ortak bir karara varılamamıştır.⁹¹ Menkıbede, Hz. Hatice'nin şehâdetinin hemen ardından iman eden ikinci kişinin Meysere olduğunu anlıyoruz (b.850).

Sıralaması konusunda ihtilaflar olsa da, Hz. Hatice'den sonra iman eden üç kişinin, Hz. Ali, Hz. Ebûbekir ve Hz. Zeyd Bin Harise olduğu kesindir.⁹² Dolayısıyla menkıbede ikinci sırada iman eden kişinin Meysere olduğu bilgisi gerçeğe uymaz. İman

⁸⁸ Hayrettin Karaman vd., *Kur'an-ı Kerim Açıklamalı Meali*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2015, Kasas, 28/86.

⁸⁹ Şûrâ, 42/52.

⁹⁰ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.526.

⁹¹ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.550.

⁹² Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, a.y.

eden kişilerden ikincisinin o sıralar 10 yaşında olan Hz. Ali, üçüncünün ise Hz. Ebûbekir olduğuna dair daha kuvvetli deliller bulunmaktadır. Hz. Zeyd'in müslüman oluşuyla ilgili hadis ve siyer kaynaklarında tafsilat bulunmamasına rağmen, aynı evde ailenin bir ferdi gibi yaşadığından ilk müslümanlardan olması kuvvetle muhtemeldir.⁹³ Tarih-i Taberi'de ise Cebrail tarafından Hz. Muhammed'e ilk defa namaz kıldırıldığı ve arkasında Hz. Hatice'nin de namaz kıldığı ana tanık olan Hz. Ali'nin müslüman olduğu bilgisi yer alır.⁹⁴

Hz. Ebûbekir, menkıbeye göre, Peygamber tarafından gördüğü rüyanın ve onun nasıl tabir edildiğinin bilinmesi mucizesine tanık olarak müslüman olmuştur (b.906). Mevdûdî, Hz. Peygamber'in Ebûbekir hakkında şöyle söylediğini aktarır: "Ben her kime İslâm diniyle ilgili daveti verdimse biraz tereddüt etti ve düşünceye daldı. Fakat Ebûbekir tereddüt etmeden müslüman oldu. Kendisine İslâm davetini verir vermez hiç düşünmeden ve tasalanmadan İslâmiyet'i kabul ediverdi." Rivayete göre, Hz. Hatice'nin yeğeninin hizmetçisi, gelerek şunları anlattı: "Teyzeniz bugün diyordu ki, kocası, Hz. Musa gibi Allah tarafından gönderilen bir nebidir." Bu olay üzerine hemen Allah Resûlü'nün yanına giderek olayın aslını öğrenmiş ve iman etmiştir.⁹⁵ Başka bir rivâyette de Hz. Peygamber tebliğ için Hz. Ebûbekir'in; Hz. Ebûbekir de ilk iman edenlerden olmak için Hz. Peygamber'in evine doğru giderken yolda karşılaşmışlar ve böylelikle şehâdet gerçekleşmiştir.⁹⁶ Rivayetlerden anlaşıldığı üzere, Hz. Peygamber'in yakın dostu Hz. Ebûbekir, bir mucize beklemeden, ilk müslümanlar arasına katılmıştır. Menkıbede, Hz. Ebûbekir'in şehâdetinin ardından sırasıyla, Hz. Ali, Hz. Zeyd, Hz. Osman, Abdurrâhman Talhâ, Sa'd bin Vakkâs iman etmiştir (b. 907, 908).

Taberi, Hz. Ebûbekir'den sonra müslüman olan kişileri şu şekilde sıralamıştır: Hazret-i Osman Bin Affan, Abdurrahman bin Avf, Talha Bin Abdullah , Saad İbni Ebi Vakkas.⁹⁷ Hz. Ömer'in şehâdeti ile ilgili ise menkıbede anlatılanla kaynaklar arasında

⁹³ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.550-551.

⁹⁴ Taberi, *Tarih-i Taberi*, c.3. s.72.

⁹⁵ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.551.

⁹⁶ Taberi, *Tarih-i Taberi*, c.3. s.74.

⁹⁷ Taberi, *Tarih-i Taberi*, c.3. s.75.

önemli bir fark yoktur. Hz. Ömer, Ebû Cehil ve birkaç fitneci tarafından, Hz. Muhammed'i öldürmesi için kışkırtıldı. Zaten hiddetli bir karaktere sahip olan Hz. Ömer, kılıcını kuşanarak yola çıktı. Kendisinden önce İslâm'la şereflenen kız kardeşi ve onun eşi ile aralarında bir münakaşa geçti ve bu vesileyle yeni nazil olunan Tahâ Sûresi'ni okudu ve kalbi yumuşayarak şehâdet getirdi.⁹⁸

2.2.11. Son Peygamberin Gelişinin Tevrat'ta Bildirilmesi

Menkıbe-i Fahr-i Kâ'inât'ta ifade edildiği gibi, son peygamberin gelişi, Kur'an'dan önce indirilen semavi kaynaklarda bildirilmiştir (b. 168,190, 191,205, 227, 228, 313, 518, 611, 871, 891). Diğer semavi kaynakların asılları muhafaza edilemeyip tahribata uğramış olsa da, birtakım sağlam rivayetler bunu doğrular.⁹⁹ Yuhanna İncil'inde bölüm on dördten on altıya kadar gelecek Peygamber hakkında müjde ve haberler yer almaktadır.¹⁰⁰

Kur'an-ı Kerim'de, son Peygamber'in geleceğinin, daha önce kendilerine kitap indirilen peygamberler tarafından müjdelendiğini bildiren ayetler bulunmaktadır. “Hani, Meryem oğlu İsa, “Ey İsrailoğulları! Şüphesiz ben, Allah'ın size, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici (olarak gönderdiği) peygamberiyim.” demişti.”¹⁰¹ Ayrıca, Kur'an'ın, Tevrat'ı doğrulayıcı ve tasdik edici olarak gönderildiği bir başka âyetle de bildirilmiştir: “O peygamberlerin izleri üzere Meryem oğlu İsa'yı, önündeki Tevrat'ı doğrulayıcı olarak gönderdik. Ona, içerisinde hidayet ve nur bulunan, önündeki Tevrat'ı doğrulayan, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için doğru yola iletici ve bir öğüt olarak İncil'i verdik.”¹⁰²

A'raf Sûresinde de “Onlar ellerinde bulunan Tevrat ve İncil'de tanımlanmış olarak buldukları ümmi peygambere tâbî olurlar.” buyurulmaktadır.¹⁰³

⁹⁸ Taberi, *Tarih-i Taberi*, c.3. s.82.

⁹⁹ Hakan Uğur, “Kur'an'ın Tasdik Ettiği Tevrat'taki Konular” (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2008), s.72.

¹⁰⁰ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.92.

¹⁰¹ Saff, 61/6.

¹⁰² Mâide, 5/46.

¹⁰³ A'râf, 7/157.

2.2.12. Hz. Peygamber'in Çocukları

Menkıbede, Hz. Peygamber'in Kâsım ve Tâhir adında iki oğlu ve Rukiye, Ümmü Gülsüm, Zeynep ve Fâtıma adında dört kızı olduğu bilgisi yer almaktadır (b. 791, 792).

Taberi'ye göre ise, Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin yirmi yıllık birlikteliğinde, üç oğulları ve dört de kızları oldu. Oğulları sırasıyla Kâsım, Tâhir ve Tayyib'tir. Kızları ise sırasıyla, Zeynep, Rukiyye, Ümmü Gülsüm ve Fâtıma'ydı. Kâsım, Tâhir ve Tayyib adındaki üç oğlu vahiy gelmeden önce vefat etmişlerdi ama kızları hayattaydı.¹⁰⁴ Mevdûdî'nin siyerinde yer alan bilgiler ise, Taberi'yi değil, menkıbeyi doğrular niteliktedir. Meşhur antropolog Hişam bin Muhammed bin Es-Saib Kelbi, Hz. Abdullah bin Abbas'a dayanarak şunları yazmıştır: Mekke'de nübüvvetten önce Hz. Peygamber'in evinde ilk önce Hz. Kâsım doğdu. Daha sonra Zeynep, sonra Hz. Rukiye, sonra Fâtıma ve en son Ümmü Gülsüm. Nübüvvetten sonra ise Abdullâh doğdu ki, kendisi Tayyib ve Tâhir olarak biliniyordu. Bunların hepsinin annesi Hz. Hatice idi.¹⁰⁵ Hz. Abdullah'ın burada zikredilen iki ismi, *Tarih-i Taberi*'de iki ayrı oğul olarak geçmektedir.

Ahzab Sûresi 59. âyette de, “Ey Peygamber, hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına söyle...” buyurularak, Hz. Peygamber'in birden fazla sayıda kızı olduğu ifade edilmiştir.

2.2.13. Hz. Peygamber'in Mucizeleri

Menkıbede, mucize kavramı önemli bir yere sahiptir. Müellife göre, özellikle İslâmiyet'in gelişinden sonra, insanlar, Hz. Peygamber'in sözlerine inanmak için, hep mucizeye ihtiyaç duymuşlardır. Hz. Ebûbekir, gerçekte en sadık dostlardan olduğu ve Hz. Peygamber'in ifade ettiğine göre sorgusuz sualsiz iman ettiği halde¹⁰⁶, menkıbede Peygamber'den bir mucize göstermesini istemiştir. Menkıbede anlatılan mucizeler

¹⁰⁴ Taberi, *Tarih-i Taberi*, c.3. s.59.

¹⁰⁵ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.531.

¹⁰⁶ Mevdûdî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.551.

şunlardır: Hz. Peygamber, Hz. Hatice'ye mektup götürmek üzere yola çıktığında, atı üzerinde uykuya dalıp yolunu kaybetmesi ve Cebrail tarafından doğru yola çevrilmesi (b.482), gideceği yolu çok kısa bir zamanda katetmesi (b.494), başının üzerinde bir bulutun onu sürekli takip etmesi (b. 320, 337, 348, 370, 927), Hz. Ebûbekir'in rüyasını bildirmesi (b.905), minber olarak kullandığı kütüğün inleyerek ağlaması ve eliyle sıvazladığında susması (b.938).

Hz. Peygamber, Mekkelilere İslâm'ı tebliğ etmeğe başladığı zaman karşılaştığı ilk tepki: “Biz, bizim gibi bir insana asla inanmayız” şeklinde olmuştur.¹⁰⁷ Kur'an-ı Kerim'de bildirildiği gibi, Hz. Peygamber'den, asla iman etmeyecekleri halde onu zor duruma düşürmek ve onunla alay etmek amacıyla olur olmaz mucizeler istemişlerdir: “Eğer biz onlara melekleri indirseydik, ölümler de kendileriyle konuşsaydı ve her şeyi toplayıp karşılırlarına getirseydik, Allah'ın diledikleri hariç, yine de iman etmeyeceklerdi. Fakat çokları bunu bilmezler.”¹⁰⁸

Şöyle dediler: “Bu ne biçim peygamber ki, yemek yer ve sokaklarda gezer? Ona, beraberinde bulunup uyaran bir melek indirilseydi ya! Yahut kendisine bir hazine verilseydi veya besleneceği bir bahçe olsaydı ya!”¹⁰⁹ Bunlarla da kalmayıp, menkıbede ifade edildiği gibi, Hz. Peygamber'in gösterdiği mucizelerin de “sihir” olduğunu iddia etmişlerdir (b.543). Bu durum Kur'an'da da şu şekilde bildirilir: “Kâfirler: “Hiç şüphesiz bu apaçık bir sihirbazdır.” dediler.”¹¹⁰

Allah Resûlü, hayatının büyük bir kısmını geçirdiği topluma peygamber olarak gönderilmiş, ancak insanların büyük bir çoğunluğu ilk anda bu gerçeği kavrayamamıştır. Kendisinden peygamberliğini destekleyen insanüstü birtakım özelliklere sahip olmasını istemişler, o ise peygamber olmasına rağmen her fırsatta Yüce Allah'ın izni olmadıkça bu istekleri yerine getiremeyeceğini insan olması bağlamında açıklamıştır. Nitekim Kur'an-ı Kerim bu gerçeği net bir şekilde şöyle

¹⁰⁷ İhsan Arslan, “Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Peygamber ve Mucize,” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10/50 (Haziran 2017): s.890.

¹⁰⁸ En'am, 6/111.

¹⁰⁹ Furkan 25/7-8.

¹¹⁰ Yunus 10/2.

belirtmektedir: “De ki: ‘Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Ancak bana, Sizin ilâhınız bir tek ilâhtır.’ diye vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabb’ine ibadette kimseyi ortak koşmasın.”¹¹¹

2.3. Hz. Peygamber’in Eserde Yer Alan İsim ve Sıfatları

Hz. Peygamber’in hayatı kadar, isimleri, sıfatları, şemâili de asırlardır edebiyatımıza kaynaklık etmiş; İslâmî eserlerin en çok okunup yazılan konularından olmuştur. Hz. Peygamber’in şefaatine nâil olmak ümidiyle yazılıp okunan esmâ-i nebîler, birçok manzum ve mensur eserde yer almaktadır.

Hz. Peygamber’in isim ve sıfatlarını konu alan eserlerden halk arasında en çok bilinen ve okunanı Süleyman Cezûlî’ye ait, Delâilü’l-Hayrât’tır.¹¹² Delâilü’l-Hayrât’ın da en meşhur şerhini Kara Davud İzmitî yapmıştır. Bu eserde, Hz. Peygamber’in iki yüz adı verilmiş, bazı eserlerde de O’nun bin veya iki bin yirmi ismi olduğu görüşleri mevcuttur.¹¹³ Çalışmada ele aldığımız menkıbede, hikâye arasına konulan salavatların her birinde Hz. Peygamber’in Delâilü’l Hayrât’ta geçen isimleri yer almaktadır. Bu başlık altındaki bölümde ise, salavatlarda yer alan isimler incelenmiş, ulaşıldığı ölçüde isimlerin kaynaklarına yer verilmiştir.

Yüce Peygamber’in isimlerinin bir kısmı Kur’ân-ı Kerîm’de, hadislerde, kendisinden önce gelen mukaddes kitap ve sayfalarda belirtilmiş; bir kısmı da Esmâ-i Hüsnâ ve diğer peygamberlerin isimleriyle ortak olmuş, diğerleri de dinî ve edebî kültürümüzde yalnızca O’na has özel adlar olarak kullanılmıştır.¹¹⁴

Emine Yeniterzi’nin sınıflandırmasına göre, menkıbede yer alan isimlerden bazıları şu şekildedir:

Kur’ân-ı Kerim’deki isimleri: Ahmed, Emin, Beşîr, Hâtem, Rasûlu’r-Rahme,

¹¹¹ Kehf, 18/110; Fussilet, 41/6. Arslan, “Kur’ân-ı Kerîm’e Göre Hz. Peygamber ve Mucize,” s.892.

¹¹² Süleyman Uludağ, “Delâilü’l Hayrât,” *DİA*, IX, s.113.

¹¹³ Emine Yeniterzi, “Dîvan Şiirinde Hz. Peygamber’in İsim ve Sıfatları -Esmâ-i Nebî-,” *Kutlu Doğum Haftası II, Dinî Edebiyatın Dünü Bugünü Paneli*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, s.89.

¹¹⁴ Yeniterzi, “Esmâ-i Nebî,” s.90.

Tâ-Hâ, Yâ-Sîn, Muhammed, Müddessir, Müzzemmil, Mustafa, Nezîr.

Diğer kitap ve sayfalardaki isimleri: İncil'de; Ahmed, Tevrat'ta; Ahyed, Zebur'da; İklîl, Kayyim. Diğer peygamberlere indirilen suhufta; Hâtem.

Hadislerde belirtilen isimleri: Ahmed, Ahyed, Emîn, Hâşir, Habîbullâh, Rasûlü'r-Rahme, Rasûlu'l-Melâhim, Tâ-Hâ, Zahir, Âkîb, Abdullah, Mâhî, Muhammed, Müddessir, Müzzemmil, Muktefî, Mukaffa, Nebiyyü't-Tevbe, Nebiyyü'r-Rahme, Nebiyyü'l-Melhame, Nebiyyü't-Tevbe, Yâ-Sîn.

Esmâ-i Hüсна ile ortak olan isimleri: Evvel, Âhir, Cebbar, Hamîd, Şâhid, Şehîd, Mahmûd, Nûr, Yâ-Sîn.

Hız. Peygamber'in diğer Peygamber ve Din büyükleriyle ortak olan isimleri: Rasûlullah, Nebiyyullah, Abdullah, Şâhid, Mübeşşir, Nezîr, Nebiyyü'r-Rahme, Nebiyyü't-Tevbe.

Yalnızca Hız. Peygamber için kullanılan tabirler: Dinî ve edebî metinlerde geçen Fahr-i Kâinat.¹¹⁵

Aşağıda, Hız. Peygamber'in isimleri, yer aldıkları beyit numaraları ile birlikte alfabetik sıraya göre verilmiştir.

'**Abdullâh** (b.547) : "Allah'ın kulu (Muhammed), O'na ibadet etmek için kalktığında cinler nerede ise (Kur'an'ı dinlemek için kalabalıktan) onun etrafında birbirlerine geçiyorlardı."¹¹⁶ âyetinde Hız. Peygamber'e hitaben kullanılmıştır.

Ahmed (b.46) : "Herkesten daha çok öven ve herkesten daha çok övülen" anlamlarına gelir ve Kur'an-ı Kerîm'de bir defa geçer.¹¹⁷

Ahyed (b.110): Hız. Peygamber'in, "Dünyada hidayet edip ahirette ateşten koruyan" anlamına gelen, Tevrat'taki ismidir.¹¹⁸

'**Âkîb** (b.181) : Lugatta, en son gelen, bir kavmin liderine halef olan, selefinin hayır ve faziletlerini devam ettiren kimse anlamında kullanılmaktadır.¹¹⁹

¹¹⁵ Yeniterzi, "Esmâ-i Nebî," s.90-91.

¹¹⁶ Cinn, 72/19.

¹¹⁷ Mustafa Fayda, "Ahmed", *DİA*, II, s. 29.

¹¹⁸ Bekir Belenkuyu, "Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî-Peygamberimiz (S.A.V.)'in İsimleri ve Esmâ-i Nebî Metinleri," *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 10/4 (2015 Winter): s.173.

¹¹⁹ İsmail Lütfü Çakan, "Âkîb", *DİA*, II, s.238.

Beşîr (b.899): Hz. Peygamber için kullanılan isim veya sıfatlardan biri olan “beşîr” bir sıfat olup, “müjdeleyen, güler yüzlü ve sevecen olan” anlamlarına gelir. Bu kelime Kur’ân-ı Kerîm’de yedi defa “nezîr” ile birlikte Hz. Peygamber’e ve aynı mahiyette bir defa da Kur’an’a nisbet edilmiştir.¹²⁰

Câmi‘ (b.333) : Sözlükte “toplayan, bir araya getiren anlamındadır. Aynı zamanda esma-i hüsnadandır.¹²¹

Habîbullâh (b.547): Kur’ân-ı Kerîm’de ve hadis-i şeriflerde, “Allah’ın sevdiği” olarak geçmektedir.¹²²

Hâmid (b.47): Sözlükte, “hamdeden, şükreden” anlamlarına gelen Hâmid, Hz. Muhammed’in lakaplarından biridir. Bu isim, Tevbe sûresinde çoğul olarak şöyle ifade edilmektedir: “O tövbe edenler, o ibadet edenler, o hamd edenler, Allah'ın rızası için sefer edenler, o rûkû edenler, o secdeye kapananlar, iyilikleri yayanlar, kötülükleri önleyenler ve Allah'ın hudutlarını bekleyip koruyanlar yok mu? İşte o müminleri müjdele!”¹²³

Harîsun ‘Aleyküm (b.789): Hz.Peygamber’in, insanları doğru yola sevk etmekte yılmadan büyük kararlılık ve gayret göstermesinden dolayı kendisine bu isim verilmiştir.¹²⁴ Bu isim, Tevbe Sûresi’nde geçmektedir: “Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, mü’minlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir.”¹²⁵

Hâşir (b.111) : Sözlükte, çok sayıda insanı toplayan anlamlarına gelir. Mevlüt Sarı, “Hâşir”in Hz. Peygamber (sav)’in isimlerinden birisi olduğunu kaydeder.¹²⁶

Hâteme’l- Enbiyâ, Hâteme’r-Rusûl (b.621-622): “Hâtem” sözlükte, yüzük, mühür, her şeyin sonu manalarına gelir.¹²⁷ “Son, en son, sonuncu” anlamı da mevcuttur. O, Ebû

¹²⁰ Ahmet Önkol, “Beşîr,” *DİA* 5, s.555.

¹²¹ İlhan Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı, Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Bilnet Matbaacılık, 2011, s.180.

¹²² Belenkuyu, , “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” a.y.

¹²³ Tevbe, 9/112.

¹²⁴ Muhammed Kara Davud Efendi, *Delâil-i Hayrât Şerhi*, sad. M.Faruk Gürtunca, İstanbul: Huzur Yayınevi, 2015, s.98.

¹²⁵ Tevbe, 9/128.

¹²⁶ Mevlüt Sarı, *Arapça-Türkçe Lugat*, İstanbul: Bahar Yayınları,1982, s.307.

¹²⁷ Sarı, *Arapça-Türkçe Lugat*, s.378.

Hüreyre'den rivayet edilen bir hadiste işaret olunduğu gibi, gönderilmede sonuncu, yani hâtem-i enbiya, fakat yaratılıştta peygamberlerin ilki, yani peygamberlik yolunu aydınlatan ilk meş'aledir.¹²⁸ Ahzab Sûresi'nde şu ifadeler yer almaktadır: “Muhammed içinizden hiçbir erkeğin babası değildir, lâkin Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilir.”¹²⁹

İklîl (b.476): Hz. Peygamber'in, “tac” anlamına gelen ve Zebur'da geçen ismidir.¹³⁰

Kâmil (b.476): Sözlükte “kemâle ulaşmış, olgunlaşmış kimse” anlamındadır.¹³¹

Kayyim (b.333) : Hz. Peygamber'in “Ayakta tutan” anlamına gelen ismidir. Zebur'da geçmektedir.¹³² İnsanları dünyada ve ahirette, kardeşlik ve hayırlar yolunda bir araya getirmesinden dolayı bu isim verilmiştir.¹³³

Kelîmullâh (b.621): Hz. Peygamber'in, Miraç hadisesinde, Cenâb-ı Hak'la konuştuğu rivayet edildiğinden dolayı kendisine bu isim verilmiştir.¹³⁴

Ma'lûm (b.789) : Sözlükte “Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş” anlamındadır.

Mahmûd (b.47) : Çok övülmüş, hamd olunmuş kimse anlamlarına gelir.¹³⁵ “Makâm-ı Mahmûd” ifadesi İsrâ sûresinde yer almaktadır: “Gecenin bir kısmında uyanıp, sırf sana mahsus fazla (bir ibadet) olmak üzere onunla (Kur'ân ile) gece namazı kıl. Ümit edebilirsin, Rabbin seni bir Makâm-ı Mahmûd'a gönderecektir.”¹³⁶

Mâhî (b.111): “محور” kökünden gelen Mâhî, Vankulu sözlüğünde Hz. Peygamber'in isimlerinden biri olarak geçmektedir. Hz. Muhammed, peygamberliğiyle, dünyadan küfrü ve dalâleti silen ve yok edendir.¹³⁷

Manşûr (b.702) : Sözlükte, “Allah'ın yardımıyla galip gelen, zafere ulaşan” anlamındadır.¹³⁸

¹²⁸ Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı*, s.481.

¹²⁹ Ahzâb, 33/40.

¹³⁰ Belenkuyu, , “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” s.174.

¹³¹ Vankulu Sözlüğü, <http://www.kamus.yek.gov.tr/> (erişim: 20.07.2019)

¹³² Belenkuyu, , “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” s.174.

¹³³ Kara Davud, *Delâil-i Hayrât Şerhi*, s.81.

¹³⁴ Kara Davud, *Delâil-i Hayrât Şerhi*, s.90.

¹³⁵ Vankulu Sözlüğü, <http://www.kamus.yek.gov.tr/> (erişim: 20.07.2019).

¹³⁶ İsrâ, 17/79.

¹³⁷ Vankulu Sözlüğü, <http://www.kamus.yek.gov.tr/> (erişim: 20.07.2019).

¹³⁸ Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı*, s.769.

Meşhûd (b.866): Sözlükte “gözle görülmüş, görülen, şahit olunan” anlamındadır.¹³⁹ Hz. Peygamber’in risaletine, dünyaya teşrifinden önce melekler ve diğer peygamberler tarafından şahit olunmasından dolayı kendisine bu isim verilmiştir.¹⁴⁰

Muhammed (b.46): Muhammed, Resûl-i Ekrem’in en çok bilinen adı olup “övgüye değer bütün güzellikleri ve iyilikleri kendinde toplayan kişi” anlamına gelmektedir. Hz. Peygamber’in annesi Âmine’ye rüyasında doğacak çocuğa Muhammed ismini vermesi telkin edilmiştir.¹⁴¹ Hz. Peygamber’in, Kur’an’da da en çok kullanılan adı Muhammed’dir. Âl-i İmran sûresinde şöyle buyrulmaktadır: “Muhammed sadece, resuldür, elçidir. Nitekim ondan önce de nice resûller gelip geçmiştir.”¹⁴²

Muhyî (b.622): Sözlükte “canlılık veren, dirilten” anlamındadır.¹⁴³

Mukaffî/Mukaffâ (b.409): Hz. Peygamber’in, “sonradan gelen” anlamında, hadis-i şerifte geçen isimdir.¹⁴⁴

Muktefî (b.409): “Nebilerin sonuncusu” anlamındadır. Hadis-i Şerifte geçmektedir.¹⁴⁵

Mutahhar (b.257): Sözlükte “Temiz; temizlenmiş” anlamlarındadır.¹⁴⁶ “Bu delil, tertemiz sayfeleri okuyan, Allah tarafından gönderilen bir peygamberdir.” ayetinde “Mutahhar” Hz. Peygamber’in manevi temizliğine işaret eder. “Tertemiz” nitelemesi, “yalan, nifak, şüphe, sapkınlık ve yanlışlık vb. kusurlardan arınmış sayfalar” anlamını ifade eder.¹⁴⁷

Müddessir (b.477) : Sözlükte, “örtüsüne bürünmüş” manasına gelir.¹⁴⁸ Yüce Allah şöyle buyurur “Ey bürünüp sarınan Habibim! Ayağa kalk ve insanları uyar!”¹⁴⁹

¹³⁹ Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı*, s.808.

¹⁴⁰ Kara Davud Efendi, *Delâil-i Hayrât Şerhi*, s.100.

¹⁴¹ Yaşar Kandemir, “Muhammed,” *DİA*, XXX, s.479.

¹⁴² Âl-i İmrân, 3/144.

¹⁴³ Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı*, s.846.

¹⁴⁴ Belenkuyu, , “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” s.173.

¹⁴⁵ Belenkuyu, , “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” a.y.

¹⁴⁶ Belenkuyu, , “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” a.y.

¹⁴⁷ Beyyine, 98/2 <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/sure/98-beyyine-Sûresi> (erişim: 25.07.2019)

¹⁴⁸ Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı*, s.171.

http://turkishstudies.net/files/1913116835_11BelenkuyuBekir-edb-167-196.pdf (erişim: 24.07.2019)

¹⁴⁹ Müddessir, 74/1,2.

Müncî (b.701): Sözlükte “kurtaran, kurtarıcı (kimse)” anlamındadır.¹⁵⁰

Münzir (b.900): “Uyaran, kötülüklerden sakındıran” anlamına gelir.¹⁵¹ Fetih Sûresi 8.

Âyette Hz. Peygamber’e hitaben: “Şüphesiz biz seni bir şâhit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik.”¹⁵² buyurulmaktadır.

Müzekkir (b.701) : Hatıra getiren, andıran, anımsatan anlamlarına gelir.¹⁵³ Kur’ân-ı Kerîm’de Hz. Peygamber’e Müzekkir ismi ile hitap edilmiştir: “Artık sen öğüt ver! Sen ancak bir öğüt verici, hatırlatıcısın.”¹⁵⁴

Müzzemmil (b.477): Sözlükte, elbiseye sarılıp bürünmek, örtünmek manalarına gelir.¹⁵⁵

Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buyurulmaktadır: “Ey örtüsüne bürünen Resulüm! Geceleyin kalk da, az bir kısmı hariç geceyi ibadetle geçir.”¹⁵⁶

Nâşır (b.702) : Sözlükte¹⁵⁷ “yardım eden kimse, yardımcı” anlamındadır.¹⁵⁸

Nebî (b.332) : Sözlükte, Peygamber anlamına gelir.¹⁵⁹

Nebiyü’r-Rahme, Resülü’r-Rahme (b.788-332) : “Rahmet peygamberi” anlamına gelir. Kur’ân-ı Kerîm’de geçmektedir.¹⁶⁰

Nebiyü’t-Tevbe (b.788): “Tevbe peygamberi” anlamındadır. Hadis-i şerifte geçmektedir.¹⁶¹

Neciyyullâh (b.548) : Hz. Peygamber’in, her zaman Cenâb-ı Hakk’a yakın olmasından dolayı kendisine bu isim verilmiştir.¹⁶²

Nezîr (b.899): Sözlükte, korkulu bir şeyi bilip sakınmak anlamına gelen nezr (nizâre) kökünden türetilmiş olup “korkulu bir şeyi haber vererek sakındırmak” demektir.

¹⁵⁰ Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı*, s.879.

¹⁵¹ Belenkuyu, , “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” a.y.

¹⁵² Fetih, 48/8.

¹⁵³ Sarı, *Arapça-Türkçe Lugat*, s.547.

¹⁵⁴ Ğaşiye, 88/21.

¹⁵⁵ Sarı, *Arapça-Türkçe Lugat*, s.708.

¹⁵⁶ Müzzemmil, 73/1,2.

¹⁵⁷ Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı*, s.766.

¹⁵⁸ Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı*, s.915.

¹⁵⁹ Sarı, *Arapça-Türkçe Lugat*, s.1476.

¹⁶⁰ Belenkuyu, , “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” a.y.

¹⁶¹ Belenkuyu, , “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” a.y.

¹⁶² Kara Davud Efendi, *Delâil-i Hayrât Şerhi*, s.89.

“Sevindirici haber verme” anlamındaki tebşirin karşıtı olan inzâr, dine davet yöntemlerinden biridir. İnzârı gerçekleştiren kimseye münzir (nezîr) denilir.¹⁶³

Nûr (b.900): Sözlükte “aydınlık, ışıık” anlamına gelen “nûr” kelimesi Kur’ân-ı Kerîm’de ve hadislerde “insanların önünü aydınlatıp doğru ve gerçek olanı görmelerini, hak ile bâtılı, hayır ile şerri ayırt etmelerini sağlayan mânevî ve ilâhî ışıık” mânâsında kullanılmıştır. Esas itibariyle hidayet eden ve yol gösteren Allah Teâlâ olduğundan O’nun isimlerinden biri de nûrdur. “Muhakkak ki Allah’tan size bir nur, bir de apaçık kitap gelmiştir”¹⁶⁴ âyetindeki nûr ise Hz. Peygamber’dir.¹⁶⁵

Resûl (b.258) : Sözlükte, “elçi, peygamber” manalarına gelir.¹⁶⁶

Resulü’r-Rahâti (b.410) : Kendisine tabi olup, getirdiği hakikatlere iman ederek insanlar büyük nimetlere ve huzura kavuştuklarından, Hz. Peygamber’e bu isim verilmiştir.¹⁶⁷

Resulü’l-Melâhim/ Melhame (b.410): “Savaşların peygamberi” anlamına gelmektedir. Hadis-i şeriflerde geçmektedir.¹⁶⁸ Hz. Peygamber bu ismi ile kendisi için savaşın meşru kılındığını ifade etmektedir.¹⁶⁹

Şafiyullâh (b.548): Hz.Âdem’in Allah u Teâlâ’nın seçtiği, temiz kıldığı manasına gelen ismidir.¹⁷⁰ Hz. Muhammed için de kullanılmaktadır.

Seyyîd (b.258):Sözlükte “efendi, bey, önder, sahip, faziletli, kerim” gibi anlamlara gelen seyyid kelimesi, Kur’ân-ı Kerîm’de “toplumda seçkin bir yere sahip olan kimse”¹⁷¹ ve “kadının kocası”¹⁷² mânâsında yer alır. Hadis-i Şeriflerde seyyid kavramını “insanların lideri ve efendisi” anlamında kullanan Hz. Peygamber bu sıfatı almaya en lâyık kimse olarak görülmüştür.¹⁷³

¹⁶³ Hayati Hökelekli, “İnzâr,” *DİA* 23, s.358., Sarı, *Arapça-Türkçe Lugat*, s.1500.

¹⁶⁴ el-Mâide, 5/15.

¹⁶⁵ Süleyman Uludağ, “Nûr,” *DİA* 33, s. 245.

¹⁶⁶ Kâmusü’l-Muhîr Tercümesi, <http://www.kamus.yek.gov.tr/> (erişim: 20.07.2019)

¹⁶⁷ Kara Davud Efendi, *Delâil-i Hayrât Şerhi*, s.84.

¹⁶⁸ Belenkuyu, , “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” a.y.

¹⁶⁹ Yaşar Kandemir, “Muhammed,” *DİA* 30, s.480.

¹⁷⁰ Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı*, s.1043.

¹⁷¹ Âl-i İmrân, 3/39.

¹⁷² Yûsuf 12/25.

¹⁷³ Mustafa Sabri Küçükaşçı, “Seyyid,” *DİA* XXXVII, s.40.

Şâhid (b.865): Sözlükte “hazır bulunmak, haber vermek, bilmek, gözlemek, görmek” anlamlarındaki şehâdet kökünden türeyen şâhid, fıkıh terimi olarak bir olaya veya duruma tanık olan veya tanıklık eden kişiyi ifade eder.¹⁷⁴

Şehîd (b.866): Sözlükte “bir olaya şahit olmak, bildiğini söyleyip tanıklık etmek, bir yerde hazır bulunmak” gibi anlamlara gelen şehâdet masdarından türeyen şehîd dinî bir terim olarak Allah yolunda öldürülen müslümanı ifade eder. Canını Allah yolunda feda eden kimsenin Hz. Peygamber’le birlikte geçmiş ümmetler hakkında şahitlik etmesi isteneceği için ona “şehîd” dendiği belirtilir.¹⁷⁵ Kur’ân-ı Kerîm’de Hz. Peygamber’in “bilme ve adaletli olma” sıfatlarını karşılar.¹⁷⁶

Şehîr (b.865): Sözlükte, “Ün kazanmış, namlı, meşhur” anlamlarındadır.¹⁷⁷

Tâhâ (b.181) : Resûl-i Ekrem’e, dolayısıyla Kur’an’ın varlığından haberdar olan herkese hitap mahiyetindeki hurûf-ı mukattaa harfleri sureye isim de olmuştur. Sûrenin başında Kur’an’ın, muhatabını güçlüğe veya sıkıntıya sokmak için inmediği belirtilir.¹⁷⁸

Tâhir (b.182) : Sözlükte “temiz, pak olan” anlamlarındadır.¹⁷⁹ Ahzab Sûresi’nde “Ey Peygamber’in ev halkı! Allah, sizden ancak günah kirini gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.”¹⁸⁰ şeklinde geçmektedir.

Tayyîb (b.257): Sözlükte “hoş ve lezzetli olmak” anlamındaki “tîb” kökünden türeyen tayyîb, duyuların ve nefsin haz aldığı, güzel, hoş ve lezzetli bulduğu şeyleri ifade eder. Mecâzi olarak da “bilgisizlik ve fâsıklıktan, çirkin fiillerden arınıp bilgi, iman ve erdemli davranışlarla bezenen kişi” anlamındadır. “O Peygamber, temiz olan şeyleri helâl, pis olan şeyleri haram kılar” âyetinde¹⁸¹ yer alan “tayyibât” ve “habâis” kelimeleri nesnelerin doğasındaki temizlik ve kirliliğe işaret eder.¹⁸²

¹⁷⁴ H.Yunus Apaydın, “Şâhit,” *DİA* XXXVIII, s.278.

¹⁷⁵ Fahrettin Atar, “Şehid,” *DİA* XXXVIII, s. 428.

¹⁷⁶ Belenkuyu, “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî,” s.172.

¹⁷⁷ Ayverdi, *Kubbealtı Lugatı*, s.1160.

¹⁷⁸ Bekir Topaloğlu, “Tâhâ,” *DİA* XXXIX, s.379.

¹⁷⁹ Kâmusü’l-Muhîr Tercümesi, <http://www.kamus.yek.gov.tr/> (erişim: 20.07.2019)

¹⁸⁰ Ahzab, 33/33

¹⁸¹ el-A‘râf, 7/157.

¹⁸² Âdem Yerinde, “Tayyîb,” *DİA* XL, s.196.

Vāḥid (b.110) : Hz. Peygamber’in “benzeri bulunmayan, yaratılmış hiçbir varlıkla denk olmayan” anlamındaki ismidir.¹⁸³

Yāsīn (b.182): Büyük bir ihtimalle Hz. Muhammed’e bir hitaptır. “Ey insan, ey seyyid!” anlamlarına gelir.¹⁸⁴

¹⁸³ Kara Davud Efendi, *Delâil-i Hayrât Şerhi*, s.71.

¹⁸⁴ Bekir Topaloğlu, “Yasin Sûresi,” , *DİA* XLIII, s.340.

SONUÇ

1. İncelenen eser, 944 beyitten oluşan bir mesnevidir. Sade bir Anadolu Türkçesi ve samimi bir üslupla kaleme alınmıştır. Eserde az sayıda Arapça ve Farsça terkibe rastlanmıştır.
2. Kullanılan kelimeler ve imla bakımından Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini gösteren eser, halkvari bir üslupla yazılmış olmasına karşılık, aruz vezni ile kaleme alınmıştır.
3. Eserde “kici, kesme, oñat, uyan, etmek, yavı kıl-, az-, kaç-, toyla-, şığa-” gibi kelimelerin bulunması metnin Eski Anadolu Türkçesi metni olma ihtimalini güçlendirmektedir.
4. Menkıbede kullanılan sade Türkçe’nin vezne uydurulma çabaları sonucunda, birçok kusurun ortaya çıktığı görülür.
5. Müellif veya müstensihinden kaynaklanan sebeplerle farklı yazılan ekler imlaya uygun olarak okunmuştur.
6. Eserde yer alan Hz. Peygamber’e ait isimlerin bir dökümü yapılarak, kaynakları belirlenmeye çalışılmıştır.
7. Eserin yazılış amacı gerçekliği birebir aktarmak olmasa da İslam inancına göre, Hz. Peygamber’in hayatı gibi önemli bir konuları dayanak olmadan anlatmak hoş karşılanmadığından, genel olarak temel konularda zayıf dahi olsa rivayetlerden hareket edildiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, kaba hatlarıyla tarihî gerçeklerden hareket ediliyor olsa da, muhtemelen ilgi çekmek için, zaman zaman gerçeklikten uzaklaşıldığı söylenebilir. Bu durum, metnin türünün gerektirdiği, dikkati ve akılda kalıcılığı artıran mübalağalı anlatımlara yol açmıştır.
8. Müellif, hikâyeyi daha çok, dinlenilmesi için, zaman zaman görsel unsurlardan da faydalanarak, bir geleneksel tiyatro sanatçısı gibi anlatır. Çöl hayatında mütevazî bir şekilde kurulan sofralar, menkıbe anlatıcılığıyla bir şölen havasında aktarılmıştır.
9. Bazı noktalarda dikkat çeken bir husus da, müellifin bilgi eksikliğidir. Tarihî hadiseler kimi zaman birbirine karıştırılmış (Hz. Peygamber’in Suriye seyahati,

b.346-406), kimi zaman da olayların arasına bazı kurgusal olduğu izlenimini veren ilaveler yapılmıştır (Hz. Hatice'nin mallarını sergilemesi, b.759-785).

10. Müellifin bazı olayları aktarımı dikkate alındığında, olayların yaşandığı zamana değil, yazıldığı zamana göre yorumlandığı gözlemlenmiştir.

ESERİN NÜSHASI, ÇEVİRİYAZILI METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ

Eserin Nüshasının Tanıtımı

1181/1767 yılında istinsah edilen *Menkıbe-i Fahr-i Kâinat/Hikâyet-i Hadice*, Ankara Milli Kütüphane, “Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu” nda, “İslâm Dinî- Tasavvuf ve Tarikatlar” konu başlığı altında “06 Mil Yz A 4789” arşiv numarası ile yer almaktadır.

Eser, 46 varaktır. Harekeli nesih ile kaleme alınmıştır. Sayfalar on bir satırdan oluşur. Salavatlardan önce gelen nakarat kısımları, kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Sırtı ve kenarları kahverengi meşin, cilt kapakları desenli kâğıt kaplı mukavva bir cilt içerisinde. Suyolu filigranlı kâğıt kullanılan eserin yaprakları rutubet lekeli.¹⁸⁵

Eserin Diğer Nüshaları

Eserin bizim çalıştığımız nüsha dışında tespit edebildiğimiz 4 yazma ve 3 basma nüshası daha bulunmaktadır. Bu nüshalar üzerine girişte de belirttiğimiz gibi çeşitli yüksek lisans tezleri yapılmıştır. Bu nüshalar şunlardır:

Yazmalar:

1. Konya İl Halk Kütüphanesi, 42 Kon 2061. *Destan-ı Hadice*, 46 yk., 11 st., 2 stn., harekeli nesih.
2. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, 256. *Dâsitân-ı Hadîcetü'l-Kübra*, 48 yk., 13 st., 2 stn, harekeli nesih, İstinsahı 1247/1831-32.
3. Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 8670. *Manzume-i Hazreti Hadîcetü'l-Kübra*, 46 yk., 13 st., 2stn, harekeli nesih.
4. Atatürk Kitaplığı, 849. *Mevlid-i Şerif-i Hatîcetü'l-Kübra*, 39 yk., 13 st., 2 stn, harekeli nesih.

Basmalar:

1. *Akd-i Fahr-i Kâinat min Hadîcetü'l-Kübra*, Mehmed Recai, İstanbul: Tabhane-i Amire Taş Destgâhı, 1268/1852. 59 s.

¹⁸⁵ <http://yazmalar.gov.tr/eser/menkibei-fahr-kainat/134521>

2. *Akd-i Fahr-i Kâinat min Hadicetü'l-Kübra*, İbrahim Nureddin, İstanbul: Âşir Efendi Litografya Destgâhı, 20 Cumadelula 1279/13 Kasım 1862. 52 s.
3. *Akd-i Fahr-i Kâinat min Hadicetü'l-Kübra*, 1306/1888-1889. 61 s.

Müstensih Hakkında

1. Nüshada, gerek müstensihin bilgisizliği, gerekse dönemin dil özelliklerinden kaynaklanan imla tercihleri bazı hatalı kullanımları ortaya çıkarmıştır.
2. Bazen akuzatif eki hemze ile gösterilmiştir: **boğçayı** (b.280), **deveyi** (b.483), **müjdeciyi** (b.504).
3. Bazı tamlamalar akuzatif ek ile gösterilmiştir: **cemî'-i halk** (b.889).
4. Farsça kelimelerde “d-z” değişimi örnekleri menkıbede yer almaktadır. Müstensih, aynı kelimeleri eserin farklı beyitlerinde farklı yazılışlarla kullanmıştır. 32 ve 503 numaralı beyitlerde, “şād” kelimesi “zel” (ز) harfiyle yazılmış, 93 numaralı beyitte aynı kelime “dal” (د) harfi ile yazılmıştır. Aynı durum 543 numaralı beyitteki “cāzū” kelimesinde de vardır. Bu harfler metinde düzeltilmiş, burada örnek arz etmesi açısından eserde olduğu gibi verilmiştir: **şāz** (b.32,503), **şād** (b.93), **cāzū** (b.543).
5. Müstensih “h” ve “ḥ” içeren kelimelerin yazılışını karıştırdığı görülür. “Tuḥfe” ve “ḥāl” kelimeleri “hı” (خ) ile, “Faḥr” kelimesi “ha” (ح) ile, yazılmış, metinde düzeltilerek verilmiştir: **tuḥfe** (b.722), **Faḥr** (b.63), **ḥāl** (b.184).
6. “Nun” (ن) harfiyle yazılması gereken bazı ekler “kef” (ك) harfiyle yazılmış, metinde düzeltilerek verilmiştir: **ḥāṭırın** (b.66), **dīdārın** (b.66), **komayasın** (b.92).
7. “Kef” (ك) harfiyle yazılması gereken bazı ekler de “nun” (ن) harfiyle yazılmış, metinde düzeltilerek verilmiştir : **kalbüne** (b.146), **sözüne** (b.690).

8. Metinde atıf vavı (و) bazı beyitlerde sadece hareke ile gösterilmiştir: **şād [u]** **ḥandān** (b.151), **‘Arş [u] kürsī** (b.14), **māl [ü] emlāk** (b.757), **vaḥş [u] ṭayr** (b.14).
9. Menkıbede geçen bazı kelime ve tamlamaların yazımındaki farklılıklar, dinleme yoluyla kaleme alındığını düşündürür. “Gül” kelimesi, araya “vav” (و) harfi konularak, duyulduğu gibi yazılmıştır: **Gül** (b.598).
10. Nüshada, terkiplerin de bazen ötre veya atıf vavı kullanılarak yanlış yazıldığına rastlanır: **ḥadd ü zātı** (b.192), **Resül ü Ḥaksm** (b.921).
11. Farsça terkiplerde izafet kesresi uzun heceye denk geldiğinde araya (ي) harfi eklenmiştir: **nebātāt-ı zūlal** (b.6), **Peygamber-i āḥir-zamān** (b.166) gibi.
12. “Ey” edatı vezin gerekliliğinden dolayı bazı beyitlerde açık hece gibi okunmuş, bu yerlerde metne “i” olarak alınmıştır.

Çevriyazılı Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yol

1. Metin oluşturulurken Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 4789 numarada kayıtlı nüsha (MK) esas alınmış, ayrıca 1268/1852 yılında basılan matbu nüsha (MN) ile karşılaştırılmıştır. Vezni bozan varyantlar dışındaki farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.
2. Metinde imaleler italik ile gösterilmiş; inceleme kısmında karışıklık olmaması için gösterilmemiştir.
3. Metne yapılan tüm müdahaleler [] içerisinde gösterildi.
4. Varak numaraları [] içerisinde verildi.
5. Metindeki hece düşmeli ulamalar kesme işareti (‘) ile ayrılarak gösterildi.
6. Vav-ı ma‘dule olan kelimelerde vav, ḥ^v biçiminde gösterildi.
7. “-di”, yardımcı fiili, vezin gereği “-idi” okunduğunda, kelimeyle arasına “-” konulmuştur. Görmüş-idi (b.353), bilmiş-idi (b. 314), eyler-idi (b.340), yog-idi (b. 15) gibi.

8. Vezin ve anlam gereği eklenen harf, hece veya kelimeler [] içinde gösterildi.
9. Vezin aksamaları dipnotlarda gösterildi.
10. Zihafklar dipnotlarda gösterilmedi: nebī (b.195), ārzūmānum (b.386), bū (b. 425), cādū (b.543), ‘ulūfe (b.559), illā (b.578, 625), gūyā (b.602), enbiyādur (b.605), çeşnīgīr (b.650), inşā’allāh (b.637), kibār (b.667), ḥaylī (b.684), zīrā (b.694), miskīne (b.735), gāh (b.758), küllīsi (b.763), ‘Oşmān (b.794), pāresin (b.818), sā‘at (b.829), āḥir (b.840), ta‘līm (b.849), dīnine (b.855), ĩmāna (b.907), Cebrā’īl (b.934) gibi.
11. Özel isimlere gelen eklerde, ayraç kullanılmamıştır. Ebū Tālibe, Ḥadīceyi gibi.
12. Metinde “emīn” kelimesi hem Hz. Muhammed’in ismi, hem de “güvenilir” anlamıyla kullanılmıştır. Bu sebeple Emīn ve emīn gibi iki şekilde yazılmıştır.
13. Eserde “nice” (b.784) ve “niçe” (b.95) olmak üzere iki şekilde kullanılan zarf, “nice” olarak alınmıştır.
14. Eserde “Ebū” (b.707) ve “Ebī” (b.112) ifadeleri iki şekliyle de kullanılmış, çeviri metnine eserde olduğu gibi alınmıştır.
15. Farsça ve Arapça birleşik kelimeler ve örnekler kısa çizgiyle belirtilmiştir. Nā-gāh (b.538), şehen-şāh (b.250), maḥdūm-zāde (b.653), pūr-şafā (b.529), gevher-dār (b.769), bī-çūn (b.823), nev-civān (b.937) gibi.
16. Metinde zarf fiil eki “İp”, “b” harfiyle gösterilmişse de “p” ile okunmuştur.
17. “Hep” kelimesi kafiye gerekliliğinden, 12 ve 772 numaralı beyitlerde, “heb” şeklinde okunmuştur.
18. Bazı kelimeler vezin gereği iki farklı şekilde okunmuştur: şükür (b.101, 241, 405), şükr (b.555, 643, 848) gibi.
19. Metnin tümünde sıkça kullanılan “ey”, veznin gerektirdiği yerlerde “i” olarak okunmuştur.

20. Hemzeyle gösterilen akuzatif ekleri, kaynaştırma harfi konularak okunmuştur: boğçayı (b.252), deveyi (b.482) gibi.
21. Genel olarak eserde, harekeleme tutarlı olmadığından, ekler Eski Anadolu Türkçesi'ne göre okunmuştur.

KAYNAKLAR

- Aça, Mehmet, Haluk Gökalp ve İsa Kocakaplan. *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*. İstanbul: Kriter Yayınları, 2009.
- Apaydın, Hacı Yunus. “Şâhit.” *DİA*. XXXVIII, 278-283.
- Arslan, İhsan. “Kur’ân-ı Kerîm’e Göre Hz. Peygamber ve Mucize.” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10/50 (2017 Haziran): 882-903.
- Âşık Paşa. *Garib-nâme I/1, 1/2*. Haz. Kemal Yavuz. İstanbul: y.y. , 2000.
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10669,garib-namepdf.pdf?0> (erişim: 10.10.2019)
- Atar, Fahrettin. “Şehid.” *DİA*. XXXVIII, 428-431.
- Aynur, Hatice, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru ve Ali Emre Özyıldırım. “Mesnevi: Hikâyenin Şiiri.” *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VI*. İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2011, 241-260.
- Ayverdi, İlhan. *Kubbealtı Lugatı: Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Bilnet Matbaacılık, 2011.
- Bulut, Büşra. “Âşık Paşa’nın Mevlîdi, İnceleme- Metin”. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. 2017.
- Banarlı, Nihad Sâmi. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.
- Belenkuyu, Bekir. “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî-Peygamberimiz (S.A.V.)’in İsimleri ve Esmâ-i Nebî Metinleri.” *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 10/4 (2015 Winter): 167-196
http://turkishstudies.net/files/1913116835_11BelenkuyuBekir-edb-167-196.pdf
(erişim: 24.07.2019)
- Boratav, Pertev Naili. *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1969.
- Çakır, Osman. “Menkıbe-i Fahr-i Kâinat’ta Dinî ve Kültürel Unsurlar”. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi. 2016.
- Çakan, İsmail Lütfü. “Âkıb.” *DİA*. II, 238-239.
- Dankoff, Robert. “Aşk Hikâyelerinde Lirizm: Farsça ve Türkçe Mesnevilerde Gazelin Kullanımı.” Çev. Güler Doğan Averbek. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 2/ 5 (2014 Güz): 183-211.

<http://www.averbek.net/Content/Docs/Ask-hikâyelerinde-lirizm-Farsca-ve-Turkce-mesnevilerde-gazelin-kullanimi.pdf> (erişim: 28.07.2019)

Debreli, Zekiye Gizem. “Destân-ı Hadice”. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. 2018.

Dilçin, Cem. *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1983.

Dilçin, Cem. *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1999.

Ebû'l Âlâ El-Mevdûdî. *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2002.

Ebü Ca'fer Muhammed Bin Cerir'üt-Taberi. *Tarih-i Taberi*. Çev. M. Faruk Görtünca. İstanbul: Sağlam Yayınevi, 2000.

Erarslan, Rahim. “Manzume-i Haticetü'l-Kübrâ”. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, 2016.

Fayda, Mustafa. “Ahmed.” *DİA*. II, 29-30.

Garip, Seda. “Gulâmî, Dâsıtân-ı Hadicetü'l-Kübrâ”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. 2010.

Gazel, Gülşen. *Yeryüzünün En Hayırlı Kadını Hazreti Hatice*. İzmir: Muştı Yayınları, 2011.

Güngör, Erol. *İslâm Tasavvufunun Meseleleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1984.

Güzel, Ahmed. “Hz.Hatice'nin Peygamber'le Evliliği, Çocukları ve Aile Hayatı Üzerine Bir Değerlendirme.” *İstem* 10/9 (2012): 57-100.

Hökelekli, Hayati. “İnzâr.” *DİA*. XXIII, 358-359.

İpekten, Haluk. *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2008.

Kandemir, M. Yaşar. “Hatice.” *DİA*. XVI. 465-466.

Kandemir, M. Yaşar. “Muhammed.” *DİA*. XXX, 479-481.

Kaplan, Mehmet. *Tip Tahlilleri: Türk Edebiyatında Tipler*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2011.

Karahan, Abdülkadir. “İlk Osmanlı Edebiyatının İncelenmemiş Dinî Bir Mesnevisi: Hikâyet-i Hadice Tezvic-i Muhammed.” *Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1980, 225-232.

- Karaman, Gülay. “Mevlana’nın Menkıbeleri Üzerine Folklorik Bir İnceleme.” *Turkish Studies: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 7/3 (2012 Summer), 1675-1693.
http://www.turkishstudies.net/files/turkishstudies/467808336_90Karaman%20Gülay_S-1675-1693.pdf (erişim: 16.06.2019)
- Karaman, Hayrettin, Ali Özek, İbrahim Kâfi Dönmez, Mustafa Çağrııcı, Sadrettin Gümüş ve Ali Turgut. *Kur’an-ı Kerim Açıklamalı Meali*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2015.
- Kazıcı, Ziya. *Hız Muhammed’in Eşleri ve Aile Hayatı*. İstanbul: Çağ Yayınları, 1993.
- Kılıç, Ünal. “Bir Eş Olarak Hz. Hatice.” *Hız Hatice Sempozyumu Bildirileri*. Ed. Ali Aksu. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınevi, 2015.
- Köksal, M. Fatih. *Mevlid-nâme*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.
- Köprülü, Fuad. *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999.
- Küçükbaşçı, Mustafa Sabri. “Seyyid.” *DİA*. XXXVII, 40-43.
- Levend, Ağah Sırrı. *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1984.
- Mahmud Es’ad. *Tarih-i Din-i İslâm*. Sad. Ahmet Lütü Kazancı - Osman Kazancı. İstanbul: Marifet Yayınları, 1995.
- Muhammed Kara Davud Efendi. *Delâil-i Hayrât Şerhi*. Sad. M.Faruk Gürünca. İstanbul: Huzur Yayınevi, 2015.
- Ocak, Ahmet Yaşar. *Bir Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler, Metodolojik Bir Yaklaşım*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010.
- Ocak, Ahmet Yaşar. *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak menâkıbnâmeler, Metodolojik Bir Yaklaşım*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997.
- Önkâl, Ahmet. “Beşîr.” *DİA*. V, 554-555.
- Özel, Ahmet. “Mevlid.” *DİA*. XXIX, 484-485.
- Özkan, Mustafa. *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2000.
- Öztürk, Necdet. “Yazarı Belli Olmayan Hz. Hatice Manzumesi”. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi. 2016.

- Pala, İskender. *Divan Edebiyatı*. İstanbul: Ağaç Yayınları, 1992.
- Pala, İskender, Mürsel Öztürk ve İsmail Durmuş. “Kafiye.” *DİA*. XXIV, 149-153.
- Sarı, Mevlüt. *Arapça-Türkçe Lügat*. İstanbul: Bahar Yayınları, 1982.
- Şahin, Haşim. “Menâkıbnâme.” *DİA*. XXIX, 112-114.
- Topaloğlu, Bekir. “Yasin Sûresi.” *DİA*. XLIII, 340-341.
- Topaloğlu, Bekir. “Taha.” *DİA*. XXXIX, 379-380.
- Topaloğlu, Bekir. “Muhyî.” *DİA*. XXXI, 78-79.
- Tursun, Emine Kara. “Hazā Kitāb-ı Hadicetü’l-Kübrā.” Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. 2010.
- Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. *Kâmûsu’l-Muhîd Tercümesi ve Vankulu Lugatı*. <http://www.kamus.yek.gov.tr/> (erişim:20.07.2019)
- Uğur, Hakan. “Kur’an’ın Tasdik Ettiği Tevrat’taki Konular.” Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. 2008.
- Uludağ, Süleyman. “Delâilü’l Hayrât.” *DİA*. IX, 113-114.
- Vatandaş, Celaleddin. *Haz. Muhammed’in Hayatı*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2015.
- Yeniterzi, Emine. “Dîvan Şiirinde Hz. Peygamber’in İsim ve Sıfatları -Esmâ-i Nebî-.” *Kutlu Doğum Haftası II, Dinî Edebiyatın Dünyü Bugünü Paneli, Tebliğler*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, 87-100.
- Yeniterzi, Emine. “Türk Edebiyatında Na’lara Dair.” *Türkler Ansiklopedisi*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002. c.11, 762-767.
- Yerinde, Adem. “Tayyib.” *DİA*. XL, 196-197.

ÇEVİRİYAZILI METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ

[1b] HĀZĀ KĪTĀB-I MENKĪBE-İ FAĦR-İ KĀ'İNĀT
'ALEYHİ'S-SELĀTŪ VE'S-SELĀMU MA'A ĦADĪCETŪ'L-KÜBRĀ

fāilātün/ fāilātün/ fāilün

1. Ğonca-i gülzār-ı kelām-ı kadīm
Bismillāhirrahmānirrahīm
2. Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen
Yeri kâ'im gögi devvār eyleyen
3. Luṭfuñ-*le* halk id*ü*ben ay-ı gün
Devr iderler bu cihānı gün-be-gün
4. Her kaçan toğsa güneş olsa 'ayān
Rūşen olur bu cihān mişl-i cinān
5. Pes güneş toğuncağız¹⁸⁶ olur nehār
İşine meşgūl olur her ne ki var
6. Kāmu mīve vü nebātāt-ı zülāl
Pes güneş nūrıyla b
urlar kemāl
7. Her kaçan tolnsa gün olur gice
Kārañluluk zulmet olur ey ḥoca¹⁸⁷
8. Enbiyālar içre ol şāh-ı cihān
Kevkeb içre gün gib'olmuşdur 'ayān

[2a]

¹⁸⁶ toğuncağız: toğuncağı MN

¹⁸⁷ “ḥ^vace” vezin gereği “ḥoca” okundu.

[1b]

1. Bismillahirrahmanirrahim: Kur'an gül bahçesinin goncası.
2. Ey âlemi yoktan var eden, yeryüzünü ayakta tutan, [onun üzerinde] gökyüzünü döndüren!
3. [Allah'ım] Lütfunla yarattığın ay ve güneş, dünya etrafında döner durur.
4. Her ne zaman güneş doğup ortaya çıksa, dünya cennetler gibi aydınlık olur.
5. Öyle ki, güneş doğup sabah olduğunda, her varlık işiyle meşgul olur.
6. Bütün tatlı meyve ve sebzeler güneş ışığıyla olgunlaşır.
7. Ey Efendi! Her ne zaman güneş batsa, gün geceye [döner], karanlık olur.
8. O cihanın padişahı, peygamberler içinde, güneşin yıldızlar arasındaki [hali] gibi âşikâr olmuştur.

[2a]

9. Her kaçan toğsa güneş olur sürür
‘Âlem içre berķ urur dā’im budūr
10. Ol Ḥabībullah Muḥammed Muştafā
Ol durur dā’im viren ķalbe şafā
11. Şöyle bil kim olmasa Faḥr-i cihān
Berr ü baḥr içre¹⁸⁸ güneş [hem] āsumān
12. Olmayaydı yevm-i maḥşerde sebep
Zulmet içre ins ü cinn ķaldı heb
13. Anuñ-ıñün dirler añā bil i cān
İki cḥānuñ güneş idür hemān
14. İns ü cinn ü vaḥş [u] tayr [u] hem melek
‘Arş [u] kürsī ay güneş hem nüh¹⁸⁹ felek
15. Yir ü gök [ü] nār u cennet yoğ-idi
Anca esmā vü şıfātı var idi
16. Cümleden evvel Ğanī Cebbār idi
Lem yezell ü bī-zevāl¹⁹⁰ Allāh idi
17. Diledi kim ķudretüñ izḥār ide
Mümkinātı yoğ-iken ol var ide
18. Evvelā nūr-ı Muḥammed Muştafā
Ḥalk idüben ‘āleme virdi şafā

¹⁸⁸ içre: ay MN

¹⁸⁹ nüh: - MN

¹⁹⁰ ü bī-zevāl: rabbi lā yezāl MN

9. Her ne zaman güneş doğsa sevinç olur; dolunay âlem içinde daima şimşek gibi parıldar.
10. Allah'ın sevgilisi, Muhammed Mustafa, daima kalbe safa verendir.
11. Şöyle bil ki, cihanın övüncü (peygamber) olmasa, kara ve deniz içinde güneş ve gökyüzü;
12. Mahşer gününde O, sebep olmasaydı, bütün insan ve cinler karanlık içinde kalırdı.
13. Ey can, böylece bil ki, bu sebepten [O'na] iki cihanın güneşidir derler.
14. İnsan, cin, vahşi [hayvan], kuş, melek; arş ve kürsü, ay ve güneş; dokuz gök ,
15. Yer ve gök, cennet ve cehennem yoktu; sadece [O'nun] isimleri ve sıfatları vardı.
16. Her şeyden önce “sonsuz zenginlik sahibi” ve “dilediğini yapmaya gücü yeten”, “sonu olmayan, bitip tükenmeyen” Allah'tı.
17. [Allah] kudretini göstermek istediğinden kendi dışındaki bütün varlıkları yoktan var etti.
18. [Allah] önce, [âlemin] nuru olsun diye Muhammed Mustafa'yı yaratarak âleme safa verdi.

19. Şöyle bil kim mümkinât / ey hümām
Altı günde cümlesin kıldı tamām

[2b]

20. Ol Muḥammed *yūzi* şuy *ma* hemān
Halk olupdur cümle maḥlūk āsumān
21. Hem Ebūbekr ü ‘Ömer ‘Oṣmān ‘Alī¹⁹¹
Hak Te‘ālānuñ bular maḥbūl kulu
22. Daḥi bunlar Muṣṭafānuñ yāridür
Cümle aşḥābuñ daḥi envāridür
23. Her ki *buların* bir *me* buğz ider
Şöyle bil kim *anuñ* imānı gider
24. Hak *bular* / rahmetiyle toyladı
Her bir *sin* rahmete garḳ eyledi
25. Hürmet *me* anlaruñ yā Rabbenā
Eyle *bizi* dostlaruñla āşinā
26. Rāzī olsun cümlesinden ol Raḥīm
Rıdḫānullāhi ‘aleyhim ecma‘in
27. Dilerem *ki dālime* kuvvet ola
Ben ḥaḳīrūñ derdine dermān ola
28. Muṣṭafānuñ ḥūb cemālin söyleyem
Ḥadīce ḥakāyetin şerḥ eyleyem

¹⁹¹ Metinde “ ‘Ömer” ve “ ‘Oṣmān” kelimelerinden sonra kullanılan atıf vavları vezin gerekliliğinden dolayı atıldı. Matbu nüshada da atıf vavı yoktur.

19. Şöyle bil ki ey idrâk ve irfan sahibi [insan]! [Allah] altı günde varlıkların tamamını yarattı.

[2b]

20. Öyle ki, bütün yaratılmışlar ve gökler, Muhammed'in yüzü suyu hürmetine var edildi.

21. Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali; bunlar Hak Teâlâ'nın muteber kulları,

22. Bunlar Mustafa'nın dostu, bütün ashabın da nurlarıdır.

23. Şöyle bil ki, kim bunların birinden nefret ederse, onun imanı gider.

24. Allah bunları rahmetiyle ağırladı; her birisini rahmete gark etti.

25. Ey Allah'ım, dostların yüzü suyu hürmetine bizi onlarla yakın eyle!

26. O "şefkat ve merhamet sahibi" [Allah], hepsinden râzı olsun: "Allah'ın rızâsı onlar üzerine olsun"

27. Ben değersiz [kulun] derdine derman, diline kuvvet olmasını dilerim.

28. Mustafa'nın güzel yüzünü söyleyeyim; Hatice'nin hikâyesini anlatayım.

29. Pes nice şāhib-kemāller söylemiş
Muşafānuñ mevlidin şerh eylemiş

30. Ben daḥi bir dāsītān-ı Muşafā
Söyleyem kim diñleyen *bula* şafā

[3a]

31. Kim ki söyler mevlid-i Fahr-i Resūl¹⁹²
Añılur meclisde du‘ā ile ol

32. Haşre deñlū nāmı anuñ yād olur
Dā’imā rūḥı du‘ādan¹⁹³ şād olur

33. Daḥi medḥin okudan olur meşāb
Okudan¹⁹⁴ u diñleyen bulur şevāb

34. Kıluram ben daḥi sizlerden recā
Luṭf idüp eylesiz hayr-ı du‘ā

35. Dilerem ki Hāk murādātın vire
Cennet içinde dīdārın göstere

36. Cümle müşkil işler iāsān ola
‘Ākıbet yoldaş aña imān ola

37. Ben ḥakīr bī-çāreye luṭf işleye¹⁹⁵
Fātiḥa okuyuban bağışlaya¹⁹⁶

¹⁹² Resūl: rūsūl MK

¹⁹³ rūḥı du‘ādan: du‘ādan rūḥı MK

¹⁹⁴ Okudan: Okuyan MN

¹⁹⁵ işleye: işlese MN

¹⁹⁶ bağışlaya: bağışlasa MN

29. Öyle ki, kemal sahibi kimseler Mustafa'nın mevlidini şerh etmiş.

30. Ben de dinleyenin safa bulacağı bir Mustafa destanı söyleyeyim.

[3a]

31. Kim Fahr-i Rusûl'ün mevlidini söylerse o, mecliste dua ile anılır.

32. Haşre kadar onun adı anılır, ruhu daima safa içinde olur.

33. Methini okutan sevap kazanmış da olur; [hem] okutan, [hem] dinleyen sevap kazanır.

34. Ben de sizlerden, [bir] iyilik gösterip hayır dua etmenizi isterim.

35. [Dua edenlere] Allah'ın istediklerini vermesini; cennet içinde cemalini göstermesini dilerim;

36. Bütün zor işleri kolay olsun; sonunda iman on[lar]a yol arkadaşı olsun.

37. Ben çaresiz hakir [kula] lütufta bulunsun, Fatiha okuyup bağışlasın.

38. Muşafānuñ ħürmet^{me} ey Ĥudā
Raĥmetüñle cümlem^{üzi} yarlıġa¹⁹⁷
39. Ger bizüm yüz biñde bir şuçumuzu
‘Adl id^{üben} yarlıġ^{amazsañ} bizi
40. Vay bizüm ĥāl^{ümüz}e yā Müste‘ān
Kim cehennem b^{ize} ol^{sar} mekān
41. Fażl iderseñ ey bizüm Allāhumuz¹⁹⁸
Cennet-i a‘lā ola ev^{ṭān}umuz
- [3b]
42. Raĥmetüñ deryāsına yokdur ‘aded
Zerre^{ce} andan b^{ize} eyle meded
43. Yā İlāhī d^{ilerem} cümlem^{üzi}
‘Ākıbet ĩmān ile göndür bizi
44. Ger bu ‘ālem ĥalkı dir^{se} şubḥ u şām
Medḥ olins^a ḥaşre dek olmaz tamām
45. Ger diler ^{iseñ} bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Resül-i Muşafā
46. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Muḥammed
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Aḥmed

¹⁹⁷ Raĥmetüñle cümlem^{üzi} yarlıġa: Raĥmet eyle luṭf kıl cümlemize MN

¹⁹⁸ Allāhumuz: İlāhımız MN

38. Ey Allah[ım], Mustafa'nın hürmetine, rahmetinle cümlemizi bağışla.
39. Eğer bizim yüz bin suçumuzdan birini, adalet ile bağışlamazsan,
40. Ey kendisinden yardım beklenen! Vay bizim halimize ki, cehennem bize mekân olacak!
41. Ey bizim Allah'ımız, iyilik gösterirsen, vatanımız cennet-i âlâ olsun.
- [3b]
42. Sayısız, sonsuz rahmet denizinden bize [bir] zerre kadar yardım et.
43. Ey Allah'ım, hepimizi sonunda [son nefeste] iman ile [dünyadan] göndermeni dilerim.
44. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.
45. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.
46. Sana selam olsun ey övgüye değer bütün güzellikleri kendinde toplayan! Sana selam olsun ey herkesten daha çok övülen!

47. Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Hâmid
Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Maḥmūd

mefāilün/ mefāilün/ feülün

48. Muḥammed Muştafâ ol mâh-ı tâbân
Ana raḥminde *ken* bilgil¹⁹⁹ ey cân
49. Babadan yâtim oldı Faḥr-i cihân²⁰⁰
Neler *kıldı*²⁰¹ görüñ kim *ulu* Sübhân
50. Yedi *yâş*ma giricek Faḥr-i cihân
Anası *ömri daḥi* oldı tamâm²⁰²
51. Mübârek cismi *anun* oldı ḥasta
Diledi *rûhı vâsıl ola* dosta
52. Did *kim yâ* Muḥammed gel gör *eyüm*
Biraz *yüzümü yüzüne* sür *eyüm*

[4a]

53. Ki senden ayrılam *gibi* çün ey yâr
Be-ğâyet ḥasta oldum şöyle kim var
54. Ḥabībüm sevdüğüm cānum canānum²⁰³
Fedâ olsun saña rûḥ-ı revānum

¹⁹⁹ bilgil: bil MK

²⁰⁰ Bu mısra da vezin kusurludur.

²⁰¹ kıldı: kıla MN

²⁰² Bu mısra da vezin kusurludur.

²⁰³ Vezin gereği “canānum” okunmuştur.

47. Sana selam olsun ey çok hamdeden! Sana selam olsun ey övülmeye değer olan!
48. Ey can, bil [ki], o dolunay [gibi] Muhammed Mustafa ana rahmindeyken,
49. Fahr-i cihan, cihanın övüncü yetim oldu; yüce Sübhan neler gösterir görün .
50. Fahr-i cihan yedi yaşına girince, annesinin ömrü de tamamlandı.
51. Onun mübarek vücudu hasta düştü; ruhu dosta kavuşmak istedi.
52. Ey Muhammed gel göreyim; biraz yüzümü yüzüne süreyim, dedi.
- [4a]**
53. Ey sevgili [oğlum]! Senden ayrılacak gibiyim çünkü çok hasta oldum.
54. Sevgilim, sevdiğim, canım, cananım; ruhum sana feda olsun.

55. Umar-ıdüm senüñ luṭfuñ göreydüm
Risālātıñ²⁰⁴ ‘ömür irgüreydüm
56. Müyesser olmadı el-ḥükmü lillāh
Be-ğāyet rāzī oldum el-ḥamdü lillāh²⁰⁵
57. Atadan yetīm olmış-ıdün ey cān
Anadan daḥi yetīm olduñ el-ān²⁰⁶
58. Şarılup boynına çü²⁰⁷ kıldı zārī
Gör anuñ gitdi elden ihtiyārı
59. Didı kim ey Muḥammed ey yüzı māh
Senı ıṣmarladum Allāha her gāh
60. Bunı böyle diyüben virdi cānı
Semāya çıkdı kavmüñ fiğānı
61. Dirılup bir yere çok ağladılar
Şoñ ucı defn idüp kabre qodılar
62. Ki ‘Abdülmuṭṭalīb ceddı Resülün
Elin eline alup gonca gülün
63. Getürdi evine Faḥr-i cihānı
Qılardıñ dürlü ihtirāmı

[4b]

64. Yetīm olduḡın’aḡlama ḥabībüm
Ki sensün derdlü²⁰⁸ cānıma ṭabībüm

²⁰⁴ risālāt: risālet MK

²⁰⁵ Bu mısra da vezin kusurludur.

²⁰⁶ Bu mısra da vezin kusurludur.

²⁰⁷ çü: - MN

²⁰⁸ derdlü: ṭatlu MK

55. Senin iyiliğini görmeyi, ömrümün peygamberliğini [görmeye] yetmesini umardım.
56. Allah'ın hükmü kolay gelmedi [fakat] pek tabii razı oldum elhamdülillah.
57. Ey can, babadan yetim olmuştun; şimdi de anneden yetim oluyorsun.
58. [Onun] boynuna sarılıp ağlayınca onun kendinden geçtiğini gör[dü].
59. Ey Muhammed, ey ay yüzlü! Seni her daim Allah'a ısmarladım, dedi.
60. Böyle söyleyip canını verdi; kavminin iniltisi gökyüzüne [kadar] ulaştı.
61. Bir yere toplanıp çok ağladılar; sonunda defnedip kabre koydular.
62. Resûlün dedesi olan Abdülmuttalib, [o] gonca gülün elini eline alıp;
63. Fahr-i cihanı evine getirip ona ihtimam gösterirdi.
- [4b]**
64. Gözümün nuru, yetim olduğun için ağlama! Beni hayata bağlayan sensin!

65. Nitekim 'ömrüm oldukça bil ey cān
Ki hıfz ıdūp yerindürmem seni/ben
66. Resūlūñ hātırın kıldı tesellī
Kıla Hāk aña dīdārın tecellī
67. Kōmazdı Aḥmed i hergiz yanından
Severdi anı kim özge cānından
68. Otursa tursa yanından kōmazdı
Ta'āmı daḥi ansuz kim²⁰⁹ yemezdi
69. Meger kim bir gün ol pīr ḥasta oldu
İşidūp Mekke uluları geldi
70. Şorup ḥātır ziyāret eyledler
Şifālıklar vire Allāh didler
71. Kim üç oğl'anda-ıdı bāle ḥāzır
Dönüp oğullarına bakdı ol pīr
72. Hemān-dem gözleri yaş ile tıldı
Derūndan āh idūben nāle kıldı
73. Görüp cümlesi anı kıldı zārī²¹⁰
Kamınuñ gitdi elden ihtiyārı²¹¹
74. Did i bālūñ benüm ağladuğum bu
Firāk ile ciger tağladuğum bu

²⁰⁹ ansuz kim: kim ansuz MN

²¹⁰ kıldı zārī: nāle kıldı MK

²¹¹ elden ihtiyārı gitdi: gitdi elden ihtiyārı MK

65. Ey can! Ömrüm oldukça seni koruyacağımı, tasalandırmayacağımı bil.
66. Hak ona yüzünü göstere sin diye Resul'ün gönlünü hoşnut etti.
67. Ahmed'i asla yanından ayırmazdı; kendi canından [daha çok] severdi.
68. Otursa [da] ayağa kalksa [da] yanından ayırmazdı; yemeği bile onsuz yemezdi.
69. Ancak bir gün o ihtiyar hasta oldu; Mekke'nin büyükleri [bunu] işitip geldiler.
70. Ziyaret edip hatır sordular; Allah şifalar versin dediler.
71. Üç oğl[u] orada hazır dı; o ihtiyar dönüp oğullarına baktı.
72. O anda gözleri yaşla doldu; gönülden ah edip inledi.
73. [Oradaki] herkes onu görüp inledi; hepsi kendini kaybetti.
74. Benim ağladığım, ayrılık [ateşi] ile ciğer dağladığım bu, bilin, dedi.

[5a]

75. Muḥammed kim yetīm qalmışdı ey cān
Şabīlikde atadan hem anadan
76. Gidicek ceddi kim alur civānı²¹²
Aluban besleye Faḥr-i cihānı
77. Ebū Leheb didi kim sen baña vir
Anuñ ḥidmetine beni ulaştır
78. Kemāline aña ḥidmet kılayın
Bu işi cānuma minnet kılayın
79. Didî senden benüm yoḡdur ümīdüm
Benüm saña degüldür i'timādum
80. Daḡî Ḥamza cihānuñ pehlivānı
Didî vir baña ol rūḡ-ı revānı
81. Anuñ ḥidmetine yüzler sür eyüm
Yolma cānumı qurbān vir eyüm
82. Didî sen bir seḡî cömerd kişisün
Daḡî hem pehlivānlaruñ başısuñ
83. Ki şādıqsın özüñde vü sözüñ ḡaḡ
Kim olsun ki ālemde²¹³ yüzüñ aḡ

²¹² kim alur civānı: anuñ çü anı MK

²¹³ ālemde: cihānda MK

[5a]

75. Ey dost! Muhammed, çocukken hem anadan hem babadan yetim kalmıştı.
76. Dedesi ölünce onu, cihanın övüncünü, büyütmek için kim alacak?
77. Ebû Leheb, sen [onu] bana ver, onun hizmetine beni ulaştır, dedi.
78. Ona, hak ettiği gibi kusursuz hizmet edeyim; bu işi seve seve kendime minnet bileyim.
79. [Dedesî], benim senden beklentim, sana güvenim yoktur, dedi.
80. Cihanın pehlivanı Hamza da, o dostu bana ver, dedi.
81. Onun hizmetine yüzler süreyim; yoluna canımı kurban edeyim.
82. [Abdulmuttalib ona] sen eli açık, cömert bir kişisin; hem de pehlivanların başısın, dedi.
83. Özü sözü doğru birisin; iki cihanda yüzün ak olsun.

84. Velî sen hâlî olmazsın gazâdan
Muhammedî saķ mûram cefâdan

85. Bu kez geldî ilerü Ebî Tâlib
Babas muñ söz me oldı râgıb

[5b]

86. Didî ey gözlerüm nûr ı ata sen
Muhammedi baña ı şmarla ahsen

87. Bu sözi²¹⁴ şidüp sevindi cânı
Şanasın aña virdler cihânı

88. Ebû Tâl be didî kim babası
Vaşiyet eylerem didî²¹⁵ atası

89. Muhammedî alup eve varasın
Evüñ şadr ma anı geçür esin

90. Elüñden geldügince eyle²¹⁶ hizmet
Bulasıñ Hâķ katında sen de izzet

91. Kâmu oğlanlaruñdan hoş sevesin
Dilerseñ bulasıñ derdüñ²¹⁷ devâsın

92. Anı her ğiz libâssuz kıomayasın
Ki ğorlayup yetîmdür dîmey esin

²¹⁴ sözi: sözleri MK

²¹⁵ didi: dir MK

²¹⁶ eyle: aña MK

²¹⁷ derdüñ: derd MK

84. Fakat sen gazâdan ayrı duramazsın; Muhammed’i sıkıntıdan sakınırım.

85. Bu kez Ebû Tâlib öne çıktı; babasından söz istedi:

[5b]

86. Ey gözümün nuru babam, en güzeli Muhammed’i bana emanet et, dedi.

87. Bu sözü işitince sanki dünya ona verilmiş gibi sevindi.

88. Babası Ebû Tâlib’e, vasiyet ederim der:

89. Muhammed’i alıp eve varasın; evin başköşesine onu oturtasın.

90. Elinden geldiği kadar ona hizmet [edersen]; sen de Hak katında kıymet bulasın.

91. Derdine deva bulmak istersen bütün evlatlarından daha çok sevesin.

92. Hor görüp yetimdir diyerek onu asla kıyafetsiz bırakmayasın.

93. Anuñ qadrⁿⁱ sen soñra bil^{sin}
Sev^{nüp} şād olup hāndān ol^{asın}
94. Hudā añ^a risālet v^riserd^{ür}
Nicer ol şıfātı²¹⁸ göriserd^{ür}
95. Añ^a göre nice dürl^ü şenālar
Ebī Ṭāl^{be}²¹⁹ eyl^{edi} du‘ālar
96. Añ^a işmarladⁱ v^ü kend^ü gitdi
Fenā mülk^{inden} beķāya rihlet itdi²²⁰
[6a]
97. Yuyup ol pīri qabr^{ne} qodlar
Anuñ-çün hālk-ı ‘ālem aqladlar
98. Ebī Ṭālīb alup geldⁱ Resūli
Ev^{ne} getürüp ol pür-uşūli
99. Var ^ıhātunⁱ Fāṭıma adlu
Melek şıfatlu ^ısözi tatlu
100. Didⁱ ehl^{ne} kim [ol] zī-sa‘ādet
Naşīb oldı bize kim bu kerāmet
101. Ev^{ne} getüresin zī-sa‘ādet
Şükür kim b^{ize} vermişler ‘icāzet
102. Muḥammed Aḥmed^e dāye olavuz
Yarın maḥşerde hem rahmet bulavuz
103. Anⁱ cān^ımuza minnet bil^{elüm}
Ulunca biz añ^a ‘izzet kılalum

²¹⁸ şıfātı: şafāyı MK

²¹⁹ Ebī Ṭāl^{be}: Ebī Ṭāl^b MK

²²⁰ Bu mısradā vezin kusurludur.

93. Onun kıymetini sen sonra bileceksin; sevinip, neşelenip güleceksin.
94. Allah ona peygamberlik verecektir; nice kimseler o mutluluğu görecektir.
95. Ebû Tâlib, ona göre, [babasının söyledikleri] için nice türlü övgüler [söyledi], dualar etti.
96. Ona (Ebû Tâlib'e) emanet etti ve kendisi son bulucu âlemden, dünyadan sonsuz âleme göç etti.
97. O ihtiyarı yıkayıp kabrine koydular; dünya halkı, herkes onun için ağladı.
98. Ebû Tâlib, Resulü alıp geldi; o soylu [Resulü] evine getirdi.
99. Fatıma adında, melek vasıflı, tatlı sözlü [bir] hanımı vardı.
100. Kocasına o saadet sahibi, bu ikram bize nasip oldu, dedi.
101. Şükrolsun o saadet sahibi[ni] evine getirmek için bize izin vermişler.
102. Muhammed Ahmed'e dadı olalım; [bu sebeple] yarın mahşerde de rahmet bulalım.
103. Ona [bakmayı] kendimize seve seve minnet bilelim; büyüklüğüne yaraşır ikramda bulunalım.

104. Alup elmi tîz şadre geçürdi
Ta'âm getürüp yedürdi içürdi²²¹
105. Did kim ey gözüm nûr Muḥammed
Ki oğlum ismi 'Alî senüñ Aḥmed
106. Sen artuḡ severem ben 'Aliden
Daḡ cānumdan artuḡ sevgüliden
107. Muḥammed Muştafâ pes tûrdı anda
Hużûr ile şafâ sürdi vaṭanda
- [6b]
108. Ger bu 'âlem ḡalkı dirse şubḡ u şâm
Medḡ olinsa ḡaşre dek olmaz tamām
109. Ger diler ñeñ bula cānuñ şafâ
Vir şalavât ber-Resûl-i Muştafâ
110. Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Aḡyed
Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Vahîd
111. Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Mâḡî
Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Ḥaşir
112. 'Ātike adlu ḡarındaşı vardı
Ebî Tâlib anı ḡâyet severdi

²²¹ Bu mısradaki vezin kusurludur.

104. [Fatıma, peygamberin] elini tutup, [onu] hemen başköşeye geçirdi; yemek getirip yedirdi, içirdi.

105. Ey gözümün nuru Muhammed! Oğlumun ismi Ali, seninki Ahmed, dedi.

106. Ben seni, Ali'den de, canımdan, kıymetli sevgiliden de çok severim.

107. Böylece Muhammed oraya yerleşti; [o] yurtta huzur ile safa sürdü.

[6b]

108. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.

109. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.

110. Sana selam olsun ey Ahyed! Sana selam olsun ey bir olan!

111. Sana selam olsun ey yok edici! Sana selam olsun ey derleyip toplayan!

112. [Ebû Tâlib'in] Atike adında bir kardeşi vardı; Ebû Tâlib onu çok severdi.

113. Muḥammedüñ ḥālası dī ey yār
Ebī Ṭālib evne geldi ey yār
114. Ki bir söz geldi eşnā-yı kelāmda
Velīkin dīli sözde göñli ğamda
115. Did/kim ey gözüñ nūr/ķarındaş
Size bir söz diyeyin eyleme fāş
116. Muḥammed büyüdi vü yġit oldu
Anuñ evlenmesñüñ vaķti geldi
117. Velīkin elümüzde mālumuz yok
Varup kız dıleyecek ḥālümüz yok
118. Aña fikr eyleyüp tedbīr idelüm
Ne ķıļup neyleyelüm neidelim

[7a]

119. Ebī Ṭālib did/kim elümüzde
Sīm ü zer yok ķısadur dīlümüz de
120. Ya aķçe isteyü kime varalum
Kime boyun egüben yalvaralum
121. ‘Ātike dīdi ey yār-ı vefā-dār
Ki ben bir fikr ķıldum diñle ey yār

113. Ey yar! Muhammed'in halası [Atike], Ebû Tâlib'in evine geldi.
114. Konuşma sırasında [diline] bir söz geldi ama dili sözde, gönlü gamdaydı.
115. Ey gözümün nuru kardeşim! Size bir söz söyleyeyim, kimseye duyurmayın.
116. Muhammed büyüdü ve delikanlı oldu; onun evlenme vakti geldi.
117. Ama elimizde malımız yok; varıp kız isteyecek halimiz yok.
118. Onun için düşünüp bir çare bulalım; ne yapalım, ne edelim, nasıl edelim?

[7a]

119. Ebû Tâlib, elimizde gümüş ve altın yok; dilimiz de kısadır [ağzımız da laf yapmaz], dedi.
120. Akçe istemek için kime gidelim; kime boyun eğip yalvaralım?
121. Atike, ey vefalı dost, benim bir düşüncem var, dinle ey dost, dedi.

122. Ḥadīce Ḥatunuñ kim kārbanı
Bilürsün Şāma gāder her yıl anı
123. Ticāret vaḳti geldī diñle ey cān
Münādīler nidā kıldı firāvān
124. Gelüp yazılalar Şāma gidenler
‘Ulūfe ile at deve yidenler
125. Yarar atlı silāhlı merd civānlar
Gelīben kārbanı bekleyeler
126. ‘Ulūfe eyleye ḥālī ḥālince²²²
Ri’āyet ola herkese yolunca
127. Dilerem ben daḥī varam o şāha
Ki ‘arż-ı ḥāl idem ol yūzi māha
128. Muḥammedī ḳoya bir ḥidmete ol
Bulavuz ol sebebden müşkile yol
129. Mürüvvet kānı bir ehl-i keremdür
Yetecek deñlü māl virse ne ğamdur

[7b]

130. Anı ol māl-ile evlendürevüz
Muḥammede gelin alırevüz²²³

²²² Bu mısradā vezin kusurludur.

²²³ Bu mısradā vezin kusurludur.

122. Hatice Hatun'un her yıl Şam'a giden [bir] kervanı [var] bilirsın.
123. Ey dost, dinle, [kervanın] ticaret vaktinin geldiğini tellallar çokça duyurdu.
124. Şam'a gidenler; ödenek ile at, deve götürenler gelip yazılısınlar.
125. İşe yarar, atlı, silahlı, mert delikanlılar gelip kervanı beklesinler.
126. Durumuna göre aylık alsın; yol boyunca herkesi koruyup kollasın.
127. Ben de o şaha, Hatice'ye varayım; o ay yüzlüye halimi arz edeyim.
128. Muhammed'e bir iş versin; böylece zorluğa çözüm bulalım.
129. İyilik ve ihsan kaynağı cömert bir kişidir; yeteri kadar mal verse ne çıkar!

[7b]

130. O mal ile onu evlendirelim; Muhammed'e gelin alıverelim.

131. Ebî Tâlib işîdüp şaldı başın
Aķîdup gözlerinden kanlu yaşın
132. Didîkim ey karındaş aşlumuzda
Kirâcîyok durur hiç neslimüzde
133. Yine ğayret idüp ‘aķlını dirdi
Ki kendü kendüne fikr itdi dîdi
134. Meger kim vardur ola hikmetullâh
Görelüm nîce olur kudretullâh
135. İcâzetle ‘Âtike geld’evine
Düzetdi armağanlar anı göre
136. Hâdîce bârgâhına erişdi
Bilüp bevvâblar anı görüşdi
137. Hâdîce Hâtuna tîz söylediler
‘Âtike geldüğün ‘arz eylediler
138. Segirdüp karşı çıkdı itdi iķbâl
Elin alup içîrî girdi fi’l-hâl
139. Nice ta’zîm ile şadra geçürdi
Gülâb-ı şerbet-i sükker²²⁴ içürdi
140. Buyurdı ol kadar çekildi²²⁵ ni’met
Kamusî sükkerî yîylene minnet

²²⁴ sükker: mükerrer MK

²²⁵ çekildi: çekdi MK

131. Ebû Tâlib, [söylenenleri] işitip, gözlerinden kanlı yaş akıtarak başını salladı.
132. Ey kardeşim, soyumuzda, neslimizde hiç kiracı yoktur, dedi.
133. Yine zihnini toparlamaya çalışarak, kendi kendine düşünüp [şöyle] dedi:
134. [Bu işte] ancak Allah'ın hikmeti olsa gerektir; görelim Allah kudretini nasıl [gösterir]?
135. Atike, izin isteyerek evine geldi; ona göre armağanlar tanzim etti.
136. Hatice'nin evine ulaştı; yardımcılar onu tanıyıp [onunla] görüştü.
137. Hemen Hatice Hatun'a söylediler; Atike'nin geldiğini bildirdiler.
138. Koşup karşıladı, [onu] elinden tutup hemen içeri aldı.
139. Saygı ile ikramlarda bulunarak başköşeye geçirdi; tatlı gül şerbeti içirdi.
140. Hepsi tatlı, yiyeceği şükrettiren birçok ikramlar [getirilmesini] buyurdu.

[8a]

141. Yin^lüp ^çilüp du'ā kılındı
Du'ādan şöñra el ^yüze sürildi
142. Hādīce söz açup d^ıi ki ey yār
Ne geld^ügün eyleseñ bunda ikrār²²⁶
143. Murāduñuz nedür söyleñ bilelüm
Aña göre tedārikler kılalum
144. 'Ātik'eydür dil^erem var olasın
Hemişe devlet ^ıle yār olasın
145. Dağⁱ 'ömrüñ mezīd pāyende olsun
Nice şāhlar kap^ıña bende olsun
146. Güler ^yüzüñ cihānda şolmasun hīç
Mübārek kalb^üñe ğam gelmesün hīç
147. Murādum b^ıdur ey devletlü hānum
Velīkin dⁱmege varmaz zebānum
148. Muḥammed-i Emīn adlı bil ey yār
[Ki] bir y^ığit qarındaş k^ızusı var
149. Niceler hⁱdmet^ıñüz ^ıdic^ıdür
Kimⁱ deve kimⁱ at y^ıdic^ıdür
150. Aña da nola bir hⁱdmet buyursañ
Muṭī'dür emr^üñe her ne ki dirseñ

²²⁶ Bu mısra da vezin kusurludur.

[8a]

141. Yenilip içilip dua edildi; duadan sonra el yüze sürüldü.
142. Hatice sözü açıp, ey yar, neden geldiğini söyle, bundan bahset, dedi.
143. İsteğiniz nedir, söyleyin bilelim; ona göre hazırlıklar yapalım.
144. Atike [ona], sağlığını dilerim; her zaman talihin yaver gitsin.
145. Ömrün de artsın, uzun olsun; nice şahlar kapında köle olsun.
146. Güler yüzün cihanda hiç solmasın; mübarek kalbine hiç sıkıntı gelmesin.
147. Ey kutlu hanım, isteğim budur ama dilim söylemeye varmaz.
148. Ey dost, Muhammed-i Emîn adında kardeşimin yavrusu bir delikanlı olduğunu bil.
149. Çokça [kimseler] hizmetinizi eder; kimisi deve, kimisi at güder.
150. Ne olur ona da bir iş buyursan; her ne söylersen emrine itaat eder.

151. Ticāretten gelince kārbanuñ
Sevñüp şād [u] handān ola cānuñ

[8b]

152. Kāmıların ‘ulūfesin viresin
Aña da ne olur ihsān idesin²²⁷
153. Anı evermek isteriz muhakkağ
Velikin destümüzde sīm ü zer yok
154. Ebī Tālīb size kılur du‘alar
İder dergāhuñıza hem şenalar
155. Didikim luṭf u ihsān eylesünler
Bu derdümūze dermān eylesünler
156. İşdüp bu söziçünkim Hādīce
Çü bildin’ dūgin ol dem netice
157. Meger Hādīce bir düş görmiş-idi
Mu‘abbirlere anı şormış idi
158. Görür gökden münevver bedr-i māhı
Tamāmet nūr idüp leyl-i siyāhı
159. Nüzül idüp iner ol yeryüzine
Konar ol dem Hādīcenüñ dizine
160. Anuñla rüşen olur cümle ‘ālem
Sevñüp şād olur cinn ile²²⁸ ādem

²²⁷ olur ihsān idesin: kim ihsān buyurasın MN

²²⁸ ile: ü MN

151. Kervanın ticaretten gelince; sevinip neşe içinde gülesin.

[8b]

152. Herkesin aylığını verirsin, ne olur ona da ihsanda bulun.

153. Doğrusu, onu evlendirmek isteriz fakat elimizde gümüş ve altın yok.

154. Ebû Tâlib [hem] size dualar eder; hem de dergâhınızı metheder.

155. İyilik ve ihsanda bulunup, bu derdimize derman olsunlar, dedi.

156. Hatice bu sözleri işitince o anda neticenin ne olduğunu bildi:

157. Meğer Hatice bir rüya görmüştü, onu rüya tabircilerine sormuştu.

158. Gökte nurlar içinde dolunayın siyah geceyi tamamen aydınlattığını görür.

159. [Dolunay] yeryüzüne inerek o anda Hatice'nin dizine konar.

160. Onunla bütün âlem aydınlanır; cinler ile insanlar sevinir, neşe içinde olur.

161. Hādīce h^vābdan ol sâ'at uyandı²²⁹
Şafādan misk [ü] 'anbere boyandı

162. Kālem²³⁰ alup elne yazdı ol dem
Mu'abbire hemān gönderdi ādem

[9a]

163. Düşmⁱ nice gördüğmⁱ bir bir
Yazup kâğıda anı kıldı taķrır

164. İrişdi çünkü nāme vāşıl oldu
Getürüp mührinⁱ okudı bildi

165. Kālem alup mu'abbir ol dem ele
Getürdi Allāh adnⁱ dilne

166. Didⁱ Peygamber-i āķir-zamāna
Naşīb olasın ol Faķr-i cihāna

167. Gele Mekkeden ol dem nūr-ı ekber
Cihān anuñ-ile ola mübeşşer

168. Ki Tevrāt^{da} yazılmışdur şıfātı
Anuñçün halk idüpdür²³¹ mümkünātı

169. Daķⁱ nesl'ola İbrāhīm Halīlūñ
Ĥabībi ola ol Rabb-i Celīlūñ

²²⁹ h^vābdan ol sâ'at: ol sâ'at düşünden MN

²³⁰ kalem: divit MN

²³¹ idüpdür: idüben MN

161. Hatice o vakit uykudan uyandı; safadan misk ve amber kokularına büründü.

162. O anda eline kalem alıp [rüyasını] yazdı; hemen rüya tabircisine [bir] adam[la] gönderdi.

[9a]

163. Rüyasını nasıl gördüyse bir bir kâğıda yazıp onu anlattı.

164. Mektup ulaştığı zaman mührünü açıp okudu ve [ne olduğunu] anladı.

165. Tabirci o an kalemi eline alıp, Allah'ın adını andı.

166. Ahir zaman peygamberine, o cihanın övüncüne nasip olasın, dedi.

167. O zaman en büyük nur Mekke'den gelir, cihan onunla müjdelenir.

168. Vasıfları Tevrat'ta yazılmıştır; [Allah] bütün olabilecekleri onun için yaratmıştır.

169. Hem de İbrahim Halil'in nesli olur; o, Ulu Rabb'in habibi olur.

170. Olsardur anuñ ismî Muḥammed
Bir adî Maḥmūd ola bîrî Aḥmed

171. Ki nāmeyî Ḥadīce çünki²³² bildi
Be-ğāyet cān u dilden rāzî oldı

172. Yaraşmaz aña diyeler kirācı
Yaraşur ala küffārdan ḥarācı

173. Umaram ben anî peygamber ola
Bu maḥlūḳāta ḳamu rehber ola²³³

[9b]

174. Daḥî ḥükm eyleye Şām u ‘Irāḳa
Şanemleri kırıp daḥî bıraḳa

175. Didî gönder Muḥammed bunda gelsün
Kirācı bilmezüz biz anı bilsün

176. Bile olsun nola ol kārbanda
Ola aña cihānuñ ḥalḳı bende

177. Ki gelsün²³⁴ bunda anî biz görælüm
Ona lāyık meşālîḥ biz görælüm

178. İştîdî ‘Ātike sevindi cānı²³⁵
İcāzet diledî oldı revānı²³⁶

²³² çünki: okudı MN

²³³ “Ḳamu” dan sonraki “ol” kelimesi vezne uymadığı için çıkarılmıştır.

²³⁴ Ki gelsün: gelürse MN

²³⁵ sevindi cānı: anı sevindi MK

²³⁶ oldı revānı: çünki sevindi MK

170. Onun ismi Muhammed olacaktır; bir adı Mahmud, bir adı da Ahmed'dir.
171. Hatice mektubu okuyunca can u gönülden tamamen razı oldu.
172. Ona kiracı demeleri yaraşmaz; küffardan haraç alması yaraşır.
173. Ben onun peygamber, bütün yaratılmışlara rehber olacağını umarım.

[9b]

174. Şam'a, Irak'a da hükmetsin; putları kırıp da bıraksın.
175. Bugün Muhammed buraya gelsin; biz onu kiracı bilmeyiz [böyle] bilsin, dedi.
176. Ne olur o kervanda [o da] olsun; cihanın halkı ona köle olsun.
177. Gelsin, buraya onu biz görelim ki kendisine layık işler verelim.
178. Atike onu duyup sevindi ve mutlu bir şekilde [gitmek için] izin istedi.

179. Ger bu ‘ālem halkı dirse şubh u şām
Medh olinsa haşre dek olmaz tamām
180. Ger diler ðeñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Resūl-i Muşţafā
181. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā ‘Ākıb
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Tāhā
182. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Yāsīn
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Tāhir
183. ‘Ātke Hātuna çün oldı destūr
Ebī Tālbe irdi ol yüz-i nūr
184. Aña bildürdi cümle kı̄l ü kı̄lī
Hadīce ðe olan hasb-i hālī²³⁷

[10a]

185. Ebī Tālīb didi kim yā Muḥammed
Hadīce inşā’ allāh ola mesned
186. Buyurmuş sizler i anda varasız
Meşālīḥ ne ise anda²³⁸ göresiz
187. İşitdi bu söz i çün Faḥr-i ‘ālem
Sa’ādetle teveccüh kıldı ol dem

²³⁷ olan: olan cümle MK

²³⁸ anda: anı MN

179. Eğer bütön bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.
180. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.
181. Sana selam olsun ey nebilerin sonuncusu! Sana selam olsun ey temiz olan!
182. Sana selam olsun ey yasin, insan-ı kâmil! Sana selam olsun ey temiz olan!
183. Atike Hatun'a izin verilince o nur yüzlü, Ebû Tâlib'e vardı.
184. Hatice ile olan bütön hasb-i halî, bütön olan biteni ona anlattı.

[10a]

185. Ebû Tâlib, ey Muhammed, inşallah Hatice [sana] destek olacak, dedi.
186. Sizleri çağırmış, oraya gidin; işler ne ise orada görürsünüz.
187. Âlemin iftiharî bu sözü işittiği zaman; o an mutlulukla [oraya] yöneldi.

188. Hādīce hānesine [ol] çün irdi
Ki ta'zīm itdiler oṭaya girdi
189. İcāzet oldı çün geçdi oturdı
Muḥammed geldügin Hādīce gördi
190. Ki Tevrātı öpüp eline aldı
Oṭa dīvārınun kurbına geldi
191. Meger Tevrāt içinde görmiş-idi²³⁹
Ne deñlū var durur anı bilürdi²⁴⁰
192. Yazılmışdı Muḥammedün şifâtı
Haḳīkat nice ise hadd-i zātı²⁴¹
193. Mesīhden soñra gelser Muḥammed
Şefā'at ehli olsar Muḥammed
194. Anuñ yüzü şuyına cümle 'ālem
Yaradılmış durur hem cinn ü ādem
195. Ḳamu peygamberi rehber olsar
Velī nebī aña muhtāc olsar

[10b]

196. Anuñ-çün yaradupdur Haḳ cihānı
Ki 'arş u kürsī vü hūr cinānı
197. Vücūda Mekke şehrinde gele ol
Ḳamu halkı dīne da'vet kıla ol

²³⁹ Meger Tevrāt içinde görmiş-idi: Hādīce cümle Tevrātı bilürdi MN

²⁴⁰ Matbu nüshada bu beyitten sonra, "Meger Tevrāt içinde görmiş-idi/Daḫi 'ālimlere şormuş-idi" beyti bulunur.

²⁴¹ hadd-i zātı: hadd u zātı MK

188. Hatice'nin evine varınca odaya girdiğinde onu saygıyla karşıladılar.
189. İzin verilince geçip oturdu; Hatice, Muhammed'in geldiğini gördü.
190. Oda duvarının yakınına gelip Tevrat'ı öpüp eline aldı.
191. Meğer Tevrat içinde görmüştü; ne kadar [anlatılmış] onu bilirdi.
192. Gerçekte nasılsa bütün esaslarıyla Muhammed'in vasıfları yazılmıştı.
193. Muhammed, Mesih'ten sonra gelecek; şefaath ehli olacak.
194. Bütün âlem, insanlar ve cinler, onun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır.
195. Bütün peygamberlere rehber olacak; veli, nebi ona muhtaç olacak.
- [10b]**
196. Allah cihanı, arşı ve onun altındaki kürsüyü, cennet hurilerini onun için yaratmıştır.
197. Mekke şehrinde dünyaya gelecektir; bütün halkı dine davet edecektir.

198. Bu ‘ilm*i* çün okıyup bilmiş-*ı*di
Derūndan *a*ña müştāk olmış-*ı*di²⁴²
199. Anuñ gelecegi vakt²⁴³ olduğı mı
Muhammed hem vücūda geldiği mi
200. Çü Mekke şehri içinde bil ey cān²⁴⁴
Güneş gıbi ‘ayān oldı²⁴⁵ o cān
201. Büyük küçük ulu kic*i* bil anı
Severdi cümles*i* Faḥr-i cihānı
202. Muhammed-i Emīn dirlerdi *a*ña
Kamu ḥalkuñ katında kadri a’lā
203. Anuñ kadr*ı*ni Ḥadīce bilürdi
Gice gündüz ḥayālinde olurdu
204. Dīvār delūgine yüzün getürdi
Kim ol sā’at Ḥabībullahı gördi
205. Tecellī eylemiş alınıdak*i* nūr
Görürd*i* anı kim Tevrātda mezkūr
206. Kaçan kim söylese maḥbūb zebānı
Erürd*i* diñleyenüñ cism ü cānı

²⁴² Metinde, “müştāk” kelimesinin altında “muḥtāc” kelimesi bulunmaktadır.

²⁴³ gelecegi vakt: gelecek vakti MN

²⁴⁴ şehri içinde: içinde şehri MK

²⁴⁵ oldı: olmuşdı MN

198. Bu ilmi okuyup bilince gönülden onu istemişti.
199. Onun geleceği zaman olduğunu ve Muhammed'in dünyaya geldiğini,
200. Bil ey can! O civan Mekke şehri içinde güneş gibi ayan oldu, ortaya çıktı.
201. Onu, âlemin övücünü, büyük küçük, zengin fakir herkes severdi, bil.
202. Ona Muhammed-i emin derlerdi; bütün halkın yanında kıymeti çok üstündü.
203. Onun kıymetini Hatice bilirdi; gece gündüz hayalindeydi.
204. Duvarın deliğine yüzünü yanaştırdığında, o an Allah'ın habibini gördü.
205. Alnındaki nur açığa çıkmıştı; Tevrat'ta zikredildiğinden onu gördü.
206. Ne zaman ki sevgili dili konuşsa, dinleyenin bedeni ve ruhu erirdi.

[11a]

207. Dağ/ı kirpikler/ı ebr-i siyāhī
Cünūn ıder görenler/ı kemāhī
208. Görür an/ı ki ol maḥbūb-ı Ḥaḫdur
Anuñ hergiz cihānda mişli yoḫdur
209. Bilür an/ı ki bir şāḫib-cemāldür
Kimesne anı vaşf itmek muḫāldür
210. Sevind/ı dıdı kim bu ıdı maḫşūd
Dilerem k/ı müyesser ıde ma' būd
211. Du'ām/ı yā İlāhī sen ḫabūl it
Ḥabībūñ Muşṫafāya beni ḫul it
212. Ḥadīce geldi oturd/ı sarāya
Yüz/ı beñzemiş-ıdı bedr-i āya
213. Sev müp şād olup evne geldi
Ki çāşnīgīrlernē emr ḫıldı
214. Ṭa'ām çekildi o yār-i vefāya
Yed/ı vü içdi mışd/ı şafāya
215. Ḥadīce anı gör üben sevindi
Ke-enne kendüs m/ı yavı ḫıldı
216. Yine ğayret idüp 'aḫl mı dirdi
Ki kend ü kendüsiyle fikr iderdi

[11a]

207. Kirpikleri de siyah bulut; görenleri tamamıyla deli eder.
208. Onun Hakk'ın habibi olduğunu görür; Onun asla cihanda benzeri yoktur.
209. [Öyle bir] yüz güzelliğine sahiptir ki hiç kimsenin onu tarif etmesinin mümkün olmadığını bilir.
210. Amaç buydu deyip sevindi; Allah'ın [onu bana] nasip etmesini dilerim [dedi].
211. Ey Allah'ım, sen duamı kabul et! Habibin Mustafa'ya beni kul et.
212. Hatice geldi sarayına oturdu; yüzü, dolunaya benzemişti.
213. Sevinip neşeyle evine geldi; aşçıbaşlarına emir verdi.
214. O vefalı yâre yemek ikram edildi; yedi ve içti, safaya erişti.
215. Hatice onu görünce sevindi, kendisini kaybeder gibi oldu.
216. Yine gayret edip aklını toplayarak, kendi kendine [şöyle] düşündü:

217. Eger *bu* sırrı bir kims*e*ye dirsem
Bu gizl*ü* rāzum*r*²⁴⁶ izhār idersem

[11b]

218. İş*iden*ler kām*ı*sı diñleyeler
Bu sırdan n*ice* ma‘nā²⁴⁷ añlayalar

219. Dimişler²⁴⁸ ulular şabr [u] selāmet
İvenler ‘ākıbet olur melāmet

220. Kirācı d*imiş-di* gönderelüm
Nice olur iş*ün* şoñ*ı* gör*el*üm

221. Var-*di* bir k*ul* Meysere adlu
Re’is-i kār*bān* ‘alī-şifatlu

222. K*amu* māl u menāl*i* zab*t* iderdi²⁴⁹
Ki yılda bir ticārete giderdi

223. Re’is*i* *di* cümle kār*bānuñ*
K*amu* mahkūm-id/i hükminde *anuñ*

224. Did*i* yā Meysere işit cevābı
Ne işe *anı* kıl iş*ün* şavābı

225. Ki ‘Abdülmuṭṭalīb oğl*ı* Muḥammed
Yazıldı kār*bāna* k*ıla* h*id*met

226. K*ureyş* ulular*ı*dur aşlı *anuñ*
Hem İbrāhīm Halīldür nesli *anuñ*

²⁴⁶ rāzumı: rāzı MN

²⁴⁷ ma‘nā: ma‘nī MK

²⁴⁸ dimişler: dimişlerdir MN

²⁴⁹ Metinde “mālı menāl*i*” şeklinde yazılmıştır. “Menāl*i*” kelimesinden sonraki “ol” vezin gereği atıldı.

217. Eğer bu sırrı bir kimseye söylersem; bu gizlediğimi açığa çıkarırsam,
[11b]
218. Duyanların hepsi kulak kabartırlar; bu sırdan çok mânâ çıkarırlar.
219. Büyükler sabrın [sonu] selamet demiş; acele edenler sonunda ayıplanır.
220. Kiracı demişti gönderelim; nasıl olur işin sonu görelim.
221. Kervanın reisi, üstün nitelikli Meysere adlı bir yardımcısı vardı.
222. Yılda bir ticarete gittiğinde bütün malı, sahip olunan [her şeyi] o korurdu.
223. Bütün kervanın reisiydi; [kervandaki] herkes onun hükmü altındaydı.
224. Ey Meysere, cevabı işit; [bu] işin doğrusu neyse onu yap!
225. Abdulmuttalib oğlu Muhammed, hizmet etmek için kervana katıldı.
226. Onun soyu Kureyş'in ileri gelenlerindendir; nesli İbrahim Halil'dendir.

227. Anı ben görmişem Tevrât içinde
Dağı Tevrâtdaki âyât içinde

228. Ki Tevrâtda olan na't-ı şifâtı
Müşâbihdür kamu hâld²⁵⁰ şifâtı

[12a]

229. Ola bir gün ki peygamber ola ol
Kamu peygambere server ola ol

230. Dağı Cibrâ'îl müp gele Kur'an
Aña uyanlar ola ehl-i imân

231. Aña göre aña 'izzet gerekdür
Kemâline aña hürmet gerekdür

232. Anuñ biz²⁵¹ bendesiyiz inşâ'allâh
O bize hizmet itmek hâşâ lillâh²⁵²

233. El urup şandığından nice eşvâb
Çıkardı hem saçup üstüne²⁵³ gül-âb

234. İki gömlek iki yağlık iki ton
İpek yerine işlemişler altun

235. İki hârîr libâs hem iki dülbend
Görenler diyeler âferîn-pesend²⁵⁴

236. Koyup boğçaya dîdî bunları al
Oñat kıl bu işiyleme ihmâl

²⁵⁰ hâlde: cedit MN

²⁵¹ biz: bir MK

²⁵² Bu beyitte vezin kusurludur.

²⁵³ hem saçup üstine: üstüne saçuban MN

²⁵⁴ Bu mısradaki vezin kusurludur.

227. Ben onu Tevrat'ta, Tevrat'taki ayetler içinde de görmüştüm.

228. [Onun] bütün özellikleri, Tevrat'ta methedilen nitelikleri ile benzerdir.

[12a]

229. O bir gün peygamber olacak olursa; bütün peygamberlerin başı olacak.

230. Cebrail inip Kur'an gelince de ona uyanlar iman ehli olacak.

231. Buna göre ona hürmet gereklidir; Ona noksansız saygı gereklidir.

232. Allah'ın izniyle Onun kölesiyiz; Onun bize hizmet etmesi [ne demek] Allah göstermesin.

233. Elini sokup sandığından çokça elbise çıkararak üstüne gül suyu saçtı.

234. İpek yerine altınla işlenmiş iki gömlek, iki mendil, iki elbise.

235. Görenlerin aferin deyip beğeneceği iki ipek elbise, hem de iki tülbent.

236. Bohçaya koyup bunları al; bu işi doğru yap, ihmal etme, dedi.

237. Gidicek sen Muḥammede haber vir
Ata bindür yanuñ şıra yola gir

238. İkinci konağa varınca hele
Yesün içsün kamu senüñle bile

239. Üçünci konağ ola çün²⁵⁵ müyesser
Oñat kıl bu işi eyleme ebter

[12b]

240. Muḥammedi uyarı tırı erden
Aña geydür bu eşvābı seherden

241. Ki bir nice²⁵⁶ ton u gönlek²⁵⁷ harirler
Geyinsün dostlar kıl sun şükürler

242. Daḥi bu ince dülbendi şarinsun
Nice gün halk içinde böyle görünsün²⁵⁸

243. Daḥi bir²⁵⁹ ‘Arabī atı egerle²⁶⁰
Müzeyyen eyle anı sım ü zerle

244. Egeri uyanı vü sine-bendi
Ki sım ü zerden olsun hem kemendi

245. Varup gelince aña eyle ‘izzet²⁶¹
Bulasuñ sen daḥi katumda hürmet

²⁵⁵ çün ola: ola çün MN

²⁵⁶ bir nice: bunca MN

²⁵⁷ u gönlek: gömlekler MN

²⁵⁸ Bu mısradaki vezin kusurludur.

²⁵⁹ bir: -MK

²⁶⁰ egerle: eger birle MK

²⁶¹ eyle‘izzet: ‘izzet eyle MK

237. Muhammed'e gidince haber ver; ata bindir [sen de] yanında yola koyul.

238. Hele ikinci konağa varınca, herkesle birlikte yesin içsin.

239. Üçüncü konağa ulaşınca bu işi acele yap, eksik bırakma!

[12b]

240. Muhammed'i erkenden uyandırarak; sabah olmaya başlayınca bu elbiseleri ona giydir.

241. Dostların görüp mutlu olacağı ipekten birçok elbise ve gömlek giyinsin.

242. Bununla birlikte tülbent sarınsın; birkaç gün halk içinde böyle görünsün.

243. Arap atını da eğlerle, onu gümüş ve altınla süsle.

244. Eğeri, dizgini ve göğüs bağı, bir de kemendi gümüş ve altından olsun.

245. Benim yanımda hürmet bulabilmek için, [O] varıp gelince ona saygı göster.

246. Varup geldükde *seni* *ķlam* *āzād*
Şu deñl*ü* māl virem *ki* olasın şād
247. Çıkard*ı* şaydı tizrek²⁶² elli altun
Di *aña* *bını* harçlık *ķün* alsun
248. Yarağ itsün *yola* hem hāzır olsun
Haber ald*uğ*ı s*ā*'at bunda gelsün
249. Bu sözl*er*i işit*i* Meyser*e* çün
Did*i* kim devletüñ pāyende olsun
250. Ne kim siz *bıyurursuz* ey şehen-şāh
Dağ*i* artuķ kıl*ay*um inşā'allāh
- [13a]
251. Yüzin yerlere *sürüp* *tırı* geldi
Hem ell*i* altun*ı* el*ine* aldı
252. Dağ*i* boğçay*ı* ald*ı* kıldı pinhān
Muhammedüñ kat*ma* vardı ey cān
253. Virüp altun*ı* aña d*edi* ey cān
Varup hāzırılık eyle *yola* el-ān
254. Gid*icek* gün ola bunda gelesin
Ey*i* yatlu biz*üm*-*ile* olasın
255. Ger bu 'ālem halkı dir*e* şub*h* u şām
Med*h* olins*a* haşre dek olmaz tamām

²⁶² tizrek: tiz MK

246. Varıp geldiğinde seni azat edeyim; memnun olman için çok mal vereyim.
247. Hemen elli altın çıkarıp saydı; Ona söyle bunu [kendine] harçlık olarak alsın, [dedi].
248. Yol için teçhizat tedarik etsin, hem de hazır olsun; haber alır almaz buraya gelsin.
249. Meysere bu sözleri işitince makamın, mevkiin daim olsun, dedi.
250. Ey şahların şahı, Allah'ın izniyle siz ne buyurursanız, hatta fazlasını yapayım.
- [13a]
251. Yüzünü yerlere sürerek geldi ve elli altını eline aldı.
252. Ey can! [Meysere] bohçayı da alıp gizledi. [Sonra] Muhammed'in yanına vardı.
253. Ey can! Altını ona verip, şimdi gidip yola hazırlan, dedi.
254. Yola çıkacağımız gün gelince buraya gelesin; iyi kötü [her halde] bizimle olasın.
255. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.

256. Ger diler *ıseñ bula cānuñ şafā*
Vir şalavāt ber-Resūl-i Muşţafā
257. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Muţahhar
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Tayyīb
258. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Seyyīd
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Resūl
259. Yerinden tırdı çünk*i* oldu destūr
Ebī Tālib k*atma* irdi ol nūr
260. Did*i* 'ammīsi *aña* kim bilesin
Hemişe dā'imā mesrūr olasın
261. Did*i* 'ammīsine ey şāh-ı 'ālem
O deñlü kıldılar 'izzet ü ikrām
- [13b]
262. Şu deñlü sükkerī ni'met çekildi
Anuñ rub' *i* dağ*i* yenmedi kıldı
263. An*i* bir kimse vaşf itmek muhāldür
Bize bu 'izzet ü ikrām ne hāldür
264. Dağ*i* hem virmiş-*id*²⁶³ elli altun
Dimiş kim b*unı* varsun harçlık itsün
265. 'Ātike Ebī Tālib diñled*ler*
K*atı* mürvetlü h*at*undur did*ler*

²⁶³ virmiş-idi: virilmişdi MN

256. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.
257. Sana selam olsun ey temizlenmiş! Sana selam olsun ey temiz ve güzel!
258. Sana selam olsun ey önder! Sana selam olsun ey elçi!
259. Müsaade verilince yerinden kalktı; o nur, Ebû Tâlib'in yanına gitti.
260. Amcası ona, her zaman, daima mutlu olasın, dedi, bilesin.
261. [O da] amcasına, ey âlemin şâhı, o kadar [çok] saygı ve ikramda bulundular,

[13b]

262. Şu kadar [çok] tatlı nimet ikram edildi; onların çeyreği de yenmedi, kaldı.
263. Onu bir kimsenin tarif etmesi mümkün değildir; bize bunca saygı ve ikram nedendir?
264. Hem de elli altın vermiş; bunu [kendisine] harçlık etsin demiş.
265. Atike [ve] Ebû Tâlib dinlediler; gayet cömert hatundur dediler.

266. Ki bir gün gitmege tedbîr kılındı
Tabllar naḳralar²⁶⁴ kūslar çalındı
267. Hadīcenüñ kamu dört biñ devesi
Kim / ipek kim / dülbend buğası
268. Yükün yüklödüp oldılar revāne
Haber eylediler Fahr-i cihāna
269. Muḥammed dāhi ḥāzır olmış-ıdı
Zīrā evvelden aña dinmiş-ıdı
270. ‘Ātike Ebī Tālīb diñlediler
Muḥammed gādicēgün añladılar
271. Biraz vakt²⁶⁵ gözlerinden dökdiler yaş
‘Ātike döndi eyder ey qarındaş²⁶⁶
272. Muḥammed / becīd tut gönderelüm
Bu işüñ şoñı hayr ola görælüm

[14a]

273. İcāzetle Muḥammed yola girdi
Gelūben Meysere ḳatma irdi
274. Tamām Meysere ḥāzırlanmış-ıdı
Ḳılıç ḳuşanup ata binmiş-ıdı
275. Muḥammed geldügin gördi sevindi
Bir ata hem Muḥammed dāhi bindi

²⁶⁴ naḳralar: naḳaratlar MK

²⁶⁵ Biraz vakt: bir zamān MK

²⁶⁶ döndi eyder ey qarındaş: didi eyder qarındaş MK

266. Bir gün gitmek için yol hazırlığı yapıldı; davullar, defler, kösler çalındı.
267. Hatice'nin kimi ipek, kimi tülbent bukağılı/bağılı (?) tamamı dört bin devesi[ne]
268. Yüklerini yükletip yola koyuldular; cihanın iftiharına haber verdiler.
269. Önceden ona söylendiğinde Muhammed de hazırlanmıştı.
270. Atike [ve] Ebû Tâlib duydular ve Muhammed'in gideceğini anladılar.
271. Bir zaman gözlerinden yaş döktüler; Atike dedi ey kardeş incisi!
272. Acele et, oyalanma! Muhammed'i gönderelim; bu işin sonu hayır olsun görelim.

[14a]

273. Muhammed izin isteyip yola çıktı; gelip Meysere'nin yanına ulaştı.
274. Meysere tamamen hazırlanmış; kılıcını kuşanıp atına binmişti.
275. Muhammed'in geldiğini görüp sevindi; Muhammed de bir ata bindi.

276. İki*si*de yol'oldılar revāne
Gelüp İrişdiler hem kārībāna
277. Ticāret ehli hep *ķamusı* geldi
Ki Meysere öñünde *ķapu* kıldı
278. Ebū Cehl Ebū Leheb Ebū Süfyān
Ebū Beker daħı/bıleydi ey cān
279. İrişdiler üçünci *ķonağa*²⁶⁷ çün
İrişdi *ķünkü* aħşam yatdılar dün
280. Seherde Meysere *ķalkup* oturdı
Daħı boğçayı *ortaya* getürdi
281. Resūlullāhı Meysere uyardı
Aña cümle emānetleri virdi
282. Didı diñle sözüm ey māh-ı 'ālem
Mübārek hātırıña gelmesün ğam
283. Hādīceden ne kim *ķitdi* bildi
Muħammede *ķamusın* 'arz kıldı

[14b]

284. Hārīr atlas *ķumāşlar*ı geyürdi
Daħı dülbendini hem *ķarıvirdi*

²⁶⁷ irişdiler üçüncü *ķonağa*: irişdi üçüncü *ķonağa* hem MK

276. İki de yola koyuldular ve gelip kervana ulaştılar.
277. Ticaret ehlinin hepsi geldi; Meysere'nin önünde itaatlerini bildirdi.
278. Ey can! Ebû Cehil, Ebû Leheb, Ebû Süfyân, Ebû Bekir de [bunların] arasındaydı!
279. Üçüncü konağa vardıklarında akşam olduğu için yattılar.
280. Seher [vaktinde] Meysere kalkıp oturdu; bohçayı da ortaya getirdi.
281. Meysere Resulullahı uyandırdı; ona bütün emanetleri verdi.
282. Ey âlemin ay [yüzlüsü] sözümü dinle, mübarek gönlüne üzüntü gelmesin, dedi.
283. Hatice'den ne duyup öğrendiyse hepsini Muhammed'e anlattı.
- [14b]
284. İpek atlas kumaşları giydirdi, tül bendini de sarıverdi.

285. Daḡi yağlğı hem ḡūb²⁶⁸ dest-māller
Taḡındı vaşf idemez anı diller
286. Daḡi zerrīn egerlū bir eyi at
Getürdī dādi gel²⁶⁹ bin yā Muḡammed
287. Sūvār oldı Muḡammed çünki añā
Bu ḡi kim görürse ḡaldı tñā
288. Yürdī kārban oldı revāne²⁷⁰
Ki ta'ḡīm oldı ol Fahr-i cihāna
289. Şabāḡ oldı anı gördi görenler
Murāda irdi çün anı sevenler
290. Ebū Bekr anı görñben sevindi
Ḥasūd olanlar anda oda yandı²⁷¹
291. Bu vech-le çü gitdler iki gün
Ebū Leheb Ebū Cehl-le mel'un
292. Didler Meysereye ey ulumuz
İ bizüm cānumuzdan sevgülümüz²⁷²
293. Nedendür buña böyle 'izz ü ḡürmet
Daḡi bu aşl-libās hem 'Arabī at
294. Revādur ol size eyleye ḡidmet
Bile ḡidmetñüz cānma minnet

²⁶⁸ ḡūb: çözüp MK

²⁶⁹ gel: sen MN

²⁷⁰ revāne: firāvāne MN

²⁷¹ olanlar anda oda yandı: oldı anlar kim yerindi MK

²⁷² bizüm cānumuzdan: cānumuzdan bizüm MK

285. Mendilleri de takınca dillerin anlatamayacağı [kadar güzel oldu].
286. Altın eğerli bir iyi at da getirerek, gel bin ya Muhammed, dedi.
287. Muhammed ona binince bunu kim gördüyse şaşırdı.
288. Kervan, cihanın övüncüne saygı göstererek yürüyüp yola koyuldu.
289. Sabah oldu, onu görenler gördü; onu sevenler murada erdi.
290. Ebû Bekir onu görünce sevindi; haset edenlerin içine ateş düştü.
291. Bu şekilde iki gün gittiler. Lanetlenmiş Ebû Cehil ile Ebû Leheb,
292. Meysere'ye ey büyüğümüz, ey bizim canımızdan [öte] sevdiğimiz, dediler.
293. Buna böyle saygı ve hürmet, bu özel elbise, bu Arap atı da nedendir?
294. Onun size hizmet etmesi yakışır; hizmetinizi öğrensin, canına minnet.

[15a]

295. Sen *āna* hizmet eyleyüp nidersin
Ki kendü kendün / taḥfif idersin
296. Bu sözlər / işitdi Meysere çün
Did / kim ne sözüñüz var ya mel'ün
297. Bu *qamu* māl u mülk cümle anuñdur
Bilüñ Ḥadīce daḥ / kim anuñdur
298. Bilürseñ ben daḥ / anuñ kulıyam
Ki akçeşiyle alınmış kulıyam
299. Ne kim hüküm de ben an / kıluram
Velikin ben daḥ / şöyle bilürem
300. *Qamu* mahlûkdan ulıdur Muḥammed
Ḥaḳuñ sevgili kulıdur Muḥammed
301. Ḥaḳuñ sevgili kulı gerçi çokdur
Velikin Muṣṭafā maḥbûb-ı Ḥaḳdur
302. *Qamu* düşmen bu sözlər / işitdi
Ḥased nārma yanuban tutışdı
303. Ebū Bekir bu sözlər / firāvān
İşdüp taḥsîn'itdi / [ol] hezārān
304. Did / yā Meysere ne hoş did mñüz
Be-ğāyet hûb toğrı söyled mñüz

[15a]

295. Sen ona hizmet edip ne yaparsın! [Böyle davranarak] kendini küçültmüş olursun.
296. Meysere bu sözleri işitince “Ne dersiniz ey lanetlenmişler!” dedi.
297. Bütün bu mal mülk hepsi onundur; bilin, Hatice de onundur.
298. Ben de onun kuluyum, biliyorsunuz; [onun] parasıyla alınmış kölesiyim.
299. Ne buyurursa ben onu yaparım; zira ben de [onu] şöyle bilirim:
300. Muhammed bütün yaratılmışlardan üstündür; Hakk’ın sevgili kuludur.
301. Gerçi Hakk’ın sevgili kulu çoktur fakat Muhammed Hakk’ın sevgilisidir.
302. Bu sözleri düşmanların hepsi işitti; haset ateşiyle yanıp tutuştu.
303. Ebû Bekir, bu sözleri işitip çok çok, binlerce kez takdir etti.
304. Ey Meysere ne hoş dediniz; son derece güzel, doğru söylediniz.

305. Yüzüñ aķ āferīn ey merd-i ‘ālem
Ki kılduñ düşmenüñ bağr mı pür-ğam

[15b]

306. Yola oldılar andan çün revāne
Varıban kondılar bir hūb mekāna

307. Ki andan gitdiler günlerde bir gün
Ki Buhrā deyrine işdiler çün

308. O deyr içinde bir rāhib var-ıdı
Aña Buhrā-yı rāhib dirler-ıdı

309. Kamu halk an’ şıdıp bilmiş-ıdı²⁷³
Anuñ vaşfı cihāna tolmış-ıdı

310. ‘İbādet eyler-ıdı meskeninde
Ki kâ’im olmuş-ıdı ‘İsî şer’inde²⁷⁴

311. Be-her yevm ahşama dek şâ’im ıdı
Giceler şubha deñlü²⁷⁵ kâ’im-ıdı

312. Anuñ şıki ‘ilm ile ‘ibādet
Okuyup yazmak u halvet riyāzet

313. Meger Tevrāt içinde Muşafâyı
Dağı İncilde hem ol bedr-i ayı

²⁷³ anı: -MK

²⁷⁴ Bu mısra da vezin kusurludur.

²⁷⁵ şubha deñlü: şubh olunca MN

305. Ey âlemin doğru sözlüsü, düşmanın göğsünü gamla doldurduğun için yüzün ak [olsun], âferin!

[15b]

306. Ondan sonra yola koyuldular, bir güzel mekâna varıp konakladılar.

307. Günlerden bir gün oradan ayrılmalarından sonra, Bahira'nın manastırına ulaşınca;

308. O manastır içinde bir rahip vardı; ona Rahip Bahira derlerdi.

309. Bütün halk duyup öğrenmişti; onun vasıfları cihana yayılmıştı.

310. Meskeninde ibadet ederdi; İsa Peygamber'in yolunda giderdi.

311. Her bir gün akşama kadar oruçlu olurdu; geceleri sabaha kadar ibadet ederdi.

312. İlim ve ibadet, okuyup yazmak; yalnız kalmak, halvet ve nefsini köreltmek, riyazet onun işiydi.

313. Meğer Mustafa'yı, o dolunayı, Tevrat'ta da İncil'de de görmüştü.

314. Tamāmet oꞗuyup hem bilmiş-ıdı
Derūndan aña müştāk olmış-ıdı
315. Nice ıdügün/na't-ı şıfātın
Daḡı anuñ güzide mu'cizātın
316. Cihān anuñ içün oldı muḡaḡḡaḡ
Daḡı ḡūr u ḡuşūr cennet-i uçmaḡ²⁷⁶

[16a]

317. Geleceğın daḡı āḡır zamānda
Ola bu ḡalk-ı 'ālem aña bende
318. Ḳamu peygamber anuñ 'izzetıne
Gırđer cennet' anuñ ḡürmetıne²⁷⁷
319. Toğsar Mekke şehrı içre ol māh
Yaqın ḡaldı mu'ayyen oluñ āğāh
320. Ki ḡanda ḡıder-ıse bilgil anı
Ola bir pāre bulut sāyebānı
321. Daḡı kārban-ile hem ḡıdecėğın
Bu yollarda ne ḡıluḡ nıdecėğın
322. Tamāmet 'ilm içinde ḡörmüş-ıdı
Anuñçün aña ḡöñül virmiş-ıdı
323. Münacāt eyleyüp dıdı ilāhı
Ki sensün cümle maḡlūḡuñ penāhı²⁷⁸

²⁷⁶ ḡūr u ḡuşūr cennet-i uçmaḡ: ḡūrı vü ḡaşr-ı cennet uçmaḡ MN

²⁷⁷ Bu mısrada vezin kusurludur.

²⁷⁸ penāhı: ilāhı MN

314. Tamamen okuyup öğrenmişti; onu gönülden arzular olmuştu.
315. Vasıflarının methinin nasıl olduğunu; onun seçkin mucizelerini de [bilirdi].
316. Cihan, muhakkak onun için var oldu; huriler ve köşkler, cennet bahçeleri de.

[16a]

317. Ahir zamanda geldiğinde, bu dünya halkı ona kul, köle olsun.
318. Peygamberlerin tümü onun yüceliğine, onun hürmetine cennete girsinler.
319. O ay, Mekke şehrinde doğacak, belirlenmiş [zamana] az kaldı, uyanık olun.
320. Onu, nereye giderse [başında] bir parça bulut gölgesi olmasından anla.
321. Kervan ile birlikte gideceğini de; bu yollarda ne yapıp ne edeceğini de,
322. Hepsini ilmi ile gördüğünden ona gönül vermişti.
323. Dua edip, İlahi, bütün yaratılmışların sığınacak yeri sensin, dedi.

324. Cemî‘-i kullaruñ ma‘būdısun sen
 Kamu ‘ābidlerüñ maḫşūdısun sen
325. Dikenden gül şadefden dūr virensin
 Kamu ḫalkı murāda irgürensın
326. Bu kemter kılunuñ oldur murādı
 Esirge luṭf idüp bu nā-murādı²⁷⁹
327. Dilærem ol zamāna irgüræsin
 Anuñ maḫbûb cemālin gösteræsin
- [16b]
328. İlāhî sen benî andan ayırma
 Resûli görmeyince cānum alma
329. Benî eyle hem anuñ ümmetinden
 Cüdā eyleme āḫır himmetinden
330. Ger bu ‘ālem ḫalkı dirse şubḫ u şām
 Medḫ olınsa ḫaşre dek olmaz tamām
331. Ger diler işeñ bula cānuñ şafā
 Vır şalavāt ber-Resûl-i Muşţafā
332. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Nebî
 Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Resûlü’r-Raḫme
333. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Kāyyim
 Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Cāmi’

²⁷⁹ idüp bu nā-murādı: it işbu ‘ibādı MN

324. Bütün kulların ibadet ettiği, bütün ibadet edenlerin istediği sensin!
325. Dikenden gül, sedefte inci verensin; bütün halkı muradına erdirensin.
326. Bu hakir kulunun muradı; bu isteğine erişememiş [kulunu] lütfedip esirgemendir.
327. O zamana ulaştırıp, onun sevgili yüzünün güzelliğini göstermeni dilerim.

[16b]

328. Allah'ım sen beni ondan ayırma; Resûlü görmeden canımı alma.
329. Beni onun ümmetine dâhil et; ahir himmetinden, şefaatinde ayırma.
330. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.
331. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.
332. Sana selam olsun ey haber getiren! Sana selam olsun ey rahmet peygamberi!
333. Sana selam olsun ey iyilik yolunda toplayan! Sana selam olsun ey bütün iyilikleri kendisinde toplayan!

334. Çün ol rāhib du‘āyı öyle kıldı
Du‘āsı Hāk katında maqbūl oldu
335. Pes Allāhu Te‘ālā kıldı takdīr
Muḥammedüñ yüzini göre ol pīr
336. Ne vaktin gele Mekke kārbanı
Çıkup şavma‘adan gözlerdi anı
337. Baķıuban göremezdi ol buladı
Zīrā anuñ beşāret-i ol ıdı
338. Yine gırüp ḫalvetine oturup
Kitāblaruñ katma hem getürüp
- [17a]
339. Yine bir yıla dek ‘āşık-ı ḫayrān
Dökerdi gözlerinden yaş ile kan
340. Ki her yıl bızını böyle eyler-ıdı
İlāhī sen müyesser kıl dir-ıdı
341. Bu ḫāl üzre ki otuz yıldan artuķ
Aķardı gözi yaşı selden artuķ
342. Ki her kimse yakın gelse o²⁸⁰ deyre
Gider olsa ticārete ya seyre

²⁸⁰ o: -MK

334. O rahip böyle dua edince, duası Hak katında kabul oldu.
335. Allahu Teâlâ, sonunda o ihtiyarın Muhammed'in yüzünü görmesini takdir etti.
336. Mekke kervanı ne zaman gelecek olsa, hücrelerinden çıkarak onu gözlerdi.
337. Bakıp o bulutu göremezdi; zira onun müjdecisi o buluttu.
338. Yine ibadet odasına girip oturarak, kitaplarını yanına alır;

[17a]

339. Yine bir yıl boyunca tutkun âşık; gözlerinden kanlı yaş dökerdi.
340. Her yıl bunu böyle yapar ve Allah'ım sen [görmeyi] nasip et, derdi.
341. Bu halde otuz yıldan fazla geçirdiğinden; gözünün yaşı selden fazla akardı.
342. Bu manastırın yakınına gelen herkes [ister] ticarete ya da seyahate gidiyor olsa;

343. İnerler*d*i dev*e*sinden atından
Süvār gitmezdi şavma‘a katından
344. K*a*m*u* h*a*lk *a*ña müştāk-*ı*di ey c*ā*n
Velīkin kendözin k*ı*lur*d*i pinh*ā*n
345. Ki h*a*lkdan ‘uzlet *ı*der²⁸¹ kendözi*n*i
Göremez degme kimseler yüz*n*i
346. Kim ird*i*anda Mekke k*ā*rb*ā*nı
Varup bildürdiler Buhrāya *anı*
347. Segirdüp şavma‘a üst*n*e çık*d*i
O gelen k*ā*rb*ā*ndan y*ā*na bak*d*i
348. Görür bir a*k* bulut kim k*ā*rb*ā*nda
Nereye gitse b*ı*le g*ı*der anda
349. Bilür ta*h*k*ı*k ki gelmişdür ol A*h*med
Ki bunda z*ā*hir olmuşdur Mu*h*ammed

[17b]

350. Sevind*ü*ginden *anı*ñ ‘aklı gitdi
Deyirden²⁸² kendözin a*ş*a*ğ*a atdı
351. H*a*kın ism*n*i g*e*türd*i* dil*n*e
H*a*t*ā* gelmedi *anı*ñ bir kıl*n*a
352. Segirdüp k*ā*rb*ā*na karşı vardı
Gelürken k*ā*rb*ā*n h*a*lkı *anı*²⁸³ gördi

²⁸¹ ıder: ıderdi MK

²⁸² deyirden: yirinden MN

²⁸³ k*ā*rb*ā*n h*a*lkı *anı*: k*ā*rb*ā*nın h*a*lkı MK

343. Develerinden, atlarından inerlerdi; manastır yakınından binekle geçmezlerdi.
344. Ey can, bütün halk ona düşküdü; ama o kendini gizlerdi.
345. Kendini halktan uzak tutardı; seçkin kimseler [bile] yüzünü göremezdi.
346. Mekke kervanı oraya ulaşınca; Bahira'ya gidip bunu haber verdiler.
347. Koşup manastırın çatısına çıktı; o gelen kervana doğru baktı.
348. Kervanın üzerinde, kervan nereye gitse onunla birlikte giden bir beyaz bulut gördü.
349. Ahmed'in geldiğini gerçekten anladı, Muhammed burada meydana çıkmıştır.
- [17b]
350. Sevincinden aklı gitti; manastırdan kendini aşağı attı.
351. Hakk'ın ismini diline getirdi; onun bir kılına [bile] zarar gelmedi.
352. Koşarak kervanı karşıladı; [o] gelirken kervanın halkı onu gördü.

353. K̄am^usı atlarından inmiş-*ı*di
Yön^ın/şavma‘aya dutmış-*ı*di
354. Kim*i* s^ürer yüzün toprağ*a* ey yār
K̄am^u el k̄aldurup h̄acet did^ıler
355. Görürler ol ‘azīz^ün geld^üğ^ını
Hem ol dem *anda* h̄āzır olduğ^ını
356. Gelüp bunl*ara* çün vird*i* selāmı
Did*i* iş^ı d^üniz ey h̄āş u ‘āmı
357. Y^ük*i* bund*a* koyup b*ize* gelesiz
Ta‘ām h̄āzırladum gelüp yiyesiz²⁸⁴
358. Did^ıler ey ‘azīz nola varalum
Varup dergāhına yüzler s^ürelüm
359. Ki Buhrā şavma‘aya döndi andan
İrişd*i* şavma‘aya²⁸⁵ şād u h̄andān
360. Nice kurbān kesüp aşlar pişürdi
H̄ağ*a* h̄amd ü şenā d*inde* virdi
- [18a]
361. Hemān-dem indür*ü*ben yükler^ını
Dirüp bir yere cümle varlar^ını
362. K̄umāş beklemege k̄od^ılar ādem
Muḥammed b*ile* k̄alsun d*id*iler hem

²⁸⁴ gelüp yiyesiz: şöyle bilesiz MN

²⁸⁵ şavma‘aya: meskenine MN

353. Hepsi atlarından inmişlerdi; yönlerini manastıra çevirmişlerdi.
354. Ey yar, bazıları yüzünü toprağa sürdü; hepsi el açıp dua etti.
355. O azizin geldiğini ve o vakit orada hazır olduğunu görürler.
356. Gelip bunlara selam verip ey seçkinler ve halk, işitiniz, dedi.
357. Yükü burada bırakıp bize gelin; yemek hazırladım, gelip yiyin.
358. Ey aziz ne olur gelelim; gelip dergâhına yüzler sürelim.
359. Ondan sonra Bahira manastıra döndü; sevinç ve neşeyle manastıra ulaştı.
360. Dilinde Allah'a şükür ve övgü duası; çokça kurban kesip yemekler pişirdi.
- [18a]
361. Yüklerini çabucak indirerek; bütün mallarını bir yere toplayarak;
362. Kumaş beklemeye adam koydular; Muhammed'de birlikte kalsın dediler.

363. Yürüyüp oldılar andan revāne
Ulular şadra geçdi kāmūrāne
364. Ki Buhrā hāzır itmişdi ta‘āmı
Didi kim geldüñüz mi hep tamāmı
365. Ebū Cehl dīdi kim hep geldi²⁸⁶ bunda
Buraya lāyık ādem yokdur anda
366. Ebū Bekir didi kim ey ‘azīzüm
Ki bir yigit kalupdur diñle sözüm
367. Adı anuñ Muḥammed Muştafādur
Yüzin görmek anuñ ‘ayna şafādur
368. Kāmı muzdan anuñ aşı ulıdur
Anuñla hem-dem olmak sevgülüdür
369. İştirdi bu söz Buhrā çü bildi
Muḥammedden yaña hem ‘azmi kıldı
370. Görür ol aq bulut durur²⁸⁷ yerinde
Kumāş tırdı ğı yerin²⁸⁸ üzerinde
371. Hemīn ‘azm eyleyüp seğırtti vardı
Bu kerre²⁸⁹ ol nażar eyledi gördi

[18b]

372. Ki anda gördi serverüñ yüzini
Olup hayrān unuttı kendözini

²⁸⁶ kim hep geldi: hep geldik MK

²⁸⁷ durur: dağı MN

²⁸⁸ yerin: yer MK

²⁸⁹ kerre: kavme MN

363. Sonra yürüyüp yola koyuldular; büyükler başköşeye kuruldu.
364. Bahira yemeği hazır ettiğinde; tamamınız geldiniz mi, dedi.
365. Ebû Cehil hepimiz buraya geldik; orada buraya yakışır adam yoktur, dedi.
366. Ebû Bekir, ey azizim, dinle sözümü, [orada] bir genç kalmıştır, dedi.
367. Onun adı Muhammed Mustafa'dır; onun yüzünü görmek göze safa verir.
368. Onun aslı hepimizden uludur; onunla dost olmak sevilecek bir şeydir.
369. Bahira bu sözü işittiği zaman anladı; Muhammed'e doğru yola çıktı.
370. O beyaz bulutun, kumaşın bulunduğu yerde durduğunu gördü.
371. Hemen gidip koşarak yanına vardı; bu kez bakıp gördü.
- [18b]**
372. Orada [o] ulunun yüzünü görünce; hayran kalıp kendini unuttu.

373. Görür kim berķ urur alınıdak / nūr
Mişāl olmaz añā cennetdek / ħūr
374. Yanāğı ğonca gülden daĥi terdür
Yüz / ğüneş anuñ²⁹⁰ aln / kamerdür
375. Diş / dürdür ruh / yāķūt-ı aĥmer
Söz / sükker leb / dūr āb-ı Kevşer
376. Siyāh ebrūlar / dönmiş hilāle²⁹¹
Did / ler beñzemez ĥadd / ne lāle
377. Gören ‘aynın olur vālih ü ĥayrān
Olur ‘aşķıyla anuñ baĝrı biryān
378. Şanāsın servdür ol ĥadd-i bālā
Muşavver ĥūb yaratmış Ĥaķ Te‘ālā
379. Nerēye uğrasa / d / o server
Ėoķard / hefteye dek misk [ü] ‘anber²⁹²
380. Birazdan ‘aķlın / baş / ma dirdi
Elin öpüp yüzün yüz / me²⁹³ sürdi
381. Did / ey benüm ārzū eyled / ğüm
Gice gündüz yol / n / gözled / ğüm
382. Otuz yıldan ber / ĥasret yaş / mı
Dökerd / gözlerüm ey mihribānum

²⁹⁰ anun: daĥi MK

²⁹¹ hilāle: kemāne MK

²⁹² Matbu nüshada bu beyitten sonra “Hemīn-dem gördi Buĥrā ‘aķlı gitdi/Yine ‘aķlını dirüp ğayret itdi” beyti vardır.

²⁹³ yüzün yüzine: yüzini yire MN

373. Alnındaki nurun şimşek gibi parladığını görür; [güzelliğini anlatmak için] ona cennetteki huriler örnek olmaz.
374. Yanağı gonca gülden bile tazedir; yüzü güneş, alnı da aydır.
375. Dişi incidir, yanağı kırmızı yakut; sözü şeker, dudağı Kevser ırmağı, suyu.
376. Siyah kaşları yaya dönmüş; yanağına lale benzemez dediler.
377. Gözlerini gören şaşırıp hayran olur; onun aşkıyla bağı kebab olur, yanar.
378. O uzun boy[unu] servi sanırsın; Hak Teâlâ güzel bir surette yaratmış.
379. O server nereye uğrasa; [orası bir dahaki] haftaya kadar misk ve amber kokardı.
380. Biraz sonra aklını başına topladı; elini öpüp yüzünü yüzüne sürdü.
381. Ey benim arzu ettiğim, gece gündüz yolunu gözlediğim, dedi.
382. Ey sevgili, dost otuz yıldan beri gözlerim hasret yaşını dökerdi.

[19a]

383. Senüñ ‘aşkıñla geçmişdür bu ‘ömrüm
Senüñ şevküñle devr ıder zamānum
384. Bi-ḥamdillāh müyesser oldu āḥir
Bī-çāre bülbüle sen gülsitānum
385. Giceler şubḥa deñlŭ ḥasretüñle
Erđür taşları āh [u] fiğānum
386. Tazarru’lar kılup dergāh-ı Ḥaḫdan
Senüñ dīdāruñ-ıdi ārzūmānum
387. Eger yazarlar-ıse āh u zārum
Qalem şerḥ eylemezdi²⁹⁴ dāsītānum
388. Kitāblarda okuyup bilmiş-ıdüm
Senüñ evşāfuñ ey Fahr-i cihānum
389. Bu şi’r-i okuyup dıdıkim ey yār
Senüñçündür bu ḥidmetler ne kim var
390. Muḥammedüñ elin elne aldı
Hemān-dem toğrı şavma‘aya geldi
391. Qamıñuñ üzerinde kıldı taqđīm
Ebū Cehil diledimen‘ ideyim

²⁹⁴ eylemezdi: eylemez MK

[19a]

383. Bu ömrüm senin aşkınla geçmiştir; zamanım senin arzunla geçer.
384. Allah'a hamd olsun, sonunda çaresiz bülbüle sen gül bahçesi nasip oldu.
385. Geceler sabaha kadar hasretinle; ahım ve inleyişim taşları eritir.
386. Yalvarıp yakarıp Hakk'ın dergâhından istediğim, senin yüzündü.
387. Eğer ahımı ve inlememi yazarlarsa; destanımı kalem yazamaz, anlatamaz.
388. Ey cihanın övüncü, senin vasıflarını, kitaplardan okuyup öğrenmişim.
389. Ey yâr, bu şiiri okuyup var olan bu hizmetlerin hepsi senin içindir, dedi.
390. Muhammed'in elini eline aldı; çabucak manastıra doğru geldi.
391. Herkesten üstün tuttu [başköşeye oturttu]; Ebû Cehil [onu] engellemek istedi.

392. Did*i*/Buhrā añ*a* kim ne sözüñ var
Ki söylemege ey la'în [ü] murdār

393. Hıtāb *ı*düp did*i*/diñlen bu sözi
Ki da'vet eylemşem cümleñüzi

[19b]

394. Muḥammed *ı*çün olmışdur ziyāfet
Ben itmezdüm size zerrece rağbet

395. Daḥ*i* ben böyle *ı*derdüm şehādet
Muḥammeddür aşıl ehl-i sa'ādet

396. Bilün āḥir zamān peygamber *ı*dür
Daḥ*i* cümle nebīler server *ı*dür

397. Bunuñ yüz*i* şuy*a* kā'inātı
Hudā ḥalk eylemişdür mümkinātı

398. Eger bu olmasaydı olmaz-*ı*di
Cihā*a* cinn ü ādem gelmez-*ı*di

399. Bu sözi böyle d*ı*di vü tırdı²⁹⁵
Varup bu ḥalka tiz ni'met getürdi

400. Yenildi*i* vü içildi*i* dürlü ni'met
Du'ā kılındı vü tağıldı şoḥbet

²⁹⁵ Bu mısradā vezin kusurludur.

392. Bahira ona, ey lanetli ve murdar! Söyleyecek ne sözün var, dedi.

393. Hitap edip bu sözü dinleyin dedi: Hepinizi davet ettim,

[19b]

394. ziyafet, Muhammed için olmuştur, [yoksa] ben size zerre kadar önem vermezdim.

395. Ben böyle şehadet ederdim: Asıl saadet ehli Muhammed'dir.

396. Bilin, ahir zaman peygamberidir; bütün nebilerin de başıdır.

397. Hüdâ, kâinatı, bütün varlıkları, bunun yüzü suyu hürmetine yaratmıştır.

398. Eğer bu olmasaydı olmazdı; cihana cin ve insan gelmezdi.

399. Bu sözü böyle dedi ve ayağa kalktı; gidip hemen bu topluluğa yemek getirdi.

400. Çeşitli nimetler yenildi ve içildi; dua edildi ve sohbet dağıldı.

401. Tırı gelüp 'icāzet dledler
Hemīşe himmetüñ olsun didler
402. Tırup Muḥammedi gönderivirdi
Yine tekrār yüzün yerlere sürdi
403. Budur senden dilegüm yā Muḥammed
Kaçan kim saña irşür nübüvvet
404. Beni de ümmetüñden eyleyesin
Yarın şefā'atüñle toylayasın
- [20a]
405. Şükürler eyleyüp dādi ki ey mäh
Murāda irmişem el-ḥamdü lillāh
406. Tażarru'lar ile ayrıldı Buḥrā
Fiğānından tölardı tağ²⁹⁶ u şahrā
407. Ger bu 'ālem ḥalkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olınsa ḥaşre dek olmaz tamām
408. Ger diler işeñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Resül-i Muşţafā
409. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Muḫtefī
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Muḫaffī
410. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Resülü'l-Melāḫim
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Resülü'r-Raḫāti

²⁹⁶ tağ: kūh MN

401. Gelerek izin istediler; her zaman ihsanın, himmetin olsun dediler.
402. [Rahip Bahira] ayağa kalkıp Muhammed'i gönderiverdi, tekrar yüzünü yerlere sürdü.
403. Ey Muhammed senden dileğim budur; sana ne zaman peygamberlik gelirse;
404. Beni de ümmetinden eyle; yarın şefaatinle ağırla.

[20a]

405. Şükürler edip; ey ay, Allah'a hamd olsun, muradıma erdim, dedi.
406. Bahira yakarışlarla ayrıldı; dağ ve çöl, figanıyla dolardı.
407. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.
408. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.
409. Sana selam olsun ey nebilerin sonuncusu! Sana selam olsun ey takib eden, sonradan gelen!
410. Sana selam olsun ey savaş peygamberi! Sana selam olsun rahata ve huzura kavuşturan!

411. Çü yola kârbân oldı revâne
Yine at çekdiler Fahr-i cihāna
412. Bular günlerde bir gün irdi Şāma
Haber işdi cümle hāş u ‘āma
413. Çıkıuban ehl-i Şām karşıladılar
Size Allāh mu‘īn olsun didler
414. Varup hānlara kondılar tamāmı
Otalar tutdılar hep hāş u ‘āmı
415. Şu deñlü fā’ide itdi ki bunlar
Kimesne görmemişdür şöyle kim var²⁹⁷
- [20b]
416. Didler kim gelürüz bunda biz çok
Ki böyle fā’ide itdügümüz yok
417. Ebū²⁹⁸ Bekr dādi Meysere ey cān
Muhammed hizmetdür [bil] bu ihsān
418. Didı Meysere gerçek söyledimüz
Muhaqqakdur anı kim siz didimüz
419. Ki ben benı bilelden beri ey şāh
Ticārete gelürem bunda her gāh

²⁹⁷ Metinde “kimesneler” şeklinde yazılan kelimenin çoğul eki vezin gereği kaldırılmıştır.

²⁹⁸ Ebū: bū MK

411. Kervan yola koyulduğunda, yine cihanın övüncünün atını hazır ettiler.
412. Bunlar günlerden bir gün Şam'a ulaştı; zengin fakir herkese haber ulaştı.
413. Çıkıp Şam ehli [onları] karşıladı; Allah yardımcınız olsun dediler.
414. Hepsi gidip hanlara yerleştiler; zengin fakir hepsi oda tuttu.
415. Kimsenin görmediği çoklukta mal kadar kâr ettiler.

[20b]

416. Buraya biz çok geliriz, ama böyle kâr ettiğimiz, yok dediler.
417. Ey can, Ebû Bekir Meysere'ye, bu ihsan Muhammed'in himmetidir, dedi.
418. Meysere, gerçek söylediniz, onu siz söylediyse doğrudur, dedi.
419. Ey şah, kendimi bildiğimden beri; her zaman buraya ticaret için gelirim.

420. Ki böyle fâ'id*e* görmiş deg*ü*lem
Bu şüh sırım*a* ırmış deg*ü*lem
421. Hadīcenüñ hisābsız oldu mālī
Sev'nüp Meysere buld*ı* kemālī
422. Cehūdlaruñ meger bayramı²⁹⁹ geldi
Şehirden kāmular*ı* taşra oldu
423. Bular bir ulu şahrāya tonandı
Tenefler kırılıp kandīl uyandı
424. Didler gelüñüz biz de varalum
Nices*i* bayram iderler görölüm
425. Bū Bekrle Meysere [vü] Ebū Süfyān
Ki Mekke ulular*ı* cümle 'ayān
426. Muḥammed*i* bile aldılar ey yār
Varalar seyr için ol g*ı*ce bunlar

[21a]

427. Görürler ki kām*u* yiyüp iherler
Ki bunlar üstine şağ*ı* şaçarlar
428. Olar odlar yakup secde iderler
Ki bunlar adına Mecūsī dirler

²⁹⁹ bayramı: bed nāmı MN

420. Böyle kâr görmediğim için bu işin sırrına ermiş değilim.
421. Hatice'nin malı sayılamayacak kadar çok oldu; Meysere'nin sevinci mükemmeldi.
422. Meğer Yahudilerin bayramıydı; hepsi şehrin dışına çıktı.
423. Bunlar bir büyük sahraya toplandı; çadırlar kurulup, kandil yakıldı.
424. Geliniz, biz de gidelim dediler; nasıl bayram ederler görelim.
425. Ebû Bekir'le Meysere ve Ebû Süfyan; Mekke uluları ve bütün ileri gelenler,
426. Ey yar, Muhammed'i de yanlarına aldılar; o gece bunları seyretmek için vardılar.
- [21a]
427. Görürler ki hepsi yiyip içerler; üstlerine saçı saçarlar.
428. Onlar ateş yakıp secde ettikleri için bunların adına Mecusi derler.

429. amııı/yıüü üü řād u ħandān
Kim/i mest kīmi serĥoř kīmi ĥayrān

430. Muĥammed Muřtafā ĥün bımı ģördi
Ki bir kez bunlar a ĥarřu ourdu

431. amımuñ ol sā'at söyüñdi odı³⁰⁰
Nıcenüñ ĥorĥusundan şındı ödi

432. Nıe kim ceĥd idüü yaamadılar
Bıe bu ne muřībetdür didler

433. Ol itlerüñ var-ıdı bir ulısı
amımuñ iĥtiyārı sevgülüıı

434. Didler bıze bildür bu ne ĥāldür
Bu işde cümlemüz hep bı-mecāldür

435. Did/i kim Mekke ĥavmııı bulıñuz
Muĥammed bunlaruñladur bııñüz

436. Gelecekdür zıırā āĥır zamānda
Gele hem kārban ĥavmiyle bunda

437. Muĥammedüñ geleceği zamānı
İrişmişdür budur anuñ niřānı

[21b]

438. Naşar ırdi ĥü putlara yaın
Söyündi odı ĥandıllere bıın

³⁰⁰ Bu mısradā vezin kusurludur.

429. Hepsi yiyip içip mutlu ve neşeli, kimi kendinden geçmiş, kimi sarhoş, kimi şaşırıp kalmış.
430. Muhammed Mustafa bunu görünce; bir kez bunlara karşı okudu.
431. Hepsinin o an ateşi söndü; çoklarının korkudan ödü koptu.
432. Çok uğraşıp [ateşi] yakamadılar; bre bu musibettir, dediler.
433. O itlerin bir ulusu vardı; hepsinin yaşça büyüğü, sevgilisi
434. Bu ne haldir, bize bildir, bu işte hepimiz güçsüzüz, dediler.
435. Mekke kavmini bulunuz; Muhammed bunlarla beraberdir, biliniz, dedi.
436. Zira ahir zamanda gelecektir; kervan halkıyla buraya gelmiş [olabilir].
437. Muhammed'in geleceği zaman gelip çatmıştır; bunlar onun işareti.
- [21b]
438. Putlara doğru baktı; bakın, kandillerin ateşi söndü.

439. Bil^ñüz kim cihāna ol gel^şer
 Kamu dīnleri hep bāıl kıl^şar
440. Nişānın dīyüvirdi bir bir anuñ
 Didi ol bundadur taḥkīk inanuñ
441. Anuñ ḥukmī tuta cümle cihānı
 Müsaḥḥar eyleye kevn ü mekānı
442. Ki ‘asker cem’ idüp kılıç çeke ol
 Nice başlar kesüp kanlar dök^e ol
443. Bu sözl^eri işitdi çün ol itler
 Aradı Mekke kavmⁱni pelīdler
444. Be-ğāyet Meyser^eye korku düşdi
 Ebū Bekre daḥi ḥavfı irişdi
445. Alup Meys^ere ol Faḥr-i cihānı
 Ki cübbe altına sakladı anı
446. Be-ğāyet cehd idüp bulamadılar
 Ki kanda dūgün bilemediler
447. O gⁱce kārban oldı revāne
 Güneş toğuncaya dek bu cihāna
448. Bular kaṭ[’] eylediler bir konaḡ yir
 Selāmet kurtulup anda yigid pīr³⁰¹

³⁰¹ yigid pīr: yigit-ber [?] MK

439. Dünyaya o gelecek biliniz; bütün dinleri batıl kılacak.
440. Onun [dünyaya gelişinin] işaretlerini bir bir söyleyiverdi; o hakikaten burdadır inanın, dedi.
441. Bütün dünyayı onun hükmü kaplayacak, kâinatı ele geçirecek.
442. O, asker toplayıp kılıç çekecek; çok başlar kesip, kanlar dökecek.
443. O itler, aşağılık kimseler, bu sözleri işitince, Mekke kavmini aradı.
444. Meysere'nin [içine] korku düştü; Ebû Bekir'e de kaygısı erişti.
445. Meysere, o cihanın övücünü alıp onu cübbe altına sakladı.
446. Çok gayret edip bulamadıklarından, nerede olduğunu bilemediler.
447. O gece kervan yola koyuldu; bu dünyaya güneş doğana kadar, sabaha kadar [gittiler].
448. Yaşlı genç, selamete erip kurtuluncaya kadar, bunlar bir konak yer geçtiler.

[22a]

449. Yürüdüler kamsı / kona g öçe
Cemî'an şād u handān y iye i çe
450. Yakın kalmışdı Mekke üç³⁰² konak yir
Neler k ılur görüñ ol Hayy u Kādir
451. Kamsı Mekke ulular ı dirildi
Ki cümle Meyser e kat ma geldi
452. Kaçan kim ol yere gelseler ey yār
Şalarlar buradan müjdeci bunlar
453. Ki Meyser e kalem ald ı el ne
Getürd i Allāh ad m ı dil ne
454. Hadice hatuna tiz yazdı nāme³⁰³
Ne gün i v arup ird üg m i Şāma
455. Dağ i Buhrā hikāyātın tamāmı
Nice konuklad u ğ in hāş u 'āmı
456. Bu seferde dağ i hem kārbanuñ
Nices i fā'ide itd ü ğ in anuñ
457. Dağ i hem ol cehūdlar bayramında
Did i hem³⁰⁴ nāces i olmuşdur anda

³⁰² üç: bir MN

³⁰³ yazdı nāme: nāme yazdı MK

³⁰⁴ hem: -MK

[22a]

449. Tamamı dura kalka, hep beraber sevinç ve neşeyle, yiyip içerek yürüdüler.
450. Mekke'ye üç konaklama yeri [kadar] yakın [mesafe] kalmıştı; o Hayy ve Kadir olan Allah, neler yapar, görün.
451. Bütün Mekke uluları toplandı; hepsi Meysere'nin yanına geldi.
452. Ey yar, bunlar ne zaman o yere gelseler; buradan müjdecî gönderir[di].
453. Meysere, Allah'ın adını anarak kalemi eline aldı.
454. Hatice Hatun'a hemen mektup yazdı; Şam'a hangi gün varıp eriştiğini,
455. Bahira hikâyesinin tamamını, [Bahira'nın] zengin ve fakir, herkesi nasıl ağırladığını da,
456. Onun (peygamberin) bu yolculuk ve kervan için, nasıl yarar sağladığını,
457. Hem de Yahudilerin bayramında, orada neler neler olduğunu,

458. Nices*i* olmuş-*di* yazdı bir bir
Ne kim olmuşdı *an*ı kıldı takrîr

459. Did*i* kim ey ulular diñleñüz siz³⁰⁵
Ki müjdec*i* kim*i* gönderelüm biz

[22b]

460. Didler kim emir fermân senüñdür
Aşıl māl ü metā‘ kârbân³⁰⁶ senüñdür

461. Did*i* kim ben revā gördüm Muḥammed
Varup müjdeleye vü g*ı*ye hil’at

462. K*ı*am*ı*sından Muḥammede revādur
Ki evlād-ı Ḥalîl-i Muştafādur

463. Ebū Cehl [ü] Ebū Leheb işitdi
İkisi da[h*ı*] ta‘nlı sözler itdi

464. Didler bu sözüñ h*ı*ç aşı yokdur
Cilasunlar bu ‘asker içre çokdur

465. Did üg*ü*ñüz kiş*i* yolı ne b*ı*lür
Yarım mîl gitmeden yolı yañlır

466. Ol aşıl k*ı*ş*i* h*ı*ç *an*ı ider mi
Gice *de* turup yola gider mi

467. İşitdi Meyser*e* d*ı*di ki vallāh
Ümîdüm bu durur şaklaya Allāh

³⁰⁵ siz: söz MN

³⁰⁶ Aşıl māl ü metā‘ kârbân: metā‘-ı kârbân cümle MN

458. Nasıl olduğunu bir bir yazdı; ne olduysa onu anlattı.

459. Ey ulular, dinleyiniz, müjdeci olarak kimi gönderelim, dedi.

[22b]

460. Emir ferman senindir, asıl mal mülk, kervan senindir, dediler.

461. Ben Muhammed'i uygun gördüm; gidip müjdelesin ve kaftan giysin.

462. Herkesten çok Muhammed'e yakışır çünkü [o] seçkin Halil neslindendir.

463. Ebû Cehil ve Ebû Leheb [bunu] duyunca, ikisi de alaylı sözler etti.

464. Bu sözün hiç aslı yoktur; bu er[ler] içinde kahraman çoktur.

465. Deddiğiniz kişi yolu ne bilir! Yarım mil gitmeden yolu şaşırır.

466. O asil insan hiç bunu yapar mı? Geceleyin kalkıp yola gider mi?

467. Meysere [bunları] işitip vallahi ümidim Allah'ın onu korumasıdır, dedi.

468. Hüdā şaşırma^{ya} yolından anı
Selāmet ilte ol Faḥr-i cihānı

469. Getürüp virdi³⁰⁷ nāmey*i* el*me*
Hüdā irsāl id*e* Mekke yol*ma*

470. İdüp cehd*i* oluñ yola³⁰⁸ revāne
Ki d*idi* şubḥa degin y*ür*i v*ara*

[23a]

471. Hemān uyḥ*uy*ı terk *ı*düp gidesiz³⁰⁹
Şu³¹⁰ nāmey*i* Hadīceye viresiz³¹¹

472. Bilüp sağl*ı*ğumuz*ı* oluban şād
Ola hem ḳalbi anuñ ḡamdan āzād

473. Gir*ü* mektüb alup b*ize* gelesiz
Ki yolda b*ize* ḳarşu g*e*tür*es*iz

474. Ger bu ‘ālem ḥalkı dir*e* şubḥ u şām
Medḥ olins*a* ḥaşre dek olmaz tamām

475. Ger diler işeñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Resül-i Muştafā

476. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Kāmil
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā İklīl

477. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Müddeşşir
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Müzzemmil

³⁰⁷ getürüp virdi: getürdi virdi ol MK

³⁰⁸ yola: didi MN

³⁰⁹ gidesiz: gidesin MK

³¹⁰ şu: -MK

³¹¹ viresiz: iltesin MK

468. Allah onu yolundan şaşırtmasın; cihanın övüncünü selametle ulaştırсын.
469. O mektubu getirip eline verdi; Allah Mekke yoluna ulaştırсын [dedi].
470. Varmak için sabaha kadar yürüyeceğinizden, [bir an önce] yola çıkmak için gayret edin.

[23a]

471. Hemen uyumayı bırakıp git [yola çık] bu mektubu Hatice'ye ulaştır.
472. Sağ salim olduğumuzu öğrenince mutlu olup kalbi de ferahlasın.
473. Mektubu alıp geri bize gelin, yolda bize ulaştırın.
474. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.
475. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.
476. Sana selam olsun ey olgunluğa erişen! Sana selam olsun ey baş tacı!
477. Sana selam olsun ey örtüsüne bürünen! Sana selam olsun ey kıyafetine bürünen!

fāilātün/ fāilātün/ fāilün

478. Seyyid-i ‘ālem Muḥammed ol gice
‘Azm-i Mekke kıldı gitdi ol gice

479. Tiz hecīn ḥāzırılayup [kim] dıdiler
Muştafāyı müjdecı gönderdiler³¹²

480. Gıder ĩken gözine uyḡu gelür
Ya’nı kim ğaflet añıa fırsat bulur³¹³

481. Devenün yularuna yapışup ol
Yoldan raḡ yıre iltür ol fużül

[23b]

482. Haḡ Te‘ālā emr ider Cebrā’ile
Deveyı dıdı getür toḡrı yola

483. Ol sā‘atde indi Cibrıl-i Emīn
Deveyı yolma götürdi emīn³¹⁴

484. Çün o yırıldı daḡı uyanmadı³¹⁵
Kendüsını yoldan azdum şanmadı³¹⁶

485. Sen uyurken toḡrı yola getüren
Nıce dürlü müşkil şın bıtüren

486. Sen yetīm-ıken saña iḥsān iden
İki cihāna seni sultān iden

³¹² Bu beyit matbu nüshada bulunmamaktadır.

³¹³ ğaflet añıa fırsat bulur: uyḡusı gelüp ol uyur MN

³¹⁴ emīn: hemīn MN

³¹⁵ daḡı uyanmadı: hem daḡı uymadın MK

³¹⁶ şanmadı: şanmadın MK

478. Âlemin efendisi o gece, Mekke’ye doğru gitmek için yola çıktı.
479. Çabucak deve[sinin] hazırlanmasını söylediler, Mustafâ’yı müjdecî gönderdiler.
480. Yolculuk sırasında uyku bastırır, gözleri uykudan [kapanır.]
481. O, devenin yularına yapışır; o yol bilmez [deve] onu yoldan uzak yere götürür.

[23b]

482. Hak Teâlâ Cebrâîl’e “Deveyi doğru yola götür” diye emreder.
483. Cebrail, o anda inerek deveyi hemen doğru yola çevirdi.
484. O, ne uyuduğunu ne de yoldan çıktığını anladı.
485. Sen uyurken doğru yola getiren, birçok türlü zorluğu kolaylaştıran;
486. Sen yetimken, sana iyiliklerde bulunan; iki cihana seni sultan eden;

487. Ümmet *im̃i* hep saña bağışladum
Yā Muḥammed gör ne iḥsān işledüm
488. Ümmetüñden şöyle kim bir kimsenüñ
‘Ömri yetmiş yıl ḍalāletde anuñ
489. Geçse hergiz ḥayr ‘amel işlēmese
Āḥiret-çün fikr idüp ḡam yānese
490. ‘Ākıbet suçlarına ikrār idüp
Cān u dilden tevbe istiḡfār idüp
491. Dāse kim yā Rabbi şıḡındum saña
Derd-mendüm ya‘nī dermān it baña
492. Şuçını bağışlayup rahmet kılam
Āḥiretde meskenin cennet kılam

[24a]

493. Biz gelelüm yāne söz evveline
Gitdi deve yāne toḡrı yolına
494. Ḥaḵ Te‘ālā emri ile pes i cān
Ol sā‘atde Mekkeye irdi hemān
495. Ḥadīcenüñ diñle imdi ḥālını³¹⁷
Kimseye bildürmed i ahvālını
496. Şöyle kim müştāk [u] sergerdān idi
Aḡlamakdan gözleri giryān idi

³¹⁷ Bu mısradaki vezin kusurludur.

487. Ey Muhammed [sana] ne ihsan verdiğimi gör; ümmetini hep senin hürmetine bağışladım.
488. Ümmetinden bir kimsenin ömrü yetmiş yıl doğru yoldan ayrı
489. geçse; asla hayırlı amel işlemese, ahireti düşünüp sıkıntı etmeden [yaşasa],
490. Sonunda, suçlarını kabullenip, bütün samimiyetiyle tövbe edip bağışlanma dileyerek,
491. Ey Rabbim! Sana sığındım; dert sahibiyim, bana derman ol, dese;
492. Suçunu bağışlayıp affedeyim; ahirette mekânını cennet eyleyeyim.
- [24a]**
493. Biz yine sözün öncesine gelelim; deve yine doğru yoluna gitti.
494. Ey can! Sonuç olarak, Hak Teâlâ'nın emri ile hemen o anda Mekke'ye ulaştı.
495. Şimdi Hatice'nin halini dinle. O durumundan kimseyi haberdar etmedi.
496. O, arzudan başı dönmüş halde, gözleri yaşlı, ağlıyordu.

497. Gözlerinden dā'imā dōkerdi yaş
Ağlaşurlardı aña kıl k̄aravaş
498. Dir id/kim müjdec i geldüğini
Müjdeleyüp baña bildürse anı
499. Ben anı 'ālemden³¹⁸ āzād ıleyüm
Dağı çok nesne virüp şād ıleyüm
500. Şubh u şām bekler id/cāriyeler
Gice nevbetle uyurlardı bular
501. Çün irişdi anda ol dem Muştafā
Ol yüz i gül alnı ay bedr-i şafā
502. İki cāriye uyanıkdı hemān
Hādīceye müjdeledi şādumān
503. Çün Hādīce ısidüben şād olur
Açıluban gül yüz i handān olur

[24b]

504. Emr ider hādimlerne tiz varın
Müjdeciyi hāş oṭaya kondurın
505. K̄oşuşup hādım ü bevvāb vardılar
Ta'zīm-le oṭaya kondurdılar

³¹⁸ 'ālemden: mālumdan MN

497. Gözlerinden daima yaş dökerdi; hizmetçi ve yardımcıları da onun için ağlaşırdı.
498. [Şöyle] derdi: Kim müjdecinin geldiğini bana müjdeleyip haber verirse,
499. Ben onu dünyadan, [bütün sıkıntılardan] kurtarayım; çok mal verip memnun edeyim.
500. Cariyeler sabah akşam beklerdi; gece yeniden uyurlardı.
501. O gül yüzlü, ay [gibi parlak] alınlı safa dolunayı Mustafa, oraya ulaştığında,
502. İki cariye, uyanık olduğundan, hemen Hatice'ye sevinçle müjdeledi.
503. Hatice [bunu] işitince sevinir, yüzü gül gibi açılıp güler.
- [24b]
504. Hizmetçilere hemen gidin, müjdeciyi has odaya alın, diye emreder.
505. Hizmetçiler ve kapıcılar koşuşup giderek [onu] saygı ile odaya aldılar.

506. Gördiler kim gelen Muḥammed Emīn³¹⁹
Ḥadīceye anı dādlar hemīn

507. Çün Muḥammed geldügin işitdi ol
Şād oluban kendözinden gitdi ol

508. Çün Ḥadīce gördi geldī Muṣṭafā
Şād u ḥandān oldı gāyet pür-şafā

509. Ḥādīm aldī nāmeyi iltđī añā
Okudī vü şükr idüp kaldī tañā

510. Nāmeyī çünkim okudī bildi ol
Ḥālīka yüz biñ şükürler kıldı ol

511. Nāce ta'zīm itdügin Buḥrā añā
Hem şehādet itdügin öñden şoñā

512. Dādi varuñ eydüñüz Muḥammede
Ol ḥabīb ü ol ṭabībüm Aḥmede

513. Kārbāndan ḳaṅgı gün ayrıldı ol
Anı bildirsün bize ol pür-uşul

514. O sālāt ḥādīm varup şordī revān
Kārbāndan ḳaṅgı gün gitdüñ i cān

[25a]

515. Dir Muḥammed kim bu gāce gelmişem
Üç³²⁰ sālāt geçdügi dem 'azm itmişem

³¹⁹ Bu mısradā vezin kusurludur.

³²⁰ üç: -MK

506. Gelenin Muhammed Emin olduğunu görünce, bunu hemen Hatice'ye bildirdiler.
507. O, Muhammed'in geldiğini duyunca, sevinçten kendini kaybetti.
508. Hatice, Mustafa'nın geldiğini görünce, mutluluk ve sevinçle safa ile doldu.
509. Hizmetçi mektubu aldı ona verdi; [Hatice mektubu] okudu ve şükredip hayret içinde kaldı.
510. O, mektubu okuduğunda öğrendikleri için yaratana yüz bin [defa] şükretti.
511. Bahira'nın ona nasıl saygı duyduğunu, başından sonuna kadar inandığını [öğrendi].
512. O habibim ve tabibim Ahmed'e, Muhammed'e gidip söyleyiniz:
513. O soylu, kervandan hangi gün ayrıldığını bize bildirsin.
514. Hizmetçi hemen gidip "ey can, kervandan hangi gün ayrıldın?" diye sordu.
- [25a]
515. Muhammed, bu gece, saati[?] geçtiği zaman yola çıktığını söyler.

516. Didi hâdim bu gice çıkmış i yâr
Üç sā‘at geçdügi dem olmuş süvâr
517. Didi kim kalmadı şekkim yâ İlâh
Budur ol ki cihānda pādişâh
518. Bu durur Tivrâtda vü İncilde ol
Hâtemü’n-Nebî Muhammed[u‘r-] Resûl
519. Çeşnigirlere buyurdu ol nigâr
Tîz ta‘âm hâzır idün didi³²¹ i yâr
520. Pes ta‘âm çekildi anda yâdiler
Şoñunda el-hamdu lillâh didiler³²²
521. Bir ağır bahâlî kâfdan virdiler
Muşafânuñ egnine giydürdiler
522. Didi gâder mäsün ol cânâneye
Kârbāna yâ sa‘âdet hâneye
523. Didi kim ben kârbāna gâderem
Nāme yazsunlar varup³²³ ‘arz âderem
524. Nāmeyî yazdı Hādîce ol zamân
Virdiler Muhammede oldı revân

[25b]

525. Kârbāndan yaña çün ‘azm eyledi
Derd-ile bir kerre yâ Allāh didi

³²¹ didi: -MK

³²² Bu mısradā vezin kusurludur.

³²³ varup: varır MN

516. Hizmetçi, ey yar, bu gece çıkmış, yola çıkalı üç saat olmuş, dedi.
517. Hatice, ey Allahım, şüphem kalmadı, o iki cihan padişahı budur, dedi.
518. O Tevrat'ta ve İncil'de [adı geçen] nebilerin sonuncusu, resul Muhammed budur.
519. O resim gibi güzel, aşçılarına, hemen yemek hazırlayın diye buyurdu.
520. Ondan sonra, yemekler hazırlandı, yediler ve sonunda Allah'a şükrettiler.
521. Bir kıymetli, pahalı kaftan verdiler; Mustafa'nın sırtına giydirdiler.
522. "O sevgiliye, saadet yuvasına mı, yoksa kervana mı gidersin?" dedi.
523. Ben kervana giderim; mektup yazsınlar, gidip arz edeyim, dedi.
524. Hatice'nin mektubunu yazıp Muhammed'e verdiklerinde o, yola koyuldu.
- [25b]
525. Kervana doğru gitmek için yola çıktı; dertle bir defa "Yâ Allah" dedi.

526. Hâk Te'âlâ emr-ile bil i yâr
Şubh-ı şâdık olmadın ol merd-i kâr³²⁴
527. Ol konağda kârbāna irdi ol
Dostlar ı şād oldu düşmān ı melûl
528. Uyanup kalkmış-id ı hep tâcirān³²⁵
Yüklerini yüklediler³²⁶ şādumān
529. Gördiler kim ol Muḥammed Muştafâ
Karşudan [kim] geliyor ol pür-şafâ
530. Ebû Cehl [ü] Ebû Leheb şād olup
Ta'n iderler kâhḳaha ıe gülüp
531. Dîmedik mî biz saña yâ Meysere
Yâ nic'âdem gönderürseñüz göre
532. Yoldan azmıŝ bu gice yol bulmamıŝ
Ne yire varacağ m ı bilmemiŝ
533. Geliyor[d]ur bir haber şoruñ aña
Bu muşîbetler sehel işdür aña
534. Meysere bu sözleri işitdi çün
Düşmenüñ ta'nından old ı bağı hûn
535. Pes Ebû Bekir dağ ı old ı melûl
Ol sâ'at içinde ird ı pür-uşûl

³²⁴ ol merd-i kâr: bil i yâr MK

³²⁵ tâcirān: kârbān MN

³²⁶ yüklerini yüklediler: yüklerin yükledirlerdi MK

526. Ey yar bil [ki] Hak Teâlâ'nın emriyle tan yeri ağarmadan
527. O konakta kervana ulaştı, dostları memnun oldu, düşmanları üzüldü.
528. Bütün tacirler uyanıp kalkmış, mutlu bir şekilde mallarını [bineklere] yükletiyorlardı.
529. O safa dolu Muhammed Mustafa'nın karşıdan geldiğini gördüler.
530. Ebû Cehil ve Ebû Leheb, memnun olup, kahkaha ile gülerek ayıplar.
531. Ey Meysere, biz sana demedik mi? Nasıl adam göndermişsiniz, görün!
532. Bu gece yolu bulamayıp yoldan sapmış; nereye varacağını bilememiş.
533. Geliyor, bir haber sorun; ona bu musibetler pek kolay iştir.
534. Meysere, bu sözleri işitince, düşmanın ayıplamasından içi kan ağladı.
535. Sonra Ebû Bekir de üzüldü; [O] soylu, o anda [yanlarına] geldi.

536. İre gelüp bunlar*a* vird*i* selām
Pes selāmın aldı andan hāş u ‘ām

[26a]

537. Gördiler egn*ne* geymiş hıl‘ati
Devlet*i*pāyende vü hem tal‘ati

538. Şundı Meysereye nāmey*i* o şāh
Gulğule düşd*i* bu halk içre nā-gāh³²⁷

539. Meysere nāme okıdı bildiler
Cümle halk bu işe hayrān kaldılar

540. Gördiler kim bu cevāb Hādīcenüñ
Bildiler kim mühr anuñdur haṭ anuñ³²⁸

541. Ebū Bekr [ü] Meysere şād oldılar
Bıdūr Allāhuñ habībi dādiler

542. Ebū Cehl [u] Ebū Leheb oldılar
Hōr u zelīl³²⁹ nās katında kaldılar

543. Dādiler bu cādūlukdur bil ‘ayān
Pes üç günlük yolu bir günde revān³³⁰

544. Vāruban hem gārü gelmek ola mı
Bıdı ‘ālemde kimesne kıla mı

³²⁷ Bu mısradaki vezin kusurludur.

³²⁸ Bu beyit matbu nüshada: “Gördiler kim mühr anuñdur haṭ anuñ/Ebū Bekir gördiler kim bu cevāb Hādīcenüñ” şeklindedir.

³²⁹ u zelīl: oluban MN

³³⁰ Bu mısradaki vezin kusurludur.

536. Ulaşınca gelip bunlara selam verdi; sonra soylu-halk herkes selamını aldı.

[26a]

537. Sırtına kaftan giydiğini, talihinin ve güzelliğinin de yerinde [olduğunu] gördüler.

538. O şah, mektubu Meysere'ye sunduğunda, birdenbire her ağızdan bir ses çıktı.

539. Meysere mektubu okudu ve [herkes ne olduğunu] anladı; bütün halk bu işe şaşırdı.

540. Bu cevabın Hatice'ye ait olduğunu gördüler; mührün de yazının da onun [olduğunu] anladılar.

541. Ebû Bekir ve Meysere sevinerek, Allah'ın habibi budur, dediler.

542. Ebû Cehil ve Ebû Leheb, insan[ların] huzurunda değersiz ve aşığılık duruma düştüler.

543. Bu apaçık sihirbazlıktır. Üç günlük yolu bir günde gitmek,

544. hem de gidip geri gelmek olur mu? Bunu dünyada [bir] kimse yapabilir mi?

545. Ger bu ‘ālem halkı dirse şubh u şām
Medh olinsa haşre dek olmaz tamām

546. Ger diler İseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Resül-i Muştafā

547. Essalātü vesselāmu ‘aleyke yā ‘Abdullāh
Essalātü vesselāmu ‘aleyke yā Ḥabībullāh

[26b]

548. Esselātu vesselāmu ‘aleyke yā Şafiyyullāh
Esselātu vesselāmu ‘aleyke yā Neciyyullāh

549. Kārbān halkı çün oldılar revān
Gelüben günlerde bir gün şādumān

550. Mekkenüñ şehrine irdiler tamām
Karşu geldiler bulara hāş u ‘ām

551. Her kişi meskenine irişdiler
Kavm karındaş-ıle hem görüşdiler³³¹

552. Meysere dahi irişdi şādumān
Ḥadīcenüñ bārgāhma hemān

553. Didi Ḥadīce Muḥammed inmesün
Atı-la varsun eve yorulmasun

³³¹ “kavm” ve “karındaş” kelimeleri arasındaki atıf vavı vezne uymadığından alınmadı.

545. Eğer bütön bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.

546. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.

547. Sana selam olsun ey Allah'ın kulu! Sana selam olsun ey Allah'ın habibi!

[26b]

548. Sana selam olsun ey Allah'ın temizlerden seçtiğı! Sana selam olsun ey Allah'ın sırdaşı!

549. Kervan halkı, günlerden bir gün yola koyulduktan sonra neşe içinde yol alarak;

550. Tam Mekke şehrine ulaştıklarında, onları, zengin, fakir herkes karşıladı.

551. [Kervandaki] herkes evine gitti; kavmi ve kardeşleri ile görüştü.

552. Meysere de neşe içinde hemen Hatice'nin evine gitti.

553. Hatice, Muhammed yorulmasın, [atından] inmesin, evine atıyla gitsin, dedi.

554. Pes seyisler öñe düşüp gitdiler
Ebū Ṭālib evine ɰ[e]tdiler
555. Çün Ebū Ṭālib ‘Ātike gördiler
Ḥamd idüp hem Ḥālīķa şükr itdiler
556. Gelüben k̄s̄i de görüşdiler
Birbir-le ḥāllerin şoruşdılar
557. Bu aradan geçdi eyyām bir zamān
Öyle ımarlar Ḥadīceden ‘ayān
558. Ya‘nī kim aķçe vü altun göndere
Pes Muḥammedüñ ‘ulūfesin vire
- [27a]
559. Geçdi bir ay kim eşer belürmedi
‘Ulūfesin Aḥmedüñ göndermedi³³²
560. Dir ‘Ātike ey birāder v̄arayın
Ol kerīmeye anı ańdırayın³³³
561. Ebū Ṭālib dir ańa kim sākin ol
Kimsenüñ ḥaķķın yemez ol öyle bil
562. Bī-ķıyās māl şimdi³³⁴ kim gelmiş durur
Belkim anı defter e almış durur

³³² Bu mısradā vezin kusurludur.

³³³ kerīmeye anı ańdırayın: kerīme bir kez anı ańayın MN

³³⁴ şimdi: şimdiye MK

554. Sonra seyisler önüne düşüp, [onu] Ebû Tâlib'in evine ulaştırdılar.
555. Ebû Tâlib ve Atike [onu] görünce, yaradana şükrettiler.
556. İkisi de gelip birbirleriyle görüşerek, birbirlerine hal hatır sordular.
557. Aradan günler geçti; Hatice'den haber çıkmasını bir zaman öyle beklerler.
558. Yani, akçe ve altın göndersin, Muhammed'in aylığını versin.

[27a]

559. Bir ay geçmesine rağmen hiç ses çıkmadı; Ahmed'in aylığını göndermedi.
560. Atike, ey kardeşim, gidip o cömert kadına, bunu hatırlatayım.
561. Ebû Tâlib, ona, sakın ol, o kimsenin hakkını yemez, öyle bil, der.
562. Şimdiye kadar görülmemiş mal gelmiştir; belki onu deftere kaydediyordur.

563. Şimdi anlar *ķ*dur ol māl *ı* hisāb
Varma zinhār anlara *a* virme ‘iṭāb

564. Geçdi bir ay *y*ne fāriğ oldılar
*Y*ne bunlar bir *a*raya geldiler

565. Dir ‘Ātike zāhir *ı*mutmuşdur ol
Zīrā ġāyet şuğlı çok eşğālī bol

566. Pes icāzet vir baña kim *v*arayum
*N*e sebep olmuşdurur³³⁵ bir ġöreyüm

567. Dir Ebū Ṭālib ki *n*ola *v*arasın
Olmaya zinhār teķāzā *v*iresin

568. Söyledüğün *s*özi söyle refķ-ile
Hāṭıra *ṭ*okuma *s*özün kim bile

569. Hem dahī *i* bizden selām irğ *ü*resin
Hāk-i pāy *ı*ne anuñ yüz *s*üresin

[27b]

570. Hem³³⁶ *n*e kim iḥsān iderse *a*lasın
*A*z u çok dīmeyüp alup gelesin

571. *B*u yaña geldik Ḥadīce ḥāline
Dīñle imdī fikri nēdür *ķ*ālī ne

572. Şubḥ-dem fikr *i* ḥayāl *i* yār-ile
Göñlin eyler *ı*di ol server ile

³³⁵ olmuşdurur: olmuşdur MK

³³⁶ hem: her MN

563. Şimdi onlar o malı hesap ediyordur; asla gidip zahmet verme.
564. Vazgeçtiler, aradan bir ay geçince yine bir araya geldiler.
565. Atike, işleri çok, meşguliyeti bol olduğundan, o, şüphesiz unutmuştur, der.
566. Şimdi, bana izin ver gideyim; sebep nedir bir göreyim.
567. Ebû Tâlib, gidersen ne olur, asla sıkıştırmayasın.
568. Söylediğin sözü dostlukla söyle, sözünün hatıra dokunabileceğini bil.
569. Bizden de selam götürsin; onun ayağının tozuna yüz süresin.
- [27b]
570. Hem de ne ihsan ederse az çok demeden alıp gelesin.
571. Gelelim bir yandan Hatice'nin durumuna; şimdi ne düşünür, ne söyler, dinle.
572. Sabah vakti, düşüncesi, hayali yarda, o serverle gönlünü meşgul ederdi.

573. G^ıce gündüz uyku gelmez gözine
Gözyaşı inc^ü dururdu yüzine
574. Çeşm-i mest³³⁷ lâ-cerem giryân idi
Şöyle kim müştâk-ı sergerdân idi
575. Dir idⁱ kim yâ İlâhe'l-‘âlemîn
Maḥremüm ola Muḥammedün Emîn
576. Ben za‘îfeyi aña eyle³³⁸ naşîb
Kıl benⁱ cāriye aña yâ Mucîb
577. Yanar idⁱ bülbul-i şeydâ gibi
Gözleri yaşı aḳar deryâ gibi
578. Gerçi ağlar şubḥ-dem nālân idi
İllâ kimseye dimez pinhân idi
579. Halka ızhâr eylemez aḥvālını
Kendü blür y^ıne kendü ḥālını
580. Dir eger ben aḳçe altun gönderem
Ya‘nî kim Muḥammedüñ ḥaḳḳın virem
- [28a]
581. Virdügüm aḳçeyle gelin alalar
Anı kend^ülere maḥrem kılalar

³³⁷ çeşm-i mesti: cism-i cāmı MN

³³⁸ aña eyle: itgil aña MK

573. Gece gündüz gözüne uyku girmezdi; gözyaşı yüzünde inci [gibi] dururdu [akardı].
574. Çaresiz, mest gözü yaş döküyor; özlemekten başı dönüyordu.
575. Ey âlemlerin İlahı! Muhammed Emin, mahremim olsun, derdi.
576. Ey duaları kabul eden! Ben güçsüzü ona nasip eyle; beni ona cariye kıl!
577. Divane bülbül gibi yanardı; gözyaşı derya gibi akardı.
578. Sabah vakti ağlayıp inlese de, özellikle [derdini] kimseye söylemez, gizli tutardı.
579. Halini halka belli etmez; kendi durumunu yine kendi bilir.
580. Eğer ben akçe, altın gönderirsem, yani Muhammed'in hakkını veririm,
[28a]
581. Verdiğim akçeyle, parayla gelin alsınlar; onu kendilerine mahrem kılsınlar.

582. Ben anuñ dīdārından mahrūm olam³³⁹
Tā ebed bu derde yanup yakılam

583. Hāk baña ol günler i göstermesün
Ayrulğ ı kimselere virmesün

584. Bu işe ben şabr ideyüm ne ola
Kim bile ki ‘Ātike bunda gele

585. Söz açuban anı sırdaş ideyüm
Gizlū fikrüm i aña fāş ideyüm

586. Hāk ‘ināyet eyleye tevfiķ ola
Ol Resūlden derdūme dermān ola

587. Gözler-idi dā’imā yolları ol
Kangı gün gele ‘aceb dir idi ol

588. ‘Ātike dah i ‘ayān old ı hemān
Pes sa‘ādet-hāneye ird i revān

589. Didi bevvāblar Hadīce anaya
Devletün pāyende olsun şāniyā

590. ‘Ātike geld i sa‘ādet-hāneye
Destūr ister bulıṣa Hadīceye³⁴⁰

591. Pes Hadīce karşı geld i gūlerek
‘İzzet ü ta‘zīm u ikrām k ılarak

³³⁹ Bu mısradā vezin kusurludur.

³⁴⁰ Bu mısradā vezin kusurludur.

582. Ben onun yüzünden mahrum kalayım; ebediyen bu dertle yanıp yakılayım.
583. Hak bana o günleri göstermesin; ayrılığı kimselere vermesin.
584. Ben bu işe sabredeyim, ne olur; kim bilir, belki de Atike buraya gelir.
585. Sözü açıp, gizli fikrimi ona açıklayarak, onu [kendime] sırdaş edeyim.
586. Hak, ihsanda bulunsun, yardım etsin; o Resulden derdime derman olsun.
587. O daima yolu gözleyerek, acaba hangi gün gelecek, derdi.
588. Atike de hemen göründü; sonra saadet yuvasına ulaştı.
589. Kapıcılar, Hatice anaya talihin devamlı olsun, dedi, ardından;
590. Atike saadet yuvasına gelerek, Hatice'yle görüşmek için izin istedi.
591. Sonra Hatice [onu], güler yüzle, saygı ve ikramlarda bulunarak karşıladı.

[28b]

592. Aldı el*ni* el*ne* ol zamān
Götürüp şad*ra* geçürd*i* pes hemān
593. Ortaya yayıldı şufra vü simāt
Yenilüp kıldi çün kōnd*i* nebāt
594. Dir ‘Ātike söz açup ba‘de‘t-‘ta‘ām
Ebī Tālīb sizlere kıld*i* selām
595. Ne virür*e* dürr-i yektāya³⁴¹ dahi
Anı harc kđüp yetür*el*üm ahī
596. Anuñ-*le* anı evlend*ir*evüz
Bir kişi-zādeyi gelin alavuz
597. Çün işitd*i* bu söz*i* ol māh-veş
Şacı leylīdür hemān yüz*i* güneş
598. Kızaru*ban*³⁴² oldı beñz*i* lāle-reng
Gül eger görse olur hayrān [u] deng³⁴³
599. Dir ‘Ātikeye ayā cān-ı cihān
Yoluña olsun fedā ten *le* cān³⁴⁴
600. Didi kim ben sābıka düş görmişüm
Hem düşümi ehline yordurmışüm

³⁴¹ yektāya: yetīme MK

³⁴² kızaruban: kızarup MK

³⁴³ deng: reng MN

³⁴⁴ ten ile cān: cān ile ten MN

[28b]

592. O anda elini eline aldı; sonra [onu] hemen getirip başköşeye oturttu.
593. Ortaya sofralar yayıldı, yemekler konuldu; yenilip içildi.
594. Yemekten sonra Atike söz açıp, Ebû Tâlib sizlere selam söyledi, der.
595. Kardeşim, eşsiz inci Muhammed'e ne verirse artık onu harcayıp yetirelim.
596. Onunla [o parayla] onu evlendirelim; bir kişiyi gelin alalım.
597. O aya benzeyen, saçları gece gibi siyah, yüzü güneş gibi parlak[Hatice], bu sözü işitince hemen,
598. Yüzünün lale gibi kızardığını gül görseydi hayran olur ve şaşırırdı.
599. Atike'ye, ey cihanın canı, [bu] beden ve ruh yoluna feda olsun, der.
600. Ben geçenlerde rüya görmüştüm; rüyamı da bilene yordurmuştum.

601. Gökd*e*k*i* bedr olmuş ay ind*i* revān
Sağ yanumdan d*z*üme *ķ*ond*i* hemān
602. Nūra ğark old*i* cihān ol dem hemīn
Cennet old*i*³⁴⁵ gūyā kim³⁴⁶ rūy-ı zemīn
[29a]
603. Ta‘bīr itd*i* bir kiş*i* bu d*ü*şümi
Ĥayra yord*i* ğ*ı*derüp teşvīşümi
604. Dir gele peygamber-i āḥir-zamān
Kim şerī‘atıyla *ķ*ola bu cihān
605. Ola ism*i* hem Muḥammed Muştafā
Ĥātemü’l-enbiyādur ol pür-şafā³⁴⁷
606. Cümle peygamberden *ulu ola ol*³⁴⁸
Ĥaḳḳa ansız kimse[ler] bulmāya yol³⁴⁹
607. Vaḳti gelmişdür kim ol *ı*de zuhūr
Anuñ-*ı*çündür *ķ*amu cennāt u ḥūr
608. Ĥaḳḳ id*ı*serdür sen*i* aña naşīb
Senüñ-*ı*le hem-dem *ola ol* ḥabīb
609. Dir Ĥadīce ‘Ātikeye her ne var
Ben size cār*i*ye *ola*m baḥtiyār
610. Siz de ben*i* *ķ*ılar-*ı*şenüz *ķ*abül
Cānuma minnet bil*ı*rem öyle bil

³⁴⁵ oldı: mişāli MN

³⁴⁶ kim: -MN

³⁴⁷ Bu mısradā vezin kusurludur.

³⁴⁸ peygamber: peygamberler MK

³⁴⁹ Matbu nüshada bu beyitten sonra, “Ehl-i İslām içre ol Maḥmūd ola/Bir adı daḥi Muḥammed hem Resūlu’llāh ola” beyti vardır.

601. Gökteki dolunay inip gelerek, hemen sağ yanımdan dizime kondu.

602. O anda hemen cihan nurla doldu; yeryüzü cennet gibi oldu.

[29a]

603. Bir kişi bu düşümü tabir etti; [kafa] karışıklığımı giderip hayra yordu.

604. Ahir zaman peygamberi gelecek; bu cihan onun şeriatıyla dolacak, der.

605. O safa dolu, peygamberlerin sonuncusudur, ismi de Muhammed Mustafa'dır.

606. O, bütün peygamberlerden büyük olacak; kimse onsuz Hakk'a giden yolu bulamayacak.

607. Ortaya çıkmasının zamanı gelmiştir; bütün cennet ve huriler onun içindir.

608. Hak, seni ona nasip edecektir; o habip, seninle sırdaş, eş olacak.

609. Hatice, Atike'ye: "Ne olur ben size kul olup bahtiyar olayım." der.

610. Siz de beni kabul ederseniz, [bunu] canıma minnet bilirim, öyle bilin.

611. Ol ḥabībullah Muḥammed Muṣṭafā
İncīl ü Tevrātda medḥ itmiş Ḥudā

612. Gēliccek hem aña Cibrīl-i Emīn
Kıla da‘vet ümmet *m*/ol emīn

613. Dilerüm Allāh vire *e an*/baña
Güldüre *ben*/daḥ/öñden şoña

[29b]

614. Nıce begler hoş işitmişdi *beni*³⁵⁰
Siz bilürsiz istemedüm anları

615. Bu düş*i* göreli ben *umar*-idüm
Benüm *ola* Faḥr-i ‘ālem d*r* idüm

616. Bılürüm bu mālī mülk*i* fānīdür
İsterem ol dār-ı ḥuld*i*³⁵¹ bākīdür

617. Anuñ-ıñdür benüm istedüğüm³⁵²
Gıce gündüz āh idüp ağladüğüm

618. D*di* kim³⁵³ ‘Ātikeye tiz *varasın*
Ebū Ṭālibe ḥaber*i* iltesün³⁵⁴

619. Ger bu ‘ālem ḥalkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olınsa ḥaşre dek olmaz tamām

620. Ger diler *şen* bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Resūl-i Muṣṭafā

³⁵⁰ “İşitmişti” ve “hoş” kelimelerinde vezin gereği yer değişikliği yapıldı.

³⁵¹ dār-ı ḥuldı: ḥuld-ı dāim MN

³⁵² benüm: benüm bu MK

³⁵³ kim: -MK

³⁵⁴ Bu mısradaki vezin kusurludur.

611. Allah, o Allah'ın sevgilisi Muhammed Mustafa'yı, İncil ve Tevrat'ta methetmiş.
612. Ona Cebrail geldiğinde o emin, ümmetini [dine] davet edecek.
613. Allah'ın onu bana verip, başından sonuna kadar beni güldürmesini, mutlu etmesini dilerim.

[29b]

614. Hoş, nice beyler beni işitmişti [ama] siz bilirsiniz, ben onları istemedim.
615. Bu rüyayı gördüğümünden beri, âlemin övücünün benim olmasını umardım.
616. Bu malın mülkün geçici olduğunu bilirim; o kalıcı, ebedi cenneti isterim.
617. Benim bu isteğim, gece gündüz ah edip ağlamam onun içindir.
618. Atike'ye, çabucak gidip Ebû Tâlib'e bu haberi ulaştırasın, dedi.
619. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.
620. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafâ'ya salavat getir.

621. Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Kelîmullâh
Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Hâteme'l-enbiyâ

622. Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Hâteme'r-Rusûl
Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Muhyî

623. 'Âtike çün diñledi *bu* sözleri
Yaş-ıla tıldı mübârek gözleri

624. Dîdi ey şâh-ı cihân hoş dîdünüz
Gerçi *bu* sözleri şerh eyledünüz

[30a]

625. İllâ gönüm hergiz inanmaz aña
Yohsa laîfe mi idersiz baña

626. Ağladuğum budur ey şâhum benüm
Ey saçı leylî yüzî mâhum benüm

627. Şıdk-ile mi söyledün sen *bu* sözi³⁵⁵
Ki inandır sözüñze bizleri

628. Dir Hadîce 'Âtikeye bil i cân
Tañrı haqqı-çün *bu* sözüme inan

629. *Bu* sözi cân [u] gönülden söylerüm
Şanma kim lâg u laîfe eylerüm

³⁵⁵ söyledün sen *bu* sözi: söylersiz *bu* sözleri MK

621. Sana selam olsun ey Allah'ın hitap ettiği zât! Sana selam olsun ey nebilerin sonuncusu!

622. Sana selam olsun ey resullerin sonuncusu! Sana selam olsun ey insanları irşâd ederek manevi ölümden kurtaran!

623. Atike bu sözleri duyunca mübarek gözleri yaşla doldu.

624. Ey cihanın şahı, ne güzel söylediniz; gerçi bu sözleri açıkladınız da,

[30a]

625. Yalnız, ona gönlüm asla inanmaz; yoksa bana latife mi ediyorsunuz? dedi.

626. Ey benim şahım, saçı gece gibi siyah, yüzü ay gibi parlak [olanım]! İşte bundan ağlarım.

627. Bu sözü doğru mu söyledin, bizi sözüne inandır!

628. Hatice, Atike'ye, ey can bil, Allah hakkı için bu sözüme inan, der.

629. Bu sözü candan ve gönülden söylerim, oyun ve latife yapıyorum sanma.

630. Didi kim şimden-gerü varuñ hemān
Mekke ulularını cümle ‘ayān

631. Cem‘ idüben babama gönderesiz
Hem daḡı³⁵⁶ bunlara ögüt vâresiz

632. Meskenetle söyleyeler sözlerin
Kim tekebbür kılmayalar özlerin

633. Kim ol eger rāzīyam dîmez ise
Tınmayup şabr ideler her ne ise

634. Dîyeler incinme gel ey ihtiyār
Kim Muḡammed Muṡafādur baḡtiyār

635. Cümle ecdādı şerîfler aşıldur
Daḡı İbrāhîm Ḥalîlûñ aşıldur

[30b]

636. Gerçi bu söz daḡı itmezse eşer
Tınmayup sözi kıllalar³⁵⁷ muḡtaşar

637. İnşā‘allāh anı rāzî kılduram
Ben añā neyleyeciğüm bılürem

638. Bıñı şitdi‘ Ātike çün hemān
Destür alup yolına oldı revān

³⁵⁶ daḡı:-MN

³⁵⁷ kıllalar: kıla MK

630. Şimdiden sonra hemen gidip, Mekke'nin tüm ileri gelenlerini haberdar edip,
631. Bir araya getirerek babama gönderin; bunlara bir de öğüt verin:
632. Sözlerini alçakgönüllülükle söylesinler; kendilerini kibirli göstermesinler.
633. Eğer o razıyım demezse, aldırış etmeyip her şeye sabretsinler.
634. Ey ihtiyar, gel incinme,[o] bahtiyar, Muhammed Mustafa'dır,
635. Bütün ecdadı şerefliilerin soyundandır, nesli de Halil İbrahim'dendir desinler.

[30b]

636. Bu söz de etki etmezse, aldırmayıp sözü kısa tutsun[lar].
637. İnşallah onu razı ederim; ben ona ne yapacağımı bilirim.
638. Atike bunu işitince hemen izin alıp yola koyuldu.

639. Ol dem ird*i* Ebū Tālib *ķ*atına
Naķl ide *bu* sözler*i* ol dem aña
640. Dir Hādīce sizlere *ı*der selām
Şerh ider her ne ki söyləd*i* kelām³⁵⁸
641. Ebū Tālib *ı*şid*ı*cek şād olur
Hāmd ider Allāha şükürler *ķ*ılır
642. Pes hemān-dem *oradan* olur revān
K*i* Ebū Bekre ir *ı*şür şādumān
643. Cümle sözler*i* aña takrīr ider
Ol dağ*i* şükr eyleyüp tedbīr ider
644. Tīz tut imd*i* Mekke *ulul*arını
Mīnnet-*le* cem‘ idüp her b*ı*rini
645. Ben dağ*i* anlarla b*ı*le v*ar*ayum
Hāk-i pāy*ı*me yüz*ü*m*i* s*ü*reyüm
646. Çağır*ı*ban k*ı*şiler cem‘ itdiler
Hādīcenüñ babas*ı*ma gıtdiler

[31a]

647. Ebū Bekr *le* Ebū Süfyān bile
Geldiler kim sa‘y ide anlar bile
648. Ne ise ta‘zīm ü ikrām *ķ*ıldılar
Pes selām v*ı*rüp du‘ālar *ķ*ıldılar

³⁵⁸ Vezin için “kim” yerine “ki” olarak okunmuştur.

639. Bu sözleri hemen aktarmak için Ebû Tâlib'in yanına geldi.
640. Hatice sizlere selam söyledi der; ne söz söylediye anlatır.
641. Ebû Tâlib işitince mutlu olur; Allah'a şükreder.
642. Ardından neşe içinde Ebû Bekir'e gitmek için hemen oradan ayrılır.
643. Bütün anlatılanları ona tekrar eder; o da şükredip bir çare düşünür.
644. Şimdi çabucak Mekke büyüklerinin her birini [rica] minnetle bir araya getirip;
645. Ben de onlarla birlikte gideyim; ayağının tozuna yüz süreyim.
646. [Saygın] kişileri çağırıp topladılar; Hatice'nin babasına gittiler.

[31a]

647. Ebû Bekir ve Ebû Süfyan da [bu iş için] çabalamaya geldi.
648. Nasıl büyük sayıp saygı gösterilmesi gerekiyorsa gösterdiler; ardından selam verip dualar ettiler.

649. Aldı bunların selāmın ol hümām³⁵⁹
Şadre geçürdī bular / bi't-tamām

650. Çeşnīgīrlere 'işāret eyledi
Tīz ta'ām geldī bular / toyladı

651. Söz açıld / söylenüp ba'de't-ta'ām
Perde ref' old / añıld / bu kelām

652. Dīdiler ey şāh-ı cihān diñleñüz³⁶⁰
Cümlemüzüñ sözi nedür añlañuz³⁶¹

653. Dīlerüz sizden ki maḥdūm-zādeyi
Vāresiz Muḥammede Ḥadīceyi

654. Anuñ ismādür Muḥammedün Emīn
Anuñ-ile faḥr-ider rūy-ı zemīn

655. Hem emīn ü müstaḳīm hem uşlıdur
Daḥi İbrāhīm Ḥalīlūñ neslidür

656. Çün bu sözlər / işitdī babası
Rāzī olmayup dimedī nātesi

657. Dīdi kim ey bī-ḥayālar bu³⁶² sözi
Nāce dirsiz deli gördüm ben sizi

[31b]

658. Kī Muḥammedü'l-Emīn kim var ola
Kim benüm kızum aña maḥrem ola

³⁵⁹ hümām: hümā MK

³⁶⁰ diñleñüz: diñleyiñüz MK

³⁶¹ sözi nedür añlañuz: sözini añlayiñuz MK

³⁶² bu: -MN

649. O, hemen bunların selamını alıp tamamını başköşeye oturttu.
650. Aşçılara işaret etti; hemen yemek geldi; bunları yedirip içirdi.
651. Yemekten sonra sohbe başladı; perde kalktı, bu söz söylendi:
652. Ey cihanın şahı dinleyiniz, hepimizin sözünü anlayınız, dediler.
653. Sizden evladınızı, Hatice'yi Muhammed'e vermenizi dileriz.
654. Onun ismi Muhammed Emin'dir; yeryüzü onunla övünür.
655. Güvenilir, doğru ve akıllıdır; hem de Halil İbrahim'in neslindendir.
656. Babası bu sözleri işitince, razı olmayarak nedenini söylemedi.
657. Ey hayasızlar, bu sözü nasıl söylersiniz, ben sizi delirmiş zannettim, dedi.
- [31b]**
658. Muhammed Emin var olsun [ama] o kim ki benim kızım ona eş olsun?

659. Bir daḥ*i* ger söylesem bu sözleri
Nefy id*erem* buradan b*l*üñ sizi
660. Kim bilürsüz n*ice* şāhlar istedi
Māl [u] mülküm v*ı*reyüm gelsün didi
661. Her bir*i* ḥükm issi d*i* t*ac*-dār
Kimsey*i* ol eylemed*i*³⁶³ iḥtiyār
662. Söylemeyüp sākın old*ı*lar hemān
Ḳıldılar ol demde tebdīl-i mekān
663. Pes Ebū Ṭālibe vird*ler* haber
Her ne kim ṣitdiler*e* ḥayr u şer
664. Ebū Ṭālib ‘Ātike old*ı* melīl
D*ı*diler ḳādir durur Rabb-i Celīl
665. Çün Ḥadīce ṣidüp bu sözleri
Oldı maḥzūn ağlay*ı*ban gözleri
666. ‘Āḳile vü kāmile³⁶⁴ gör ne ider
Mekkenüñ uluların da‘vet ider
667. Ebū Süfyān geldi kibārlar ile
Ebū Ṭālib Ebū Bekr’*le* bile
668. Ebū Ṭālib Ḥadīceye gör ne dir
Mektüb-*le* bu sözi i‘lān³⁶⁵ ider

³⁶³ ol eylemedi: eylemedi ol MN

³⁶⁴ ‘Āḳile vü kāmile: Ḥadīce-i kāmile MN

³⁶⁵ i‘lān: i‘lām MK

659. Bir daha bu sözleri söylersem, sizi buradan kovarım, bilin!
660. [Onu] nice şahların, bütün malımı mülkümü vereyim de gelsin [bana eş olsun] diye istediğini bilirsiniz.
661. Her biri hüküm ve taç sahibiydi ama o hiçbirini tercih etmedi.
662. Cevap vermeyip sustular; o anda orayı terk ettiler.
663. Sonra, iyi kötü ne duydularsa Ebû Tâlib'e haber verdiler.
664. Ebû Tâlib ve Atike üzülp, yüce Allah'ın her şeye gücü yeter, dediler.
665. Hatice bu sözleri işitince hüznüldü, gözleri yaşla doldu.
666. Akıllı ve olgun [Hatice] ne yapar gör: Mekke'nin ulularını davet eder.
667. Ebû Süfyan büyüklerle beraber; Ebû Tâlib Ebû Bekir'le birlikte geldi.
668. Ebû Tâlib Hatice'ye ne der gör; mektupla bu sözü anlatır:

[32a]

669. Babamı ğāyetde serhoş dīñüz
Tolu kāse içirüp hoş dīñüz
670. Sözinı tutup aña içirdiler
Serhoş dūp kendüden geçürdiler
671. Ol dem anı aluban getürdiler
Hadīcenün evine getürdiler
672. Hadīce evinde yatdı pür-uşul
Yatdı anda şubha deñlī kaldı ol
673. Ol gice Hadīceyi gör kim nider
Babasınun etegine reng ider
674. Pes za‘ferānī çividle bil i yār
Eteğünün bir karış yerin boyar
675. Ol zamānda bir kişı serhoş iken
Kızını ‘ahd eylese bī-hüş iken
676. Reng sürerlerdianun etegine
Tā ki dönmeye ‘ahdinden yine
677. Çün şabāh oldı anı bildi yaķın
Gördi etegindeki rengi hemīn³⁶⁶
678. Dir Hadīceye³⁶⁷ ayā cān-ı cihān
Nedür işbu etegümdeki nişān

³⁶⁶ hemīn: yaķın MN

³⁶⁷ Hadīceye: Hadīce MK

[32a]

669. Babamı çok sarhoş ediniz; kâse dolusu [şarap] içirerek kendinden geçiriniz.
670. Sözü nü tutup ona içirdiler; sarhoş edip kendinden geçirdiler.
671. O zaman onu alıp Hatice'nin evine getirdiler.
672. Usulünce Hatice'nin evinde yattı; sabaha kadar orada kaldı.
673. O gece Hatice ne yapar, gör; babasının eteğini boyar.
674. İşte ey yar, eteğinin bir karış yerini safran renginde çivitile boyar, bil.
675. O zamanlar, bir kişi sarhoş, kendinden geçmiş haldeyken kızını sözlese,
676. Kendine gelince sözünden dönmesin diye onun eteğine boya sürerlerdi.
677. Sabah olduğunda hemen eteğindeki boyayı görüp, onu kesin olarak anladı.
678. Hatice'ye, "Ey cihanın canı, bu eteğimdeki işaret nedir?" der.

679. Dir Hadīce babas^{ma} vāy seni
N^çün vird^ñüz Muḥammed^e beni³⁶⁸

[32b]

680. Bu gice anda olanlar ḥāṣ u ‘ām
Beni sizden d^lemişler ey hümām

681. Eylemişler *ul*ular s^ıze niyāz³⁶⁹
Siz dah^ı anlara göst^{er}üp cevāz³⁷⁰

682. Aluban ikrāruñ^ı biñ cehd ile
Öyle b^ıyurmuşsuñuz virdüm nola

683. Yazmağ-^çün ‘ahdiñüz peymānuñız
Anuñ-^çün renglidür dāmānuñız

684. ^İşidüp bu sözi ol dem ^çakıdı³⁷¹
Ḥaylī zamān gürley^üben ^çakıdı

685. Dⁱdi ‘ahid itmedüm hem virmezem
Zīrā seni aña lāyık görmezem

686. Yokdur anda māl ü mülk ü sīm ü zer
Delüdür anlar ki bizden kız diler

687. Babas^{ma} dir ki sulṭānum benüm
Yoluña olsun fedā cān u tenüm³⁷²

³⁶⁸ Bu mısradaki vezin kusurludur.

³⁶⁹ niyāz: ricā MN

³⁷⁰ cevāz: rızā MN

³⁷¹ ^çakıdı: ^çakıdı MN

³⁷² Vezin gereği “fedā olsun”, “olsun fedā” şeklinde değiştirildi.

679. Hatice babasına, eyvah, beni Muhammed’e niçin verdiniz, der.

[32b]

680. Ey büyüğüm, bu gece zengin fakir orada bulunanlar, beni sizden istemişler.

681. Büyükler size yalvarmışlar, siz de onlara olur vermişsiniz.

682. Bin çabayla size kabul ettirmişler; verdiğinizi söylemişsiniz.

683. Eteğinizin renkli olması, sözünüzü, yemininizi belirtmek içindir.

684. Bu sözü işitip o an öfkелendi; uzun zaman bağırp çağırdı.

685. Yemin etmedim seni de vermem çünkü seni ona layık görmüyorum, dedi.

686. Onda mal, mülk, gümüş ve altın yoktur; bizden kız istediklerine göre deli olmalılar.

687. Babasına, sultanım benim, yoluna ruhum ve bedenim feda olsun, der.

688. Ulular öñünde ikrār idesiz
Şoñra pişmān olup inkār idesiz³⁷³

689. Diyeler senüñ³⁷⁴ içün ikrārsız
Kavline turmaz yalancı ‘ārsız

690. Hergiz inanmāya kimsē sözüñe
Nāce kışi ta‘n ururlar³⁷⁵ yūzüñe

[33a]

691. Halk içinde ola ‘ırzuñ pāymāl
Sizlere lāyık degüldür işbu hāl

692. Öyle bil kim ben cihāna gelmedüm
Yāhūd ol dem şimdiye dek kalmadum

693. Tek sözüñüz olmasun sızūñ yalan
Yoluña olsun fedā cānum hemān

694. Ol Muḥammed kim ulular aşıldur
Zīrā İbrāhīm Ḥalīlūñ neslidür³⁷⁶

695. Hāşimīdür hem Benī-Sa‘d³⁷⁷ ulusu
‘Aceb olmaz elde³⁷⁸ yoksa nesnesi

696. Sīm ü zer destinde yoğ-şe nola
Eylük-ile añılur ismī hele

³⁷³ pişmān olup inkār idesiz: inkār idüp pişmān olası MK

³⁷⁴ senüñ: sizüñ MN

³⁷⁵ ururlar: iderler MN

³⁷⁶ “Zīrā” kelimesinden sonra gelen “kim” kelimesi vezin gereği çıkarılmıştır.

³⁷⁷ Benī-Sa‘d: sa‘īd MN

³⁷⁸ elde: -MN

688. Büyükler önünde kabul edip sonra reddederek pişman olursun.
689. Senin için kararsız, sözünde durmayan, yalancı, arsız derler.
690. Kimse asla sözüne inanmaz; çok kişi yüzüne karşı seni ayıplar.

[33a]

691. Namusun halk içinde ayaklar altına alınır; bu durum size layık değildir.
692. Benim cihana gelmediğimi veya bu zamana dek cihanda kalmadığımı say.
693. Yeter ki sözünüz yalan olmasın, yolunuza canım feda olsun.
694. O Muhammed'in soyu ululardan, nesli de İbrahim Halil'dendir.
695. Haşimidir, hem de Beni-Sad kavminin ulusudur; elde malı yoksa ne olur!
696. Elinde gümüş ve altın yoksa ne olur? Adı iyilikle anılır.

697. Anda yoksa bizde vardur sîm ü zer
Mâlumuz mülkümüz olunca yiter

698. Söyleyerek gönlini itdi hele
Dîdi naşîbüñdür ola kim bile

699. Ger bu ‘âlem halkı dirse şubh u şâm
Medh olinsa haşre dek olmaz tamâm

700. Ger diler âseñ bula cânuñ şafâ
Vir şalavât ber-Resûl-i Muştafâ

701. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Müncî
Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Müzekkir

[33b]

702. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Nâşır
Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Manşûr

703. Çün Hadîce sözi işitdi hemân
Ġâyet-le gönli oldı şādumân

704. Nâme yazdı ‘Âtikeye sırr-ile
Dir babamı râzî eylädüm hele

705. ‘Âtike nâmeyi okıdı hemân³⁷⁹
Ebû Tâlib kâtına irdi revân³⁸⁰

³⁷⁹ hemân: revân MN

³⁸⁰ revân: hemân MN

697. Onda gümüş ve altın yoksa bizde vardır; olan malımız mülkümüz yeter.
698. Konuşarak [babasının] gönlünü razı etti; [o da] kim bilir belki nasibindir, dedi.
699. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.
700. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.
701. Sana selam olsun ey kurtarıcı! Sana selam olsun ey zikreden!

[33b]

702. Sana selam olsun ey yardım eden! Sana selam olsun ey Allah'ın yardımıyla zafere ulaşan!
703. Hatice bu sözü işitince, gönlü son derece neşelendi.
704. Atike'ye gizlice bir mektup yazarak babasını razı ettiğini söyler.
705. Atike mektubu okuyunca hemen Ebû Tâlib'in yanına geldi.

706. Kıldı Ebū Tālibe *söz* i beyān
Babas *muñ* rāzī *olduğın* i cān
707. Dir Ebū Tālīb Muḥammed *e* i yār
Ebū Bekir ḥazret *me* *yür* i var
708. Şöyle kim bizden selām *ey* le aña
Bir ağır bahālu bez vīrsün saña
709. Şoñra aña biz bahāsın v *ür*üz
Ḥadīce *ı*çün nişān *ı* görevüz³⁸¹
710. Hem daḥ *i* kend *ü*si ḥāzır *ol*alar
Da'vet *olund* *uğ*ı demde *ge*leler
711. Pes Muḥammed *ı*şidüp *old*ı revān
Geldi Ebū Bekre *ol* demde hemān
712. Ol daḥ *i* dükkānda *otur*muş idi
Bu ḥuşūşa muntazır *tır*muş idi

[34a]

713. Karşudan Muḥammed *i* görd *i* gelür
Bī-nihāyet *sevin* *ü*ben şād *ol*ur
714. Şıçrayup *ind* *i* dükānından hemān
D *ı*di kim hoş geldiñüz *ey* nev-civān

³⁸¹ görevüz: göreyüz MK

706. Ey dost, Ebû Tâlib'e, [Hatice'nin] babasının razı olduğunu bildirdi.
707. Ebû Tâlib, Muhammed'e, ey dost, hemen Ebû Bekir'in huzuruna git, der.
708. Ona bizden selam söyle, sana kıymetli, pahalı bir kumaş versin.
709. Hatice'nin nişanını yaptıktan sonra biz ona değeri neyse veririz.
710. Kendileri de davet edildiği anda gelecek şekilde hazır olsunlar.
711. Muhammed [bunu] işittikten sonra yola koyuldu; çabucak Ebû Bekir'in yanına geldi.
712. O da dükkânda oturmuş, bu konu [hakkında haber] bekliyordu.
- [34a]**
713. Karşıdan Muhammed'in geldiğini görünce nihayetsiz sevinip neşelendi.
714. Hemen dükkânından sıçrayıp inerek, ey delikanlı, hoş geldiniz, dedi.

715. Dîdi kim ey yâr hâlîñüz nedür
Hem murâdîñüz u kâlîñüz nedür
716. Dîdi kim ‘ammüm size selâm kıılır
Dîleyüp sizden dağı hâcet kıılır
717. Virseñüz siz bîze bir kıymetli bez
Hâdîceye anı nişân îdevüz
718. Dîdi ki lûtf eyle gel otur hele
İdelüm ol nesne kim elden gele
719. Pes Muḥammed şadre geçüp oturur
Gör ki ol şiddîk³⁸² ne işler bîdürür
720. On ṭabaḳ altun bile dağı gümüş
On ṭabaḳ misk³⁸³ dağı hâzır eylemiş
721. Dağı mercân ağacı hem ey aḥî
Yedi budâğı var îdi hem dağı
722. Her budâğı kim üçer ‘arşun-idi
Böyle tuḥfe şey görülmemiş idi
723. Hâzır itmiş dağı on a’lâ kumâş
Dağı birkaç dâne hem kıymetli taş

³⁸² ki ol şiddîk: ol şiddîk ki MK

³⁸³ misk: miski MK

715. Ey yar, haliniz, isteğiniz ve söyleyeceğiniz nedir, dedi.
716. [Muhammed], amcam size selam söylüyor; sizden bir de isteği var, dedi.
717. Hatice'ye nişan yapmak için, bize kıymetli bir kumaş verseniz.
718. Lütfedip gel otur hele; elden ne gelirse yapalım.
719. Bunun üzerine Muhammed başköşeye geçip oturur; [bu sırada] o pek sadık [Ebû Bekir], ne işler bitirir, gör.
720. On tabak? altınla gümüş, on tabak miski de hazırlamış.
721. Ey kardeş, [bir] de yedi budaklı bir mercan ağacı,
722. Her budağı üçer arşındı; böyle hedeye görülmemişti.
723. On âlâ kumaşla birlikte birkaç tane kıymetli taş da hazırlamıştı.

[34b]

724. Dîdi ki ey nûr-i ‘aynum Muştafâ
Ey benüm cân u cihānum pür-şafâ
725. Bunca eşvâb kim görürsünüz anı
Hâzır itmişdüm gele dîyü seni
726. Cümlesi hep yolına olsun fedâ
Ben varup bu hizmet i kılām edâ
727. Emrünüze ben kulunuz varayum
İnşâ’ allâh bu iş i bî üreyüm
728. Dir Muhammed kim ayâ rûh-ı revân
Bunca eşvâbı virürsin sen hemân
729. İki yüz biñ aqçalık vardır ahî
Şoñra bını kim ödeyşer dañi
730. Dir Ebû Bekir ayâ dostum benüm
Yoluña olsun fedâ cân u tenüm
731. Şatmazam ben bını saña bil i yâr
Cümlesini saña kıldum ber-güzâr
732. Sen qadēm başduñ bugün dükkānuma
Kim hayât irdi benüm bu cānuma³⁸⁴

³⁸⁴ cānuma: tenime MN

[34b]

724. Ey gözümün nuru Mustafa, ey benim safa dolu canım, cihanım, dedi.
725. Gördüğün bunca kıyafeti sen gelirsın diye hazır etmişim.
726. Tamamı yoluna feda olsun; ben gelip bu hizmeti yerine getireyim.
727. Ben kulunuz, emrinizle varıp, Allah'ın izniyle bu işi bitireyim.
728. Muhammed, ruhum, sen hemen bunca kıyafeti verirsın de acaba, der,
729. Kardeşim, [buradaki] iki yüz bin akçelik [malı] sonra kim ödeyecek?
730. Ebû Bekir, ey dostum benim, canım ve bedenim yoluna feda olsun, der.
731. Ey yar, ben bunları sana satmam; hepsini sana hediye ederim, bil.
732. Bugün sen benim dükkânıma adım attığında benim canıma hayat geldi.

733. Ḥamdü lillāh çünki oldum ber-murād
On kulum olsun bugün benden āzād

734. Terk idʿben bunca eşvābı mālı
On kul āzād eyledı hem ol velī

[35a]

735. Āferīnler olsun anuñ şıdķına
Ton geyürdi daḥi hem on miskīne

736. Pes Muḥammed görüben kıldı ‘aceb
Şad hezārān āferīn olsun aña

737. Götürüp eşvābı ḥādimler hemān
Kendü öñünce yürđi şādumān

738. Ḥadīcenüñ kapusma irdiler
Kıapucılar daḥi anı gördiler

739. Kõşuşıban babasma irdiler
Müjde đüp aña ta ‘zīm kıldılar

740. Bunlara virdı Ebū Bekir selām
Aldılar cümle selāmın bi’t-tamām³⁸⁵

741. Ebū Bekrı otaya kondurdılar
Gelen eşvāb kıerđ gönderdiler

³⁸⁵ bi’t-tamām: şādumān MK

733. Allah’a hamd olsun muradıma eriştiğim için on kölem bugün azat olsun.

734. O veli, bunca kıyafeti, malı vererek on köle de azat etti.

[35a]

735. Onun doğruluğuna aferinler olsun. On kimsesize de kıyafet giydirdi.

736. Bunu Muhammed görünce hayret etti; ona yüzbinlerce aferin olsun.

737. Hizmetçiler, kıyafetleri hemen getirdi; kendisi neşeyle [onların] önünden yürüdü.

738. Hatice’nin kapısına ulaştılar; kapıcılar da onu gördüler.

739. Koşuşarak babasına gittiler; müjdeyi verip ona saygı gösterdiler.

740. Ebû Bekir onlara selam verdi; hep birlikte selamını aldılar.

741. Ebû Bekir’i odaya oturtular; gelen elbiseleri içeri gönderdiler.

742. Çün Hadīce gördi bunca dürlü māl
Dīdi bu Muḥammedüñ olmak muḥāl

743. Şekk degüldür bılürem³⁸⁶ anı ‘ayān
Dir Ebū Bekrūñ durur bu armağan

744. Sevinüben kendü mālını virür
Fahır-i ‘ālem uğrına³⁸⁷ fedā kıılır

745. Aldı eşvābı bular kıldı kabūl
Dostları şād oldu düşmānlar melūl

[35b]

746. Mekke ulularını da‘vet kıılır
Cümlesi ol araya ḥāzır olur

747. Ol dem içre kıldılar ‘aḳd-i nikāḥ
Bir araya cem‘ olup şems-le māl

748. Çünkü birkaç günden itdler düğün
Düşmenüñ bağına urdılar düğün

749. İkinin bir araya getürdiler
Ḥaḳkı müsteḥaḳkına yetürdiler

750. Ḥadīce zeyn eylemişdi bir sarāy
Kendü dāḥı bedr olmuşdur şanki ay³⁸⁸

³⁸⁶ bılürem: bilüm MK

³⁸⁷ uğrına: yolına MK

³⁸⁸ Bu mısradaki vezin kusurludur.

742. Hatice bu kadar çeşitli eşyayı görünce, bunların Muhammed'in olması imkânsız, dedi.
743. Şüphesiz bunu açıkça bilirim, bu hediye Ebû Bekir'dendir.
744. Sevinip kendi malını verir; âlemin iftiharının yoluna feda eder.
745. Elbiseleri kabul edip aldı; dostları sevindi, düşmanları üzüldü.

[35b]

746. Mekke ulularını davet ettiğinden, hepsi orada hazır bulunur.
747. O an içinde nikâh akdini gerçekleştirdiler; güneş ile ay bir araya geldi.
748. Düğün birkaç gün sürdüğünden, düşmanın bağı düğümlendi.
749. İkisini bir araya getirdiler; hakkı hak edene ulaştırdılar.
750. Hatice bir saray süslemişti; kendisi de sanki dolunay olmuştu.

751. Bir yer *e* cem‘ oldu çün ay-ı güneş
Şakıdı yıldız gibi kul karavaş
752. Ebî Tâlible Hadîce şād olup
Sevinürler Hakk’a şükürler kı lup
753. Dâ ilürler bir araya şādumân
Geçdi *bu* vech-*le* eyyâm bir zamân
754. Çünkü hâsidler bunı hoş gördiler
Her bir i bir vech-ile ta‘n itdiler
755. ‘Avretüñdür bunca māl-*le* menāl
Bir gün *ola* incine *bozla* hāl
756. *Ola* ağ *bu* durur ey bahtiyār
Dîye kandan geldüñ-*şe* anda var

[36a]

757. Bunda senüñ māl [ü] emlāküñ mi var
Yâ baña söz dîyicek hālüñ mi var
758. Çünkü düşmenden iş *idür* *bu* sözi
Gāh gāh maḥzūn olur-*idi* özi
759. Çün Hadîce şidüp āgāh olur
Mekke *ulularına* da‘vet kı lur

751. Ay ve güneş bir araya geldiğinden; köle ve hizmetçiler yıldız gibi parladı.
752. Ebû Tâlib'le Hatice neşelenip, Allah'a şükürler ederek sevinirler.
753. Neşeyle bir araya toplanırlar; bu şekilde aradan günler geçti.
754. Hasetçiler bunu çok gördüler; her biri bir sebepten ayıpladılar.
755. Bu kadar mal mülk hanımındır; bir gün olur bu durum bozulur.
756. Ey talihli, nereden geldinse oraya git, olacağı budur, diye [ayıpladılar].

[36a]

757. Burada senin malın mülkün mü var? Bana söz söyleyecek hâlin mi var?
758. Düşmandan bu sözü işittiğinde zaman zaman içi üzüldü.
759. Hatice [bunları] duyup vakıf olunca, Mekke'nin ileri gelenlerine davet verir.

760. Tā ki bir şahrāya bunlar cem' ola
Ehl-i Mekke ılu kâi hep gele
761. Kıldılar öyle³⁸⁹ münādīler nidā
Pes ʔa'ām hāzır idüp ol arada
762. Kāmu Mekke halkı anda geldiler
Er ü 'avrat cümles'cem' oldılar
763. Cümle bunlar yüyüp içdiler ʔa'ām
Küllis'ıtoylandı bunda hāş u 'ām
764. Bunlara gāyet konukluk etdiler
Pes ʔa'āmdan soñra ʔursun dādiler
765. Gör ne kılur Hadīce ba'de'ʔ-ʔa'ām
Bir harīr dōšek getürd'ol hümām
766. Ol dōşegüñ büyüklügüñ bil i yār
Dört yüz arşün-ıdi bını bil i yār
767. Mekke şahrāsında anı yaydılar
Halk-ı 'ālem bu ne hāldür dādiler

[36b]

768. Dōšek üzre dökdiler şol deñlü māl
Kimse anı şerh idēbilmek muhāl

³⁸⁹ öyle: anda MN

760. Bunlar ne zaman bir meydanda toplansalar; büyük küçük bütün Mekke halkı gelir.
761. Tellallar [bu toplantıyı] ilan etti; bu arada yemekler hazır edildi.
762. Bütün Mekke halkı oraya geldiler; erkek kadın hepsi toplandılar.
763. Bunların hepsi yiyip içtiler; zengin fakir, tamamı bu ziyafetten nasiplendi.
764. Bunları çok iyi ağırladılar; yemekten sonra biraz daha kalın dediler.
765. O himmetli Hatice, yemekten sonra ne yapar gör; bir ipek döşek getirir.
766. Ey yar, o döşegin büyüklüğü dört yüz arşındı, bunu bil.
767. Onu Mekke çölüne yaydıklarında, halk [hayretle] bu nasıl iştir, dedi.
- [36b]**
768. Döşek üzerine, kimsenin anlatmasının mümkün olmadığı kadar çok mal döktüler.

769. Er boyunca dört küb incü var idi
Daḥi her dānesi gevher³⁹⁰-dār-idi

770. La‘l [ü] yāḳūt her bir iḳıymetlü taş
Bī-ḥisāb u bī-ḳıyās zerrīn ḳumāş

771. Döşek ü yaşdık u yorğan bī-şümār
Cümles i zerrīn id i bil kim i yār

772. Mısrī Şāmī cevherī ṭonlar heb
Dökdiler ol döşek üzre³⁹¹ bī-ḥisāb

773. Şol-ḳadar old i ki incü sīm ü zer
Ṭurdu ki yanına pes ki yār

774. Baḳuban birb i rin gör em ediler
Kimse b unuñ sırrın’ ir em ediler

mefāīlün/mefāīlün/feülün

775. Daḥ i beş yüz köle üç yüz ḥalāyık
Ḳoşup ḥidmet iderler aña lāyık

776. Daḥ i dört biñ deve dürlü hecīnler
Yarar atlar daḥ i dürlü ḳatırlar

³⁹⁰ gevher: cevher MN

³⁹¹ döşek üzre: döşegüñ orda MK

769. Bir adam boyu kadar dört küpte, her tanesi cevherli inci vardı.
770. Her biri la'l, yakut [gibi] kıymetli taş, hesapsız ve benzersiz altın [işlemeli] kumaş.
771. Ey yar, hepsi altından [işlemeli] sayısız döşek, yastık, yorgan, bil.
772. Döşegin üstüne, hep Mısır'dan, Şam'dan [gelen] kıymetli taşlarla [süslü] giysiyi döktüler.
773. İnci, altın ve gümüşler, o kadar yığıldı ki, iki yanında iki kişi durduğunda,
774. [Bu iki kişi] birbirini göremedi; bu işin sırrını kimse çözemedi.
775. Beş yüz köle, üç yüz hizmetçi de koşturarak ona layık olduğu gibi hizmet eder.
776. Dört bin deve, türlü cins develer, işe yarar atlar, türlü katırlar.

fāilātün/ fāilātün/ fāilün

777. Her bir *müñ egeri* vü kesmesi
Sīm ü zerden olmış-*ıdı* cümlesi

778. D*ıdı* kim *bu* deñlü māl bir kimsede
Görüben *ıı*tdiñiz m*ı*dünyede

[37a]

779. D*ıdı*ler kims*e* iş*ıdı*p görmedi
Kimsenüñ *bu* sır*a* ‘aqlı irmedi

780. D*ıdı* Mekke *ulul*a*r*ma** bilüñ
Siz benüm *bu* söz*üme* şāhid oluñ

781. D*ıdı* *bu* görd*ü*güñüz hayl [ü] haşem
Kul halāyık māl [u] mülk-i muhteşem

782. *Bu* kadar *deve* katır māl u tavar
Hep Muḥammedüñ durur her *ne* ki var

783. B*ı*lüñüz *bu* *ıı* böyle işledüm
K*ı*amusuñ Muḥammed*e* bağışladum

784. N*ıce* d*ı*y*esiz* Muḥammed*e* faķır
Ya‘n*ı* mālı rızķı yok bedr-i münir

785. Dest-gir oldı aña Rabb-i Celil
Dostları şād oldu düşmānı melil

777. Her birinin eğeri ve zırhı gümüş ve altından yapılmıştı.

778. “Dünyada bir kimsede bu kadar çok mal [olduğunu] görüp duydunuz mu?” dedi.

[37a]

779. Kimse işitip görmedi dediler; kimsenin bu sırra aklı ermedi.

780. Mekke ulularına, siz benim bu sözüme şahit olun, [sözümü] bilin, dedi.

781. Dedi [ki] bu gördüğünüz sürü ve hizmetçiler, köleler, yardımcılar, bu muhteşem mal, mülk;

782. [Burada] her ne varsa, bu kadar deve, katır, küçük ve büyük baş hayvanlar, Muhammed’indir.

783. Hepsini Muhammed’e bağışladım; bunu böyle yaptığımı biliniz.

784. Muhammed’in, o parlak ayın, fakir, yani varlıksız, nasipsiz olduğunu nasıl söylersiniz!

785. Ulu Allah, onun elinden tuttu; dostları sevindi, düşmanları kederlendi.

786. Ger bu ‘ālem halkı dirse şubh u şām
Medh olinsa haşre dek olmaz tamām
787. Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Resūl-i Muşţafā
788. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Nebiyyü’r-Raḥmete
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Nebiyyü’t-tevbete
789. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Ḥarīşun ‘aleyküm
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Ma’lüm

[37b]

mefāilün/mefāilün/feülün

790. Bular hoş³⁹²-hāl-ile dirlik dirildi
Nice eyyām bu hāl üstüne oldı
791. Ḥadīceden hem ki oğlu oldı
Bir/Ḳāsım[u] bî/Tāhir idi
792. Ruḳıyye Ümmü Gülşüm Zeyneb ey yār
Ki kızlar-ı Fātımayla bunlar
793. ‘Alīnün Fātıma oldı naşibi
Ruḳıyye Ümmü Gülşüm ey ḥabibi
794. Virildi/‘Oşmāna kişi anuñ
Bir/ı hem Ebü’l-‘Āşa o cānuñ³⁹³

³⁹² hoş: çok MN

³⁹³ Matbu nüshada bu beyitten sonra “maṭla’-ı şems-i risālet” başlığı vardır.

786. Eğer bütön bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.
787. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.
788. Sana selam olsun ey rahmet peygamberi! Sana selam olsun ey tövbe peygamberi!
789. Sana selam olsun ey yılmadan insanları doğu yola sevk eden! Sana selam olsun ey bilinen!(?)

[37b]

790. Onlar hoş geçimle ömür sürdüler; nice günler bu halde geçti.
791. Hatice'den iki de oğlu oldu; biri Kâsım, biri Tâhir'di.
792. Ey yar, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Zeynep, Fatıma kızlarıydı.
793. Ey habibim, Fatıma Ali'nin nasibi oldu; Rukiye, Ümmü Gülsüm;
794. Onların ikisi Osman'a, o canın birisi de Ebu'l-Âs'a verildi.

795. Resûlün yaşı irdi çünki kırka
Ki ma'lûm ola tâ ki ki fırka
796. Giyerdî gâhî beyâz gâhî ahmer
Sözî sükker yüzî gül lebi kevşer
797. Mu'în îdî añâ Rabbi Kerîmî
Görenler sever îdî bi'z-zarûrî
798. Kaçan bir yola uğraş o server
Koşardı üç güne dek misk [ü] 'anber
799. Be-ğâyet hûb idî hüsni vü hulkı
Müşahhar kılmış-îdî cümle halkı
800. Anuñ gölgesi düşmez îdi yire
Kamu cismi anuñ nûr îdi zîre
- [38a]
801. Saçî düşse oda hem yanmaz îdi
Siñek cismi ne aşla konmaz-îdi
802. İderdî dâ'imâ zîkr-le tâ'at
Gice ancak uyurdu ki sâ'at
803. Gehî gam-gîn olurdî gâhî handân
Gehî guşşalanurdî gâhî şadân
804. Gehî halvet idüp kılurdî 'uzlet
Bulurdî rûhı anuñ Hakkâ vuslat

795. Resulün yaşı kırk oldu; sonunda iki topluluk, grup ayırt edilsin.
796. Bazen beyaz bazen kırmızı giyerdi; sözü şeker, yüzü gül, dudağı kevser suyu [gibiydi].
797. Kerem sahibi Rabbi ona yardımcıydı; [onu] görenler kendiliğinden severdi.
798. O server ne zaman bir yoldan geçse [orası] üç güne kadar misk ve amber kokardı.
799. Yaratılışı ve tabiatı son derece hoştu; bütün halkın gönlünü fethetmişti.
800. Onun bütün cismi nur olduğu için gölgesi yere düşmezdi.
- [38a]
801. Saç teli ateşe düşse yanmazdı; bedenine asla sinek konmazdı.
802. Daima zikir ve ibadet ile meşguldü; gece sadece iki saat uyurdu.
803. Bazen kederli olur, bazen güler; bazen hüzünlenir, bazen sevinçli olurdu.
804. Bazen bir köşeye çekilip yalnız kalırdı; onun ruhu Hakk’a kavuşurdu.

805. ‘İbādet zıkr [ü] t̃ā‘at dā’im ı̇ı
Gehī aķardı tırmaz gōzi yaşı
806. Çıķardı ol Hırā t̃aĝma dā’im
Yimez bir ķi gün olurdı ı̇ā’im
807. Gehī üç günde bir yir etmek ü aşı
Mübārek baĝrına baĝlar-idı t̃aşı
808. Geh ister ı̇dı ol³⁹⁴ t̃aĝda murādı
Murādı ol idı Allāhu Hādī
809. Risālet gelmedin düşde bilürdi
Murādı ne ise ma’lūm olurdı
810. Şu resme Hakkā t̃alib olmış-ı̇dı
Mübārek beñzi gül-veş şolmış-ı̇dı
811. Görüp Hāmza anuñ hālın kayurdı
Varup ‘Ātikeye bu hāli şordı

[38b]

812. ‘Ātikeye didı kim ey karındaşı
Muḥammed yımez olmuş etmek ü aşı
813. Niçün döndı anuñ ķaddı hilāle
Hemān gül beñzi dönmişdi huzāna
814. Muḥammedden idüñ dıdı su’āli
Size eydıvirür ne ı̇se hāli

³⁹⁴ ol: -MK

805. İŖi daima ibadet, zikir ve taatti; bazen gözyaşı akar, durmazdı.
806. O, zaman zaman Hira dağına çıkardı; bir iki gün [yemek] yemez, oruçlu olurdu.
807. Bazen üç günde bir ekmek ve yemek yerdı; mübarek bağıına taş bağlardı.
808. Bazen dağda muradı olan hidayet veren Allah'ı dilerdi.
809. Peygamberlik gelmeden önce [peygamber olacağını] rüyasında görmüştü; istediğı ne ise ona malum olurdu.
810. Bu şekilde Allah'ı talep ederdi; mübarek yüzü gül gibi solmuştu.
811. Hamza onun halini görüp kaygılandı; bu hali, Atike'ye gidip sordu.
- [38b]
812. Atike'ye, ey kardeş, Muhammed ekmek ve yemek yemez olmuş, dedi.
813. Niçin onun boyu hilale, gül yüzü sonbahara döndü şimdi?
814. Bu soruyu Muhammed'e sorun, durumu neyse size söyler, dedi.

815. Did/*kim yā Muḥammed ḥālūñüz ne*
Hilāl olmışsuñuz aḥvālūñüz ne

816. Şu gül beñziñ niçün şolmış hemāne
Niçün olmış gözin yaşı revāne

817. Eger kimse sen/*incitdi še*
Diyüvir baña an/*nitdi še*

818. Neler k¹lam aña sen bir göresin
Kulağınca idem her bir pāresin

819. Did/*‘ammisin’ey yār-i vefā-dār*
Ki ben olmamışam hīç³⁹⁵ kimseden zār

820. Baña kār eyled/*‘aşk-ı İlāhī*
Kim oldur pādişāhlar pādişāhı

821. Anuñ ‘aşk/*ile döndüm ḥazāna*
Anuñ-çün yaşum olmışdur revāne

822. Ki hergiz yokdur elde ihtiyārum
Dükendi kalmadı şabrum qarārum

[39a]

823. İşitd/*bu söz/ol pehlivān çün*
Did/*kim yāruñ olsun Ferd-i bī-çün*

³⁹⁵ hīç: hīçbir MK

815. Dedi ki ey Muhammed, durumunuz nedir, hilale benzemişsiniz, haliniz ne?
816. şu gül yüzünüz niçin hemen solmuş, niçin gözünün yaşı akıp duruyor?
817. Eğer birisi seni incittiyse, ne yaptığını bana söyle.
818. Ona neler yaparım sen bir gör; her bir parçasını kulağı kadar yaparım.
819. Amcasına, “Ey vefalı yar, ben hiç kimseden incinmedim.” der.
820. Bana İlahi aşk tesir etti ki padişahlar padişahı O’dur.
821. Onun aşkı ile hazana döndüm; gözyaşı O’nun için akıp durur.
822. İradem asla elimde değıl; sabrım, rahatım kalmadı, tükendi.
- [39a]**
823. O pehlivan bu sözü işitince, sebep sorulmayan mutlak zât, Allah, yârin olsun dedi.

824. Görürler İdi andan çok kerāmet
Bilürdİ için nübüvvetden ‘alāmet
825. İder Hāḳ müşkilin dūşinde ilhām
Hemīn zāhir gibİ olurdİ i‘lām
826. Hırā ṭağında vārurdİ hem ekşer
Olurdİ ṭağ anuñ İle münevver
827. İderdİ ṭağ üzerinde ‘ibādet
Ki dā’im böyle İdinmişdi ‘ādet
828. Resūlullāh meger günlerde bir gün
Hırā ṭağında oturmuş idİ için
829. Buyurdİ ol sâ‘at Allāhu Hādī
Didİ Cebrā’īle kim yā ‘ibādī
830. Yürİ ırgür ḥabībūme risālet
Daḥİ Qur’ānla kıl añā işāret
831. Dīne da‘vet idüp en ḥāş u ‘āmı
‘Ayān itsün ḥelāli vü ḥarāmı
832. Hāḳuñ emrİ ile Cebrā’īl indi
Hemān sâ‘at Hırā ṭağında ḳondı
833. Resūlullāh inerken gördİ anı
Be-ğāyet ḥavf idİben ḳorḳdı cānı

824. Onda gördükleri kerametlerin peygamberlik alâmeti olduğunu bilirdi.
825. Allah müşkülünü düşünde ilham eder, hemen apaçık malum olurdu.
826. Çoğunlukla Hira Dağı'na giderdi; dağ onunla nurlanırdı.
827. Daima böyle dağda ibadet etmeyi âdet edinmişti.
828. Günlerden bir gün, Resulullah Hira Dağı'nda oturmuş [ibadet ederken],
829. O anda Hidayet veren Allah, Cebrail'e "Ey kulum!" diye buyurdu;
830. Git, habibime peygamberlik götür; Kur'an'la da ona yol göster.
831. Soylu halk herkesi dine davet edip, [onlara] helali ve haramı açıkça göstereyin.
832. Cebrail, Allah'ın emriyle hemen o anda Hira Dağı'na indi.
833. Resulullah, onu inerken gördüğünden, son derece korktu.

[39b]

834. Did*ı* ikrā' did*ı* bilmem kırā'at
Ben ümmiyem nedür bilmem 'ibādet
835. Kim İkrā' sūresini ta'līm itdi
Ne kim Hakk emri anı ta'līm itdi
836. Did*ı* var halkı dīne da'vet eyle
Ne kim Hakk³⁹⁶ emri varsa anı söyle
837. Oku Kur'anı emr ü nehyi bildür
Ki ta'līm eyle halka Hakkı bildür
838. O kim emrün tutar cennet anuñdur
Şu kim münker ider miñnet anuñdur
839. Senün yüzün şuyma yā Muḥammed
Bulsardur kamu ümmet muḥammed
840. Kıpçakdur āhir yevmü'l-kıyāmet
Senün ola kamu halka şefā'at
841. Nebilerle veliler halk-ı 'ālem
Şefā'at ıma senden cinn ü ādem
842. Ki ben bī-çāre kim peyk-i Celīlem
Hakkun resūliyem Cebrā'īliyem
843. Hemīn ol dem [ki] Cibrīl gā'ib oldı
Ḥabībullāh turup evne geldi

³⁹⁶ Hakk:-MN

[39b]

834. [Cebrail] oku dedi; [Resulullah] ben okuma bilmem, ibadet nedir bilmem, okuma yazmam yok, diye cevap verdi.
835. İkra Sûresini okudu, talim etti; Allah'ın emri neyse onu öğrendi.
836. Git, Allah'ın ne emri varsa onu söyleyerek, halkı dine davet et, dedi.
837. Kur'an'ı okuyup emir ve yasakları bildir, [onları] halka öğreterek Allah'tan haber ver.
838. Senin emrini yerine getirene cennet, inkâr edene ise mihnet vardır.
839. Ey Muhammed, senin yüzünün hürmetine, bütün ümmet övülmeye değer olacaktır.
840. Sonunda kıyamet koptuğunda, bütün halka şefaât [hakkı] senin olsun.
841. Peygamberler, veliler, bütün âlem halkı, cin ve insan senden şefaât beklesin.
842. Çaresiz ben, Ulu Allah'ın habercisiyim; Hakk'ın elçisi Cebrail'im.
843. Hemen o anda Cebrail kayboldu; Allah'ın habibi, kalkıp evine geldi.

844. Ḥadīce görüp anı karşı vardı
Be-ğāyet şād Resūlullāhı gördi

[40a]

845. Nübüvvet nūrı alnında belürmiş
Şanasın ay durur kim şu‘le virmiş
846. Ḥadīce dādi añā yā Muḥammed
Ki beñzer saña virilmiş risālet
847. Did i kim yā Ḥadīce Ḥaḳ Te‘ālā
Risālet virdi baña ol Raḥīmā³⁹⁷
848. İşdüp nice kıldı şükr-i Yezdān
Ne dıyem baña ta‘līm it firāvān
849. Şehādet kelimesin³⁹⁸ ta‘līm itdi
Ne kim buyurdu se anı tutdı
850. Meysere itmiş-ıd i añā ikrār³⁹⁹
Şehādet dūben eyledi tekrār
851. Ki muntazır olmuş-ıd i bunca zamān⁴⁰⁰
Bilūben nā’il oldum şimdi el-ān
852. Dir dūm yā İlāhī ben görem mi
Risāletüne ‘ömür irgürem mi

³⁹⁷ ol Raḥīmā: Ḥaḳ Te‘ālā MN

³⁹⁸ kelimesin: kelimesini MK

³⁹⁹ Bu mısra da vezin kusurludur.

⁴⁰⁰ Bu mısra da vezin kusurludur.

844. Hatice onu görüp karşıladı; Allah'ın resulünü son derece sevinçli gördü.

[40a]

845. Alnında, parlak ay gibi, peygamberlik nuru belirmiş.

846. Hatice ona “ey Muhammed, zannederim sana peygamberlik verilmiş.” dedi.

847. Ey Hatice, O merhametli Hak Teâlâ, bana peygamberlik verdi, dedi.

848. [Bunu] duyunca çok kere Allah'a şükretti; ne diyeyim, bana çokça öğret, dedi.

849. Şehadet kelimesini talim etti; [Peygamber] ne buyurduysa onu takip etti.

850. Meysere, şehadeti tekrarlayıp onu tasdik etmişti.

851. [Hatice], bunca zamandır bekleneni şimdi öğrenip, muradıma erdim.

852. “Ey Allah'ım, ben görecek miyim? Ömrüm peygamberliğine yetecek mi?”
derdim.

853. Did / kim görmişem el-ḥamdü lillāh
Bu *güne* görmişem el-ḥamdü lillāh

854. *Ḳamu* tāt / vü taht u māl [u] mülki⁴⁰¹
Yol *ma* virmişem el-ḥamdü lillāh

855. Muḥammed Muṣṭafā nūr / Ḥudānuñ
Dīn *me* girmişem el-ḥamdü lillāh

[40b]

856. Cehennemden be-ḡāyet ḥavf iderdüm
Ḥalāş oldum *hele* el-ḥamdü lillāh

857. Yarın *var* lıcaḳ Cennāt-i ‘Adne
Bu günden varmışam el-ḥamdü lillāh

858. *Ḳamu* ümmetler *müñ* *anasıyam*
Ki Fahr-i ‘ālemīsin el-ḥamdü lillāh⁴⁰²

859. Yarın maḥşerde hem evlādlar *ıma*
Şefā‘at *ıderem* el-ḥamdü lillāh

860. Ḥamid olsun Ḥudāya bī-nihāye
Ki ḳadre irmişem el-ḥamdü lillāh

861. Niceler zehrin içerler bu dehrüñ
Şafās *ma*⁴⁰³ irüp el-ḥamdü lillāh

⁴⁰¹ “Taht” kelimesindeki akuzatif eki vezin gereği atıldı.

⁴⁰² Bu mısırada vezin kusurludur. Bu beyit matbu nüshada bulunmamaktadır.

⁴⁰³ Şafāsına: nebātına MN

853. [Onu] gördüğüm için, bu güne eriştiğim için Allah'a hamd olsun, dedi.
854. Allah'a hamd olsun; tacın, tahtın, mal ve mülkün tamamını yoluna vermişim.
855. Allah'a hamd olsun, Allah'ın nuru Muhammed Mustafa'nın dinine girmişim.

[40b]

856. Cehennemden çok fazla korkardım; Allah'a hamd olsun şimdi kurtuldum.
857. Allah'a hamd olsun; ahirette gideceğim Adn cennetlerine bugünden ulaştım.
858. Allah'a hamd olsun, bütün ümmetlerin anasıyım; âlemin iftiharısın, elhamdülillah.
859. Allah'a hamd olsun, yarın mahşer gününde evlatlarıma da şefa'at ederim.
860. Allah'a hamd olsun, sonsuz şükürler olsun, değerimi buldum.
861. Birçokları bu dünyanın zehrini içer; safâsına erdi[ğim için] Allah'a hamd olsun.

862. Ki t̃alib olmışam çokdan ber̃den
Hele vaşl olmışam el-ḥamdü lillāh

863. Ger bu ‘ālem ḥalkı dirse şubḥ u šām
Medḥ olinsa ḥaşre dek olmaz tamām

864. Ger diler āseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Resül-i Muştafā

865. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Şehīr
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Şāhid

866. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Şehīd
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Meşhūd

[41a]

867. Ki bir ruhbān var ıdı adı Varḳa
Ki nāmı tolmış-ıdı Şām u şarḳa

868. Ḥadīce dıdı añā işbu ḥālī
Muḥammedden işitdügü maḳālī

869. Hırā tağında neye irdügüñi
Ki Cebrā’īli anda gördügüñi

870. İşıdıp Varḳa çün-kim bildi anı
Didı buldum cihānda rûḥ-ı şānī

862. Uzun zamandır talip olmuştum; Allah'a hamd olsun, şimdi ulaştım.
863. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.
864. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.
865. Sana selam olsun ey âlemlere meşhur, şan ve şeref sahibi! Sana selam olsun ey şahitlik eden!
866. Sana selam olsun ey Allah yolunda canını feda eden! Sana selam olsun ey görülen, şehadet edilen!

[41a]

867. Varaka adında, namı Doğu'da ve Şark'ta yayılmış bir papaz vardı.
868. Hatice bu hali, Muhammed'den duyduğu sözü, ona söyledi.
869. Hira Dağı'nda başına gelenleri, Cebrail'i orada gördüğünü.
870. Varaka, [anlatılanları] duyunca onu tanıdı; cihanda ikinci ruhu buldum, dedi

871. Did*i* el-ḥamdü lillāh toğmış ol māh⁴⁰⁴
Zīrā Tivrāt içinde anı Allāh

872. Kāmu naʿtuñ şifātuñ söylemişdür
Aña Allāh ḥabībümdür dimişdür

873. Anuñ ümmeti t^olsar cihāna
Aña münker olanlar oda yana

874. Ki soñra ḥaylī eglendi Cibrīl⁴⁰⁵
Belürmedi ki vahy indirmedi bil

875. Ki bir gün Cebrāʿīl⁴⁰⁶ Allāh selāmın
Getürdi Aḥmede Ḥaḳḳuñ kelāmın

876. Did*i* Rabbüñ selām ider ki ey cān
Melālet*i* gider ol şād [u] ḥandān

877. Saña Müddeşşirüñ sūresini bil
Nüzül itdüm olup daʿvete meşgūl

[41b]

878. Olasın şimdiden ger*ü* ki server
Kāmu sensün bu cinn ü inse rehber

879. Ebū Bekir meger kim ol zamānda
Ticāretde id*i* vahy indüğinde

⁴⁰⁴ ol māh: anı MK

⁴⁰⁵ Bu mısradaki vezin kusurludur.

⁴⁰⁶ Cebrāʿīl: Cibrīl MK

871. Allah’a hamd olsun, o doğmuş, zira Allah onun Tevrat’ta,
872. Bütün niteliklerini, sıfatlarını söylemiş, ona habibim demiştir.
873. Onun ümmeti dünyayı saracak; onu inkâr edenler ateşte yanacak.
874. Sonra Cebrail hayli [zaman] bekledi, açığa çıkmadı, vahiy indirmede, bil.
875. [Nihayet] bir gün, Cebrail, Ahmed’e Allah’ın selamını, kelamını getirdi.
876. Ey can, sıkıntıyı bırakıp sevinçle gül, çünkü Rabbin sana selam söyler, dedi.
877. Sana Müddessirun Sûresi’ni indirdim, [insanları dine] davetle meşgul olup,
- [41b]
878. Bundan sonra server olasın; cin ve insanların tamamının rehberi sensin.
879. Vahyin geldiği esnada meğer Ebû Bekir, ticaretle uğraşıyormuş.

880. Ticāret itmek-*ı*çün Şāma irdi
Ki *anda* bir gice *ru'yāda*⁴⁰⁷ gördi
881. İner ay u güneş *konar dizine*
Muṭī' olur ne kim dirse söz*ine*
882. Libās geydürdi güneş *ile aya*
Uyanup 'āşık oldı meh-likāya
883. Turup ta'bīr i^çün ruhbāna vardı
Düşin şerh eyleyüp ta'bīr şordı
884. Did*i* ruhbān *aña* kandan gelürsün
Mekānuñ *nere*de kanda olursun
885. Did*i* kim Mekke şehr*i*dür mekānum
Ebū Bekir diyeler *ad* u şanum
886. Did*i* *ki* cihānuñ server *müñ*
Daḥi āḥir zamān peygamber *müñ*
887. Olsardur anuñ *ad*ı Muḥammed
Ki⁴⁰⁸ şark u ğarba deñlü⁴⁰⁹ *ola* ümmet
888. Kopsar Mekke şehr*i* i^çre ol mäh
Gelecek vaḳti *durur*⁴¹⁰ inşā'allāh

⁴⁰⁷ ru'yāda: düşünde MN

⁴⁰⁸ ki: -MK

⁴⁰⁹ deñlü: dükeli MK

⁴¹⁰ durur: oldu MN

880. Ticaret için Şam'a vardığında, orada bir gece rüyasında gördü.
881. Ay ve güneş inerek dizine konar, ne isterse yerine getirirler.
882. Güneş ve aya elbise giydirdi; uyanıp ay yüzlüye âşık oldu.
883. Tabir etmesi için rahibe gitti; düşünüy anlatıp tabirini sordu.
884. Rahip ona nereden geldiğini, nereli olduğunu, nerede bulunduğunu sordu.
885. Mekanım Mekke şehridir, adıma Ebû Bekir derler, dedi.
886. [Rahip dedi ki] İki cihan serveri, ahir zaman peygamberinin;
887. Onun adı Muhammed olacaktır, Doğu'dan ve Batı'ya kadar [her yer] ümmetiyle dolacaktır.
888. O ay, Mekke şehrinden çıkacaktır; Allah'ın izniyle gelme vaktidir.

[42a]

889. Cemî'-i halk katında ol uludur
Hakun katında gâyet sevgülüdür
890. Anuñçün yaradupdur Hâk cihânı
Dağ / hür / kuşur / vü cinânı
891. Yazup Tevrât içinde anı Allâh
Kamu 'âlemlerüñ Raḥmânı Allâh
892. Dimişdür kim Muḥammed hâş kulumdur
Habîbümdür be-gâyet sevgülumdür
893. Dağ / hem ehl-i İslâma ola şâh⁴¹¹
Vezîri olasin sen inşâ'allâh
894. İki 'âlemde olasin aña yâr
Hemîşe olasin yâr-ı vefâ-dâr
895. Ebû Bekir işitdi vü sevindi
Tesellîsin buluban gârü döndi
896. Dönüp Şâmdan gelüp hem Mekkeye ol
Olurdu bu düşün fikrine meşgûl
897. Ger bu 'âlem halkı dirse şubḥ u şâm
Medḥ olinsa ḥaşre dek olmaz tamâm

⁴¹¹ ola: ey MK, şâh: mäh MN

[42a]

889. O, halkın tamamının huzurunda uludur; Allah katında en sevilendir.
890. Allah cihanı, hurileri, cennet köşklerini ve cennetleri de onun için yaratmıştır.
891. Bütün âlemlerin merhamet kaynağı Allah, onu Tevrat'ta yazıp,
892. Muhammed seçkin kulumdur, habibimdir, son derecede sevdiğimdir, demiştir.
893. Allah'ın izniyle, İslâm ehline padişah olsun, sen de veziri olasın.
894. İki âlemde yâri olasın; daima vefalı dostu olasın.
895. Ebû Bekir [bunları] duyup sevindi; teselli olup geri döndü.
896. O, Şam'dan Mekke'ye dönerken, zihni hep bu düşünceyle meşguldü.
897. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.

898. Ger diler *İseñ* bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Resūl-i Muşţafā

899. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Beşīr
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Neẓīr

[42b]

900. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Münzīr
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Nūr

Fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün

901. Çünküim irişdi/Muhammede⁴¹² risālet bil i cān
Da'vet itmekl*İge* meşğül oldu sultān-ı cihān⁴¹³

902. D*İdi* Bū Bekre⁴¹⁴ Muhammed muştuluğ olsun saña
Baña virmişdür risālet lutf idüp ol Müste'ān

903. Pes Hīrā t*İğ*ında mā-vaқа' ne *İse* şerh idüp
Baña gönderdi risālet Teñri haqq*İçün* inan

904. Çün Ebū Bekir iş*İdüp* d*İdi* aña seyyidüm
Çünkü peygamber olasın k*İanı* mu'cizāt-ı şān

905. D*İdi* rü'yāsın⁴¹⁵ Ebū Bekr*İñ* nice*İ* gördüğün
Hem mu'abbir n*İce* ta'bīr itdüğün *anı* beyān⁴¹⁶

⁴¹² Çünküim irişdi Muhammede: Muhammede irişdi çünkü MK

⁴¹³ Matbu nüshada bu beyitten önce “Aḥvāl-i aḥkām-ı teblīğ-i risālet/Muhammed ‘aleyhi’ş-şalāt-ü ve’s-selām” beyti bulunur.

⁴¹⁴ didi Bū Bekr: Ebū Bekr didi MK

⁴¹⁵ rü'yāsın: düşüni MN

⁴¹⁶ Vezin gereği, “mu’abbir”kelimesinden sonra gelen “anı” kelimesi, “itdüğün” kelimesinden sonra gelen “anuñ” kelimesi atılıp onun yerine alınmıştır.

898. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.

899. Sana selam olsun ey müjdecî! Sana selam olsun ey cezayı haber veren!

[42b]

900. Sana selam olsun ey sakındıran! Sana selam olsun ey aydınlık!

901. Ey can, bil [ki] Muhammed'e peygamberlik geldiği için, cihanın sultanı, [İslam'a] davetle meşgul oldu.

902. Muhammed, Ebû Bekir, O kendisinden yardım beklenen (Allah) , lutfedip bana peygamberlik vermiştir, sana müjdeler olsun, dedi.

903. Sonra, Hira dağında neler olduğunu anlatıp bana [Allah] peygamberlik verdi Tanrı hakkı için inan.

904. Ebû Bekir, dinledikten sonra ona, seyyidim, dedi; peygamberlik makamına yaraşır mucizelerin nerede?

905. [Muhammed], Ebû Bekir'in nasıl bir rüya gördüğünü ve tabircinin onu nasıl yorumladığını söyledi.

[43a]

906. Çün Ebū Bekir işdüp gördi andan mu‘cize
Şıdk-ile ĩmān getürd/oldı mü‘min müslümān
907. Anuñ ardınca ‘Alī geld/ĩmāna şöyle bil
Dağı Zeyd ile Zübeyr ‘Oşmān getürdler ĩmān
908. ‘Abdurrahmān Talha hem Sa‘d bin Vakķās geldiler
Bāi Fahhās şıdk-ile ĩmān getürdler hemān⁴¹⁷
909. Her bir/bir mu‘cizāt görüp müselmān oldılar
Hem dağı ĩmāna geld/Ĥamza-i şāhib-kırān
910. Ehl-i ĩmān cümlesi otuz tokuz olmış-idi
Gizlü ģlerlerdi ‘ibādet mağārada hemān⁴¹⁸
911. Bu sırı vard/Ebū Cehl dādi ‘Ömer kıatına

[43b]

- Ĥazret-i Peyğamber ģün gör ne söyler kıatabān⁴¹⁹
912. Dir imiş indirdi Kıur’ān baña Cibrīl-i Emīn
Baña uyuñ benüm ol peyğamber-/āhır-zamān
913. Sihr-ile döndürdi nıceleri hem⁴²⁰ dīninden ol
Ĥalkı şayd itmek içün düzmiş durur fitne yalan

⁴¹⁷ Bu beyitte vezin kusurludur.

⁴¹⁸ “‘ibādet” kelimesinden sonra gelen “bir” kelimesi vezin gereğı atıldı.

⁴¹⁹ “Söyler” kelimesinden sonraki “o” kelimesi vezin gereğı atıldı.

⁴²⁰ niceleri hem: nicesin MK

[43a]

906. Ebû Bekir bunu işitince ondaki mucizeyi görünce samimiyetle inanarak Müslüman oldu.
907. Onun ardından Ali iman etti; sonra Zeyd, Zübeyir ve Osman da şehadet getirdi.
908. Abdurrahman Talha, Sâd bin Vakkâs, bir de Fahhas, gelip, doğrulukla hemen iman ettiler.
909. Her biri mucizeleri görüp Müslüman oldular; cihangir (sahipkıran) Hamza da imana geldi.
910. İman ehlinin tamamı otuz dokuz kişi olmuştu; bir mağarada gizlice ibadet ediyorlardı.
911. Bu sırrı Ebû Cehil Ömer'in yanında gidip söyledi.

[43b]

O şarlatan, Hazreti Peygamber için ne söyler gör:

912. “Cebrâil bana Kur'an indirdi, bana uyun, o ahir zaman peygamberi benim” dermiş.
913. Halkı avlayıp kandırmak için fitne ve yalan düzüp, çok kişiyi sihirle dininden döndürdü.

914. Şimdi *anũ dīnine giren* kişi *var* erbaʿīn
Her bir *ni* şerh *ideyd* *eydüp* fülān bin fülān⁴²¹

915. Ben saña yüz *deve* *virem* *dañi* yüz okka gümüş
Öldürüp ol serveri bir laḫza *añ*a *virm*'emān

916. Bu sözi 'Ömer *iş* *idüp* *kaçıyup* *turur* hemīn
Atına *bindi* silāhın *aluban* old *revān*

[44a]

917. Gördi kim mağārada bunlar namāz *klar* *kamu*
Sūre-i Tāhā *okumur* *diñled* *ol* pehlivān

918. Dādiler kim yā Muḫammed ḫāzır olmışdur 'Ömer
Bu *durur* *kaşdı* *anũ* kim *kese* başlar *döke* *kan*

919. Kaldurup *destin*⁴²² *du'a* *kıld* *Resūlullāh* hemīn
Dādi yā Rab 'Ömer-*de* *eyle* dīni cāvidān

920. Hemān sâ'at *ditred* *'Ömerüñ* *eli* *ayağı*
Tāḫatı *ṭaḫ* *oldı* *beñzi* *güyā* kim *oldı*⁴²³ *ḫazān*

921. Dādi kim *kalmađı* şübhem sen Resūl-i Ḥaḫḫsın
Şıdḫ-ile *īmān* *getürüp* *dīne* *girdi* *ol* zamān

922. Dīne *girdüğün* *görüp* *ğāyet* *sevindi* *Muṣṭafā*

⁴²¹ Bu mısradaki vezin kusurludur.

⁴²² destin: elin MN

⁴²³ beñzi güyā kim oldı: şarardı beñzi güyā MK

914. Şimdi onun dinine giren kırk kişi var; her birini filan oğlu filan diye anlattı.
915. Ben sana yüz deveyle yüz okka gümüş vereyim de, o serveri öldürüp bir an [bile] aman verme.
916. Ömer bu sözü işitince öfkelenip, hemen silahını alarak atına binip yola çıktı.

[44a]

917. O pehlivan, onları topluca namaz kılarken gördü; Taha Sûresi okunurken dinledi.
918. Ey Muhammed, Ömer baş kesip kan dökmek için bekler, dediler.
919. Allah'ın Resûlü hemen, elini açıp, ey Allah'ım Ömer'le dini ebedi kıl, diye dua etti.
920. Hemen o anda, Ömer'in eli ayağı titredi, gücü kesilip yüzü sonbahar [yaprağı] gibi sarardı.
921. Sen Allah'ın resulüsün, şüphem kalmadı, dedi; o an samimiyetle şehadet getirip dine girdi.
922. Mustafa, [Ömer'in] dine girmesine son derece sevindi. Ashab da sevinip coşkuyla tekbir getirdi.

[44b]

*Daḥi aşḥāb sevinüp tekbīr itdler şādumān*⁴²⁴

923. *Dādi ‘Ömer yā Muḥammed nice pinhān olasın*
*Zāhire çık dīne da‘vet eyle bu ḥalkı hemān*⁴²⁵

924. *Çıkdı andan soñra dīn/āşikāre eyledi*
Luṭf-ile da‘vet ider her bāin/ol ‘ālī-şān

925. *Dir Ebū Cehil ‘Ömere ḳanı gayret yā ‘Ömer*
Yā nice uyduñ aña sen ḳanı bunca ād u şān

926. *Dir Ebū Cehle ‘Ömer kim şübhe yokdur aña hıç*
Ol Resüldür Faḥr-i ‘ālemdür aña yokdur gümān

927. *Anı da görmez misüñ bir aḳ bulut dā‘im anuñ*
Ne yire gāderse olur başı üzre sāyebān

[45a]

928. *Her ki ümmet oluban eger*⁴²⁶ *ṭutarsa sünnetüñ*
Bī-gümān anuñ içündür ḥūr [u] ḡılmān [u] cinān

929. *Çünki günden gūne artdı ümmet/hem şer‘-i dīn*
İns ü cinn oldı müşerref hem zemīn ü āsumān

930. *Çekmedı küffāra ḳılıç dökmedı Mekkede*⁴²⁷ *ḳan*
Soñra Medīneye varup eyledi/anda mekān

⁴²⁴ Bu mısradā vezin kusurludur.

⁴²⁵ hemān: ‘ayān MN

⁴²⁶ eger: aña MK

⁴²⁷ küffāra ḳılıç dökmedi Mekkede: küffār-ı Mekkeye ḳılıç dökmedi MN

923. Ömer, “Ey Muhammed, daha ne kadar gizleneceksin? Açığa çık, hemen bu halkı dine davet et.” dedi.

924. Ondan sonra, o şanı yüce, çıkıp dini ilan etti; her birini iyilikle davet etti.

925. Ebû Cehil, “Ey Ömer, hani gayretin, hani şanın şöhretin? Sen ona nasıl uydun?” der.

926. Ömer, Ebû Cehil’e, “Hiç şüphesiz O, Allah’ın Resûlü’dür; âlemin övüncü olduğuna şüphe yok.” dedi.

927. Daima nereye giderse, başının üzerinde bir beyaz bulut gölgelik eder; onu da görmez misin?

[45a]

928. Ümmetinden olup da her kim onun sünnetine uyarsa, şüphesiz, huri[ler], gılman[lar] ve cennetler onun içindir.

929. Günden güne ona inananlar arttığından, dinin kuralları da arttı; insan, cin, yer ve gök şereflendi.

930. Kâfire kılıç çekmedi, Mekke’de kan dökmedi; Sonra Medine’ye gidip, orada kaldı.

931. Sevdiler ehl-i Medīne oldu cümle tābī'īn
Mu'cizātın zīrā itmişlerdi anuñ imtiḥān
932. Dādi Cibrīl yā Muḥammed her ki ĩmān ḥil'atin
Da'vet eyle girmez-*še* ḳatlı idüp virme emān
933. Faḥr-i 'ālem pādişāh oldu vü dört yār⁴²⁸ vezīr

[45b]

- Bāi Ebū Bekir 'Ömer 'Oşmān 'Alī kāmūrān
934. Anda mescidler yapıban ḳıldı beş vaḳit namāz
Cebrā'īl geldi/buyurdu kim Bilāl eyde ezān
935. Cum'a gün ḥuṭbe okurdu bir direge⁴²⁹ dayanup
Dā'im öyle 'ādet ādinmiş-id/ol mihribān
936. Dādi aşḫāb yā Resūl minber yapılum sīze biz
Ḥuṭbeyi kāmı işādir kāmı işitmez i cān
937. Şoñra bir minber yapıldı ḳıḳdı üstine Resūl
Ḥuṭbeye başladı okuya-y-id/ol ney-civān
938. Gördiler kim mescid içre ḳopdu feryād [u] enīn
Ol direk yaralıup itdi nevhā vü āh [u] fiḡān

⁴²⁸ yārı:ay-rū MK

⁴²⁹ ḥuṭbe okurdu bir direge: ḥuṭbede okurdu dayanup MK

931. Mucizelerine tanık olduklarından, Medine halkı, [onu] sevdi, hepsi [ona] tâbî oldu.
932. Cebrail, Ey Muhammed, [insanları dine] davet et, iman kaftanını giymeyeni katledip, ona aman verme, dedi.
933. Âlemin övüncü padişah oldu, [onun] dört dostu [da] vezir oldu. Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali de arzularına kavuştular.
934. Orada mescitler yaparak beş vakit namaz kıldı; Cebrail gelip, Bilal ezan okusun diye buyurdu.
935. Cuma günü hutbeyi [bir direğe] dayanarak okurdu, o şefkatli (peygamber), öyle âdet edinmişti.
936. Ey can, Ashab, “Ey Resûl, hutbeyi bazıları duyar, bazıları duymaz; biz size minber yapalım,” dedi.
937. Sonra minber yapıldı; eşsiz genç, Resûl, [hutbeyi] okumak için [minberin] üstüne çıkıp, hutbeye başladı.
938. Mescidin içinde bir inilti ve feryat koptuğunu, o direğin yarılıp ah edip ağlayarak ağıt yaktığını gördüler.

[46a]

939. İndi minberden Resûl şîğar eli ile anı
Sâkin oldı ol direk evvelki gıbı hem-çünân

940. Cümle aşhâb gördiler tekbîr [û] şalavât ile
Huṭbeyî minberde okudı yine şîrîn-dehân

941. Anı işdüp nice kâfirler oldı müslümân
Daḥi nice mu‘cizât görüp nice ban oğlu ban

942. Ger bu ‘âlem halkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olınsa ḥaşre dek olmaz tamām

943. Ger diler işeñ bula cânun şafâ
Vir şalavât ber-Resûl-i Muşţafâ

944. Okuyanı yazanı diñleyeni
Raḥmetünle yarlıgâğıl yâ Ğanî

Fî şehri’r-Receb 1181 [23 Kasım-22 Aralık 1767]

[Müstensih:] Şeyḥ İsmâ‘îl bin Üsküdârî

[46a]

939. Resûl minberden inerek, onu eliyle sıvazladı; o direk böylece eskisi gibi hareketsiz kaldı.
940. Ashabın tamamı, tekbir ve salavat getirerek izledi; o tatlı dilli (peygamber), hutbeyi yine minberde okudu.
941. Onu (o direğin hikâyesini) duyup nice kâfirler, bey oğlu beyler, daha nice mucizeler görüp, müslüman oldu.
942. Eğer bütün bu dünya [bir araya gelip], sabah akşam kıyamete kadar onu methetse yetmez.
943. Eğer canın rahatlık bulsun istersen Resul-i Mustafa'ya salavat getir.
944. Ey sonsuz zenginlik sahibi! Okuyanı, yazanı, dinleyeni, rahmetinle bağışla!

اول محمد يوزي صوبينه هه
 هم ابو بكر وعمر وعثمان وطل
 دايي بونله مصطفى نك ياريد
 هر بونله زيرينه بغض ايند
 حق بونله دي حشيه طويلا
 حرمته انلاز كن يارينا
 راضي اولسون خلكه نسا نك
 دبلارمكه ديلمه قوشا ولا
 مصطفى نك خورجه نسا نك
 پير نجه صاحب كالا نسا نك
 بندي خايشان مصطفى

چمكه سوزموتله قيرسل
 حشره كلو نامي نك ياد او
 دايي ماسخون او قودون او قودون
 قيلورم بلكه اي سرور دونا
 دبلارمكه حق مرادان بون
 جمله مشكل شكري نسا نك
 بن خفه پناه به لطيف نك
 مصطفى نك خورجه نسا نك
 كير فر بونله نك بر صومعي
 واي نرم خالو به نسا نك
 فضل ايد رسك اي نسا نك

کرسند زانوی که چو جزای آفر
 حکیم شود یک عالم جانم
 او عاریدم سنک لطف که کرد
 مکتب و آمدی الحکم بیده
 انانیدم اولمشکلا بی جا
 صلا ربوب بوبه چو والد
 دیدم که اعلای بودی ماه
 بونی بونله دیور بودی چاه
 در بلوبه بره چوق غلبدیک
 کجدا الحلی صدی رسک
 کتو عاونه فرخه مان
 قیلا بدی کاد کرا عتلا

دَهِلَكُمْ بِحَدِّكَ كُلَّ كَوْنٍ بِهِ
 مَبَارَكٌ حَسْبِي أَنَا وَلَدُنِي
 بَدَى لَيْسَنَهُ كَرِيمٌ فَخَلَّ
 لَحْدَ مَصْطَفَى وَلَمْ يَخْفَ
 الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ
 الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ
 الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ
 الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ
 دَهِلْ دِي رُوْحِي وَأَصِلْ أَوَّلَهُ
 رَزْزُونِي بِرُبُوبِيكَ سُوْرَةُ
 غَافِقَاتٍ يَا نَبِيَّ كَوْنُكَ رُبُّكَ
 دَهِلْ دِي رُوْحِي وَأَصِلْ أَوَّلَهُ
 دَهِلْ دِي رُوْحِي وَأَصِلْ أَوَّلَهُ
 دَهِلْ دِي رُوْحِي وَأَصِلْ أَوَّلَهُ

بونب اولیور قبریته قویتر الیون خلق خالو اغلا بدو
 ای طاب الوب کلدی سول اوین کوردی اولو اولو
 وادیادی خاوی فایله اولو ملک صفتلایدی سول
 ددی اقلنه کم دی سفا نصیب اولدی ورم بکر
 اوین کوره سنک دی سفا سکریم بره ورم سفا
 خلی احمده دایه اولور یارین نختونه هم رحمت اوله
 ای جانیرو منت بله لوم اولیجه ناکا عرت قیلان
 الوین الینی تیر سنده کوردی طما کوردی بددی ایچ
 بدیلم ای کوردی نوری محمد کرا وعلما سنی علی سنا احمد
 شخی ارق سومه بر عیله دخی جافند نازوق سول
 خلی مصطفی اسن صوره ای حصویر بله صفا سوزدی

ددی ای کوردی نوری سنا خلی بکا اصغر له احسن
 بوسوز آری آسید ورسون حاکم صنا سنا کاور وریلی
 اوطالبه دیمک انا بی وصیتا نلوم دیو انا بی
 خلی الوینا وراه سن اولک صدر نه ای کوردی
 الکن کل کله که خدش بوله سنک حق و قیده سینه
 قمو اوغلا نلر کد نختونه دیلار دینک بولک سنا
 ای کوردی لیا ستر قوسک کوردی بولوب تیرد
 انک قدر بی سن سکره کل سوب سنا اولو بختلان
 خدا کاز سناک ورسوزر خله اول صفا بی کوردی
 اکا کوره خله درلوسناک ای طابا بلدی چورنه ناز
 اکا اصغر له دی و کندی کیک فنا کجند نفا به رطلان

بونب

[illegible]

10

مُرُوْتُ كَلَّا نَقِيْرُ أَهْلًا كَرَمِيْدًا
مُحَلَّمِيْ فَوْقِيْهِ رُخْدَمَةٌ أَوَّلُهَا
دِيْلَارَةٌ دِيْنِيْ وَارَةٌ أَوَّلُهَا
عُلُوْفَةٌ أَيْلِيْكَ حَالِيْ خَالِيْخَه
بَرَّاءَةٌ لِّسَانِيْ خَلِيْ مَرْدِيْ خَانَزَرُ
كَلُوْبِيْ يَا زَبْلَانِ كَرَمِيْدِيْ كِيْمَتَانِ
نَخْلَانَتٌ وَفِيْ كَلْبِيْ وَكَلْبِيْ كَلْبَانِ
خَدِيْجِيْ خَانَتُكَ كَمُّ كَارِزَانِيْ
خَانَتُكَ دِيْمِيْ أَيْ يَا رُوْقَانِ
بَهْ كَلْبِيْ أَسْتَمُوْ كَيْمَةً وَارَاقَتِيْ
أَبِيْ صَالِبِ دِيْمِيْ كَلْمُ الْوُزْمَةِ
مُرُوْتُ كَلَّا نَقِيْرُ أَهْلًا كَرَمِيْدًا
مُحَلَّمِيْ فَوْقِيْهِ رُخْدَمَةٌ أَوَّلُهَا
دِيْلَارَةٌ دِيْنِيْ وَارَةٌ أَوَّلُهَا
عُلُوْفَةٌ أَيْلِيْكَ حَالِيْ خَالِيْخَه
بَرَّاءَةٌ لِّسَانِيْ خَلِيْ مَرْدِيْ خَانَزَرُ
كَلُوْبِيْ يَا زَبْلَانِ كَرَمِيْدِيْ كِيْمَتَانِ
نَخْلَانَتٌ وَفِيْ كَلْبِيْ وَكَلْبِيْ كَلْبَانِ
خَدِيْجِيْ خَانَتُكَ كَمُّ كَارِزَانِيْ
خَانَتُكَ دِيْمِيْ أَيْ يَا رُوْقَانِ
بَهْ كَلْبِيْ أَسْتَمُوْ كَيْمَةً وَارَاقَتِيْ
أَبِيْ صَالِبِ دِيْمِيْ كَلْمُ الْوُزْمَةِ

قَوْلًا زَاكَاةً قَوْلًا سَيِّئًا
 آتَى أَوْزَانًا ثِقَلًا حَقَّقَ
 آتَى طَائِفَتَهُ قِيلَ وَذُنُورًا
 وَذِيكُمُ لَطْفًا يَنْشَأُ الْإِنْسَانُ
 الْبَشِيرَ وَبِئْسَ مَا يَكُونُ لَكُمْ
 مَكَرَ عِبَادِكُمْ إِذْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ
 كُنتُمْ تَعْلَمُونَ مَتَّعْنَاهُمْ
 نَارًا يَدُونَ لَكُمْ وَلَكُمْ يَدُوكُمْ
 الْكَلْبَةُ وَتَشْتَرِي أَوْلَادُكُمْ
 حَتَّى يَمُوتَ خَالِدًا وَلَسْنَا نَكُنْ
 قَوْلًا يَدُونَ لَكُمْ وَلَكُمْ يَدُوكُمْ
 الْكَلْبَةُ وَتَشْتَرِي أَوْلَادُكُمْ
 حَتَّى يَمُوتَ خَالِدًا وَلَسْنَا نَكُنْ
 قَوْلًا يَدُونَ لَكُمْ وَلَكُمْ يَدُوكُمْ
 الْكَلْبَةُ وَتَشْتَرِي أَوْلَادُكُمْ
 حَتَّى يَمُوتَ خَالِدًا وَلَسْنَا نَكُنْ

دو بیت

دوشنبی بخاک کوز کزین
 ابریشمی چون که نام واصل
 قلم الوی معیار و لایحه
 دبدبی بپیشی از خزان
 کله مکده نغمه اول نور
 که تو زنده بار زنده
 کجی سبلی اوله از اهرم خلیل
 اولس زانان ازین می کنند
 که ناله عید کجی چون که یلدی
 بر آتش کا دیسه از کجی
 او مآذین ازین بپیشی اوله
 یادب کاغده انی قلدی تیر
 کوز قوریهی و قودی یاد
 کوردی اسم ایچی و لینه
 صیب اوله شش اوله
 جهانی انو کله اوله
 انکو متقاید و بدو متقاید
 جیبی اوله اوله و جلیل
 برادی محمود اوله برادی
 بکایت جان و دل و دل
 بر آتش اوله کلاه و کلاه
 بوخل و فاته قور اوله

دخی حکم آئینه مشاهیر و عواید
 دیدی کووند ز محمد بوند کسری
 یکه اولسون نوک اول کازیم
 که کلشون بوند ای بوند
 ایشندی غانکه ای سونیک
 که بوند لوطی و سه صوم
 که ملا ایلک بولسا صفا
 الصلوة والسلام عندک یا فتا
 الصلوة والسلام علیا یا نبی
 غانکه کاشونه چو اولد شوی
 اکلار ددی غمانه قبله قال
 صندری قروب داغی راقم
 کلهجی یلیر نرا نی یلسون
 اوله اکلار حطان خلقی سناه
 اکلانق مصالح نر کوره لور
 امارت دله دی چو نکه سونیک
 صلح اولسه حسره ناند اولد
 ویر صلوکات نر اوله صلفا
 الصلوة والسلام علیا یا طاهر
 الصلوة والسلام علیا یا طاهر
 ای طایله ابردی اول یون
 خدیجه ایلله اولی حسنه خالی
 درمیان

اوی طایب ددی بکم یا محمد
 سونیش سونری انده واده
 ایشندی بوسوزی چور غنور
 سدیدجه طایفه سته چوریک اید
 امارت اولدی چور نکلدی
 که توراکی او یون ایله الیک
 مکر توراتا چنده کورده سید
 بار ایشندی محمد انصتافی
 متخلفان صکر کلکس محمد
 ایلک بوزی صوبیه جمله طاهر
 قومو بغور و ستر اولیسر
 خدیجه ان شاء الله اوله سند
 مصالح نه ایسه اناه کوره
 سعادت نه توجیه قلدی اولد
 که تعلیم اید بکر اولیک کور
 محمد کازیم چو خدیجه کور
 اوله دیوارینیک قرینه کازیم
 نه دکور و دزدانی بکورد
 حقیقت نجه ایسه مددانی
 شفاعت اهل اولیسر محمد
 بر ایشندی و هم چو و آدم
 قبله ای کاکل حاج اولیسر

آنکه یار و بد و حق جهان
 وجود مکه شهزاده کلاه
 بوی خوش و قوی بسیار
 آنکه کلاه و قوت و لایع
 چو مکه ایستد شهزاده
 بیرون کوه و لایع
 محمدی آمین دین کار
 آنکه قذری خدیجه یلوری
 دیوار دلو کیه بوی کوه
 محلی آتش آینه کوه
 چو مکه ایستد شهزاده

در

دخی کوه کوه آری
 کوه ران کوه آری
 یلورانی کوه آری
 یلورانی کوه آری
 دخی کوه کوه آری
 دخی کوه کوه آری
 دخی کوه کوه آری
 دخی کوه کوه آری
 دخی کوه کوه آری
 دخی کوه کوه آری
 دخی کوه کوه آری

اسیدند قومی در کلان کر
 پیش از او که صید سادات
 کرای جیشیدی کوندان
 واریدی بر قوی میسره ادا
 قومالی و مالی او را میسراید
 ریشی ایدی جمله کارانک
 دودی یا میسره ایشیت جوی
 که عبد المطلب و علی محمد
 قریشی او را دلد و راصل انک
 ابنی بن کور مشتم قوزا اچنه
 که قوزانده او را نیت صفت

۹۵

اوله کر که بیکر پیغمبر اول
 دخی جلیا علی بن ابی طالب
 اکا قوره اکا عزت کردد
 انکه ریزد سبوز انشا الله
 ال او رب سید یقیند انچه
 اکی کو ملک اکی تغای اکی
 اکی خرو باس هم اکی و بلند
 قیوب پیغمبر دیدی بوند
 کیک جلیا سن جمله خبر ویر
 اکیخی قوزان واریخته هله
 او جیخی قوزان او که بوند

محمدی و یار طور ی آردن اکا کیدر بوسه ای سحره
 کیم بر خجه طلوع و کون و مالت کون کینسون د و سترای قلندون
 دخی بواخته دلیندی صلاسون عجه کون خاوا ایچده بوبله
 دخی عزیزی ای کبر له مرزا ایله ای سیم و ددر له
 اکری اولانی و سینه ستر کسیم و ددرنا اولان کینک
 و ادب کینک اکا عزت ایله نولاشک ستر باجی فائده
 وارن کلدیکه ستر قیلر ازان شود کلو مال و بریکه اولان
 چقر دی صیدی بنزالی ان دی کالونی جملای احوال
 یزاع الشون بوله هم حای اولان خیر اولانی سالت بونده
 بوسون کری کینک کینک بون ددی کیم و راتک با بانه اولان
 دخی ارتق قیلر ایم ان شانه الله
 دخی

یوزین برکه سوده صولون کله
 دخی بوجی ایله ای فایده
 و بر و با نونی اکا دیک ای
 کید جاک کون و له بونده کله
 ای بایکونیز سیکه اولان
 الصلوة والسلام علیک یا
 الصلوة والسلام علیک یا
 برکة و طوره و کون و کون
 دیدی کلسی اکا کیم ستر
 ددی کینک ای شانه عالم
 هم ای النونی ایله الی
 خک قینه و ادی ای
 واد و بر خلصرتی اکر بوله
 ای بایکونیز سیکه اولان
 الصلوة والسلام علیک یا
 الصلوة والسلام علیک یا
 ای طاب قینه ای و اولان
 هم کینه نا نا مسرور اولان
 او کلو قلدیلر عزت و اکرام

شوق کلو سکر کنی موت نکند
 ای که رسته وصف آن خط
 دخی هم بر مشی ای الشور
 عایکه اوسطالک و کلدیلر
 که کون کنکه ندیدر وینک
 عیدیه نک قود ووز وینک
 یون یو کلدیلر اولدیلر وانه
 حیدل دخی حاضر اولدیلر
 عایکه ای طالب و کلدیلر
 بر زمان کون ندن و کلدیلر
 محمدی عید طوت کون دالره
 انک دخی می می عید قادی
 بر بوز ورت واکر وانه خالد
 دیشکیم یون واز ورت ورت
 قی مرقول غاوند دیلر
 طبل ارقره وکونسلر عایله
 کچی ایلیک می نالیند بو غای
 خیر اولدیلر وینک عایله
 دیو اولد قالدیلر وینک
 محمد کید چکنی اکلدر
 عایکه دیدی ای دفر وینک
 بواشک صوکی جدر اولد
 احوال

ایاز الله محمد یوله کیردی
 تمام میسره حاضر اولدیلر
 محمد کلد و کون کورده سونلر
 ایکسیده یوله اولدی وانه
 عیادت اهل حق قوس کلد
 اوجعل اولمیش اوسطال
 ابریشدی اوخنی قونانم جو
 سحره میسره قافون ورتو
 رسول الله میسره اولدی
 ددی کلد سوزم ای وایطاف
 خدیجه دن نکر ایشیدی بلد
 کلون میسره فائنه ایردی
 قلم قوشا قوشا نیشید
 براته هم محمد دخی یینک
 کلوب ابریشدی کلدیلر
 کیمسره اوکته طابوقلر
 انور کدی یی یی ای جان
 ابریشدی چو کلد ایشیدیلر
 دخی بوخنی اوز نایه کوردی
 اکامجه اما نلری بریدی
 مبارک طابوقلر کلدیلر
 محمد قوسن عید قلدی

سَنَّا كَاغْدَمْتَ اَلْيَوْمَ نَسْتَنَّا كِرَكَدِي كَنَدُو لِي مَحْفُوفِ اَلْيَوْمِ
 بُوَسُو زَارِي اَشِدِي بِي يَحْمُوفِ دِي كِم كَه سَوَزِي كَرَا اِيَا مَعُو
 بُوَقُصُو مَا لِي مَوَلَا جَمَاهُ اَنَكُ بَاكُ خَدِي جِه دَاخِي اَنَكُ دَر
 يَلُو سَنَك بَر دَاخِي اَنَك فَوَلَمُ كِه اَقَه سِيَاهُ اَلْيَمِش فَوَلَمُ
 نَه كَم حَكَم اِيَه بِنَا فَيَلُو وَلِي كِي بِنَا اَخِي شَوَقِيَه يَلُو
 قُو خَلُو قَدَا وَلِي دَر حَمْدُ حَفَل سَوَكِي فَوَلَمُ دَر حَمْدُ
 حَفَل سَوَكِي فَوَلَمُ دَر حَمْدُ وَلِي كِي مَصْطَفِي مَحْبُوف حَقْدُ
 قُو دُو سَنِي بُوَسُو زَارِي اَشِدِي حَسَد نَا رِيَه نَا لَوْن مَلُو اَشِدِي
 اَبُو كِي مَوَسُو زَارِي فَرَا اَن اَشِي دَر وَجْه تَبِ اَلْيَمِي فَرَا
 دِي مَنَسِيَه خُو شَوِي دِي كَر بَقَا ت خُو طَعُو سَوِي مَلُو
 بُوَرَا اَقَا فَرَا نَا رِيَه دَعَا كِرَقَلَا كَدَشْتَك بَر مِي رَم

حَمْدُ اَلْمَلِكِ فَا اَشَدِي كَرَكِي دِي
 دِي بِي جِي مَحْمُود دَسْتَا
 دِي دَر زِيَن كَرُو رِي اَنَسْت
 سَوَا اَزَا وَلِي مَحْمُود كَرَا
 بُوَرِي دِي كَارَا نَا اَزَا وَلِي دِي
 صَنَاعِ اَوَلِي اِي كَرُو كَرُو
 اَبُو كَرَا اِي كَرُو دَر مَوَلَا
 بُوَرِي جِي مَحْمُود كَرَا اِي كَرُو
 دِي دَر مَنَسِيَه اِي كَرُو مَر
 نَدَرُو كَرُو نَا بُوَلَمُ رُو شَوِي
 رَوَا دَر اَوَلِي سَن اَلْيَمِي عَنَّا

كَر

بوله اولدیلر اندلر چوند وانه وارون قونديلر خورنگان
 کمالدن کند بلرکوندره برون کمال ابر برسد بلرون
 اودن اچینه زرافه وارن کمال ابر برسد بلرون
 قونلو بلرکوندره برون کمال ابر برسد بلرون
 عبادت اکر بلرکوندره برون کمال ابر برسد بلرون
 بهره ورم اچینه زرافه وارن کمال ابر برسد بلرون
 انکال ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 مکر زرافه اچینه زرافه وارن کمال ابر برسد بلرون
 تمام ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 بجه بلرکوندره برون کمال ابر برسد بلرون
 چمکان اچونه اولدی محقق دخی خور و قوندره برون

کمال

کمال ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 قونلو بلرکوندره برون کمال ابر برسد بلرون
 طوسه ورم کمال ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 که قونله کمال ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 دخی کار اینه کمال ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 تمام ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 مشاجات ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 جمعی قونله کمال ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 وکند کمال ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 بجه قونله کمال ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون
 دیکره اولر کمال ابر برسد بلرون کمال ابر برسد بلرون

三

سَوْنَدِي كَنِي دَنَانْدَن صَفِي كَنِي
 حَقّاً اِسْمِي كَنِي وَرَدِي دِلْبَه
 شَكْرَتِ كَارَنَانَه وَرَشَوَلَد
 قَمُوسِي اَنَلَرَن دَنَانْدَن اِسْمِي
 كِي سَوْرَدَن بُوْرِي مَكْرَن اَنَدَا
 كُوْرُوْ اَوَلَرِي كَنِي كَلَدَن كَنِي
 كَلُوْب بُوْنَلَه جُوْن وَرَدِي
 بُوْ كِي بُوْنَلَه قِيُوْبِي زَه كَلَر
 دِي دِيْلَرِي عَمْرِي زَه وَرَا لَو
 كِي اَصُوْمِيْعِي دُوْنَدِي اَنَدَن
 بِيْجَه قُرْبَان كَسُوْب اَشَارَتِيُوْر

هَمَا اَنَدَم اَنَدِي وَرِيْن بُوْ كَلَرِي
 قُشَا شَكْلَكِه قُوْدِيْلَر اَنَدَر
 بُوْرِيُوْب اَوَلَدِيْلَر اَنَدَن اَوَلَد
 كِي اَجَل اَحْضَر اَسْمِي طَعْمَا
 اَوُجْمَل دِي هَب كَلَدِي بُوْنَه
 اَوُكُوْدِي كِي اَي عَمْرِي زَه
 اَدِي اَنَك اَجَل مُصْطَفَا دَر
 قَمُوسِي دَن اَنَك اَصْل اَوَلِيْد
 اِسْمِي بُوْ سُوْرِي اَجَل اَوَلَد
 كُوْرُوْ اَوَل اَوَل بُوْلَت دُوْرَن اَوَلَد
 هَمِي عَمْرِي اَلِيُوْب كِي وَرَدِي

کز آنده کوردی برورک نوبی
 کوردم بر قافا و زالدین کز
 یکاخی عیجه کلدن ناجی
 دیشی در درجی یا قوت
 سیاه آبروری و نیش کلان
 کورن تحسین اولور و اله
 صناضیتر و در اول فیلا
 مزه او عرسه ایدی اوس
 بر دنا عیقلی باشنه دردی
 دیدی ایتم اوصولد یکیم
 او نورین لادن به ستر نشانی

منزل

سنا عشف کلان کیم نشانی
 بحال الله میسر اولدی الحشر
 کیمه لر صبحه کلوسه نکل
 نصر علی قلوب دکلان حقل
 اکز ایز لر لیسنه آه و زار
 کلان لده او قیوب طیشیه
 بو شعر ی او قیوب دیدیم
 محبت لک الدین الیدی
 قونلک اوز رینه قلدی قلدیم
 دیدی نکل اکلامه سوز لک
 خطا اید و دیو کلان کیم

شَوْكَو كَلَامُهُ فَإِنَّهُ ابْتَدَأَ بِهِ كَيْفَ بَوَّلَهُ
وَأَبْدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ فَدَلَّلَهُ قَامِي
جَعَلُوا مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ قَوْمًا زَاهِدِينَ
لَوْ كُنَّا كُنَّا زُورَةً كَمَا كُنَّا لَمَّا
يَخْبُرُ ابْنُ شَدِيٍّ بِمَخْلُوقِ غَايِ وَغَايِ
يَسْتَعِزُّ بِاللَّهِ مَعِينٍ أَوْ رَسُولِ دِينِهِ
أَوْ طَلَبِ أَعْلَى دِينِهِ وَهَذَا غَايِ غَايِ
فَقَدْ أَبْدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ فَدَلَّلَهُ قَامِي
جَعَلُوا مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ قَوْمًا زَاهِدِينَ
لَوْ كُنَّا كُنَّا زُورَةً كَمَا كُنَّا لَمَّا
يَخْبُرُ ابْنُ شَدِيٍّ بِمَخْلُوقِ غَايِ وَغَايِ
يَسْتَعِزُّ بِاللَّهِ مَعِينٍ أَوْ رَسُولِ دِينِهِ
أَوْ طَلَبِ أَعْلَى دِينِهِ وَهَذَا غَايِ غَايِ

[illegible]

دیدی که کل روز برونه ز جوق کربونه فائده اندیکز نور
بوی که دیدی میسر برای جان محمد خلد میسر بود احسان
دیدی میسر که ز جان سوادیکر محققان کیم میسر دیکر
کربن بی بلادن بری آتی شاه مجاور که کورده برونه هرگاه
کربونه فائده کورمش دیکر بواش میسر نه اومش دیکر
خدا که نام حسد استوار است سوسوب میسر و بولک کالی
جهود لادن مکرب برای کاک شهردن قورلا ری طلسه
بوی که اولو صخریه طوفانک تنقل قوریل قندیل وایانک
دیدی که کل کورده وارا لوفر یخه سی بواش لادن کورلا
بوی که اولو میسر بوسفیان کیم که اولو بلادی جمله اعضا
محمدی به الدیکر آتی باز وارا است بوی لادن کورلا

کودن

نظر ای برده چو پنداره پندار
 سوزیدی اودی قندار
 بهیو کیم جهانه اول کلبه
 قهو و نلری هفت باطل بلبه
 نسا زنده بویردی زیر انک
 ددی اول بونه درجه
 انک کیم طوطی جمله جهانه
 مستور آینه کون و مکاف
 که خسته کیم بدین قلم کلو
 یحه باغ کس کسب قالد و کم
 بوسوزن علی خنده چو دان اول
 ارادی کیم فوجی کلبه
 بکایت بستره یه قورقود و
 آتو کیم دخی خورق ابر
 الوی بستره اول خورق
 که جبه الله صفه ای
 بکایت جهانه اول کلو
 که قنده ایدو کیم بکاید
 او کیم کارنا اولدی و کله
 کونش طوطی دلد بوی
 بوز قطع آلدی قورقود
 سلاست قورقود بکاید
 بوز بوز

بوز بیلر قورقود کورجه
 جیمکاشاد و خندان
 بقین قانسیه می کورجه
 نوز بیلر کورک اول کلو
 قورقود اولدی و کورک
 که جبه الله صفه ای
 بکایت جهانه اول کلو
 که قنده ایدو کیم بکاید
 او کیم کارنا اولدی و کله
 کونش طوطی دلد بوی
 بوز قطع آلدی قورقود
 سلاست قورقود بکاید
 بوز بوز

آمدند و خادمه مبارک به تهنیت و دران
 فوسوسه خادم و توان و آید
 کوزید و کرم کلان محمد بن ابان
 چون محمد کلاه کشید و آید اول
 چون خدمت کرده و کلاه کشید
 خادمه ای نامه ای شدی کا
 نامه خودم و قیدی پدید آید
 بچه عظیم اندون کرم کا
 دیدی و از این دید و کرم کا
 کار با نند و قتی کرم کا آید
 او ساعه شایم و از این سو و کرم کا

در هر

در هر حال که بوی که کلان شد
 دیدی خادمه بوی که کلان شد
 دیدی خادمه بوی که کلان شد
 بود و در هر حال که بوی که کلان شد
 چشم بیکره بوی که کلان شد
 پس عظام بوی که کلان شد
 زراعت بوی که کلان شد
 دیدی بوی که کلان شد
 دیدی بوی که کلان شد
 نامه بوی که کلان شد
 کار با نند و قتی کرم کا آید

الصلوة والسلام عليك يا الله
 كما بان خلق جونا ولدك زلت
 مكة نمت فمعه يرد يردنا
 هر كشي منكنه ابرشيد بگر
 منسوه فاني برشدي شكلا
 ديدني خلد به محل انسون
 بن سنايف تراوند و شوي
 جونا بوطا اب غاگه كوزي
 كلوني اكبسيه كورشد بگر
 تورا دن كدي يام بر زمان
 يعني كم آفقه و آفون كوزي
 الصلوة والسلام عليك يا الله
 كلون كوزي و زون شون
 فاز سوكلي كنون لاهه شون
 قور و قوردايشله هم كوزي
 خدا طي كاكاهيه هكان
 اينله و از سون اوه يورسون
 ابوطا اب و يره ابله بگر
 خدا بدوب هم غاگه شون
 برر يله خالكون صورشد
 الله اونا را ز خلد به دن جونا
 بن جونا علوقه سن و يره
 جونا

كدي تراخا ترا بوزي
 در عاگه اي برادر و رايون
 ابوطا اب و كاكاهيه شون
 في قاسن مال شيدكم كلندي
 شمدي انا قيو ورا ورا طي
 كدي تراغيته فاني اولدي
 در عاگه كاه او شند اول
 بن جونا و زون كاه و يره
 در ابوطا اب و يره و يره
 شون و كل سوزي سوزي
 هم كوزي و زون سوزي
 علوقه سن و يره
 شون و كل سوزي سوزي
 هم كوزي و زون سوزي

هم نه که احسانا بدید است از حق بدین و نیکو کار
 بود کار کار خدایه حالت و کلامه اندی فکری نه درقال
 صیقله فکری خیال یاریده کونانی یاریدی اوله توره
 کجه کوندا و یقوت کونونده کوزانی یارودردی یوزنه
 چشم مستی لاجرم کر یاراید شویله فم مستی و کونانید
 دیوایدیم بالاله الکالین محرم اوله محمل امین
 بر ضعیف و اکل کاصیب قلی جاریه کالایحجب
 یارایدی بلبل شستیا کجی کوزانی یاریدی اوله زاریدی
 کجه اغراضه نالایارید لاکمستبر و یوسیه نایارید
 خلقه اظها زایل احوال کندی یلورینه کندی خالی
 دهر که نایقه النون کوندر یعنی کیم محمل حق بر بر
 دیویدیم

و بر دیکم ایفانه کلین لکن این کند و کوره محرم فیه کن
 بنانک دیلار ندن محروم اوله نایب بود زده یا تو بیافلم
 حق کار اول کونلری کونشون ابرو یعنی کیمسه کره و یوسون
 بوایسته بر صبر ایستاده کیم تله کارانک بونده کله
 سوزانجورین نایب داش نایب کونلو فکری کالافاش ایله
 حق عیانتا لایقه توفیق اوله اول رسولند ددومه دوزله
 کوزلریدی دایم اولادی اول قبی کون کله عجب دیویدیم
 طایفه انجمنیان اولدی حیان پس سعاده خاندانه ابروی روز
 دیدی بولر خدیجه آندیه دولیک بایده اولسون ناینا
 عایک کله سعاده خاندانه دستور ایستایولیک خدیجه
 پس خدیجه قوشو کله کلد عزت و قیظیم و کرامت فیالک

الذي اليه اليه اول زمان
 اوزناه بلدي صفه وسط
 دبر غايه سوز لحيون الطيل
 نه وبرزنه دورتيه دبح
 انجمله ان اول سنده وز
 جونايشندي بوسوزجا اول
 قزاق اولدي كخي لا انك
 دبر غايه يا جان جهان
 ديديم زنا امانه وني كوشم
 كوكه كي بدوا وناغرا ندي
 نوره غرق اولدي جانان اولم
 كوزنه سنده كوزني
 بيلو باجلدي جوز قديت
 اجمالك ستره قلدي ساره
 ايجوخ ايدو سوز الو
 يزني زافه كلن له وز
 صاچي بيلي زهان بوزي
 كولا كوزنه اولوز جيل
 بولو ك اولسون قذاق اول
 هم وني اكله بوزدوم
 صاغ بايند دبر غايه
 جنت اولدي كوكي بوزي

جوز

قبحر ادي ري كخي بود وني
 دبر كاه سغري خوزمان
 اوله ايني هم محنته سطني
 بجماله بجه برودن اول اولو
 وني كاهن دزم اول ايله
 حق ايد سوز دني كا صيب
 دبر غايه عاكه غره وار
 ستره بي قبل سوز قول
 اول جيب الله محمد سطني
 كله جانم كا جبريل امين
 دبر ز الله ويره اني سكا
 خيره بوزدي كيدو رب ندي
 كيم شريعتيه ملوك بوجان
 خاتم الانبياء اوله صفنا
 حق الله كنهه بوليه بول
 انجون دز قو حناش و خور
 سنجكه قدم اوله اولجيب
 بستره جاريه اوله جيب
 جامه مست بياورم اوله بول
 ايجل و قوزنه منح انشلا
 قبله دعوت ايني اول امين
 كوله نبي دني اوله سكا

که محمداً لا اله الا هو و از او له
 بر خیزد که سوره سوره سوره
 که بلور سوره سوره سوره
 هر که حکم اینی اید می نامند
 سوره سوره سوره سوره
 پس او طالع و برید کند خاند
 آبی طالع طالع او لدی کل
 چون خدیجه اید سوره سوره
 عافیه و کافیه اید
 اوست سوره سوره سوره
 او طالع سوره سوره سوره
 سوره سوره سوره سوره

بالایی غایت سوره سوره
 سوره سوره سوره سوره
 اولدم انی الون سوره سوره
 خدیجه آینه ناندی سوره
 اول کچه خدیجه سوره سوره
 پس ز غفرانی جوید سوره
 اولد سوره سوره سوره
 راک سوره سوره سوره
 چون سوره سوره سوره
 دیر خدیجه بالایی سوره
 دیر خدیجه بالایی سوره

الصلوة والسلام عليك يا
 جوت خديجه سوزي شين
 نامه ياردي خاكر سوزي
 خانه نامه اوفوي هان
 قلدي اوطا اله سوزي
 دبر اوطا انجمله اي يار
 شوقه كم برده سلام ايله
 صكره اكار نهكاسن ويرد
 همدي كند و سوزي حايه اولد
 بس مجلد شوب اولد و ان
 اولد خي كانه اولد و سوزي

قلم
 قلم

فارشودن مجلدي كوردي كلور
 صخر اوتوب ايندي كاسن
 ديبدي خيم اي بار خاكر سوزي
 ديبدي كم غم سوزي سلام اولد
 و سوزي سوزي زهري سوزي
 ديبدي كم غم سوزي سلام اولد
 بس مجلد شوب اولد و ان
 اولد خي كانه اولد و سوزي

خيم

دیدیم ای نور عیسم مصطفی
 بویجه آفرینیم کور و سوزان
 جمله بی عیب بولیم از لطف
 امر بزرگه بنور کور و زان
 در محله ایاب وروج و کاز
 یکی بوز بیدار کور و زان
 دیر امو بکریا و دستم بزم
 صاف اتره بن نور بیکار ای
 سن قدم بصله بکوز و کاز
 حمد بیه جو کله اولدم بر مراد
 تر اید و بن بویجه آفرینیم ای

کور و سوزان

افریند از سوزان انک صدق
 پس بیک کور و زان قلدی عجب
 کور و سوزان غا و کور و زان
 خلد بیک نل قور و سوزان
 قور و سوزان با لایسته ایو بیک
 بولره و بیک ایو بیک سلاسه
 او بیک کور و زان قور و زان
 چول خلد بیک کور و زان بویجه
 سنک و کلد بیک کور و زان
 سوز و سوز بیک کور و زان
 الدی سوز بیک کور و زان

کور و سوزان

[illegible][illegible]

بول خوش با ابراهیم و در آن روز
 حیدر که در آن ایام و ظاهر آنست
 رفیع آن ملک و زینب آن باز
 جانان فاطمه و لدی حبیبی
 و بر لدی غمنا که یکسایه آنست
 رسول آن ایامی برین چون کوفه
 کز دزدی کا به یاض کاوی آخر
 معین ابیدی کا رب کریم
 چون بر بولد او غلامه و سرور
 بقای خورشید و حبیبی و خلق
 آنکه کوکبی و نور ابیدی بود

محمی

صحیح و شسته غم او ده باغچه
 ایدردی در این ایام و ظاهر آنست
 که غم کنی و آنکه کلامه شسته
 که خاتون ابی و بنی و بنی
 عبادت و کرامت و نام ابراهیم
 چنانکه در این ایام و ظاهر آنست
 که روح کو بر آنک و آخر
 که استر ابیدی طالع و مراد
 و شاک کلام و نه و شسته و مراد
 شور و نه حقه طالع و بنی
 کور و نه آنکه طالع و بنی

اشتباهی بوسه بوی اولی و اولی
کور و کور بیدی انداختن کور
ایزد حق شکر کن و روشن کن
خدا را غنچه و اردی هم آید
ایزدی طاع و زنده عیال
رسول الله که کو کو کو
یور دی اول ساعه الله
یور دی یور کو و حبه و رشت
دینه دعوت بدو و نماز
حق امری الهه عبد الله
رسول الله ای کو کو کو
دیدی که نازد اولی و اولی
یور دی یور کو و حبه و رشت
دینه دعوت بدو و نماز
حق امری الهه عبد الله
رسول الله ای کو کو کو

عالمی و دیدی ای قوتی
پنجون دوندی انداختن
خدا را غنچه و اردی هم آید
دیدی که نازد اولی و اولی
یور دی یور کو و حبه و رشت
دینه دعوت بدو و نماز
حق امری الهه عبد الله
رسول الله ای کو کو کو

الغیر

40

توفیق

اوله شين شينيد كروك سوز
 آيوكر مكرتم اول زمانه
 بخارشا تكمون شاملاوي
 ايتاي وكنش قوريزينه
 لباس كيدوي كنش ايله
 صوب بعين رهن رهنلاوي
 ددي رهبارا كا قنكلاوي
 ددي مكره شهر يدي كلام
 ددي ايجها كنش زوريل
 اولست ذرناك دي محمد
 فويسر مكره شهر يدي لاله
 قورسنيان بوجي ورنش الله

جميع خلق قنده اول اولو
 الكون ياد نبد حق جهان
 باروب قوراه ايجنه ان الله
 ديشد زكم خله ناصر قولد
 دني هم اهل اسلام اي شله
 ايجي غالنه اوله شين كلام
 آيوكر ايشيدي و سوزندي
 دونون شاملاوي مكره مكره
 حنك فائده غايت سوزكوز
 دني حوري قصوري و جليل
 قنوعا لكلاوي و حمان الله
 حيدر زبكايت سوزكوز
 و زيري اول شين شين الله
 هميشه اوله شين ياد و فاد
 استاين بولوب كروك و دوز
 اولوردي بوشك و كرسنه
 الصلوة والسلام عليك يا سيد
 الصلوة والسلام عليك يا سيد

کوردی کم مقام داده بونل نماز قیلر قسوة
 سورطه اوقیسور دکلده دی اوله مالان
 دبدیلر کونا حمل حاضر اولمشد روضه
 بودور قصده ای انک کم کسه باشلوردور
 قالدروب دسین دعاقلدی رسول اللهین
 دبدی یارب عمر یاله یله بیجا و دان
 هکنا ساعت فوره دی عیزلکی ایامی
 طاقی طاق اولدی صلی ربکری کوناخرا
 دبدی کونالدی شهنشمن سول حقین
 صدق ایلما کونوب سینه کیری اولد مال
 دینه کونوب کل کور غایت سوندی

حضرت پیغمبر ایچون کور نه سوزلار اولقان
 دیوایش آلدی قران کجایر بل امین
 ککلا اولوب بتم اول پیغمبری ایخو زمان
 سخر له دوندردی نیجه سین دینک اول
 خلق صیدلما ایچون دوزمشد زوزن یلان
 شملدی انک دیننه کون کیچی اولد یعان
 هر زوبی شمع دبدی ایدوب فلان یلان
 بنسکا یوزدوه ویره داجی یوزاوق کس
 اولدروب اولس وری رطلده اکا ورمه
 بوشو زعی عمر ایشیدوب فاقوب طوبی
 آیته بندی سنا لحن الوین اولدی کوان

کوردی

هرگز آتش اولون کا طورتنه شستک
 بی گمان انا بخوند و خور غلام جنان
 چونکه کوندن کونه ازندی ایتم شمع
 لانس و حق اولدی سرفتم زمین و آسمان
 چکمدی کفاره قلع و دکه بدی کرده فان
 صکره مبدیه و وار و با ابدی اندامگان
 سوز بکر اهل مبدیه اولدی حکمنا بین
 معجزان برزائش کردی انک اینتجان
 دیدی بیبر لی انا هرگز ایمان غلغین
 دعوت آله کبر مزیسه قتل ایدوب ورمه ان
 فخر خا ن بادشاه اولدی و در دشت و روز

دای اخصاب سوسوب بکر ایدم تر شا ناک
 دیدی عمر با حله بجه پنهان اولک من
 ظاهره جوش دینه دعوت آله بوجده کل
 چققدی اند صکره دینی اشکاه ایلد
 لطیفه دعوت ایدر و مر و انا لیبستان
 دیر ابو حله عصره فانی غریب با عصر
 با بجه اولنا کاشق قنی بوجده آدوان
 دیر ابو حله عمر کیموشه بوقدر کیم
 اولد سوزد و خالید زاکا و قدرد کل
 اینه کوز مزیستک تر اقبوت فانی ایلد
 تر بیره کیدر نسته اولوز با بای و زده سیان

خرم

آنکه می شنودن رسول صفا الیه ابی
 سکا کن اولدی اول دینک اولکی کی چنان
 جمله آخای کوردن کنگر صلا انا له
 خطبه منزه اوقود بیله شیرین دها
 ابی شید و بیچه کافرا اولدی مسلمان
 دای بیچه مجرات کوردن بیچه بان اولغان
 کونو عا لول خا لوقه بوسه صبح ساه
 مدح اولنک خشنه داک اولد قان
 کزده کز ایستاک بولک جانک صفا
 ویر صلاوات بر رسول صفا
 اوقیان بازاری دکلانه بن رخنه کله بازاغا اغانغی

بری آنو کفر عثمان علی کافر ان
 آنده سخیلر یا بون قلدی قوت غار
 جبر کل کلدی بیوردی کیم جلال ایدله
 خطبه کون خطبه ده اوقوردی دایون
 داغ اولنک عادت ایدن شیددی اوله یوز
 دیدی اصحاب بار رسول منبر پیاو سوز
 خطبه کی اشیدر کیم شینای جان
 صکره زمینر یا بلدی چینه بی و نسته
 خطبه به یا شادی اوقو یا بلدی یوز
 کوردن کیم سخیل حجره قوددی قلدی ان
 اولدورک یا ربلو ایددی یومعه و آه قنان
 اوقی

قَتَلَ الْكَافِرَ الْمُنَافِقَ الَّذِي يَصِفُ بَعْدَ اللَّهِ الْمَلِكَ الْعَزِيزَ
 الْكَرِيمَ الْوَهَّابَ فِي شَهْرِ رَجَبِ الْحِجَابِ الْحَسَنِ الْحَكِيمِ
 وَمُتَّفُونَ وَمُتَّفِقُونَ وَالْفَرَجُ مَرْجُوٌّ مَرْغُوبٌ وَالسَّعَادَةُ وَالنَّصْرُ
 صَكْبُهُ سَمْعُهُ اسْمَاعِيلُ فَتَقْبَلُ بِنْدَتِي الْأَيُّهَا كَلْبُكَ

١٨١

١٨١

(Faint bleed-through text from the reverse side of the page)

ÖZGEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Ayşe Nur		KALKAN
Doğum Yeri ve Yılı	ANKARA		1982
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Düzeyi	C1		
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	1992	1998	Ankara Çağrı Lisesi
Lisans	1999	2003	Celal Bayar Üniversitesi
Tezsiz Yüksek Lisans	2004	2006	Atatürk Üniversitesi
Tezli Yüksek Lisans	2014	2019	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Çalıştığı Kurum	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
MEB	2009	—	İstanbul İl MEM
İletişim (eposta):	nurkalkan@gmail.com		
		Tarih	18/09/2019
		İmza	
		Adı Soyadı	Ayşe Nur KALKAN